SALA KOMMUN

Social- och arbetsmarknadsnämnden

KALLELSE

Kallelse till sammanträde

Organ Social- och arbetsmarknadsnämnden

Plats Stora konferensen, Social- och arbetsmarknadskontoret, Fredsgatan 23

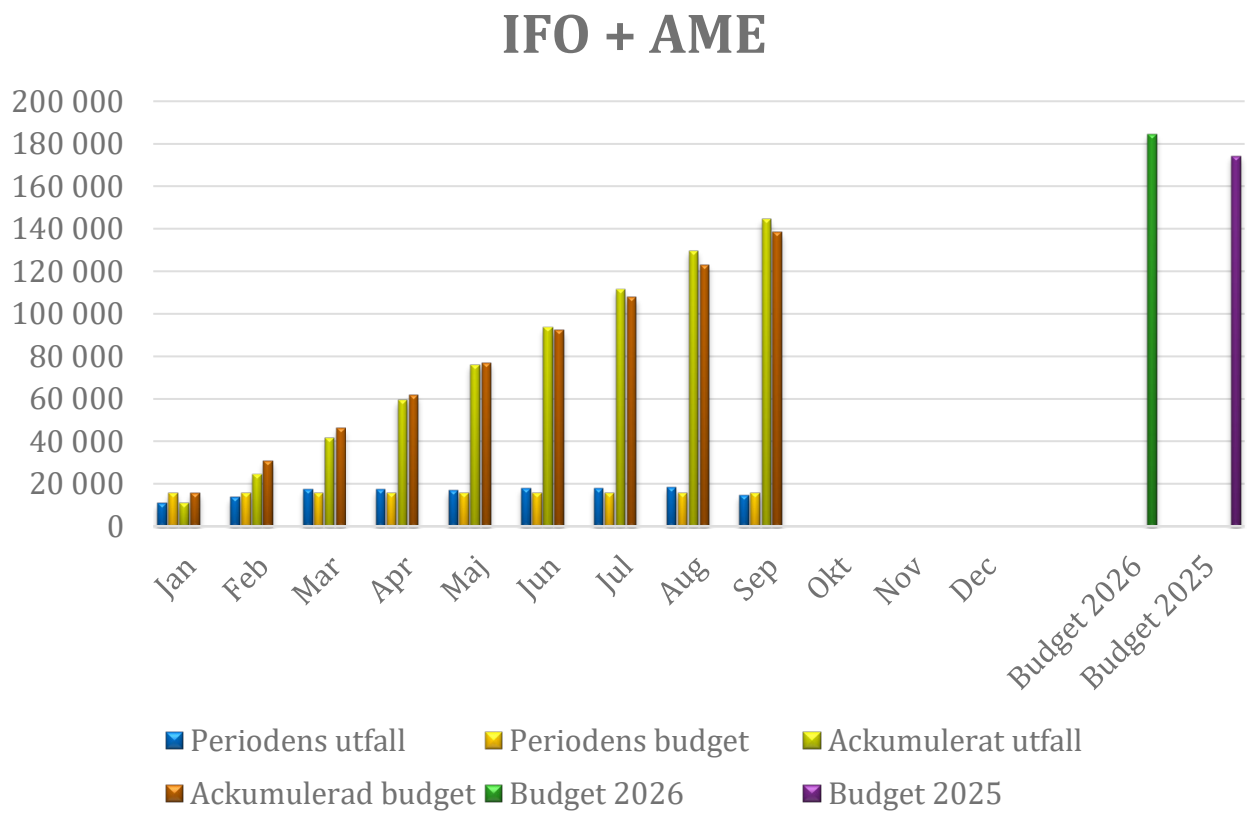
Tid Måndagen den 19 oktober 2026 kl. 13.00

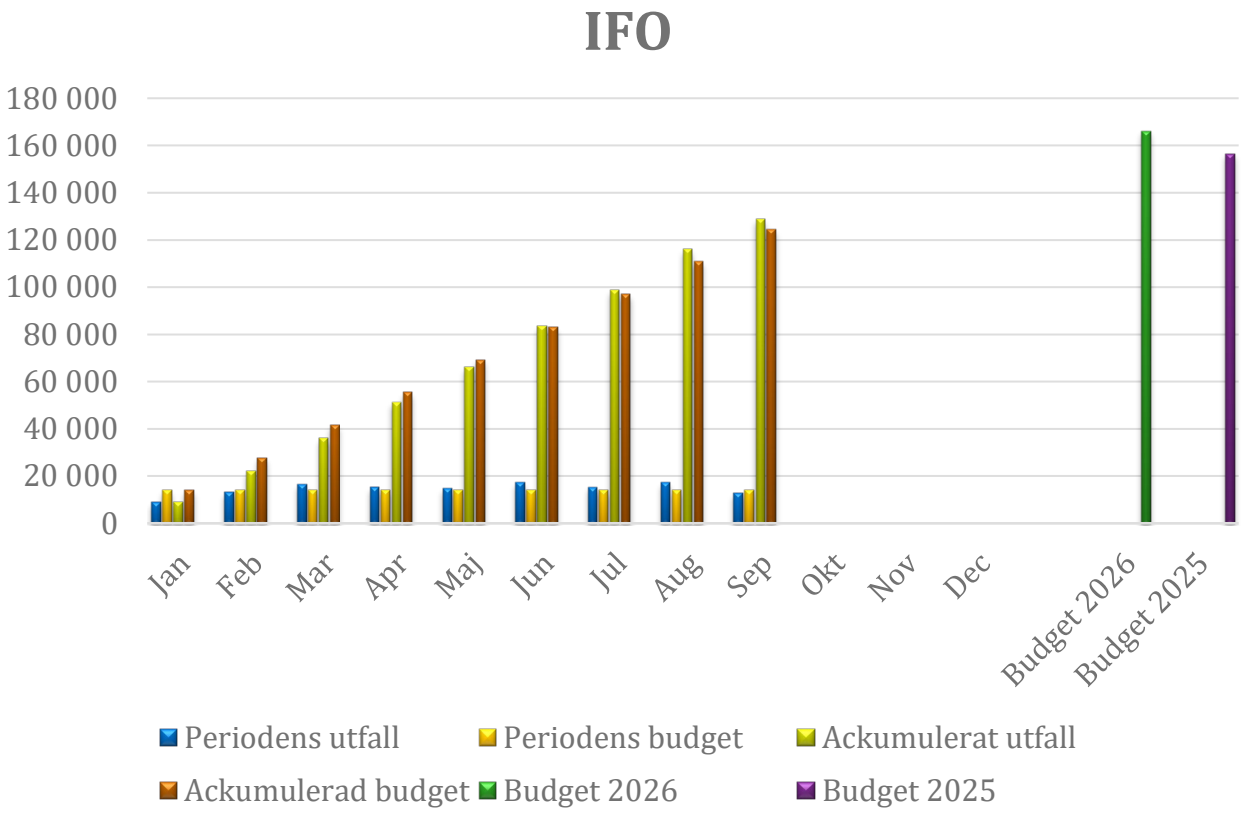
Nr	Ärende	Dnr	Sida
1	Val av protokolljusterare		
2	Godkännande av föredragningslista		
3	Ekonomirapport t o m september 2026 Föredragning av verksamhetscontroller Katarina Pettersson	2026/7	3 - 14
4	Månadsuppföljning t o m september 2026 Föredragning av verksamhetscontroller Katarina Pettersson	2026/6	15 - 16
5	Åtgärdsplan budget i balans Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors och verksamhetscontroller Katarina Pettersson	2026/19	17 - 19
6	Riskinventering - Internkontrollplan 2027 Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors	2026/88	20 - 25
7	Yttrande internremiss - Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors	2026/87	26 - 139
8	Yttrande internremiss - Friluftsplan 2027-2032 Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors	2026/77	140 - 199
9	Revidering - Riktlinje IUB - För insatser utan individuell behovsprövning Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors	2026/15	200 - 233
10	Revidering - Delegationsordning 2026 Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors	2026/5	234 - 301

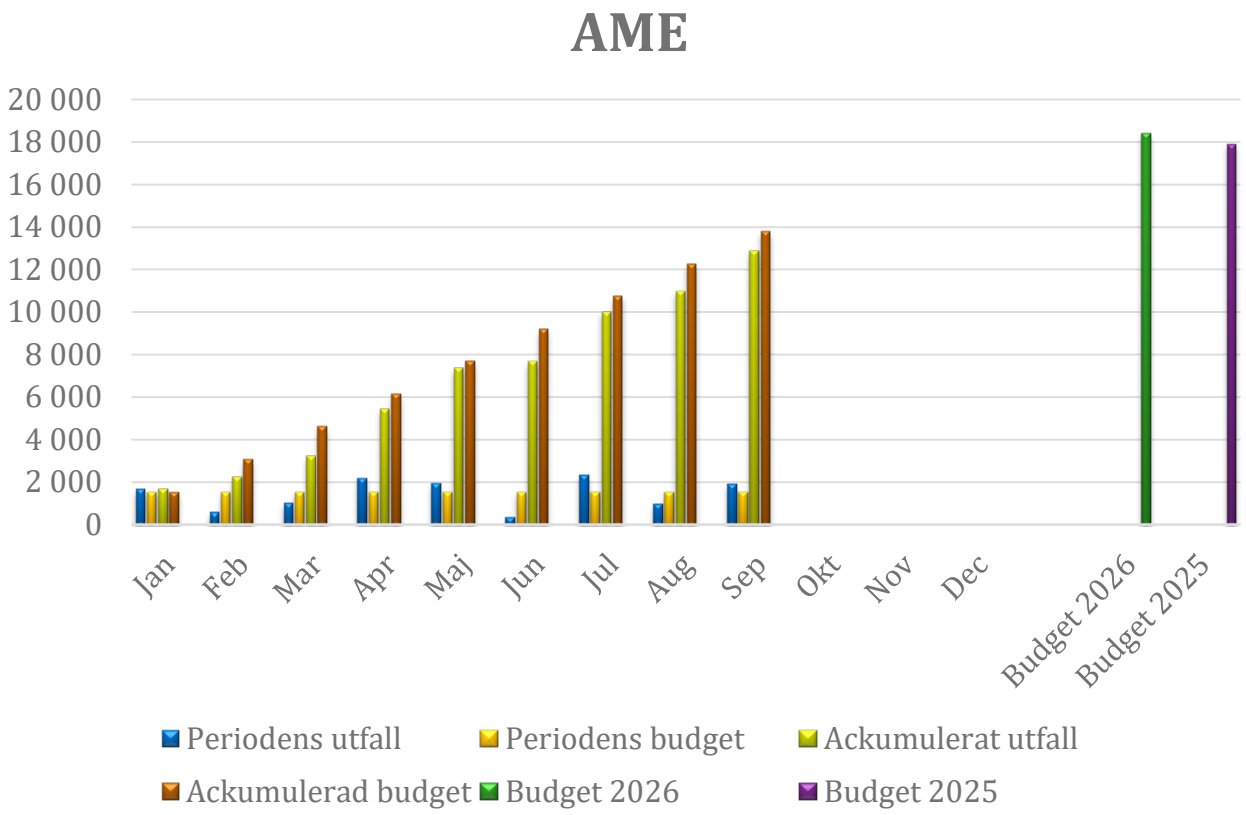
11	Statistikrapport - Synpunkter, klagomål och förslag, tertial 2, 2026 Föredragning av tf. social- och arbetsmarknadschef Marina Dickfors	2026/2	302 - 309
12	Information från verksamheten Föredragning av tf. verksamhetschef Joakim Stål		
13	Rapporter		
14	Ärenden avgjorda med stöd av delegation		
15	Anmälningsärenden		
16	Övriga frågor		
17	Individärende 1		
18	Individärende 2		
19	Individärende 3		
20	Individärende 4		

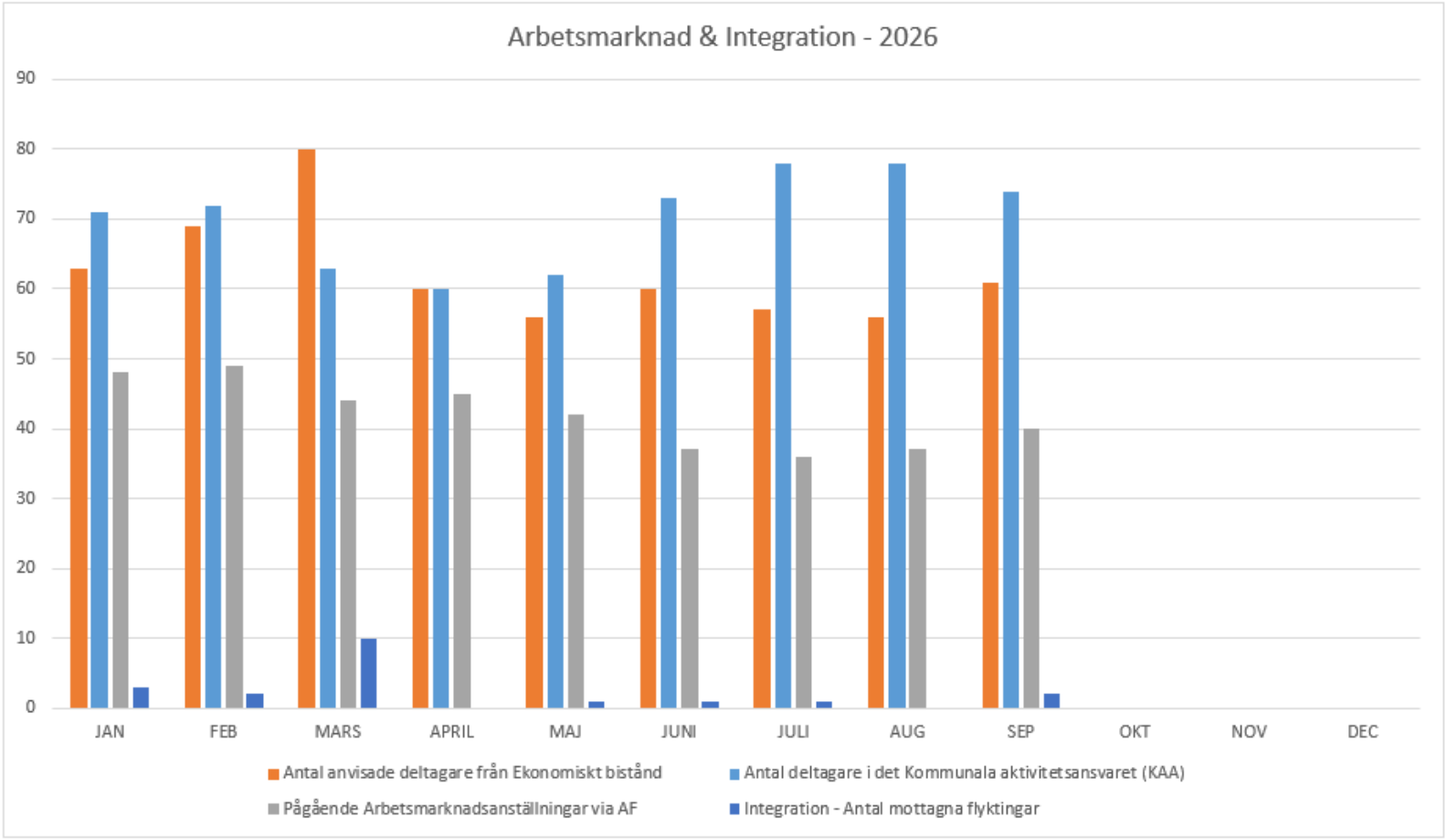
Ekonomirapport med information från verksamheten SAN

September 2026

IFO + AME
200 000
180 000
160 000
140 000
120 000
100 000
80 000
60 000
40 000
20 000
0
Jan
Feb
Mar
Apr
Maj
Jun
Jul
Aug
Sep
Okt
Nov
Dec
Budget 2026
Budget 2025
Periodens utfall
Periodens budget
Ackumulerat utfall
Ackumulerad budget
Budget 2026
Budget 2025

IFO
180 000
160 000
140 000
120 000
100 000
80 000
60 000
40 000
20 000
0
Jan
Feb
Mar
Apr
Maj
Jun
Jul
Aug
Sep
Okt
Nov
Dec
Budget 2026
Budget 2025
Periodens utfall
Periodens budget
Ackumulerat utfall
Ackumulerad budget
Budget 2026
Budget 2025

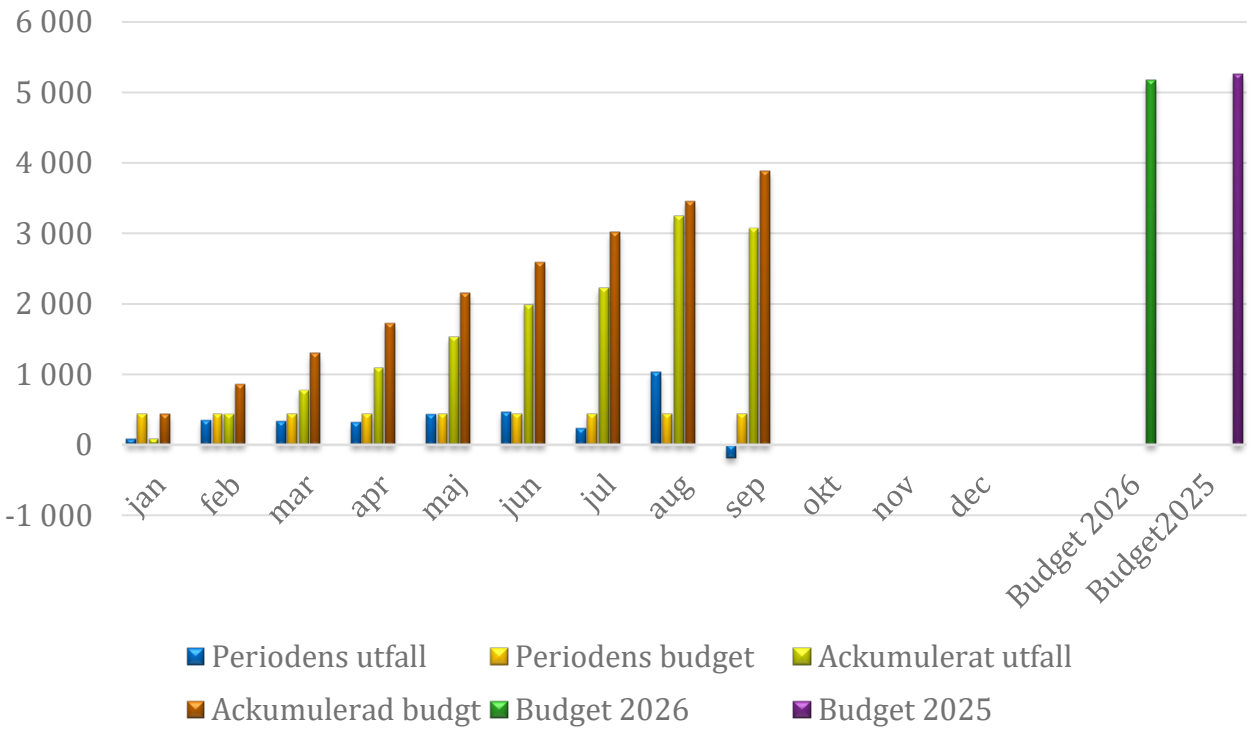

AME
20 000
18 000
16 000
14 000
12 000
10 000
8 000
6 000
4 000
2 000
0
Jan
Feb
Mar
Apr
Maj
Jun
Jul
Aug
Sep
Okt
Nov
Dec
Budget 2026
Budget 2025
Periodens utfall
Periodens budget
Ackumulerat utfall
Ackumulerad budget
Budget 2026
Budget 2025

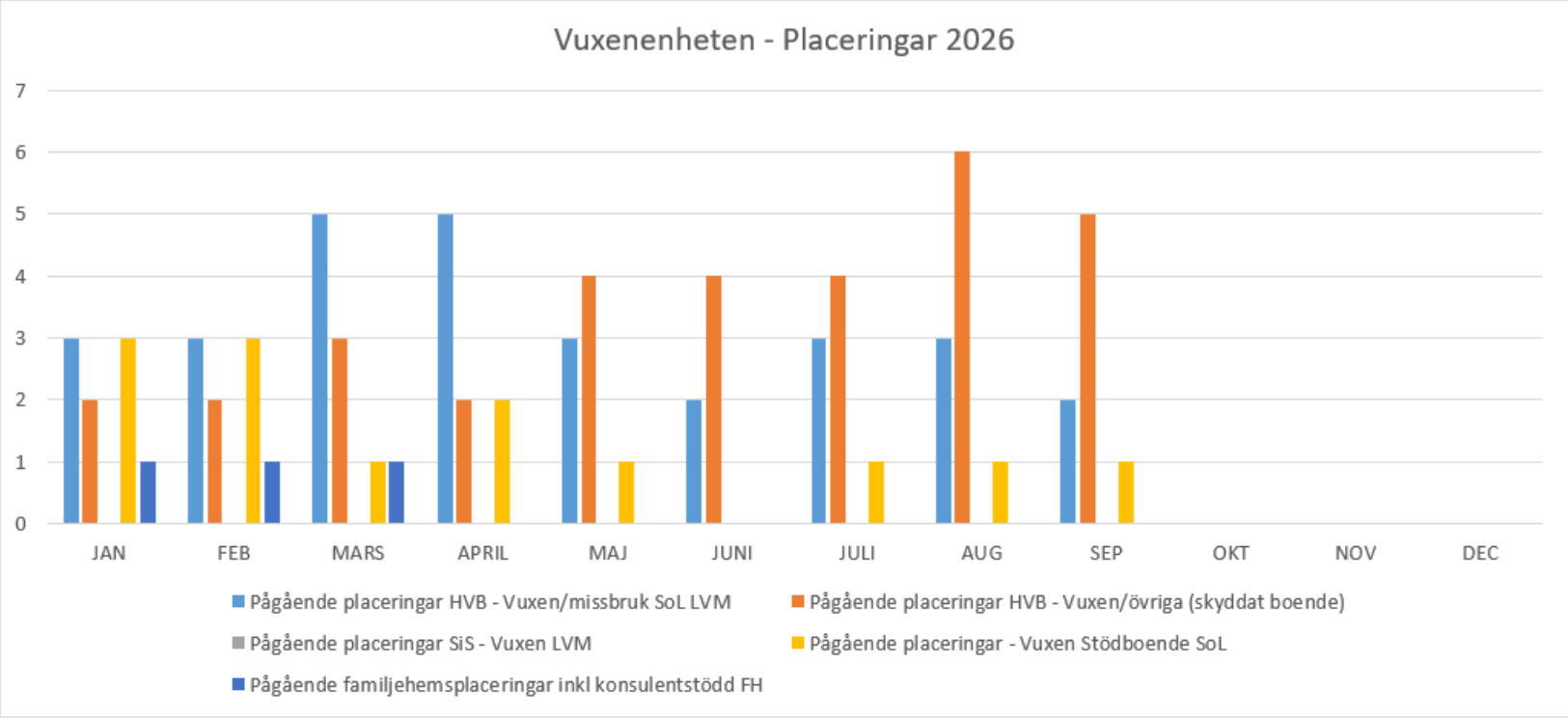

Kommentar:

- 61 personer är inskrivna från Ekonomiskt bistånd till Arbetsmarknadsenheten. (en ökning med 5 sedan augusti)
- 74 deltagare är inskrivna i KAA (en minskning med 4 sedan augusti)
- 40 pågående arbetsmarknadsanställningar från Arbetsförmedlingen (en ökning med 3 sedan augusti)
- 2 mottagna flyktingar i september.

Placeringskostnader vuxen (vht 75410)

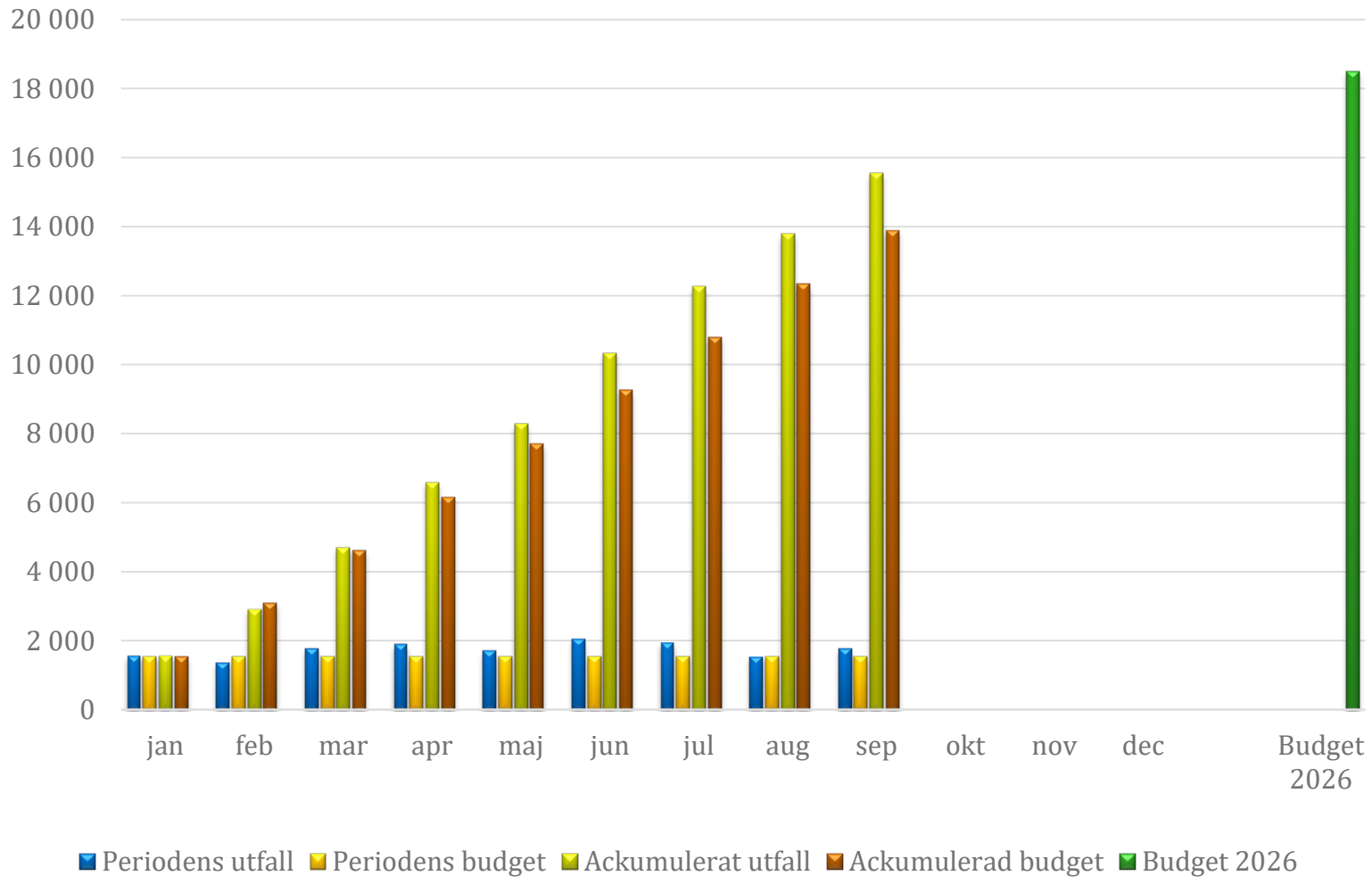

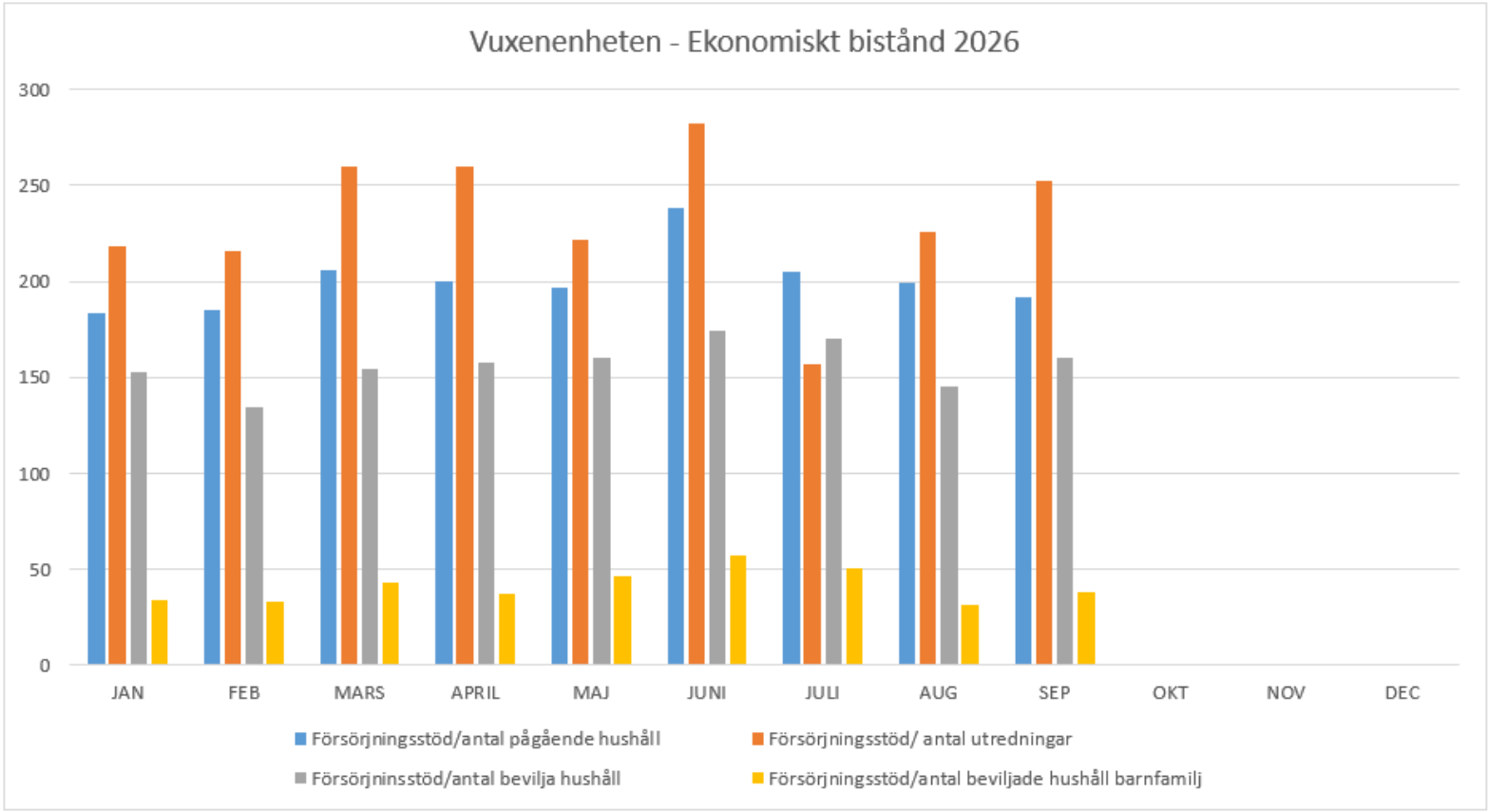

Kommentar:

Antalet HVB placeringar missbruk har minskat med 1 jämfört med augusti.
Antalet HVB placeringar Skyddat boende har minskat med 1 jämfört med augusti.
I övrigt likadant som föregående månad.

Ekonomiskt bistånd –bidrag till enskilda

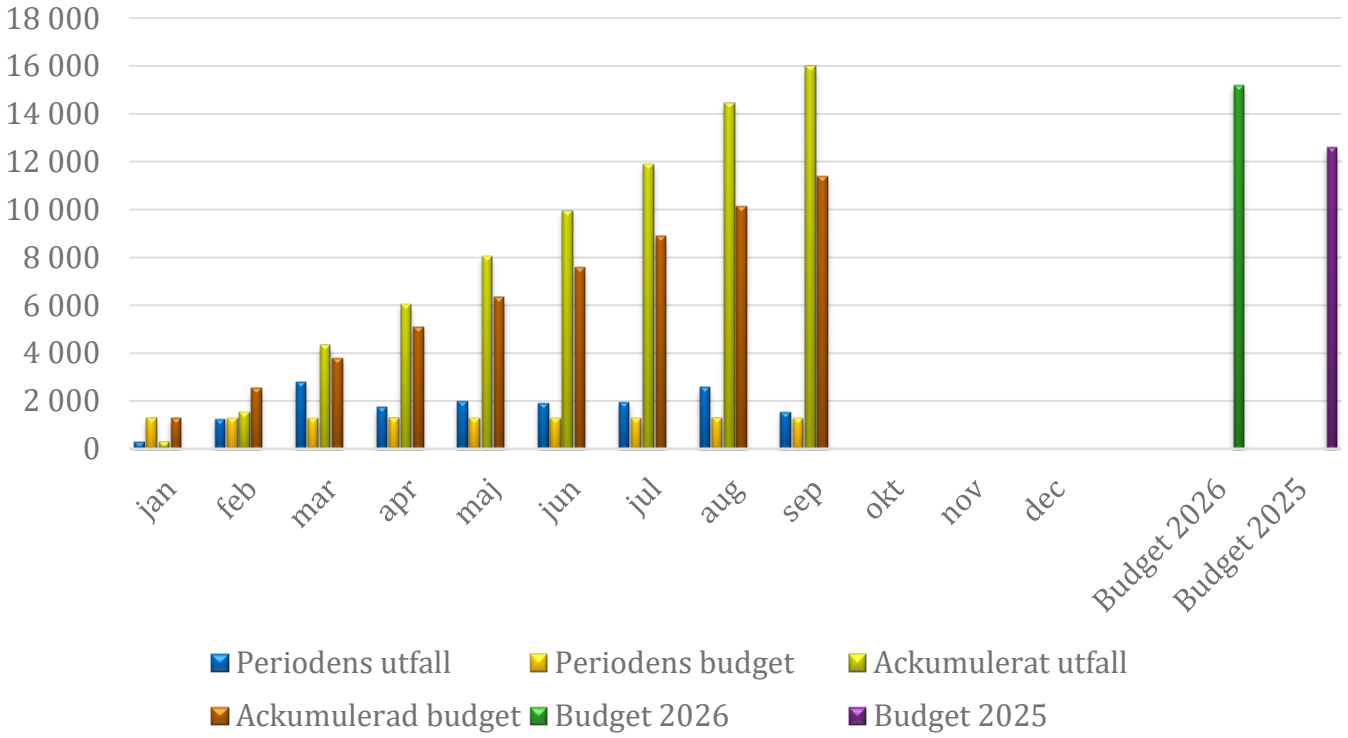

Kommentar:

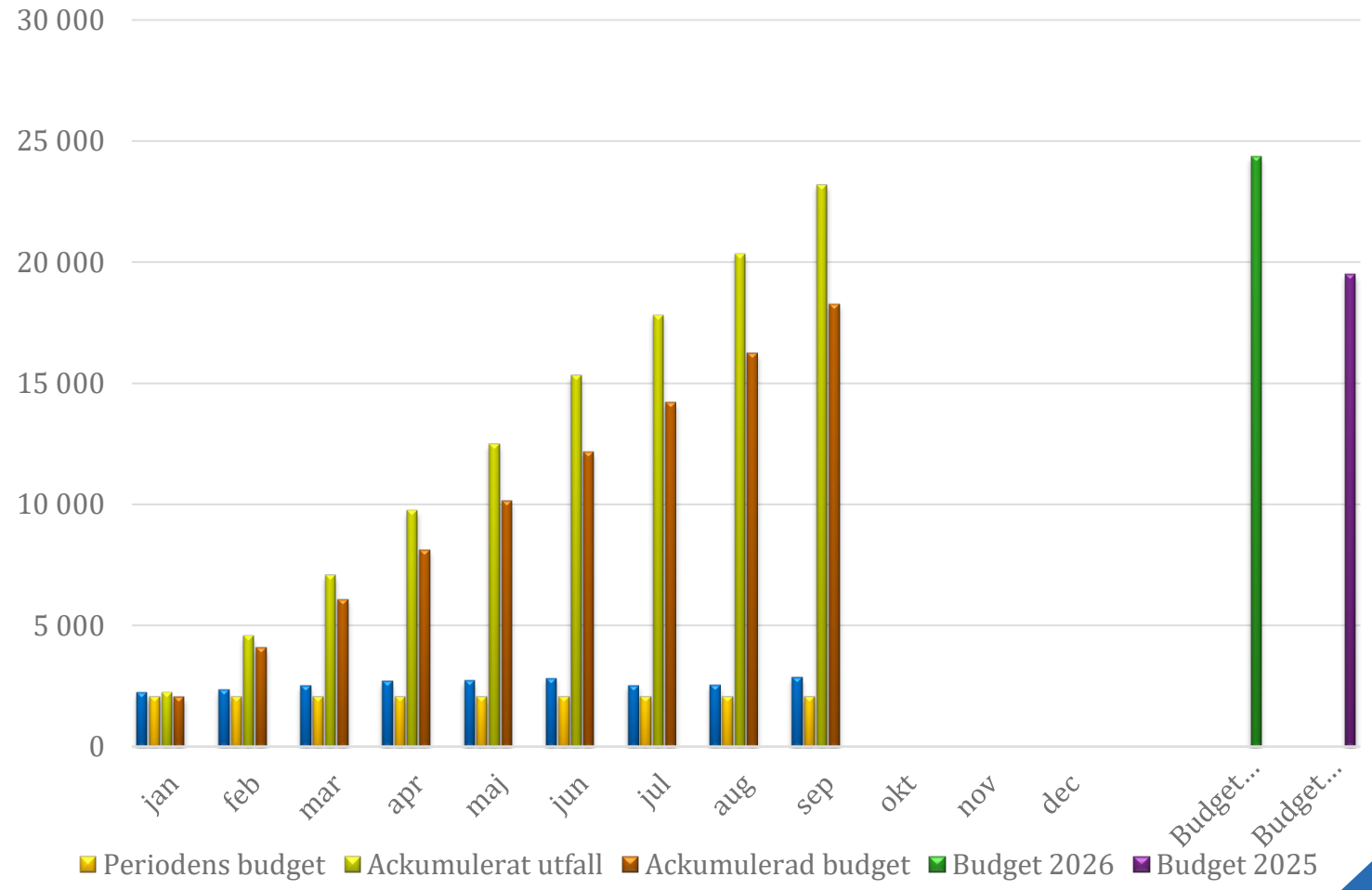
- Antal pågående hushåll är 192. (en minskning med 7 sedan augusti)
- Antal utredningar är 226. (en ökning med 26 sedan augusti)
- Antal beviljade hushåll är 160. (en ökning med 15 sedan augusti)
- Antal beviljade barnfamiljer är 38. (en ökning med 7 sedan juni)

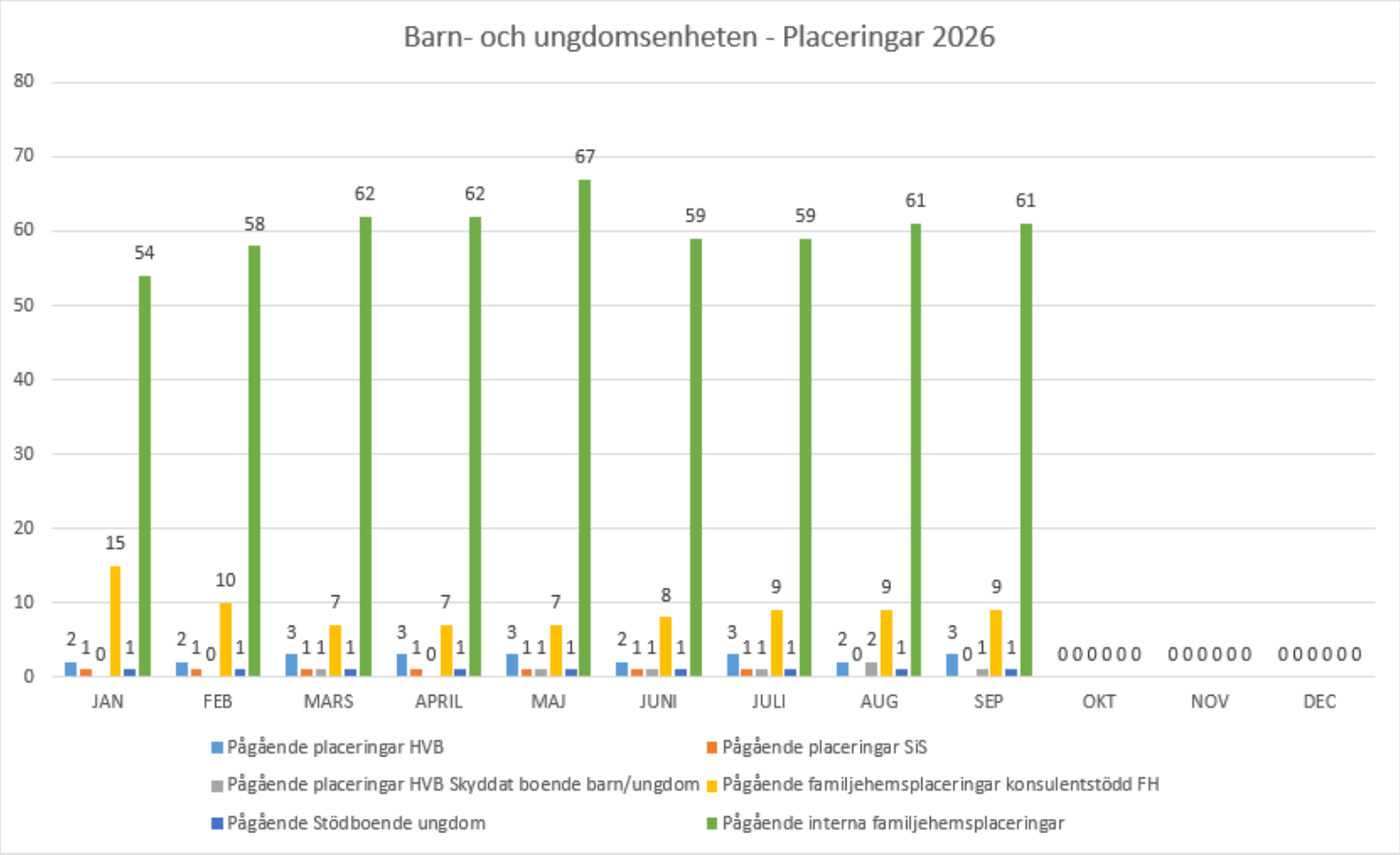
Placeringskostnader BoU (vht 75420)

Familjehemsvård (BoU), kommunal regi

Arvoden och omkostnadsersättningar

Kommentar:

- 3 st HVB (1 ny placering sedan augusti)
- 0 st SiS (samma som i augusti)
- 1 st placering på HVB skyddat boende (1 placering mindre än i augusti)
- 9 st konsulentstödda familjehemsplaceringar (samma som i augusti)
- 1 st stödboende (samma som i augusti)
- 61 st interna familjehemsplaceringar (samma som i augusti)

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMND/Social- och arbetsmarknadskontor

Mnkr	Bokslut 2025	Budget 2026	Prognos 2026	Avvikelse
Social och arbetsmarknadskontoret	189,7	184,4	193,8	-9,4

Social- och arbetsmarknadsnämnden totalt, -9,4 mnkr (föregående månad -8,7)

Prognosförändring jämfört föregående månad:

De beräknade externa intäkterna minskar med cirka 0,9 mnkr jämfört med föregående prognos, främst till följd av minskade projektintäkter inom arbetsmarknad och integration (AME).

På kostnadssidan förbättras prognosen med totalt cirka 0,2 mnkr. Personalkostnaderna beräknas minska med 0,9 mnkr, vilket främst beror på ytterligare vakanser. Övriga kostnader beräknas däremot öka med cirka 0,4 mnkr till följd av en höjd prognos för tillfälligt inhyrd personal. De interna kostnaderna ökar med 0,4 mnkr jämfört med föregående prognos, vilket beror på högre hyreskostnader än beräknat.

Prognoskommentar verksamheter:

Nämnd
Verksamheten prognostiserar ingen större avvikelse mot budget.

Individ- och familjeomsorg (IFO)
Prognosen visar en negativ avvikelse på 13,1 mnkr och har försämrats med 0,2 mnkr jämfört med föregående månad. Försämringen beror främst på något högre beräknade placeringskostnader inom barn och unga (BoU). Den negativa budgetavvikelsen återfinns framför allt inom externa placeringar av barn och unga samt familjehemsvård i egen regi. En del av kostnadsavvikelsen motverkas av högre statsbidrag, bland annat i form av subventionerade placeringskostnader. Prognosen är fortsatt osäker då ytterligare placeringsbehov kan uppstå under resterande del av året. Om ytterligare placeringar tillkommer medför det att utfallet blir sämre än prognostiserat.

Även enheten för ekonomiskt bistånd bidrar till den negativa avvikelsen. Sjukskrivningar och vakanser har medfört hög arbetsbelastning. Därutöver påverkas kostnadsutvecklingen av ökade boende- och levnadskostnader under 2026.

Arbetsmarknad och integration (AME)
Prognosen visar en positiv avvikelse på 2,2 mnkr, men har försämrats med cirka 0,6 mnkr jämfört med föregående månad. Försämringen förklaras främst av lägre beräknade projektintäkter. Den positiva budgetavvikelsen beror framför allt på att budgeten för feriearbetare beräknas överstiga det faktiska nyttjandet, vilket ger en positiv avvikelse på 2,1 mnkr. Därutöver bidrar lägre beräknade personalkostnader med ytterligare 1,7 mnkr.

Omsorg om äldre och funktionshindrade
Prognosen visar en negativ avvikelse på 0,5 mnkr mot budget. Vilket beror på högre hyreskostnader än budgeterat.

LSS-verksamhet
Prognosen visar en positiv avvikelse på 2,0 mnkr och har förbättrats med 0,2 mnkr jämfört med föregående månad. Förbättringen beror främst på lägre personalkostnader till följd av vakanser samt något färre uppdragstagare än beräknat.

Åtgärder:

Åtgärd	Status	Kommentar	Effekt 2026, mnkr	Effekt 2027, mnkr
Sänka kostnader för placeringar BoU	Genomförd och i prognos	Statsbidrag	1,9	1,9
Avsluta konsulentstödd familjehemsvård	Genomförd och i prognos		3,6	3,6
Avsluta placeringar i familjehem	Beslutad och i prognos	Placeringar avslutas under perioden apr-aug	1,0	1,0
Minska interna kostnader	Genomförd och i prognos		0,4	0,4
Sänka kostnader för placeringar BoU	Genomförd och i prognos	Avslutade placeringar	2,4	2,4
Vakanser tillsätts ej	Genomförd och i prognos	Tre vakanser	0,7	0,7
Sänka kostnader för placeringar BoU	Pågår, ej i prognos	Erbjuda stöd på hemmaplan, nya och reviderade riktlinjer, se över arvoden och ersättningar till familjehem, Familjecentral	8,6	8,6
Minska utbetalningar ekonomiskt bistånd	Pågår, ej i prognos	Se över riktlinjer och delegationsordning för Ekonomiskt bistånd, arbeta med felaktiga utbetalningar	0,8	0,8

Social- och arbetsmarknadskontoret,
Marina Dickfors
Tf. Social- och arbetsmarknadschef

MISSIV

Åtgärdsplan budget i balans oktober

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Social- och arbetsmarknadsnämnden delges Åtgärdsplan för budget i balans med handlingsplan.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet kan innebära ytterligare åtgärder för en budget i balans.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att arbetet med budget i balans fortskrider och att ytterligare besparingsåtgärder tillkommer.

Bilagor:

1 Budget i balans 2026 – oktober

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☒	NEJ ☐
Vid JA besvara följande frågor:		
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☒	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☒	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☒
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☒	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☒

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☐
Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

Åtgärder

	Välj bland förval	Fri text	Fri text	Fri text	Välj bland	Tkr	Tkr	Tkr		
Nr	Kontor	Verksamhet /enhet	Åtgärdsnamn	Kommentar, beskrivning, konsekvens	Krävs politisk t	Ekonomisk effekt	Plan ekonomisk effekt 2026	Plan ekonomisk effekt 2027	Tidigaste återrapporteri	Statu
1	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Erbjuda stöd på hemmaplan för att kunna avsluta pågående placeringar.	Ja		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
2	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Reviderat delegationsordning, beslutsfattare för placering barn och unga ligger numera på enhetschef istället för teamledare. Beslut om placeringar som överstiger 6000 kr/dygn fattas av nämnd. SANU fattar beslut på placringar längre än 4 månader, tidigare var det 6 mångader.	Ja		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
3	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Ny riktlinje IFO.	Ja		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
4	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Skapat nya rutiner och arbetsprocesser på Barn och unga samt öppenvården. Se över arvoden och ersättningsnivåer för familjehem. Avsluta interna familjehem.	Nej		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
5	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Omfördelat tjänst till placeringssamordnare. Förhandlar nya avtal som ger lägre kostnader.	Ja		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
6	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Statsbidrag, subventionering av placeringskostnader BoU	Nej	1 873			November nämnd	Pågår
7	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Sänka kostnad för placeringar, Barn och unga	Statsbidrag, förebyggande arbete på hemmaplan, projektanställningar på barn och unga	Nej		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
8	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Familjecentral	Förebyggande och tidiga insatser för att undvika placeringar	Ja		1 192	1 192	November nämnd	Pågår
9	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Avsluta konsulentstödd familjehemsvård	Överta familjehem i egen regi. Kommande aktiviteter är att från oktober erbjuda våra egna familjehem handledning och från nästa år erbjuda våra egna familjehem utbildning (socialstyrelsens material)	Nej	3 647			November nämnd	Pågår
10	Social och arbetsmarknadskontoret	Kontoret	Förhindra välfärdsbrott	Strukturerat arbete för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar (Boråsmodellen).	Nej				November nämnd	Pågår
11	Social och arbetsmarknadskontoret	Adm/ÄON	Minskning av interna kostnader	Adm och IT	Nej	375			November nämnd	Pågår
12	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Kostnadseffektivisering Barn- och ungdomsenheten	Utreda och redovisa förslag till kostnadseffektiviseringar för att utvecklas mot samma nivåer som jämförbara kommuner.	Ja				November nämnd	Pågår
13	Social och arbetamarknadskontoret	IFO	Minska kostnader för lägenhetshyror kopplat till klient	Förbättra samverkan och nyttjande av gemensamma resurser.	Nej		258	258	November nämnd	Pågår
14	Social och arbetsmarknadskontoret	IFO	Vakanshålla tjänster	Tre tjänster inom barn och unga kommer att vakanshållas året ut	Nej	681			November nämnd	Pågår
15	Social och arbetamarknadskontoret	IFO	Minska utbetalningar Ekonomiskt bistånd	Se över riktlinger och delegatinsordning för ekonomiskt bistånd, arbeta med felaktiga utbetalningar	Nej		800	800	November nämnd	Pågår
						6 576	**9 402**	**9 402**		

Social- och arbetsmarknadskontoret,
Marina Dickfors
Social- och arbetsmarknadschef

MISSIV

Riskanalys internkontrollplan 2027

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Social- och arbetsmarknadskontoret presenterar Riskanalys internkontrollplan 2027 för nämnden att godkänna inför fastställning av Internkontrollplanen 2027 som beslutas i december.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att godkänna Riskanalys internkontrollplan 2027 enligt förslag i bilaga.

Bilagor:

1 Riskanalys internkontrollplan 2027

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒

Vid JA besvara följande frågor:

Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒

Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:

Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

RISKANALYS INTERN KONTROLL 2027

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMND – SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSKONTORET

Riskidentifiering			Riskvärdering			Riskhantering	Riskkontroll
Kontrollområde	**Händelse**	**Risk**	**Sannolikhet**	**Konsekvens**	**Riskvärde**	**Befintliga rutiner och arbetssätt för riskhantering**	**Åtgärd**
Efterlevnad av lagar, regler, tecknade avtal och övriga styrdokument	Välfärdsbrottslighet	Felaktiga utbetalningar	3	3	9	Kontroll av utbetalningar enligt rutin. Följa upp beslut.	Kontrollpunkt till Interkontrollplan
Efterlevnad av lagar, regler, tecknade avtal och övriga styrdokument	Avtalstrohet	Vitesföreläggande	3	4	12	Efterlevnad av befintliga rutiner och arbetssätt	Kontrollpunkt till Interkontrollplan
Efterlevnad av lagar, regler, tecknade avtal och övriga styrdokument	Prognossäkerhet	Bristfällig information om ekonomiskt utfall	3	3	9	Efterlevnad av befintliga rutiner och arbetssätt	Kontrollpunkt till Interkontrollplan
Grunduppdraget sutförande – Kvalitet	Rekrytering av medarbetare	Avsaknad av medarbetare som är behöriga för sitt uppdrag	3	4	12	Befintligt arbetssätt genom kontroll av vakanta tjänster och avstämning kring ev avsaknad av rätt behörighet sker ute på enheterna.	Kontrollpunkt till Interkontrollplan
Grunduppdraget sutförande – Kvalitet	Verkställa biståndsbeslut inom lagstadgad tid	Klarar ej att verkställa beslut inom lagstadgad tid	3	3	9	Antal ej verkställda beslut	Kontrollpunkt till Interkontrollplan

Grunduppdraget sutförande – Kvalitet	Hantering av avvikelser	Att ansvariga chefer inte hantera inkomna avvikelser	3	3	9	Efterlevnad av befintliga rutiner och arbetssätt	Kontrollpunkt till Interkontrollplan
Beslutade mål och/eller aktiviteter i verksamhetsplan	Hanterbarhet vid negativ påverkan i verksamheter	Ingen kunskap om beredskapshantering vid kris	2	4	8	Antal utbildade i krisberedskap	Kontrollpunkt ej till Interkontrollplan
Beslutade mål och/eller aktiviteter i verksamhetsplan	Tidiga insatser	När ej lagens krav på tidiga insatser enligt Nya socialtjänstlagen	3	3	9	Följ upp förebyggande och tidiga insatser i verksamheterna	Kontrollpunkt ej till Interkontrollplan

RISKIDENTIFIERNG
Kontrollområden: Kommunövergripande kontrollområden beslutas av KS och varje nämnd ska bedöma riskerna i den egna verksamheten inom kontrollområdena. Nämndsövergripande kontrollområden anges i riktlinje.

Händelse: Här anges vilken händelse som man bedömt.
Risk: Här beskrivs vad risken består av, vad kan hända? (Allt man kan komma på tas upp för att riskvärderas)

RISKVÄRDERING
Sannolikhet: Hur sannolikt är det att risken inträffar? Bedömning görs enligt skala 1–4.
Konsekvens: Hur allvarlig är konsekvensen av det inträffade? Bedömning görs enligt skala 1–4.
Riskvärde: En samlad bedömning görs av risken utifrån resultatet av bedömningen av sannolikhet och konsekvens.

RISKHANTERING
Befintliga rutiner och arbetssätt för riskhantering: Finns det riktlinjer/rutiner för att hantera risken? Beskriv på vilket sätt och av vem/vilken funktion som risken hanteras. (Kan vara ett underlag till att förstå riskvärderingen)

RISKKONTROLL:
Åtgärd: Ska risken vidare till internkontrollplan eller bedöms riskhanteringen vara tillräcklig? POLITISKT BESLUT.

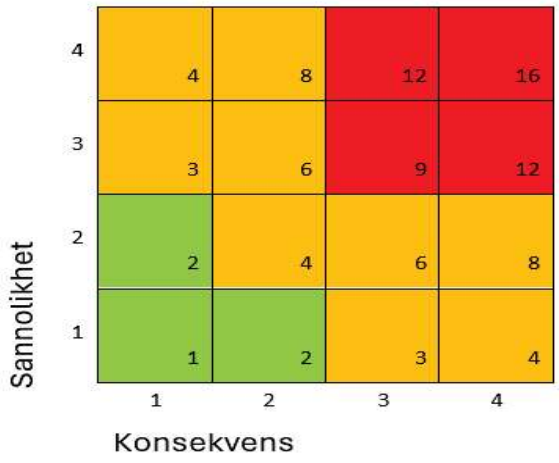
Fyll i händelse/situation i mallen.

RISKVÄRDERING

Bedöm sannolikheten för att risken ska inträffa och vilken konsekvens som den i så fall får och poängsätt respektive risk enligt nedanstående matris.

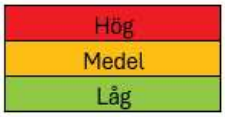
Sannolikhet: Hur sannolikt är det att risken/händelsen inträffar? Bedömningen görs enligt skala 1-4.

Konsekvens: Hur stor blir konsekvensen av det inträffade? Gör bedömningen utifrån olika perspektiv, såsom ekonomi, förtroende och individ.
Bedömningen görs enligt 1-4.

	Sannolikhet	Konsekvens
4	Mycket stor – kan hända varje vecka	Mycket stor – mycket allvarlig skada eller påverkan
3	Stor – kan hända några gånger om året	Stor – allvarlig skada eller påverkan
2	Liten – kan hända med några års mellanrum	Liten – begränsad skada eller påverkan
1	Mycket liten – kan hända med ca 10 års mellanrum	Mycket liten – mindre skada eller påverkan

Bedömning görs utifrån:
-ekonomiperspektiv
-förtroendeperspektiv
-individperspektiv

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. Social- och arbetsmarknadschef

Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Social- och arbetsmarknadsnämnden delges yttrande gällande Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet kommer inte att innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG TILL BESLUT

att anta yttrandet som sitt eget, samt

att översända det till kommunledningskontoret.

Bilagor:

1 Yttrande internremiss - Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

2 Remiss - Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

3 Remissmissiv - Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒

Vid JA besvara följande frågor:

Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒

Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:

Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. Social- och arbetsmarknadschef

Yttrande internremiss - Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

YTTRANDE

Den 9 februari 2026 beslutade Regeringskansliet (Socialdepartementet) att en utredare skulle bistå departementet med att ta fram förslag som syftar till att säkerställa att små barn har tillräckliga kunskaper i svenska språket och att vårdnadshavare vid behov ska erbjudas adekvat stöd för att stärka barnets kunskaper och utveckling i svenska språket (S2026/00223).

I departementspromemorian föreslås en ny lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Identifieringen av vilka barn i regionen som inför skolgång bedöms vara i behov av sådant stöd ska göras av regionerna inom barnhälsovårdens verksamhet. Lagen omfattar barn som är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481), har ett annat modersmål än svenska och som inte har skolplikt enligt skollagen (2010:800). Regionerna ska informera den kommun där barnet är folkbokfört om att barnet har ett behov av stöd. Förslagen syftar till att dessa barn, inför sin skolgång, ska ges möjligheten att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Den nya lagen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Social- och arbetsmarknadsnämnden ska senast den 28 oktober 2026 yttra sig till kommunstyrelsen.

Utifrån ovan lämnar Social- och arbetsmarknadsnämnden följande yttrande:

Social- och arbetsmarknadsnämnden tillstyrker i huvudsak förslaget om att tidigt identifiera barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Nämnden ser positivt på ambitionen att tidigt uppmärksamma barns behov och skapa bättre förutsättningar inför skolstart. Samtidigt vill nämnden framhålla att förslaget behöver genomföras med en tydlig ansvarsfördelning mellan regionens barnhälsovård, kommunens förskoleverksamhet och socialtjänsten. Ett barns behov av stöd i svenska språket ska inte i sig betraktas som ett socialtjänstbehov eller leda till att barnet eller familjen aktualiseras inom socialtjänsten enkom utifrån sina färdigheter i svenska språket. Vidare anser nämnden att konsekvenserna för socialtjänstens verksamhet behöver följas upp. Om förslaget i praktiken medför ett ökat behov av uppsökande arbete, samordning eller andra insatser inom socialtjänsten behöver detta beaktas i finansieringen av

reformen. Nämnden ser positivt på ett system som möjliggör tidigare upptäckt av barns behov dock bör barnets bästa genomsyra genomförandet. Identifieringen bör leda till att barnet får tillgång till relevanta och proportionerliga stödinsatser och inte till onödig myndighetskontakt.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet kommer inte att innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att anta yttrandet som sitt eget, samt

att översända det till kommunledningskontoret.

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒

Vid JA besvara följande frågor:

Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒

Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:

Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

Förord

Regeringskansliet gav den 9 februari 2026 före detta generaldirektören Erna Zelmin i uppdrag att från och med den 9 februari och till och med den 24 augusti 2026 biträda Socialdepartementet med att ta fram förslag på hur ett system för obligatorisk screening av små barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom barnhälsovården eller vid behov genom samverkan med annan lämplig aktör.

Utredaren Klara Granat anställdes att arbeta som ämnessakkunnig inom ramen för uppdraget från och med den 7 januari och till och med den 15 mars 2026. Utredaren Vera Gustafsson anställdes att arbeta som ämnessakkunnig inom ramen för uppdraget från och med den 17 mars och till och med den 24 augusti 2026. Juristen Lisa Höglund anställdes att arbeta som ämnessakkunnig inom ramen för uppdraget från och med den 11 februari och till och med den 24 augusti 2026. Juristen Tove Silfvréll anställdes att arbeta som ämnessakkunnig inom ramen för uppdraget från och med den 16 februari och till och med den 24 augusti 2026. Analytikern Brigitta Hultblad har varit behjälplig med kostnadsberäkningarna av våra förslag.

Denna promemoria är resultatet av ett gemensamt arbete av mig och utredarna och juristerna.

Genom promemorian Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket, är uppdraget slutfört.

Stockholm i augusti 2026

Erna Zelmin

/ Vera Gustafsson
Lisa Höglund
Tove Silfvréll

Innehåll

Förord **1**

Sammanfattning **9**

1 Förslag till lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket **11**

2 Utredningens uppdrag och arbete **13**

2.1 Uppdraget 13

2.2 Avgränsningar 14

2.3 Utredningens arbete 14

3 Bakgrund **15**

3.1 Inledning 15

3.1.1 Alla som är bosatta i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska språket 16

3.2 Små barns språkutveckling 16

3.2.1 Språk och kommunikation hos små barn 16

3.2.2 Tal- och språkutveckling följer vissa utvecklingsmönster 17

3.2.3 Språkutveckling hos flerspråkiga barn 19

3.3 Hur går uppföljningen av små barns språkutveckling till i dag? 20

3.3.1 Barnhälsovårdens organisation och verksamhet ... 20
3.3.2 Styrning och innehåll i barnhälsovården ... 22
3.3.3 Barnhälsovårdens arbete med språkundersökningar av små barn ... 23
3.3.4 Uppföljning av flerspråkiga barns språkutveckling ... 24
3.3.5 Språkfrämjande insatser inom barnhälsovården ... 25
3.3.6 Familjecentralernas roll i det språkfrämjande arbetet ... 26
3.3.7 Pågående insatser för att stärka barnhälsovårdens arbete med språk och kommunikation ... 27

3.4 Förskolans ansvar för barns språkfrämjande insatser ... 31
3.4.1 Förskolans uppdrag och syfte ... 31
3.4.2 Kommunens ansvar för att öka deltagandet i förskolan ... 31
3.4.3 Förskolans språkstimulerande uppdrag ... 32
3.4.4 Tidigare och pågående insatser för att stärka förskolans arbete med språkutveckling ... 33
3.4.5 Öppen förskola är också en arena för språkfrämjande insatser ... 34

3.5 Språkuppföljning i andra länder – exemplet Danmark ... 35
3.5.1 Språkbedömning och språkstimulerande insatser till små barn i Danmark ... 35
3.5.2 Den danska metoden för att följa upp barns språkkunskaper ... 36

3.6 Tidigare och pågående utredningsarbete på området ... 37
3.6.1 Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola ... 37

4 Överväganden och förslag ... 41

4.1 En ny lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket ... 41

4.2 Lagens tillämpningsområde 42
4.2.1 Vilka barn omfattas? 43
4.2.2 Den föreslagna lagen bedöms vara förenlig med diskrimineringslagen 46
4.2.3 Barnets bästa ska beaktas 49

4.3 Det ska vara obligatoriskt för regionerna att inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera barn som har behov av stöd 50
4.3.1 Regionerna är lämpliga aktörer för att inom barnhälsovårdens verksamhet genomföra identifieringen 50
4.3.2 Vad innebär identifieringen i praktiken? 54
4.3.3 Befintlig kompetens inom barnhälsovården kan nyttjas vid identifieringen 57
4.3.4 Regionen ska informera kommunen om barnets behov av stöd och lämna uppgifter som behövs i kommunens verksamhet 59

4.4 Vårdnadshavaren åläggs inga sanktionerade skyldigheter enligt den föreslagna lagen 62

4.5 Övriga förslag och bedömningar 65
4.5.1 Stöd till verksamheter som ska identifiera barn i behov av stöd 65
4.5.2 De utökade hembesöksprogrammen bör utvecklas för att i större utsträckning nå den föreslagna lagens målgrupp 68
4.5.3 Barnhälsovårdens stöd till vårdnadshavare och deras barn för att stimulera utvecklingen av kunskaper i svenska språket 70
4.5.4 Förskolan är en central aktör i det språkstödjande arbetet 72

4.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 74

4.7 Uppföljning av reformen 75

5 Konsekvenser av förslagen 77

5.1 Inledning 77

5.2 Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet) 78

5.3 Alternativa lösningar 78
5.3.1 Ett obligatorium för vårdnadshavare med sanktionerade skyldigheter? 78
5.3.2 En försöksverksamhet i stället för en permanent reglering? 80
5.3.3 Utredningen har inte utrett möjligheten att någon annan aktör ska genomföra screeningen 80

5.4 Vilka berörs av förslaget? 81

5.5 Konsekvenser för regioner 81
5.5.1 Övergripande ansvar och organisatoriska konsekvenser 81
5.5.2 Hur många barn berörs av förslaget? 82
5.5.3 Ekonomiska konsekvenser för regionerna 82

5.6 Konsekvenser för kommuner 84

5.7 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen 85

5.8 Konsekvenser för statliga myndigheter 85
5.8.1 Socialstyrelsen 85
5.8.2 Skolverket 86
5.8.3 Inspektionen för vård och omsorg 86

5.9 Konsekvenser för företag 87

5.10 Konsekvenser för enskilda 87

5.11 Finansiering av förslagen 88

5.12 Övriga konsekvenser av utredningens förslag 89
5.12.1 Konsekvenser utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter 89
5.12.2 Konsekvenser utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 89
5.12.3 Konsekvenser för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen och målet för politiken mot utanförskap 90
5.12.4 Förslagens förenlighet med internationella åtaganden 90

5.13 Behovet av informationsinsatser i samband med ikraftträdandet 91

6 Författningskommentar 93

Bilaga 1 Bilaga till regeringskanslibeslut 2026-02-09 99

Sammanfattning

I denna departementspromemoria föreslås en ny lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Identifieringen av vilka barn i regionen som inför skolgång bedöms vara i behov av sådant stöd ska göras av regionerna inom barnhälsovårdens verksamhet. Lagen omfattar barn som är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481), har ett annat modersmål än svenska och som inte har skolplikt enligt skollagen (2010:800). Regionerna ska informera den kommun där barnet är folkbokfört om att barnet har ett behov av stöd. Förslagen syftar till att dessa barn, inför sin skolgång, ska ges möjligheten att utveckla sina färdigheter i svenska språket.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

1 Förslag till lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag ska tillämpas i regionernas verksamhet inom barnhälsovården vid identifiering av vilka barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Det som sägs i denna lag om en region gäller också

1. privata vårdgivare som har avtal med en region enligt 15 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), och
2. en kommun som inte ingår i en region.

2 § Lagen omfattar barn som

1. är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481),
2. har ett annat modersmål än svenska, och
3. inte har skolplikt enligt skollagen (2010:800).

Barnets bästa

3 § Vid åtgärder enligt denna lag ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas.

Regionens ansvar

4 § Regionen ska inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera vilka barn i regionen som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Regionen ska informera den kommun där barnet är folkbokfört om att barnet har ett behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Genomförande och dokumentation

5 § Identifieringen av ett barns behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket ska

1. utföras av personal vid barnhälsovården med relevant kompetens, och
2. dokumenteras i barnets journal.

Regionens uppgiftsskyldighet

6 § En region ska lämna uppgifter till kommunen om ett barn vars behov av stöd har identifierats enligt 4 §, om uppgifterna behövs i kommunens verksamhet.

En uppgift ska inte lämnas ut om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt och övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen eller tystnadsplikten ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Uppdraget

Den 9 februari 2026 beslutade Regeringskansliet (Socialdepartementet) att en utredare skulle bistå departementet med att ta fram förslag som syftar till att säkerställa att små barn har tillräckliga kunskaper i svenska språket och att vårdnadshavare vid behov ska erbjudas adekvat stöd för att stärka barnets kunskaper och utveckling i svenska språket (S2026/00223).

Av uppdragsbeskrivningen framgår att uppdraget har omfattat att analysera och lämna förslag på hur en obligatorisk screening av barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom barnhälsovårdens verksamhet eller, vid behov, genom samverkan med annan lämplig aktör, samt att analysera vilket stöd barnhälsovården behöver med anledning av dessa förslag och att lämna nödvändiga författningsförslag. Vidare har det ingått att analysera och lämna förslag på vilka skyldigheter som kan behöva införas för vårdnadshavare och regioner samt att överväga behovet av undantag från den obligatoriska screeningen.

Uppdraget har även omfattat att analysera vilket stöd som bör erbjudas vårdnadshavare och barn vid identifierade behov samt att redovisa behov av stärkt kompetens i den verksamhet som föreslås få uppgifter och förslagens administrativa konsekvenser för hälso- och sjukvården, det kommunala självstyret samt regeringens mål och delmål för integrationspolitiken och politiken mot utanförskap.

I uppdraget har vidare ingått att analysera förslagens förhållande till regeringsformen och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) samt förslagens förenlighet med Europakonventionen, barnkonventionen och Sveriges internationella åtaganden i övrigt.

2.2 Avgränsningar

Av uppdragsbeskrivningen framgår att uppdraget endast omfattar offentliga vårdgivare eller privata vårdgivare som har avtal med regionen enligt 15 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen. Uppdraget omfattar vidare endast barn som är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Frågor om införande och omfattning av obligatorisk språkförskola har behandlats inom ramen för betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37) och behandlas därför inte vidare i denna utredning.

2.3 Utredningens arbete

Utredningsarbetet har huvudsakligen bestått i att sammanställa befintliga insatser för uppföljning av små barns språkutveckling samt relevanta språkstimulerande åtgärder, särskilt inom barnhälsovården och förskolan. Vidare har de rättsliga förutsättningarna för obligatorisk språkscreening analyserats.

Utredningen har beaktat myndighetsrapporter och aktuell forskning samt haft dialog med berörda aktörer och myndigheter. Synpunkter har inhämtats från Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Statens skolverk, Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg. Dialog har även förts med Barnombudsmannen, Sveriges Kommuner och Regioner samt företrädare för barnhälsovården, relevanta professioner och forskarsamhället.

Utredningen har hållit sig informerad om och beaktat andra relevanta utredningar och regeringsuppdrag, däribland Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola (U 2024:04), uppdraget att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga (S2023/02379), uppdraget att stödja och stimulera barnhälsovårdens förebyggande arbete med hembesöksprogram (S2023/01608) samt betänkandet Det handlar om oss – så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap (SOU 2025:76).

3 Bakgrund

3.1 Inledning

Det övergripande målet för integrationspolitiken är att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Ett av de integrationspolitiska delmålen handlar om språklig integration, vilket bl.a. innebär att kunskaperna i svenska språket ska öka hos flickor och pojkar med utländsk bakgrund.

Mot bakgrund av Tidöavtalet har regeringen beslutat om flera insatser för att skapa ökade integrationsmöjligheter för de yngsta barnen. Flera av dessa syftar till att stärka barns utveckling i det svenska språket, särskilt för barn som växer upp i miljöer med begränsad exponering för svenska. Insatserna syftar bl.a. till att främja likvärdiga uppväxtvillkor och stärka barns möjligheter till utbildning och deltagande i samhällslivet. Den tidiga språkutvecklingen har i detta sammanhang stor betydelse för barns fortsatta utveckling och förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Tillgängliga kartläggningar visar att barns språkutveckling i svenska varierar mellan olika geografiska och socioekonomiska områden. Dessa variationer gör att barns förutsättningar för språkutveckling skiljer sig åt, vilket innebär att vissa barn mer än andra har behov av ytterligare stöd i sin språkutveckling i svenska.

I detta bakgrundsavsnitt beskrivs kunskapsläget när det gäller barns språkutveckling, särskilt hos flerspråkiga barn. Vidare beskrivs hur barnhälsovården arbetar med uppföljning av små barns språkförmåga i dag samt vilka språkfrämjande insatser som barnhälsovården erbjuder. Därefter beskrivs andra aktörers, framför allt förskolans, roll och uppdrag när det gäller språkfrämjande insatser.

Slutligen beskrivs vilka andra uppdrag och utredningar som regeringen har initierat och som har klara beröringspunkter med eller påverkar den här utredningens arbete och förslag, och där utredningen ser ett behov av samordning i den fortsatta beredningen och inför ett ikraftträdande.

3.1.1 Alla som är bosatta i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska språket

Enligt 4 § språklagen (2008:600) är svenska huvudspråk i Sverige. Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden (5 §). Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas (6 §).

Av 14 § språklagen framgår bl.a. att var och en som är bosatt i Sverige har rätt att lära sig, utveckla och använda det svenska språket. Av förarbetena framgår bl.a. följande. Den roll som det svenska språket har i samhället innebär att det ska vara tillräckligt för den som verkar och bor i landet att behärska svenska för att kunna delta i samhällslivet och ta tillvara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter. Detta ställer krav på att samhället ger alla som är bosatta i Sverige tillgång till svenska språket genom att den enskilde ges möjlighet att lära sig svenska i tillfredsställande utsträckning. Samtidigt har den enskilde ett ansvar att ta tillvara möjligheterna att lära sig, utveckla och använda språket (prop. 2008/09:153 s. 17).

Av 14 § språklagen framgår också att den som tillhör en nationell minoritet och den som har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket respektive det svenska teckenspråket. Dessa språk ges en ställning som ett språk som det allmänna ska skydda och främja.

3.2 Små barns språkutveckling

3.2.1 Språk och kommunikation hos små barn

Språk- och kommunikationsutveckling är centrala delar i barns utveckling och har nära koppling till barnets kognitiva, sociala och motoriska utveckling. Barnets tal- och språkutveckling formas i

samspel med barnets övriga medfödda förutsättningar och den miljö barnet vistas i. Barnets språkutveckling måste därför bedömas i relation till all övrig utveckling såsom intellektuell, social och emotionell.[1]

Familjens socioekonomiska status kan påverka barnets språk- och kommunikationsutveckling och föräldrarnas[2] förmåga att stimulera barnens språkutveckling och hur ofta och på vilket sätt föräldrarna pratar med sina barn. Studier har visat att barn som växer upp i låginkomsthushåll i genomsnitt hör färre ord och utsätts för ett mer begränsat ordförråd än barn som växer upp i höginkomsthushåll. Även infektionssjukdomar, psykisk stress och otrygghet är riskfaktorer som kan påverka barnets språk- och kommunikationsutveckling.[3] Barn som har svårigheter med sin språkutveckling riskerar i större utsträckning än andra barn att utveckla beteendeproblem, inlärningsproblem och skolsvårigheter.[4]

3.2.2 Tal- och språkutveckling följer vissa utvecklingsmönster

Det finns inte några exakta åldrar när barn utvecklar en språklig färdighet, men barns tal- och språkutveckling följer vissa utvecklingsmönster.[5] Att kommunicera är en stark instinkt hos barnet redan vid födelsen. Barnet imiterar sina föräldrar, först med minspel och sedan med ljud. Under barnets första år utvecklar barnet sätt att kommunicera till exempel genom joller, genom att peka och titta på det som föräldrarna pratar om eller genom andra gester som signalerar ta upp mig eller vinkning. Vid 10 månaders ålder har de flesta barn utvecklat så kallat stavelsejoller som imiterar vokaler och konsonanter, oavsett ursprung eller uppväxtmiljö. Vid ett års ålder är barnet språkförståelse väl utvecklad och många barn kan säga några enstaka ord. Vid två års ålder lär sig barnet att

[1] Socialstyrelsen (2022) *Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år - Ett kunskapsstöd för barnhälsovården* och Västra Götalandsregionen (2024) *Språkscreening vid 2 ½ års ålder på barnavårdscentralen - en metodbeskrivning*.
[2] I promemorian används termen föräldrar som benämning på barnets vårdnadshavare. Begreppet avser främst deras funktion i relation till barnet men kan i vissa delar, där detta särskilt framgår, även avse deras rättsliga ställning.
[3] Socialstyrelsen (2022) *Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år - Ett kunskapsstöd för barnhälsovården.*
[4] Socialstyrelsen (2014) *Vägledning för barnhälsovården.*
[5] Socialstyrelsen (2014) *Vägledning för barnhälsovården.*

uttrycka sig i talat språk och någon gång mellan två och tre år börjar barnet prata i längre och mer komplexa meningar.[6] Vid 2,5–3 års ålder förstår barnet uppskattningsvis 300–500 ord och kan uttrycka cirka 50 olika ord samt förstå enkla instruktioner som ”var är dockan” eller ”lägg bilen i väskan”.[7] Vid fyra års ålder är språkförmågan nästan färdig vad gäller uttal och grammatik och barnet kan då göra sig förstådd också utanför familjen. Vid fem års ålder samtalar barnet som en vuxen med långa fraser samt en start, en mitt och ett slut i historier.[8]

Det finns stora variationer inom den typiska talutvecklingen. Vissa barn lär sig ord kontinuerligt och andra har en så kallad ordspurt, då barnet snabbt lär sig många ord. Socialstyrelsen konstaterar i en rapport att det är mycket som talar för att det är svårt att med träffsäkerhet bedömda barnets språkutveckling under de första två åren. Att tidigt identifiera riskfaktorer för barnets kommunikations- och språkutveckling, eller misstanke om att barnet inte utvecklar kommunikation och språk som förväntat, behöver inte vara ett tecken på att svårigheterna kommer att bestå över tid. Dessa barn kan dock behöva fortsatt uppmärksamhet genom exempelvis tätare uppföljningar, anpassade stödinsatser eller fördjupad kartläggning.[9]

Det är relativt vanligt med avvikelser i kommunikation, språk och tal hos barn. Mellan 7 och 14 procent av barn i förskoleåldern har påtagliga svårigheter med tal- och språkförmågan och cirka 8 procent har språkstörning utan känd orsak. Förskolebarn med språkliga svårigheter riskerar att senare utveckla läs- och skrivsvårigheter. Det finns också en ökad risk för psykisk ohälsa, så som depression och ångest, under uppväxten för barn med språkstörning.[10]

[6] Barnets kommunikations- språk- och talutveckling - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-02-17).
[7] Västra Götalandsregionen (2024) *Språkscreening vid 2 ½ års ålder på barnavårdscentralen - en metodbeskrivning*.
[8] Barnets kommunikations- språk- och talutveckling - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-02-17).
[9] Socialstyrelsen (2022) *Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år - Ett kunskapsstöd för barnhälsovården.*
[10] Barnets kommunikations- språk- och talutveckling - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-02-17).

3.2.3 Språkutveckling hos flerspråkiga barn

Flerspråkiga barn med typisk språkutveckling följer samma steg i språkutvecklingen som jämnåriga, enspråkiga barn, när det gäller utvecklingen av joller, gester, de första orden och ordkombinationer samt grammatisk förståelse.[11] Flerspråkighet kan dock innebära att det tar lite längre tid att utveckla ett ordförråd men barnets språkutveckling går inte snabbare för att man tar bort ett eller flera språk.[12] Forskning visar också att flerspråkighet kan stimulera barnets exekutiva förmågor och språklig medvetenhet.[13] En förutsättning för att barnet ska utveckla sin språkförmåga på alla sina språk är att barnet får tillräcklig exponering för språken. Långsam utveckling på samtliga språk kan vara ett tecken på språkstörning.[14]

Språkutvecklingen för flerspråkiga barn påverkas av både biologiska faktorer, så som ärftlighet, och miljöfaktorer. Barnets ålder vid ankomsten till Sverige, låg socioekonomisk status och boende i segregerade områden där barnet får ojämn eller otillräcklig stimulans för majoritetsspråket är riskfaktorer som kan leda till språkliga svårigheter. Barn som kommer från familjer med lägre socioekonomisk status, vare sig de är enspråkiga eller flerspråkiga, har generellt sett sämre förutsättningar både när det gäller språkförståelse och exekutiva förmågor. Insatser för att stärka språkutvecklingen kan därför vara viktiga för att främja barnets kognitiva utveckling.[15]

Flerspråkiga barns ordförråd fördelas över mer än ett språk och normalt sett utvecklar barnet delvis olika ordförråd på sina olika språk. Vid språkbedömning av flerspråkiga barn är det därför viktigt att ta hänsyn till barnets samlade ordförråd på modersmål och svenska, så att barnets ordförråd inte felaktigt bedöms som torftigt.[16]

---

[11] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[12] Socialstyrelsen (2014) *Vägledning för barnhälsovården.*
[13] Språkundersökning av flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[14] Språkutveckling hos flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-02-17).
[15] Språkutveckling hos flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[16] Socialstyrelsen (2022) *Stödja och stimulera kommunikations och språkutveckling bland barn 0 till 2 år - Ett kunskapsstöd för barnhälsovården.*

3.3 Hur går uppföljningen av små barns språkutveckling till i dag?

Barnhälsovården har redan i dag ett ansvar för att följa upp barns tal- och språkutveckling. Nedan följer en beskrivning av barnhälsovårdens verksamhet och hur den arbetar med att följa upp barns kommunikations-, tal- och språkutveckling.

3.3.1 Barnhälsovårdens organisation och verksamhet

Barnhälsovården erbjuder hälsofrämjande och förebyggande insatser, identifierar behov och initierar åtgärder för barn 0 till 6 år och deras vårdnadshavare. Hälsouppföljning och stöd i föräldraskapet är centrala delar av barnhälsovårdens arbete.[17] Inom barnhälsovården arbetar läkare samt legitimerade sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor. Andra yrkeskategorier som är eller kan vara knutna till barnhälsovården är till exempel psykologer, logopeder och dietister.

Barnhälsovårdens verksamhet och uppdrag är inte särskilt reglerade i hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Enligt 7 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska regionen planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i behovet hos dem som omfattas av regionens ansvar för hälso- och sjukvård. Regionen har samtidigt ett betydande handlingsutrymme när det gäller att organisera och planera hälso- och sjukvården. Regionerna har på frivillig grund byggt upp omfattande hälsovårdsverksamheter som bl.a. omfattar barnhälsovård. Flertalet regioner har inkluderat barnhälsovården i vård- eller hälsoval för primärvården, men det förekommer också att barnhälsovården är ett eget vårdval. Ett mindre antal regioner har valt att bedriva barnhälsovård i egen regi utanför vård- och hälsoval.

Barnhälsovården organiseras oftast i barnavårdscentraler (BVC). Det finns ca 950 BVC i landet, varav ca en tredjedel bedrivs i privat regi. Region Västmanland och Region Stockholm har högst andel BVC som bedrivs i privat regi (55 respektive 52 procent). Alla BVC är offentligt finansierade. Uppföljningen av BVC:s verksamhet varierar mellan regionerna, men i de flesta regioner följs BVC:s

[17] Socialstyrelsen (2014) *Vägledning för barnhälsovården*.

verksamhet upp som en del av den vård- eller hälsocentral som BVC tillhör.[18]

En BVC kan organisatoriskt tillhöra en familjecentral. En familjecentral är en samverkansmodell mellan kommun och region med syftet att bedriva hälsofrämjande och förebyggande verksamhet. I familjecentralerna kan ingå barnmorskemottagning, BVC, öppen förskola och förebyggande socialtjänst. Familjecentralerna främjar samverkan mellan olika aktörer och kan erbjuda tidiga insatser. I Socialstyrelsens kartläggning från 2025 identifierades 311 familjecentraler eller familjecentralsliknande verksamheter i landet.[19]

Det är frivilligt för familjer att ta del av de hälsobesök som barnhälsovården erbjuder. Samtidigt nås nästan alla barn och familjer av barnhälsovårdens hälsofrämjande, förebyggande och individuellt stödjande barnhälsovårdsprogram.[20] Det finns dock ingen heltäckande nationell uppföljning av i vilken utsträckning barn deltar vid de olika besöken som rekommenderas i det nationella barnhälsovårdsprogrammet. Mot bakgrund av bl.a. detta har regeringen gett Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att kartlägga nyttjandegraden inom barnhälsovården, med särskilt fokus på hur barnhälsovården når barn och familjer i områden där utanförskapet är stort. Regeringsuppdraget ska redovisas senast den 20 april 2027 (se vidare avsnitt 3.3.7).

Den svenska befolkningen har generellt högt förtroende för barnhälsovårdens verksamhet.[21] Studier har dock visat att föräldrar som är utlandsfödda, familjer med låga inkomster, unga och ensamstående föräldrar i lägre grad än andra familjer tar del av den föräldrastödjande verksamhet som barnhälsovården erbjuder. Orsaker till det lägre deltagandet kan vara familjernas förväntningar, farhågor, språksvårigheter, kulturella antaganden och normer.[22]

[18] Socialstyrelsen (2020) *Nationell kartläggning av barnhälsovården - En jämlik och tillgänglig barnhälsovård.*
[19] Socialstyrelsen (2026) *Slutredovisning av Socialstyrelsens uppdrag stöd för inrättande och vidareutveckling av familjecentraler. Slutrapport mars 2026.*
[20] BHVQ, Svenska barnhälsovårdsregistret (2021) *Svenska Barnhälsovårdsregistret. Årsrapport 2021.*
[21] BHVQ, Svenska barnhälsovårdsregistret (2021) *Svenska Barnhälsovårdsregistret. Årsrapport 2021.*
[22] Socialstyrelsen (2024) *Delredovisning – Uppdrag att stödja och stimulera barnhälsovårdens förebyggande arbete med hembesöksprogram*.

3.3.2 Styrning och innehåll i barnhälsovården

I samtliga regioner är Rikshandboken i barnhälsovård och Vägledning för barnhälsovården centrala styrdokument för barnhälsovården. Rikshandboken för barnhälsovård är ett nationellt webbaserat metod- och kunskapsstöd, som drivs av Inera AB på uppdrag av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Rikshandboken utgår från Socialstyrelsens Vägledning för barnhälsovården från 2014 samt från det nationella barnhälsovårdsprogrammet, som är publicerat på Rikshandbokens webbplats. Det nationella barnhälsovårdsprogrammet har tagits fram i samverkan mellan professionen och berörda aktörer inom barnhälsovården. Socialstyrelsens vägledningsdokument ger riktlinjer för vad barnhälsovården bör göra, medan Rikshandboken är en webbaserad metodbok som beskriver hur man arbetar enligt det nationella barnhälsovårdsprogrammet. Inget av dessa dokument är dock juridiskt bindande. Flera regioner preciserar även barnhälsovårdens uppdrag i regionala riktlinjer och förfrågningsunderlag för vård- eller hälsoval.[23]

Ett nytt nationellt hälsoprogram för barn och unga lanserades i slutet av augusti 2026. I det nya nationella hälsoprogrammet specificeras vad barn i olika åldrar bör erbjudas av såväl barnhälsovården, vars målgrupp är 0–5 år, som av flera andra verksamheter. Det nya nationella hälsoprogrammet publiceras på webbplatsen Kunskapsguiden.[24]

Det nuvarande nationella barnhälsovårdprogrammet bygger på principen om proportionell universalism. Det betyder att alla barn och deras föräldrar ska erbjudas universella insatser, det vill säga insatser som riktar sig till alla. Vid behov ska alla barn och deras föräldrar också erbjudas extra stödinsatser eller insatser av annan vårdnivå. I barnhälsovårdsprogrammet ingår bl.a. att följa barns hälsa, utveckling och livsvillkor, såsom till exempel tillväxtbedömning, allmän somatisk undersökning, psykomotorisk utvecklingsbedömning, bedömning av språkutveckling och

[23] Socialstyrelsen (2020) *Nationell kartläggning av barnhälsovården - En jämlik och tillgänglig barnhälsovård.*
[24] Kunskapsguiden är en webbplats som samlar kunskapsstödjande produkter från Socialstyrelsen, andra myndigheter och aktörer.

kommunikation, samspel mellan barn och föräldrar samt psykiska och sociala familjeförhållanden.[25]

Nästan alla BVC (96 procent) ger universella insatser för språkutveckling. Sju av tio BVC ger riktade insatser vid behov och riktade insatser av annan vårdnivå.[26] Det nationella kvalitetsregistret Svenska barnhälsovårdsregistret (BHVQ) följer upp barnhälsovårdens verksamhet för att bidra till en enhetlig, jämlik och rättvis barnhälsovård för alla barn 0–6 år i Sverige.[27] Den nationella arbetsgruppen för barnhälsovård (NAG BHV) har tagit fram en målnivå som anger att 95 procent av alla barn bör ha genomgått en så kallad språkscreening. BHVQ:s uppföljning tyder på att barnhälsovården nästan når upp till denna målnivå. Uppgifter från 2025 visar att 94 procent av barnen födda 2022 har genomgått en språkscreening.[28]

3.3.3 Barnhälsovårdens arbete med språkundersökningar av små barn

I Rikshandboken anges att barnhälsovården bör uppmärksamma barnets kommunikation redan vid familjens första besök och sedan kontinuerligt vid besöken på BVC. I detta ingår att vägleda föräldrar i hur de kan uppmärksamma och stimulera sitt barns försök att kommunicera. De barn som har behov av stöd i sin språkliga utveckling ska följas närmare och språket ska bedömas vid samtliga besök. Vid behov ska barnet remitteras till logoped.[29]

BVC undersöker alla barns kommunikativa och språkliga förmåga vid 0–3 månader, 2–5 månader, 6–8 månader, 10 månader, 12 månader, 1,5 år, 4 år och 5 år. Vid 18 månaders ålder genomförs vanligen den första egentliga undersökningen av barnets språk- och kommunikationsförmåga inom barnhälsovården. I den ingår att följa

[25] Socialstyrelsen (2020) *Nationell kartläggning av barnhälsovården - En jämlik och tillgänglig barnhälsovård.*
[26] Socialstyrelsen (2020) *Nationell kartläggning av barnhälsovården - En jämlik och tillgänglig barnhälsovård.*
[27] Svenska Barnhälsovårdsregistret (BHVQ) drivs av personal inom barnhälsovården. Det är Region Jönköpings län som har ett övergripande juridiskt ansvar för personuppgifterna (CPUA) i BHVQ. Registret tillhör Registercentrum Sydost, RCSO.
[28] 13 av landets 21 regioner är anslutna till kvalitetsregistret BHVQ. Vidare har Region Jönköping, Västernorrland och Västmanland exkluderats från analysen, då uppgifter från dessa regioner inte bedöms vara tillförlitliga det aktuella året.
[29] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).

upp hur många ord eller uttryck som barnet kan använda och förstår samt barnets kommunikativa förmåga.[30]

Vid 2,5 eller 3 års ålder genomförs en språkscreening av alla barn som besöker BVC, som fokuserar på att identifiera barn som inte kommit i gång med sin tal- och språkutveckling som förväntat. Rikshandboken rekommenderar två strukturerade och vetenskapligt utvärderade metoder för språkscreening, en metod anpassad för barn vid 2,5 års ålder som utvecklats inom Västra Götalandsregionen och en metod anpassad för barn vid 3 års ålder som utvecklats inom Region Uppsala (”Uppsalamodellen”).[31] I dag använder samtliga BVC någon av dessa metoder vid språkscreeningen av små barn.[32] Både metoderna är utformade för att identifiera barn med stora svårigheter med tal- och språkutveckling oavsett språk som barnet talar. Vid behov ska barnsjuksköterskan konsultera eller remittera barnet till en logoped.[33]

I vissa regioner genomförs även en strukturerad bedömning av tal- och språkutveckling vid fyra års ålder med stöd av en metod som benämns språkfyran. Metoden innebär att barnsjuksköterskan ger barnet instruktioner om att peka, sortera, repetera och ersätta ord i olika uppgifter. Syftet med metoden är kartlägga språkförståelse och ordkunskap samt att identifiera barn med språkliga svårigheter.[34]

3.3.4 Uppföljning av flerspråkiga barns språkutveckling

Inom barnhälsovården rekommenderas språkundersökning och språkscreening vid de åldrar som angivits ovan, oavsett om barnet är enspråkigt eller flerspråkigt. Språkscreening är ett centralt verktyg för att upptäcka språkliga svårigheter. Vid flerspråkighet finns det dock en risk för att språkavvikelser inte uppmärksammas. En svensk studie, baserad på svar från barnsjuksköterskor inom barnhälsovården, visar att det är vanligt att språkscreening av

[30] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[31] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[32] Västra Götalandsregionen (2024) *Språkscreening vid 2 ½ års ålder på barnavårdscentralen - en metodbeskrivning*.
[33] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[34] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).

flerspråkiga barn inte genomförs metodenligt om sjuksköterskan uppfattar att barnet inte kan tillräcklig svenska, och att svaren från screeningen tolkas godtyckligt.[35] Forskning har visat att det är viktigt att beakta både modersmålet och majoritetsspråket vid språkscreening av flerspråkiga barn för att få en korrekt bedömning av barnets språkutveckling. En flerspråkig version av den så kallade Uppsalamodellen har utvecklats för att underlätta språkscreening i klinisk praxis som tar hänsyn till om barnet har flera språk.[36]

3.3.5 Språkfrämjande insatser inom barnhälsovården

Forskning visar att små barns kommunikation och språkutveckling går att påverka genom universella insatser till alla föräldrar och barn, även om familjerna har olika förutsättningar. I vägledningen ”Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år - Ett kunskapsstöd för barnhälsovården” lyfter Socialstyrelsen fram att generellt föräldraskapsstöd och föräldraskapsstöd med fokus på språkstimulans genom läsning har gynnsam effekt på barns kommunikations- och språkutveckling. Detta gäller även för familjer som lever i socioekonomisk utsatthet eller för barn med misstänkt eller konstaterad språkstörning.[37]

Enligt Rikshandboken bör barnhälsovården främja en god och kommunikativt stimulerande miljö för flerspråkiga familjer med utgångspunkt från den enskilda familjens och barnets behov. Föräldrarna bör uppmuntras att prata sitt modersmål med barnet samtidigt som en regelbunden vistelse på förskola betonas för att barnet ska kunna utveckla goda kunskaper i det svenska språket inför skolstart. Föräldrar ska ges möjlighet att prata om sitt barns kommunikation och språkliga förmåga även på modersmålet. Samtalen bör bygga på familjens vanor, ta hänsyn till kulturell bakgrund och konkreta råd och tips om hur föräldrarna ska kunna stödja barnets språkutveckling bör anpassas till familjens förutsättningar. Alla familjer ska få kännedom om vikten av en god språklig utveckling och dess betydelse för framtida skolgång och

[35] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-13).
[36] Språkundersökning och språkscreening - Rikshandboken i barnhälsovård. (hämtad 2026-01-13).
[37] Socialstyrelsen (2022) *Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år - Ett kunskapsstöd för barnhälsovården*.

hälsa. De ska också få information om hur lyhört föräldraskap, lek och sampel samt läsning i dialog med barnet kan uppmuntra god språklig och kommunikativ förmåga.[38]

I Rikshandboken finns även förslag på hur barnhälsovården kan lägga upp föräldragrupper på temat barnets utveckling – språk och motorik. Föräldrarna får möjlighet att reflektera över barnets utveckling och får information om hur de kan främja barnets språkliga och kommunikativa förmåga, läsfrämjande insatser och information om barnets språkutveckling riktat till föräldrar.[39]

För de föräldrar som behöver extra stöd i kommunikationen med sitt barn kan barnhälsovården erbjuda utökat individuellt stöd. Stödet kan omfatta ytterligare samtal med föräldrar om hur de kan främja sitt barns språkutveckling, kontakt med förskolan för att få information om barnets språk och kommunikation både på svenska och på modersmålet, konsultera relevant specialist inom barnhälsovården samt planera för uppföljande kontakt med familjen. Om föräldrar uttrycker frågor eller oro kring barnets beteende eller språkutveckling, särskilt på modersmålet hos de yngsta barnen, ska detta uppmärksammas och utforskas vidare.[40]

3.3.6 Familjecentralernas roll i det språkfrämjande arbetet

Familjecentralerna, där till exempel barnmorskemottagning, BVC, öppen förskola och förebyggande socialtjänst samverkar, är också en viktig aktör i det språkfrämjande arbetet. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att kartlägga och analysera familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter i Sverige. Kartläggningen visar bl.a. att familjecentralerna är en mötesplats, ett informationscentrum och en väg in i det svenska samhället för barn och familjer. Familjecentralerna har ett arbetssätt som främjar samverkan och lotsning av föräldrar, vilket i sin tur möjliggör tidig upptäckt och att tidiga insatser kan erbjudas. Uppföljningar visar att ett sådant arbetssätt kan vara särskilt framgångsrikt i socio-ekonomiskt svaga områden. Samtidigt framgår det av kartläggningen

[38] Språkutveckling hos flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-21).
[39] Språkutveckling hos flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-21).
[40] Språkutveckling hos flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-01-21).

att familjecentralerna har svårt att nå vissa grupper, till exempel utrikes födda föräldrar och föräldrar med annan kulturell bakgrund än svensk samt föräldrar som har svenska som andraspråk.[41]

I rapporterna lyfter myndigheterna fram att verksamhetens arbetssätt ger goda möjligheter att arbeta för både stärkt integration och stärkt språkutveckling. Det är också områden som familjecentralerna själva lyfter fram som ett utvecklingsområde. Ungefär 40 procent av familjecentralerna erbjuder redan språkfrämjande insatser för vuxna och barn, till exempel språkundervisning/språkstöd för vuxna, sångstund samt läsfrämjande insatser för barn och samverkan med biblioteken.[42]

3.3.7 Pågående insatser för att stärka barnhälsovårdens arbete med språk och kommunikation

Regeringen har beslutat om flera utredningar och uppdrag som berör barnhälsovårdens arbete med språk och kommunikation.

Utökade hembesöksprogram inom barnhälsovården

Regeringen har beslutat om förordningen (2025:74) om statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården. Förordningen innebär att kommuner och regioner kan få ekonomiskt stöd för att genomföra utökade hembesöksprogram via barnhälsovården för att bl.a. främja barns utveckling i det svenska språket. De utökade hembesöken är en arbetsmodell för att säkerställa att barn i områden där utanförskapet är stort får tillgång till alla aspekter av barnhälsovårdens program, utifrån deras individuella behov. De utökade hembesöksprogrammen ska öka samhällets kontaktyta till barn och deras vårdnadshavare i områden med socioekonomiska utmaningar.[43]

Statsbidraget får lämnas till kommuner och regioner som i samverkan med varandra genomför utökade hembesöksprogram för

[41] Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen (2023) *Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter. Kartläggning, analys och förslag.*
[42] Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen (2023) *Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter. Kartläggning, analys och förslag.*
[43] Statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården - Socialstyrelsen (hämtad 2026-02-10).

barn i åldrarna 0–5 år. De utökade hembesöksprogrammen ska genomföras utöver barnhälsovårdens ordinarie verksamhet och i områden där utanförskapet är stort. Hembesöksprogrammen ska genomföras av minst två personer, varav en sjuksköterska från barnhälsovården och en person från socialtjänstens verksamhet.

Socialstyrelsens uppföljning av hur kommuner och regioner har använt 2025 års statsbidrag visar att mottagarna har använt statsbidraget i enlighet med villkoren. Många kommuner och regioner beskriver att de kan se resultat som är i linje med syftet med statsbidraget. De beskriver till exempel en ökad tillit till barnhälsovården och socialtjänsten, att det är enklare att följa barns hälsa och att vårdnadshavare har bättre kunskap om var de kan söka vård. Uppföljningen visar att nästan alla regioner och kommuner erbjuder utökade hembesök under barnets första år och 80 procent även under barnets andra år. Ju äldre barnet är, desto färre kommuner och regioner erbjuder utökade hembesök. När barnet är 3 och 4 år, det vill säga den ålder då det vanligtvis sker en screening av barnets språkutveckling, är det tre av sexton regioner som erbjuder utökade hembesök. Fyra av sexton regioner ser att ett resultat av de utökade hembesöksprogrammen är att barnhälsovården och socialtjänsten har större möjligheter att följa barns språkutveckling.[44]

Socialstyrelsen har vidare fått i uppdrag att stödja och stimulera barnhälsovårdens förebyggande arbete med hembesöksprogram (S2023/01608). Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 maj 2027.

Kartläggning av nyttjandegraden inom barnhälsovården

Regeringen har gett Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att kartlägga nyttjandegraden inom barnhälsovården, med särskilt fokus på hur barnhälsovården når barn och familjer i områden där utanförskapet är stort (S2026/00147). Kartläggningen ska bl.a. redogöra för hur barnhälsovårdens målgrupp nyttjar erbjudanden om stöd och vilka behov som finns i målgruppen. I kartläggningen kan även andra aspekter analyseras som myndigheterna bedömer har betydelse för en god och jämlik hälsa bland små

[44] Socialstyrelsen (2026) *Statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården. Redovisning av hur mottagarna har använt 2025 års statsbidrag (S2025/01684)*.

barn. Det kan till exempel handla om skillnader i målgruppens nyttjandegrad utifrån hur barnhälsovården är organiserad, ledningsoch styrningsfrågor, driftsform och arbetssätt samt verksamheternas geografiska spridning. Myndigheterna ska även analysera och lämna förslag på vad som krävs för att bibehålla eller ytterligare stärka nyttjandegraden i målgruppen för att därigenom bidra och säkerställa rätten till en god och jämlik hälsa och utveckling hos alla små barn i hela landet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 april 2027.

Nationellt hälsoprogram för barn och unga

Regeringen har gett Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Statens skolverk i uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga till och med 20 års ålder (S2023/02379). Programmet ska bl.a. främja barns och ungas hälsa och utveckling och förebygga ohälsa. Inom ramen för uppdraget tar Socialstyrelsen fram kunskapsstöd som ska ligga till grund för hälsoprogrammet och den hälsouppföljning som verksamheterna ska genomföra. Kunskapsstöden speglar olika aspekter av hälsa såsom till exempel barns generella språkutveckling och kommunikationsförmåga.

I utredningens dialog med Socialstyrelsen har det framkommit att arbetet inom ramen för området språk och kommunikation i första hand handlar om att granska och utvärdera de metoder som i dag används för att upptäcka stödbehov inom de områden som ingår i barnhälsovårdens utvecklingsuppföljning (förutom språk och kommunikation även kognition, motorik och socioemotionell utveckling). Syftet är att sammanställa och värdera det vetenskapliga kunskapsläget och den kliniska erfarenheten för de olika metoderna, som ett underlag för det fortsatta utvecklingsarbetet. I arbetet ingår även att se över hur samverkan mellan barnhälsovården och förskolan kan stärkas för att det ska vara möjligt att utbyta information om barns utveckling inom bl.a. språk och kommunikation. Vidare tas det fram ett kunskapsstöd med syftet att

stärka elevhälsans medicinska insats (EMI:s) möjligheter att upptäcka avvikande språk- och kommunikationsutveckling i åldrarna 6–14 år, som kan användas i skolsköterskans hälsosamtal.

En första version av det nationella hälsoprogrammet, inklusive kunskapsstöden, lanserades den 21 augusti 2026. Utredningen har därför inte kunnat beakta resultatet av detta arbete.

Bättre förutsättningar för att följa upp barns och ungas hälsa

I september 2025 beslutade Regeringskansliet (Socialdepartementet) att uppdra åt en särskild utredare att biträda Socialdepartementet i arbetet med att utreda förutsättningar för att bättre kunna följa upp barns och ungas allmänna hälsa och hälsoutveckling (S2025/01603). Utredningen ska bl.a. analysera och föreslå vilka uppgifter som bör samlas in på nationell nivå när det gäller elevhälsans medicinska insatser. I uppdraget ingår dessutom delar som är av särskild relevans för denna utredning. Det handlar bl.a. om att analysera och vid behov föreslå skyldigheter för kommuner, regioner, vårdgivare och enskilda skolhuvudmän för att kunna säkerställa ett jämlikt genomförande av det kommande nationella hälsoprogrammet för barn och unga till och med 20 års ålder. Av uppdraget framgår att det finns behov av författningsreglering om vad berörda aktörer inom ramen för programmet är skyldiga att genomföra. Det kan till exempel handla om att reglera vad som ska erbjudas inom ramen för hälsoprogrammet såsom kontinuerliga hälsobesök, inklusive hälsouppföljning, hälsosamtal, insatser som är anpassade efter ålder och individuella behov samt vilken tvärprofessionell samverkan som ska genomföras.

Uppdraget ska slutredovisas i september 2026. Utredningen har därför inte kunnat beakta resultatet av denna utredning.

3.4 Förskolans ansvar för barns språkfrämjande insatser

3.4.1 Förskolans uppdrag och syfte

Förskolan är en frivillig skolform för barn som inte har börjat skolan och som är bosatta i Sverige. Förskolan syftar till att stimulera barns utveckling och lärande samt att erbjuda barnen en trygg omsorg.

Barn ska erbjudas förskola från och med höstterminen de fyller ett år i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga ska från och med ett års ålder erbjudas förskola motsvarande minst 3 timmar per dag eller 15 timmar per vecka. Barn ska även erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola. Barn ska erbjudas förskola kostnadsfritt under minst 525 timmar om året från och med höstterminen barnet fyller tre år (8 kap. 4 § skollagen [2010:800]). Av landets alla barn i åldern ett till fem år är knappt 87 procent inskrivna i förskola.[45]

Huvudmannen, det vill säga kommunen, har det övergripande ansvaret för att utbildningen bedrivs utifrån de mål och krav som anges i skollagen och andra styrdokument för förskolan.[46] Av 8 kap. 10 § skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Av Skolverkets kommentar till allmänt råd om styrning och ledning av förskolan framgår att det är av stor vikt att förskollärare och övrig personal har tillräckliga språkkunskaper för att barn ska kunna stimuleras i sin språkutveckling i svenska, för att kunna uppfylla krav i förskolans läroplan.[47]

3.4.2 Kommunens ansvar för att öka deltagandet i förskolan

Sedan den 1 juli 2022 finns det bestämmelser i skollagen med det övergripande syftet att öka deltagandet i förskolan (8 kap. 12 a och

[45] Skolverket (2025) *Barn och personal i förskola - Hösten 2024*.
[46] Skolverket (2025) *Kommentarer till allmänna råd om styrning och ledning av förskolan*.
[47] Skolverket (2025) *Kommentarer till allmänna råd om styrning och ledning av förskolan*.

14 a–c §§ skollagen). Bestämmelserna innebär bl.a. att kommuner ska bedriva uppsökande verksamhet för att nå vårdnadshavare till barn som inte är inskrivna i förskolan inför hösten det år barnet fyller tre år till och med vårterminen det år barnet fyller sex år, för att informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Även barn som har plats i pedagogisk verksamhet omfattas av den uppsökande verksamheten. Enligt bestämmelserna ska kommunerna erbjuda en plats i förskolan till barn i familjer som har bott i Sverige kort tid och sträva efter att ge ett sådant erbjudande till andra barn som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska, utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare. Vårdnadshavare kan tacka ja eller nej till exempelvis ett möte med kommunen inom ramen för den uppsökande verksamheten.[48]

Regleringen och dess effekt har ännu inte utvärderats eller analyserats.[49]

3.4.3 Förskolans språkstimulerande uppdrag

Enligt läroplanen för förskolan ska verksamheten lägga stor vikt vid att stimulera barns språkutveckling i det svenska språket. Förskolan ska bl.a. erbjuda stimulerande läsmiljöer som skapar nyfikenhet för olika slags texter, både skönlitteratur och sakprosa. Barnen ska få lyssna till högläsningar och ges möjlighet till delaktighet genom att samtala om olika texter och bilder. Förskolan ska uppmuntra och ta tillvara barns nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt.[50]

I förskolans läroplan anges också mål om språk och språkutveckling som förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla. I målen ingår bl.a. att barn ska få utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmågan att kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften. I målen ingår vidare att barn som tillhör de nationella minoriteterna ska få möjlighet att utveckla sitt nationella minoritetsspråk och kultur samt att barn med

[48] Rätt till förskola - Skolverket (hämtad 2026-02-09).
[49] SOU 2026:37 s. 299.
[50] Läroplan för förskolan – Lpfö18 reviderad 2025.

annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.[51]

3.4.4 Tidigare och pågående insatser för att stärka förskolans arbete med språkutveckling

Regeringen har bedömt att det finns ett behov av att stärka fokus på språkutveckling i förskolan så att barn som deltar i förskolan tidigt får möjlighet att träna och utveckla grundläggande färdigheter. Regeringen har därför beslutat om en reviderad läroplan för förskolan som innebär att skrivningarna om läsning kommer att stärkas samtidigt som förskolan i huvudsak ska göras skärmfri.

Regeringen har vidare gett Skolverket i uppdrag att ta fram ett stöd för att följa upp barns språkutveckling i förskolan (U2025/00433). Stödet riktar sig till förskolorna för att de ska kunna följa barns språkutveckling mer systematiskt, så att alla barn får goda förutsättningar att bl.a. utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd. Stödmaterialet ska också kunna användas för att upptäcka om ett barn behöver mer stimulans eller stöd för att utveckla det svenska språket och vara förberedd för fortsatt utbildning.

Stödmaterialet, som redovisades till regeringen den 5 juni 2026, har tagits fram i samverkan med forskare verksamma vid Göteborgs universitet, Högskolan Kristianstad, Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping och Stockholms universitet. Stödmaterialet syftar till att ge stöd för observation och analys av barns språkanvändning. Det ger också exempel på undervisning som främjar både tidig och fortsatt språkutveckling. Stödmaterialet ska kunna användas av förskollärare och övriga i arbetslaget i förskolan och kommer att vara tillgängligt på Skolverkets hemsida från sommaren 2026.

Regeringen har därutöver gett Skolinspektionen i uppdrag att granska huvudmännens arbete med att uppfylla de språkkrav i svenska som finns för förskolan, inklusive att stimulera barnens språkutveckling i svenska. Granskningen ska särskilt rikta sig mot förskolor där andra språk än svenska dominerar utbildningen. Uppdraget ges mot bakgrund av att det finns ett brett forskningsstöd för att förskolan har positiva effekter för språkutvecklingen hos

[51] Läroplan för förskolan – Lpfö18 reviderad 2025.

barn som inte har svenska som modersmål. Skolinspektionen ska redovisa sina erfarenheter och slutsatser från granskningen senast den 15 mars 2027.

Slutligen har regeringen tillsatt en utredning om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola (dir. 2024:13). Utredningen lämnade sitt betänkande Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37) den 16 juni 2026. En sammanfattning av utredningens förslag, i de delar som har bäring på denna utredning, redovisas i avsnitt 3.6.

3.4.5 Öppen förskola är också en arena för språkfrämjande insatser

En kommun får anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg (25 kap. 3 § skollagen). Öppen förskola är inte en del av skolformen förskola, utan hör till de verksamhetsformer som i skollagen benämns som annan pedagogisk verksamhet.[52] Verksamheten vänder sig till barn och föräldrar som är hemma på dagarna, till exempel under föräldraledigheten. Öppen förskola drivs i dag även av andra huvudmän än kommunen eller är samorganiserad med till exempel barn- eller mödrahälsovården och socialtjänsten i så kallade familjecentraler.[53]

Regeringen har gjort flera satsningar för att stimulera det språkfrämjande arbetet inom öppen förskola. Under åren 2018–2020 hade regeringen en överenskommelse med SKR angående öppen förskola för språk och integration (U2018/01282). Inom ramen för överenskommelsen identifierades öppen förskolan som en betydelsefull mötesplats för att främja integration och etablering hos utrikes födda föräldralediga kvinnor med små barn, bl.a. beroende på arenans möjlighet att kunna erbjuda både ett socialt sammanhang och konkreta insatser.

Mellan åren 2023 och 2025 ingick regeringen en ny överenskommelse med SKR om öppen förskola för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden (A2023/00122). Inom ramen för den överenskommelsen har SKR genomfört insatser för att stärka kommuners och andra samverkansaktörers varaktiga förmåga att erbjuda lämpliga insatser med öppen förskola som arena.

[52] Öppen förskola - Skolverket (hämtad 2026-02-12).
[53] Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 528 ff.

Det har bl.a. handlat om insatser för språkutveckling i svenska och samhällsorientering för att stödja en utveckling där fler barn går i förskolan och ett mer jämställt uttag av föräldraledighet.

3.5 Språkuppföljning i andra länder – exemplet Danmark

3.5.1 Språkbedömning och språkstimulerande insatser till små barn i Danmark

I Danmark har kommunerna en skyldighet att se till att det genomförs en s.k. sprogvurdering (språkbedömning) av alla 3-åriga barn som deltar i dagtilbud (motsvarigheten till förskoleverksamhet), om det bedöms att barnet kan ha behov av språkstimulering. Vidare har kommunen även en skyldighet att genomföra en språkbedömning av alla barn från 3 års ålder som inte är inskrivna i förskoleverksamhet. Denna skyldighet gäller till och med det år då barnet börjar skolan.[54]

För att stärka tidiga insatser har de danska kommunerna sedan den 1 juli 2017 möjlighet att tidigarelägga språkbedömningen av barn, från 3 till 2 års ålder. Syftet med bestämmelsen är att stödja kommunernas arbete med att så tidigt som möjligt kunna identifiera barn som behöver språkstimulering. Bestämmelsen omfattar både barn i förskolan och de som inte tar del av sådan verksamhet.[55]

Kommunen ansvarar för att barnets föräldrar involveras i samband med språkbedömningen och att föräldrarna själva får vägledning i att stödja sitt barns språkutveckling. Språkbedömningen visar om barnet har en normal språkutveckling jämfört med barnets ålder. Resultatet visar också om barnet behöver stöd för att utveckla sitt danska språk och hur stort detta behov är.

I Danmark ansvarar kommunerna också för att erbjuda språkstimulerande insatser. Kommunerna ska bl.a. tillhandahålla 30 timmar i veckan i förskolan för tvåspråkiga barn som bedöms vara i behov av språkstödjande verksamhet.[56]

---

[54] SKR nr 9598 af 16/05/2017 (Gældende) *Orientering om ændring af dagtilbudsloven - Lov nr. 427 af 3. maj 2017 om udvidet obligatorisk dagtilbud og krav om dansk og fokus på demokrati i privat pasning. Til alle kommuner m.fl.*
[55] Ibid.
[56] Ibid.

Föräldrar är skyldiga att låta sitt barn delta i språkbedömningen och den språkstimulans som kommunen erbjuder. Om denna skyldighet inte fullgörs ska kommunen besluta att barnbidraget inte ska betalas ut till föräldrarna.[57]

Det danska systemet med språkstimulerande insatser beskrivs närmare i betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37).[58]

3.5.2 Den danska metoden för att följa upp barns språkkunskaper

I det danska systemet med språkbedömning är det kommunen som ansvarar för att organisera och genomföra språkbedömningen. Det är reglerat i lag att den som genomför språkbedömningen ska ha relevant kompetens för att kunna göra det, till exempel yrkesexamen som pedagog. Vid språkbedömning av tvåspråkiga barn krävs även utbildning eller på annat sätt förvärvad kunskap om andraspråksinlärning och tvåspråkiga barns språkutveckling, med särskilt fokus på danska som andraspråk. Om barnen deltar i förskoleverksamhet är det vanligt att någon av barnens pedagoger genomför språkbedömningen.[59]

I Köpenhamns kommun genomförs språkbedömningen av tvåspråkiga barn i en av kommunens språkbedömningssenheter. Språkbedömningen genomförs av en pedagog med särskild kompetens när det gäller språkbedömningen av barn med flera språk. Den genomförs i form av en lek och samtal mellan pedagoger och barn där barnets svar dokumenteras. Efter språkbedömningen får föräldrarna återkoppling om resultatet. Om barnet talar ett annat språk än danska i familjen ska barnet ta del av språkstimulerande insatser motsvarande 30 timmar i veckan. Föräldrarna ska också få rådgivning om hur de på bästa sätt kan stödja sitt barns språkinlärning i hemmet.[60]

En metod för språkbedömning av barns kunskaper i det danska språket (Sprogvurdering 3–6) har tagits fram nationellt, men det är

[57] Ibid.
[58] SOU 2026:37 s. 99 f.
[59] Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for undervisning og kvalitet (2019) *Vejledning til Sprogvurdering 3–6.*
[60] https://www.kk.dk/borger/pasning-og-skole/pasning-0-6-aar/sprogvurdering-af-boern-3-6-aar-der-ikke-gaar-i-boernehave (hämtad 2026-02-02).

kommunen som avgör vilken metod som ska användas vid språkbedömningen. Metoden innehåller ett antal moment som värderar barnets talspråkliga och tidiga skriftspråkliga kunskaper individuellt och i grupp. I takt med att barnet blir äldre läggs ytterligare moment till som värderar barnets tidiga skriftspråkliga kunskaper. Testat har även anpassats för barn som är 2 år, för de kommuner som genomför test vid 2 år i stället för 3 år. Metoden har tagits fram av TrygFondens Børneforskningscenter og Institut for Kommunikation og Kultur på Aarhus Universitet.[61]

3.6 Tidigare och pågående utredningsarbete på området

Parallellt med denna utredning har det pågått flera regeringsuppdrag eller andra initiativ som har klara beröringspunkter med utredningens arbete och där utredningen ser ett behov av samordning i den fortsatta beredningen och inför ett ikraftträdande, bl.a. utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola. Nedan ges en kortfattad sammanfattning av utredningens förslag.

3.6.1 Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola

Regeringen beslutade den 21 november 2024 (dir. 2024:113) att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag dels om en obligatorisk språkförskola för vissa barn, dels om en likvärdig förskola av god kvalitet. Uppdraget skulle ursprungligen redovisas senast den 18 december 2025 men genom tilläggsdirektiv (dir. 2025:102) förlängdes utredningstiden. Utredningen presenterade sitt betänkande Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37) den 16 juni 2026.

Utredningen lämnar flera förslag som berör den del av uppdraget som handlar om en likvärdig förskola av god kvalitet. Utredningen föreslår bl.a. att det införs en reglering av storleken på barngrupperna och av personaltätheten. Vidare föreslås att det införs

[61] Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for undervisning og kvalitet (2019) *Vejledning til Sprogvurdering 3–6.*

krav på personalens kunskaper i svenska språket, som bl.a. innebär att huvudmannen ska ansvara för att personal som arbetar i barngrupp har tillräckliga språkkunskaper i svenska. Det ska också framgå av skollagen att förskolan ska lägga särskild vikt vid att alla barn ges förutsättningar att lära sig, utveckla och använda svenska.

När det gäller uppdraget om en obligatorisk språkförskola för vissa barn bedömer utredningen att det saknas rättsliga förutsättningar för att införa en obligatorisk förskola med närvarokrav enbart för vissa barn. Utredningen bedömer också att det på grund av kvalitetsskillnaderna inom förskolan saknas praktiska förutsättningar för att införa en obligatorisk förskola.

Utredningen menar dock att det är angeläget att fler barn går i förskolan och får möjlighet till språkutveckling i svenska. Mot bakgrund av detta lämnar utredningen förslag på insatser för en stärkt språklig utveckling i svenska i förskolan. Utredningen föreslår bl.a. att det införs en försöksverksamhet med språkstärkande insatser för vissa barn. Syftet med försöksverksamheten är att introducera, pröva och utvärdera språkstärkande insatser. Målsättningen är också att pedagogisk personal inom förskolan ska få ytterligare kunskap om och erfarenheter av språkstärkande arbetssätt, vilket på sikt kan öka användningen av de olika metoderna som prövats och utvärderats inom ramen för försöksverksamheten. Enligt förslaget ska försöksverksamheten bedrivas under två år och finansieras genom ett särskilt statsbidrag.

Utredningen föreslår vidare åtgärder för att öka barns närvaro i förskolan. Utredningen föreslår att kommunernas uppsökande verksamhet och erbjudande om förskoleplats ska utvärderas och eventuellt utvecklas. Utredningen föreslår dessutom att barns närvaro i förskolan ska följas upp och att det ska skapas bättre underlag för det närvarofrämjande arbetet. Utredningen föreslår också en utökning av tiden i avgiftsfri allmän förskola, oavsett vårdnadshavarnas sysselsättning. Den nuvarande begränsningen till 15 timmar per vecka bedöms inte ge tillräckliga möjligheter för språkutveckling och för att tillgodogöra sig förskolans utbildning. Utredningen föreslår därför att tiden utökas till 25 avgiftsfria timmar per vecka för alla barn över tre år.

Vissa förslag har en direkt bäring på denna utredning

Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola lämnar också vissa förslag som har en direkt bäring på denna utredning. Det gäller framför allt förslaget om att det ska införas en obligatorisk språkbedömning i svenska det år då barnet fyller tre år. Utredningen föreslår att hemkommunen ansvarar för att alla barn som är folkbokförda i kommunen genomgår språkbedömningen. Utredningen föreslår vidare att Skolverket får i uppdrag att ta fram ett nationellt kartläggningsmaterial som ska användas vid bedömningen. Skolverket ska även bemyndigas att meddela föreskrifter om kartläggningsmaterialets användning. Enligt förslaget är det barnets hemkommun som ska ansvara för att språkbedömningen genomförs i enlighet med Skolverkets kartläggningsmetod. Genomförandet av bedömningen kan dock läggas på en annan aktör.

Efter att bedömningen är genomförd ska kommunen ansvara för att alla folkbokförda barn med behov av språkstärkande stöd tilldelas en plats på en förskoleenhet med språkstärkande insatser. De språkstärkande insatser som föreslås ska vara förstärkt undervisning i det svenska språket. Skillnaden mot dagens regelverk är att tilldelningen av en plats i förskolan föreslås ske på basis av en individuell prövning av ett barns språkkunskaper i svenska och att barnet därefter får anpassat stöd för sin språkutveckling i svenska. Enligt utredningen bör det språkutvecklande stödet utgå från de metoder och de arbetssätt som har prövats och utvärderats i den föreslagna försöksverksamheten.

Enligt utredningens förslag ska ett barn erbjudas en plats vid en förskoleenhet även om barnets vårdnadshavare inte har anmält något önskemål om förskola. Barn som har en plats och som behöver språkutvecklande stöd, ska erbjudas språkstärkande insatser vid den förskola där barnet har sin plats.

Eftersom förskolan inte omfattas av skollagens bestämmelser om skolplikt omfattas inte heller barn som deltar i språkutvecklande stöd av ett formellt krav på närvaro. Utredningen hänvisar dock till att vårdnadshavare enligt föräldrabalken har ansvar för att ett barn får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. Inom ramen för detta ansvar bör en

vårdnadshavare se till att barnet genomgår en språkbedömning, men också att barnet tar del av det språkstärkande stöd som erbjuds om barnet uppvisar brister i det svenska språket.

4 Överväganden och förslag

4.1 En ny lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

Förslag

Regionernas skyldighet att inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera de barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket ska regleras i en ny lag.

Lagen ska benämnas lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket.

Skälen för förslaget

Utredningen föreslår att det ska införas en ny lag som ska innehålla bestämmelser om att regionerna åläggs en skyldighet att inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera de barn som är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket inför sin skolgång samt en uppgiftsskyldighet för regionerna. Med barns färdigheter i svenska språket avses i första hand förmågan att förstå och tala svenska. Med hänsyn till barnets utvecklingsnivå följer att någon läs- eller skrivförmåga normalt inte föreligger.

Enligt 8 kap. 2 § regeringsformen ska föreskrifter som avser åligganden för kommuner, vilket även innefattar regioner, meddelas genom lag.

Regionernas hälso- och sjukvårdsarbete omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Hälso- och sjukvårdslagen är en målinriktad ramlag som bl.a. innehåller bestämmelser om övergripande mål, ansvarsförhållanden och riktlinjer för sjukvårdsverksamheten. Mot denna bakgrund framstår det inte som lämpligt att införa detaljerade bestämmelser som särskilt riktar sig till barnhälsovården i hälso- och sjukvårdslagen. Föreslagen lag innebär således inte någon ändring i sak av bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen eller patientsäkerhetslagen (2010:659), utan att regionerna åläggs en ny skyldighet som kompletterar det ansvar som följer av hälso- och sjukvårdslagen.

Den aktuella uppgiften att identifiera barn enligt den föreslagna lagen är vidare inte självklart att betrakta som hälso- och sjukvård enligt definitionen i hälso- och sjukvårdslagen, även om den föreslås genomföras inom ramen för barnhälsovårdens verksamhet.

Utredningen har inte identifierat någon annan författning som det är lämpligt att införa de nu föreslagna bestämmelserna i och bedömer därför att reglering bör ske i en särskild lag. En reglering i en särskild lag bidrar till att hälso- och sjukvårdslagens systematik och funktion som ramlag upprätthålls.

4.2 Lagens tillämpningsområde

Förslag

Den föreslagna lagen ska tillämpas i regionernas verksamhet inom barnhälsovården vid identifiering av barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Vad som sägs om en region i lagen ska också gälla privata vårdgivare som har avtal med en region samt en kommun som bedriver sådan verksamhet.

Skälen för förslaget

Enligt 15 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen får en region överlåta utförandet av sina hälso- och sjukvårdsuppgifter till en privat vårdgivare genom avtal. Barnhälsovård bedrivs i dag i såväl regionens egen regi som av privata vårdgivare, på uppdrag av regionen. Huvudmannaskapet och det övergripande ansvaret för de privata barnavårdscentralerna ligger dock kvar hos regionen.

Utredningen föreslår inte någon förändring av ansvarsfördelningen mellan huvudman och vårdgivare. Regionen har därmed det yttersta ansvaret för att barn erbjuds en god och jämlik barnhälsovård, oavsett om verksamheten bedrivs av regionen i egen regi eller av en privat vårdgivare. Detta innebär att regionen genom exempelvis avtal och uppföljning måste säkerställa att barnhälsovård som bedrivs i privat regi uppfyller krav enligt lagar och andra föreskrifter.

Gotlands kommun ansvarar för hälso- och sjukvård i egenskap av region. Den föreslagna bestämmelsen i 1 § 2 får därmed i praktiken betydelse endast för denna kommun. Regleringen bör dock vara generellt utformad, för att möta eventuella framtida kommunala indelningsändringar.

Den föreslagna lagen innehåller inga bestämmelser om hur själva stödet till barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket ska utformas eller tillhandahållas.

4.2.1 Vilka barn omfattas?

Förslag

Den föreslagna lagen ska omfatta barn som är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen, har ett annat modersmål än svenska och inte har skolplikt enligt skollagen.

Bedömning

Det finns inte skäl för undantagsbestämmelser som anger vilka barn som inte ska omfattas av lagen.

Skälen för förslaget och bedömningen

Krav på folkbokföring

Enligt uppdragsbeskrivningen bör uppdraget endast omfatta barn som är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481). Ett krav på folkbokföring innebär att lagens personkrets avgränsas till barn som är registrerade enligt folkbokföringslagen. Genom att knyta tillämpningsområdet till folkbokföringen anknyter regleringen till ett etablerat system för registrering av bosättning.

Krav på annat modersmål än svenska

Med beaktande av att regeringen, inom ramen för Tidöavtalet, vill skapa ökade integrationsmöjligheter för de yngsta barnen finns det skäl för ytterligare avgränsningar. Lagen föreslås ta sikte på barn som lever i en språklig miljö där exponeringen för svenska språket är begränsad. Detta kommer till uttryck genom att barn som har ett annat språk än svenska som modersmål ska omfattas av lagen.

Kriteriet att barnet har ett annat modersmål än svenska utgör, liksom bestämmelsens övriga två villkor, en objektiv avgränsning av vilka barn som omfattas av lagen och förutsätter inte någon individuell bedömning av barnets behov. Med modersmål avses det först inlärda och bäst behärskade språket. Om barnet har ett annat modersmål än svenska presumeras barnet vara i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Det finns utrymme för en viss individuell bedömning för att resurser inte ska läggas på fel målgrupp. Detta kan exempelvis gälla barn vars språkliga miljö, trots att ett annat modersmål än svenska förekommer, inte medför ett behov av stöd i utvecklingen av det svenska språket.

Den föreslagna lagen påverkar inte barns möjligheter att utveckla eller använda sitt modersmål. Det innebär även att förslaget inte kommer att påverka de nationella minoriteterna i Sverige i det avseende som avses i ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (2000:3). Vidare inskränker förslaget inte de rättigheter som följer av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk eller språklagen (2008:600).

Avsaknad av skolplikt

Det finns skäl att begränsa lagens omfattning till barn som inte har skolplikt. För barn med skolplikt gäller enligt skollagen (2010:800) ett särskilt reglerat system, där elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

När skolplikt inträder omfattas barnet av regleringen i skollagen, vilket innebär att det finns goda möjligheter att barn som är i behov av olika insatser fångas upp genom elevhälsan. Barnhälsovården erbjuds dessutom fram till att barnet börjar förskoleklass, då elevhälsan tar över ansvaret för barns hälsoutveckling från barnhälsovården. Det finns därför skäl att begränsa omfattningen till barn som ännu inte har skolplikt.

Någon särskild åldersangivelse görs inte i lagen. Tidpunkten för skolpliktens inträde är lagreglerad och kan ändras genom lagstiftning.

Överväganden om behovet av undantagsbestämmelser

Utredningen har övervägt att föreslå att samtliga folkbokförda barn i landet som inte har skolplikt ska omfattas av lagen, med möjlighet att i enskilda fall göra undantag om det framstår som uppenbart obehövligt att stöd ges.

En sådan ordning skulle emellertid förutsätta en individuell bedömning i varje enskilt fall. Detta skulle i sin tur innebära att särskilda ställningstaganden behöver göras och dokumenteras, vilket kan medföra ett behov av beslutsförfaranden och, i förlängningen, överprövning.

Regleringen skulle därmed bli komplex och mindre förutsägbar. Det framstår därför som mer ändamålsenligt att i stället tydligt avgränsa vilka barn som omfattas av lagen. Utredningen bedömer därmed att det saknas skäl att införa särskilda undantagsbestämmelser.

Eftersom någon undantagsordning inte föreslås, kommer frågan om ett barn omfattas av lagen och om det finns behov av stöd att hanteras inom ramen för barnhälsovårdens ordinarie verksamhet. Avsaknaden av en särskild reglering innebär att det inte uppställs några krav på särskilda beslutsförfaranden eller dokumenterade ställningstaganden i dessa delar.

4.2.2 Den föreslagna lagen bedöms vara förenlig med diskrimineringslagen

Bedömning

Den föreslagna lagen bedöms vara förenlig med diskrimineringslagen. Det kan dock inte uteslutas att vissa delar av förslaget, främst kravet på modersmål, kan medföra en risk för indirekt diskriminering. Denna risk bedöms vara begränsad och får anses motiverad av ett berättigat syfte. De föreslagna åtgärderna framstår som lämpliga och nödvändiga för att uppnå detta syfte.

Skälen för bedömningen

Olikabehandling och risk för indirekt diskriminering

Den föreslagna lagen innebär att regionen åläggs en skyldighet att identifiera barn som har behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket inför skolgång. Av den föreslagna bestämmelsen i 2 § 2 följer att lagen omfattar barn som har ett annat modersmål än svenska. Kriteriet tar därmed sikte på en språklig indikation som, även om den är neutralt formulerad, i många fall sammanfaller med etnisk tillhörighet.

Att den föreslagna lagen omfattar barn som har ett annat modersmål än svenska, och i de allra flesta fall därmed en annan etnisk tillhörighet än svensk, innebär att bestämmelsen skulle kunna stå i strid med diskrimineringslagens förbud mot indirekt diskriminering, det vill säga att barn med viss etnisk tillhörighet missgynnas genom att de pekas ut genom tillämpning av bestämmelsen.

Att en bestämmelse kan få ett sådant genomslag innebär emellertid inte i sig att regleringen är otillåten. För att en sådan ordning ska anses tillåten enligt diskrimineringslagen (2008:567) krävs att den har ett berättigat syfte samt att de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå detta syfte.

Berättigat syfte

Syftet med regleringen är att säkerställa att barn som har behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket identifieras i ett tidigt skede och ges förutsättningar att utveckla sådana färdigheter inför skolgång. Syftet tar därmed sikte på att främja likvärdiga förutsättningar för barn i samband med skolstart. Enligt utredningens bedömning är detta ett objektivt godtagbart och angeläget syfte som uppfyller kraven på att vara berättigat enligt diskrimineringslagen.

En god utveckling i svenska språket förbättrar barns möjligheter att tillgodogöra sig utbildning i grundskolan och i senare utbildning. Tidiga insatser för att stärka barn språkutveckling kan därmed bidra till att förbättra förutsättningarna för en likvärdig skolgång och även underlätta integrationen för de yngsta barnen i det svenska samhället.

Lämpligheten av de valda medlen

När det gäller lämpligheten kan det konstateras att kriteriet som avser barn med annat modersmål än svenska kan identifiera den grupp som typiskt sett har behov av stöd. Kriteriet kan därmed utgöra en relevant utgångspunkt för att uppmärksamma barn som kan behöva särskilt stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket. Samtidigt förutsätter tillämpningen att en individuell bedömning görs i det enskilda fallet.

Enligt utredningens bedömning har barn i åldrarna 0–5 år med ett annat modersmål än svenska i genomsnitt ett större behov av stöd i sin utveckling i svenska språket än barn med svenska som modersmål. Kriteriet kan därmed i många fall ge en indikation på vilka barn som har behov av stöd i ett tidigt skede.

Nödvändighet och mindre ingripande medel

Vid prövningen av om åtgärden är nödvändig ska särskilt beaktas om syftet kan uppnås genom mindre ingripande eller mindre missgynnande medel. I detta avseende har utredningen beaktat hur barn-

hälsovården i dag arbetar med att identifiera barns behov samt hur samverkan med andra berörda aktörer är organiserad.

De befintliga arbetssätten inom barnhälsovården tar i stor utsträckning sikte på barns utveckling i allmänhet, inklusive språkutveckling, och bygger på individuella bedömningar och kontakter. Det finns därför en risk att barn med behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket inte uppmärksammas i ett tillräckligt tidigt skede inom ramen för barnhälsovårdens befintliga arbetssätt. Enligt utredningens bedömning saknas alternativa förfaranden som, utan att använda det aktuella kriteriet, med motsvande grad av precision kan identifiera barn med sådana behov. Den föreslagna regleringen tillför emellertid ett mer specifikt moment genom att identifieringen även ska avse behov av ökad exponering för det svenska språket.

Sammantaget bedömer utredningen att den olikabehandling som kan uppkomma är sakligt motiverad och proportionerlig. Regleringen får därmed anses vara förenlig med diskrimineringslagen.

Barn med svenska som modersmål befinner sig inte i en jämförbar situation

Att barn med svenska som modersmål inte ges samma förutsättningar att utveckla sina färdigheter i svenska språket enligt den föreslagna lagen skulle kunna ifrågasättas ur ett diskrimineringsperspektiv. Om ett barn missgynnas genom att barnet behandlas mindre förmånligt än ett annat barn i en jämförbar situation och det har samband med en diskrimineringsgrund skulle det kunna utgöra direkt diskriminering enligt diskrimineringslagen.

Enligt utredningen befinner sig barn som har svenska som modersmål inte i en jämförbar situation med barn som inte har svenska som modersmål eftersom förutsättningarna att utveckla förmågorna i svenska språket inför skolgång typiskt sett skiljer sig väsentligt när det kommer till graden av exponering. Barn med svenska som modersmål har vanligtvis exponerats för svenska sedan födseln medan barn med ett annat modersmål oftare har utvecklat sitt första språk först. Enligt utredningens bedömning föreligger därmed inte något missgynnande av barn med svenska som

modersmål. Någon direkt diskriminering kan därför inte anses föreligga.

4.2.3 Barnets bästa ska beaktas

Förslag

Vid åtgärder enligt den föreslagna lagen ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas.

Skälen för förslaget

Principen om barnets bästa är en grundläggande princip i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och bör som upplysning och påminnelse finnas med i den föreslagna lagen. Barnkonventionen gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020. Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska vid alla beslut som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Formuleringen i den föreslagna bestämmelsen ligger därmed nära lydelsen i barnkonventionen vilket underlättar tolkningen och tillämpningen av den föreslagna lagen. Att barnets bästa ska beaktas i första hand följer således av barnkonventionen. Den föreslagna bestämmelsen är därför av upplysande karaktär. Någon ändring av rättsläget är inte avsedd. Bestämmelsen syftar endast till att tydliggöra att principen ska beaktas vid tillämpningen av den föreslagna lagen.

Att barnets bästa i första hand ska beaktas innebär att barnets bästa inte får jämställas med alla andra hänsyn. Vad som bedöms vara barnets bästa har hög prioritet och utgör inte bara ett av flera överväganden. Vid en avvägning, när olika intressen vägs mot varandra, ska vad som bedöms vara barnets bästa väga tungt men inte vara ensamt utslagsgivande.

Av artikel 12 i barnkonventionen framgår att barn ska ha rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Vidare framgår att hänsyn ska tas till barnets åsikter utifrån barnets ålder och mognad. Det finns ingen nedre åldersgräns för när barn ska få

komma till tals och uttrycka sina åsikter. Även om förslaget handlar om små barn är det viktigt att de barnen ges utrymme att utrycka sin åsikt.

Principerna om barnets bästa och barnets rätt till delaktighet ska tolkas i förhållande till varandra. Den förstnämnda fastställer målet att uppnå det bästa för barnet, och den andra innehåller metoden för att nå målet. Enligt utredningen är det motiverat att endast återge principen om barnets bästa i den föreslagna lagen eftersom den utgör en grundläggande utgångspunkt för all verksamhet som rör barn och säkerställer att barnperspektivet beaktas vid tillämpningen av lagen.

4.3 Det ska vara obligatoriskt för regionerna att inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera barn som har behov av stöd

4.3.1 Regionerna är lämpliga aktörer för att inom barnhälsovårdens verksamhet genomföra identifieringen

Förslag

Regionen ska inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera vilka barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Bedömning

Identifieringen av barn i behov av stöd är förenligt med 2 kap. 6 § regeringsformen.
Begreppet screening bör inte användas i den föreslagna lagen.

Skälen för förslaget och bedömningen

I uppdragsbeskrivningen framgår det att utredningen ska analysera och lämna förslag på hur en obligatorisk screening av barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom

barnhälsovårdens verksamhet eller vid behov genom samverkan med annan lämplig aktör. Eftersom det uttryckligen anges att det är barnhälsovården som ska vara ansvarig för att genomföra screeningen har utredningen inte övervägt alternativ där någon annan aktör, till exempel kommunen, har huvudansvaret för screeningen.

Utredningen bedömer dock att det finns flera skäl till att regionerna, inom barnhälsovårdens verksamhet, är en lämplig aktör för att identifiera barn som inför skolgång har behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket. Utredningen menar att identifieringen bör ske i ett tidigt skede och inom en verksamhet som har en bred och återkommande kontakt med barn i de aktuella åldrarna. Regionerna organiserar barnhälsovården och ansvarar för de barn som är folkbokförda i respektive region. Barnhälsovården träffar nästan alla barn i Sverige och barnen kallas regelbundet till kontroller inom verksamheten.

Vidare har barnhälsovården redan i dag ett ansvar för att följa upp barns tal- och språkutveckling. Enligt Rikshandboken bör barnhälsovården uppmärksamma barnets kommunikation redan vid familjens första besök och sedan kontinuerligt vid besöken på BVC. Vid 2,5 eller 3 års ålder genomförs en språkscreening av alla barn som besöker BVC, som fokuserar på att identifiera barn som inte har kommit i gång med sin tal- och språkutveckling som förväntat. Språkscreeningen tar inte sin utgångspunkt i att förstå och tala ett visst språk. I vissa regioner genomförs även en strukturerad bedömning av tal- och språkutvecklingen vid fyra års ålder. Utredningen bedömer att det i anslutning till dessa besök bör finnas förutsättningar att identifiera de barn som är i behov av stöd när det gäller svenska språket. Utredningen menar att det är en fördel att det är samma verksamhet (barnhälsovården) som genomför screeningen av barnets språkutveckling, eftersom det gör att det inom verksamheten finns en kunskap om huruvida barnet har en hörselnedsättning eller någon utvecklingsrelaterad funktionsnedsättning som kan påverka barnets färdigheter i svenska språket.

Utredningen bedömer vidare att barnhälsovården är en lämplig aktör eftersom både barn och föräldrar redan har en etablerad relation till personalen som de möter. Kontakten med barnet sker också i en miljö som är särskilt anpassad för behoven hos små barn.

Utredningen bedömer att det inte skulle vara effektivt att bygga upp en helt ny verksamhet eller organisation inom regionen, enbart för att identifiera barn med behov av språkstödjande insatser. Utöver de kompetens- och samordningsvinster som beskrivs ovan menar utredningen att det skulle innebära alltför stora kostnader att bygga upp en helt ny verksamhet, vilket innebär att ett sådant förslag inte skulle vara kostnadseffektivt.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att identifieringen av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket bör integreras i barnhälsovårdens befintliga verksamhet och arbetssätt. Några särskilda organisatoriska förändringar föreslås alltså inte. Att barnhälsovården sedan ska samverka med kommunernas förskoleverksamhet återkommer utredningen till i avsnitt 4.5.4.

Är identifieringen att betrakta som hälso- och sjukvård?

Både företrädare för barnhälsovården och berörda myndigheter har i dialog med utredningen framfört att det inte ingår i hälso- och sjukvårdens uppdrag att kontrollera barns språkkunskaper och språkutveckling i ett specifikt språk. Utredningen menar dock att uppdraget att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket inte självklart ligger utanför hälso- och sjukvårdens ansvarsområde.

Barnhälsovården har en central roll när det gäller det svenska folkhälsoarbetet som syftar till att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för alla barn. Barnhälsovården arbetar i dag aktivt med olika hälsofrämjande insatser, ofta i samverkan med andra aktörer. Även om barnhälsovården inte själva erbjuder insatser som ligger utanför hälso- och sjukvårdens ansvarsområde bidrar verksamheten med att identifiera behovet av stöd och hänvisa vidare till andra aktörer, till exempel socialtjänsten eller förskolan.

Vidare arbetar barnhälsovården redan i dag med att främja barns utveckling i svenska språket, bl.a. inom ramen för de utökade hembesöksprogrammen. Arbetet med de utökade hembesöks-

programmen stimuleras genom statsbidrag och ett uttalat syfte är att främja barns utveckling i det svenska språket.[62]

Mot bakgrund av ovanstående menar utredningen att uppdraget att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket i grunden inte skiljer sig från en del av det arbete som redan pågår inom barnhälsovården i dag, även om den identifiering som nu föreslås inte självklart är att betrakta som hälso- och sjukvård.

Identifieringen av barnen ska ske inom barnhälsovården, men befintliga samverkansformer bör nyttjas

I utredningens uppdrag ingår att ta ställning till om screeningen bör ske i samverkan med annan lämplig aktör. Utredningen har inte identifierat någon annan aktör än barnhälsovården som bör vara direkt delaktig i arbetet med att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. För att nå så många barn som möjligt är det dock angeläget att nyttja och utveckla de samverkansformer som redan finns, till exempel familjecentraler. Utredningen bedömer vidare att de utökade hembesöksprogrammen, som ofta sker i samverkan mellan barnhälsovården och socialtjänsten, kan vara ett effektivt sätt att nå barn i utanförskapsområden som inte självklart hörsammar kallelser från barnhälsovården (se vidare avsnitt 4.5.2).

Utredningen vill vidare framhålla att den föreslagna lagen inte innebär att barnhälsovården ska få ett övergripande ansvar för att följa upp små barn färdigheter i svenska språket. Utredningen menar att förskolan är en central aktör för att följa upp och identifiera barnens behov av och form av fortsatt stöd i svenska språket. Utredningen bedömer därför att den fortsatta uppföljningen av barnens färdigheter i svenska språket i första hand bör ske inom ramen för förskolans verksamhet (se vidare avsnitt 4.5.4).

[62] Förordning (2025:74) om statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården.

Förslaget medför inget förändrat tillsynsansvar för Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Utredningens förslag innebär att ett nytt ansvarsmoment tillförs den barnhälsovård som regionen ansvarar för. Som framgår av föregående avsnitt bedömer utredningen att uppdraget att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket i grunden inte skiljer sig från delar av det arbete som redan bedrivs inom barnhälsovården. Eftersom uppgiften ska utföras inom barnhälsovården kommer den att utföras inom en verksamhet som omfattas av IVO:s tillsyn.

Förslaget medför ingen förändring av IVO:s formella tillsynsansvar. Det innebär samtidigt att ytterligare moment kan bli föremål för myndighetens tillsyn, exempelvis vid granskning av vårdgivarens organisation, kompetensförsörjning och dokumentation.

4.3.2 Vad innebär identifieringen i praktiken?

När det gäller flerspråkiga barns språkutveckling visar forskning att det är viktigt att beakta både modersmålet och majoritetsspråket vid språkscreeningen, för att få en korrekt bedömning av barnets språkutveckling. Företrädare för barnhälsovården, forskare och berörda myndigheter lyfter i dialog med utredningen fram att en god grund i modersmålet också gör det enklare att lära sig svenska. De menar därför att en tidig bedömning av barnets färdigheter i svenska språket kan vara missvisande vad gäller den långsiktiga språkutvecklingen. Vidare menar företrädare för barnhälsovården att ett test av barnets språkkunskaper vid ett enskilt tillfälle enbart riskerar att fånga ett tvärsnitt i en inlärningsprocess. För att tidigt identifiera barn som är i behov av stöd i svenska språket framhåller de att det i stället är viktigt att kartlägga i vilken utsträckning barnet exponeras för svenska språket i sin närmiljö och huruvida barnet får den språkliga stimulans som behövs.

Utredningen menar att en grundläggande bedömning av barnets färdigheter i svenska språket bör ske i samband med den språkscreening som genomförs vid 2,5 eller 3 års ålder, samt vid den uppföljande screening som vissa regioner gör när barnet är 4 år. Mot bakgrund av att det är svårt att bedöma språkförmågan hos små barn,

och särskilt hos barn som är flerspråkiga, anser dock utredningen att det inte bör införas några regelrätta språktest med fastställda tröskelvärden.[63] I stället bör det ske en grundläggande bedömning av barnets färdigheter i svenska språket. Det kan till exempel handla om att bedöma om barnet överhuvudtaget uppfattar svenska. Den grundläggande bedömningen av barnets färdigheter i svenska språket bör integreras i de metoder och arbetssätt som barnhälsovården använder sig av i dag.

Det kan finnas barn som uppvisar begränsade färdigheter i svenska språket men som befinner sig i en miljö där de i hög utsträckning exponeras för svenska, till exempel genom att de går förskola eller bor i ett bostadsområde där majoriteten är svenskfödda. Andra barn kan ha mycket begränsad tillgång till svenska språket i sin omgivande närmiljö. Bedömningen av barnets färdigheter i svenska språket bör därför kompletteras med en kartläggning av barnets språkliga miljö och i vilken utsträckning barnet exponeras för svenska språket.

Sammanfattningsvis menar utredningen alltså att identifieringen av vilka barn som är i behov av stöd bör grundas på en samlad bedömning av barnets färdigheter i svenska språket och barnets språkliga miljö och exponering för svenska språket. Barnets språkliga miljö och graden av exponering för svenska utgör centrala utgångspunkter eftersom dessa i hög grad påverkar barnets möjligheter att utveckla sina färdigheter i svenska. Det går dock inte att bortse från barnets färdigheter i svenska språket, särskilt i de fall barnen börjar närma sig skolåldern. Det är därför av vikt att iakttagelser av barnets färdigheter i svenska språket finns med i den samlade bedömningen.

Begreppet screening bör inte användas

I utredningsdirektivet anges att ett system för obligatorisk screening av små barns kunskaper i svenska språket ska föreslås. Utredningen anser dock att det inte är lämpligt att använda begreppet screening i den föreslagna lagen.

[63] Med tröskelvärden avses i detta sammanhang att barnets förväntas uppnå en viss poäng eller nivå för att bedömas ha tillräckliga kunskaper i svenska språket.

Som framgår av föregående avsnitt innebär identifieringen av barn i behov av stöd en samlad bedömning av barnets färdigheter i svenska språket, barnets språkliga miljö samt dess exponering för svenska. Bedömningen syftar till att avgöra om barnet är i behov av stöd, och är inte knuten till några standardiserade test eller fastställda tröskelvärden. En sådan ordning skiljer sig från vad som normalt avses med screening. I Socialstyrelsens rapport om nationella screeningprogram definieras screening som ”en systematisk undersökning av en population för att identifiera personer som har ett visst tillstånd eller en viss sjukdom, eller som löper en ökad risk att få tillståndet eller sjukdomen. Syftet är att upptäcka en sjukdom eller ett tillstånd som kan få allvarliga eller omfattande konsekvenser för både den enskilda individen och samhället i form av för tidig död, svår skada eller funktionsnedsättning”.[64] Begreppet screening riskerar därför att vara missvisande om det används i den föreslagna lagen.

Begreppet screening används dessutom redan inom barnhälsovården för att identifiera barn vars tal- och språkutveckling inte har kommit i gång som förväntat. Det gör att det skulle vara mindre lämpligt att använda begreppet även i detta sammanhang.

Identifieringen av barn i behov av stöd är förenlig med 2 kap. 6 § regeringsformen

Förslaget om hur identifieringen av barn i behov av stöd ska gå till har beaktats i förhållande till 2 kap. 6 § regeringsformen. Åtgärden är frivillig för enskilda och innebär inte något sådant påtvingat kroppsligt ingrepp som avses i bestämmelsen. Förslaget bedöms därför vara förenligt med 2 kap. 6 § regeringsformen.

[64] Socialstyrelsen (2019) *Nationella screeningprogram. Modell för bedömning, införande och uppföljning*.

4.3.3 Befintlig kompetens inom barnhälsovården kan nyttjas vid identifieringen

Förslag

Identifieringen ska utföras av personal vid barnhälsovården med relevant kompetens och ska dokumenteras i barnets journal.

Skälen för förslaget

Språkundersökningarna och språkscreeningen inom barnhälsovården genomförs i dag av barnhälsovårdssjuksköterskor. De metoder som används för att bedöma barns tal- och språkutveckling varierar mellan olika åldrar, men innebär bl.a. att sjuksköterskan ger barnet instruktioner där det ska peka på bilder eller benämna olika saker. Barnhälsovårdssjuksköterskorna har ingen formell pedagogisk kompetens, men deras arbete innehåller en viktig pedagogisk dimension eftersom de bl.a. ger information och råd, föräldrastöd samt individuellt anpassad vägledning för att främja barns hälsa och utveckling.

Barnhälsovården har i sina kontakter med utredningen framhållit att det inte finns någon formell pedagogisk kompetens inom verksamheten, utan enbart specialistkompetens inom hälso- och sjukvård. Utredningen menar dock att behovet av pedagogisk kompetens påverkas av hur språkbedömningen ska gå till och på vilken detaljeringsnivå den förväntas vara. Om barnet helt saknar färdigheter i svenska språket, och inte heller exponeras för svenska, framgår det ofta redan i dag vid 2,5- eller 3-årsbesöket.

Utredningen bedömer därför att barnhälsovårdssjuksköterskorna, genom utbildning och erfarenhet, har sådana kunskaper och färdigheter att de i samband med bedömningen av barnets tal- och språkutveckling även kan göra en grundläggande bedömning av barnets färdigheter i svenska språket. Utredningen bedömer därför inte att det behöver tillföras någon helt ny kompetens för att identifiera de barn som har behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Om barnet har stora svårigheter med tal- och språkutveckling kan de hänvisas till en logoped för vidare bedömning. Även logopeder som är kopplade till barnhälsovården bedöms ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för att kunna göra en grundläggande bedömning av barnets färdigheter i svenska språket.

Utredningen menar dock att det finns behov av vissa kompetensutvecklingsinsatser till befintlig personal, bl.a. för att öka kunskapen om den nya lagen och hur barnets exponering för svenska språket och tillgången till språklig stimulans kan kartläggas på ett systematiskt sätt. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det behöver tas fram ett nationellt stöd, som kan främja en likvärdig och kvalitativ tillämpning i hela landet. Ett sådant stöd kan exempelvis bestå av vägledande material och andra kunskapsstöd för berörd personal, se vidare avsnitt 4.5.1.

Den föreslagna regleringen syftar till att tydliggöra vem som ska utföra uppgiften, men inte till att närmare reglera vilka metoder som ska användas. Kravet på relevant kompetens innebär att uppgiften ska kunna utföras på ett tillförlitligt sätt. Den som bedriver verksamheten ansvarar för att det finns personal med sådan kompetens.

Dokumentation av åtgärderna ska ske i enlighet med gällande bestämmelser om journalföring i hälso- och sjukvården. Några ytterligare krav på dokumentationens innehåll eller form föreslås inte. Bedömningen är att det befintliga regelverket ger ett tillräckligt stöd för att säkerställa en ändamålsenlig dokumentation av åtgärderna. Något behov av att införa särskilda dokumentationskrav har därför inte identifierats.

4.3.4 Regionen ska informera kommunen om barnets behov av stöd och lämna uppgifter som behövs i kommunens verksamhet

Förslag

Regionen ska informera den kommun där barnet är folkbokfört om att barnet har ett behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Regionen ska lämna uppgift till den kommun där barnet är folkbokfört, om uppgiften behövs i kommunens verksamhet. En uppgift ska inte lämnas ut om det finns en bestämmelse om sekretess eller tystnadsplikt som är tillämplig på uppgiften och övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen eller tystnadsplikten ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Skälen för förslaget

Regionens informationsskyldighet

I den föreslagna lagen föreslås en informationsskyldighet som innebär att regionen ska informera den kommun där ett barn är folkbokfört om att ett barn har behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket.

Syftet med informationsskyldigheten är att skapa förutsättningar för en effektiv och ändamålsenlig samverkan mellan regioner och kommuner, samt att kommunen ska kunna erbjuda stöd för att ett barn ska kunna utveckla sina färdigheter i svenska språket i ett så tidigt skede som möjligt.

Informationsskyldigheten är inte avsedd att vara generell utan aktualiseras först när regionen, efter bedömning av barnets utveckling i svenska språket, anser att barnet har behov av stöd. Av detta följer att någon skyldighet att lämna uppgifter inte föreligger i andra fall. Informationen ska lämnas så snart ett behov har konstaterats och då till en lämplig förvaltningsorganisation i kommunen, exempelvis utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen eller den del som hanterar kommunens uppsökande

verksamhet, som enligt skollagen bl.a. har i uppdrag att informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola.

Regionens uppgiftsskyldighet

Av 6 § i den föreslagna lagen följer att en region ska lämna uppgifter till kommunen om ett barn vars behov av stöd har identifierats enligt 4 §, om uppgiften behövs i kommunens verksamhet. Detta ska ske på regionens initiativ.

Barnhälsovården behandlar uppgifter som är känsliga från integritetssynpunkt och som kan omfattas av stark sekretess till skydd för enskildas personliga förhållanden. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten är inte avsedd att möjliggöra ett generellt eller rutinmässigt överförande av uppgifter utan avser endast en avgränsad kategori uppgifter och är begränsad till situationer där kommunen har ett faktiskt behov av uppgifterna för att kunna tillgodose ett barns behov av stöd. Syftet med bestämmelsen är alltså att säkerställa att kommunen får det underlag som behövs för att kunna ta tillvara, genomföra och följa upp de behov av stöd som har identifierats inom barnhälsovårdens verksamhet.

De uppgifter som kan komma i fråga för utlämnande är därför typiskt sett av mer begränsad karaktär än många av de integritetskänsliga uppgifter som i övrigt behandlas inom barnhälsovården. Det kan exempelvis handla om uppgifter som beskriver barnets exponeringsgrad för det svenska språket, den språkliga miljön eller barnets förmåga att uppfatta och tala svenska.

Vilka delar av kommunens verksamhet som berörs kan variera mellan olika kommuner, bl.a. beroende på hur ansvaret för att tillgodose barns behov av stöd är organiserat i kommunen. Någon närmare avgränsning av berörda verksamheter görs därför inte i den föreslagna bestämmelsen.

Uppgiftsskyldigheten gäller även i förhållande till uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt, om inte undantaget i bestämmelsens andra stycke är tillämpligt. Av undantaget följer att regionen inte ska lämna ut en uppgift till kommunen om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt och övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen eller tystnadsplikten ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Utredningen bedömer att det bör finnas utrymme att i det enskilda fallet göra undantag från uppgiftsskyldigheten i fråga om uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt. Samtidigt är det angeläget att den föreslagna uppgiftsskyldigheten får ett reellt genomslag. Ett undantag som ges en alltför vid räckvidd riskerar att motverka syftet med regleringen och leda till en mindre enhetlig tillämpning. Mot denna bakgrund bör det krävas att övervägande skäl talar för att skyddsintresset ska ges företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut för att undantag ska få göras. Rekvisitet övervägande skäl tydliggör att undantaget förutsätter att skyddsintresset vid en samlad bedömning väger tyngre än intresset av att uppgifterna lämnas ut.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten har utformats efter en generell avvägning mellan behovet av informationsbyte och det intresse som bär upp sekretess- och tystnadspliktsregleringen. En sådan reglering kan emellertid inte fullt ut beakta alla situationer som kan uppkomma i praktiken. I vissa fall kan omständigheterna vara sådana att ett utlämnande skulle framstå som mindre väl förenligt med de skyddsintressen som den aktuella sekretess- eller tystnadspliktsbestämmelsen ska värna. Det bör därför finnas möjlighet att i det enskilda fallet bedöma om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen eller tystnadsplikten ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Vid utformningen av regleringen har barnets bästa beaktats. Att barnets bästa ska beaktas inom ramen för intresseavvägningen innebär inte att en ny bedömning av regleringens lämplighet ska göras i varje enskilt fall. Hänvisningen klargör att omständigheter som rör det aktuella barnet kan beaktas i den individuella bedömningen.

Behandling av personuppgifter

Den behandling av personuppgifter som sker med anledning av att regionen lämnar uppgifter till kommunen ska ske i enlighet med dataskyddsförordningen samt kompletterande nationell dataskyddslagstiftning.[65] Bestämmelserna i den föreslagna lagen innebär

[65] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter.

inte någon utvidgad rätt att behandla personuppgifter utöver vad som följer av dessa regelverk. Regioner och kommuner ska säkerställa att behandlingen av personuppgifter är nödvändig, proportionerlig och förenlig med de krav som gäller för respektive verksamhet.

Vid regionens behandling av uppgifter gäller patientdatalagens (2008:355) bestämmelser vad gäller dokumentation, åtkomst, säkerhet och behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården. När uppgifter lämnas till kommunen och behandlas där gäller i stället de bestämmelser som är tillämpliga i den kommunala verksamheten.

4.4 Vårdnadshavaren åläggs inga sanktionerade skyldigheter enligt den föreslagna lagen

Bedömning

Det ska inte införas några skyldigheter eller sanktioner för vårdnadshavare till barn som omfattas av den föreslagna lagen.

Barnhälsovården bör följa upp om ett barn uteblir från besök där identifiering av barnets behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket ska ske. Kontakt ska då tas med barnets vårdnadshavare för att ta reda på orsaken. Frågan om regionernas verksamhetsansvar regleras i hälso- och sjukvårdslagen, varför det saknas skäl för ytterligare reglering i lagen.

Skälen för bedömningen

Lagens obligatorium riktar sig enbart till regionerna

Utredningen har bedömt att obligatoriet att identifiera barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket bör införas genom att detta åläggs regionerna och att ansvaret därmed ska ligga på vårdgivaren. Att införa ett obligatorium eller ett krav på exempelvis inställelse till besök på barnavårdscentralen som riktar sig till vårdnadshavaren anser utredningen inte vara lämpligt. Ett obligatorium med eller utan

sanktion skiljer sig från nuvarande reglering inom hälso- och sjukvårdens område särskilt genom att det kan innebära att skyldigheter riktas direkt mot enskilda i stället för att som i dag huvudsakligen avse vårdgivarens ansvar. Det finns regleringar som innehåller sanktionerade skyldigheter för enskilda, exempelvis i smittskyddslagen (2004:168). Smittskyddslagens syfte är vitt och har sin grund i att skydda befolkningen mot spridning av smittsamma sjukdomar som inte innebär endast ett ringa hot mot människors hälsa. Nu föreslagen reglering är inte av den karaktären.

Ett obligatorium som riktar sig till både vårdgivare och vårdnadshavare skulle dessutom kunna skapa oklarheter om vem som faktiskt bär det primära ansvaret för genomförandet vid tillämpningen av den föreslagna lagen. Vid bedömningen av om skyldigheterna har fullgjorts finns det därför en risk att brister i vårdgivarens åtaganden i praktiken kommer att hänföras till vårdnadshavaren, exempelvis i tillsyns- eller uppföljningssituationer.

Vidare har företrädare för barnhälsovården lyft vikten av vårdnadshavares förtroende för barnhälsovårdens verksamhet, vilket bygger på frivillig medverkan. Företrädare menar att ett försämrat förtroende skulle kunna påverka vårdnadshavares vilja att nyttja andra delar av barnhälsovårdens verksamhet negativt, exempelvis täckningen i det svenska barnvaccinationsprogrammet.

Mot denna bakgrund bör vårdnadshavare inte åläggas några sanktionerade skyldigheter enligt den föreslagna lagen. Utredningen har dock övervägt olika alternativ avseende skyldigheter för vårdnadshavare, vilka redovisas nedan.

Föreläggande förenat med vite?

Utredningen har övervägt att lämna förslag som innebär att vårdnadshavare ska kunna föreläggas att fullgöra sina skyldigheter och att föreläggandet ska kunna förenas med vite, motsvarande den reglering som finns i skollagen vad gäller vårdnadshavarens ansvar för att barn fullgör sin skolplikt. Det finns dock flera omständigheter som talar emot ett sådant förslag. Ett vitesinstitut skulle kunna innebära en ökad administrativ börda för regionen och medföra en ökad belastning på de allmänna förvaltningsdomstolarna. Eftersom vitesföreläggande inte är särskilt vanligt

förekommande inom sjukvården finns det antagligen inte någon upparbetad kompetens på området. Vidare handlar det om en förhållandevis kort tidsperiod som ett barn omfattas av den föreslagna lagen, vilket innebär att ett barn redan kan ha påbörjat sin skolgång, och därmed har tillgång till elevhälsan vid tidpunkten för prövning av ett sådant föreläggande eller när avgörande från domstol ges. Enligt utredningen finns det därför inte tillräckliga skäl att föreslå en sådan typ av reglering.

En reglering med tvingande inslag utan sanktion?

Ett annat alternativ som utredningen har övervägt är en bestämmelse som ålägger vårdnadshavare en skyldighet men utan att förena den med en sanktion. Det är dock tveksamt vilken effekt en sådan bestämmelse skulle ha när det gäller att uppnå syftet med den föreslagna lagen.

Vårdnadshavare har redan i dag ett ansvar enligt föräldrabalken att tillgodose ett barns behov av omvårdnad, trygghet och god fostran. En vårdnadshavare ska även bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. Inom ramen för detta ansvar bör vårdnadshavare se till att barn som har behov av att utveckla sina färdigheter i svenska språket ges förutsättningar för det. Att reglera en skyldighet som riktar sig till vårdnadshavare är ett ingripande i vårdnadshavarens ansvar, antingen genom att det införs en dubbelreglering utan självständig betydelse eller genom att ansvaret i praktiken skärps. Enligt utredningen kan lagens syfte uppnås med mindre ingripande åtgärder. En lagstadgad skyldighet framstår därmed som mer långtgående än nödvändigt.

Om en vårdnadshavare inte kommer med sitt barn på avtalade tider hos barnhälsovården ska det enligt Rikshandboken följas upp genom att barnhälsovården tar kontakt med barnets vårdnadshavare. Uteblivna besök kan i vissa fall vara ett uttryck för omsorgssvikt. Vidare framgår av Rikshandboken att om barnet inte tas med till hälsobesök på barnhälsovården, trots påminnelser, och utan förklarliga skäl samt att det finns en oro för att barnet far illa eller riskerar att fara illa har barnhälsovården en skyldighet att anmäla oro till socialtjänsten.[66] Det finns redan i dag ett system för att hantera

[66] 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400)

situationer där barn inte får nödvändig omsorg. Sammantaget bedömer utredningen att det inte finns skäl att reglera en skyldighet riktad mot vårdnadshavare.

Bör vårdnadshavares barnbidrag dras in?

Utredningen har undersökt om det finns förutsättningar att föreslå ett obligatorium som åläggs vårdnadshavare förenat med en sanktion om att vårdnadshavarens barnbidrag ska kunna dras in om vårdnadshavaren inte fullgör sitt ansvar enligt lagen. Ett sådant förslag skulle påminna om delar av Danmarks system med obligatorisk språkbedömning och språkstimulering som beskrivs i närmare i avsnitt 3.5. Om ett barn i Danmark bedöms vara i behov av att delta i ett språkstimuleringsprogram och detta inte tillgodoses av barnets vårdnadshavare kan barnbidraget dras in.

Förutsättningarna i Sverige skiljer sig emellertid i väsentliga avseenden från de danska. Det danska barnbidraget är behovsprövat, vilket innebär att det görs en bedömning av om en vårdnadshavare har rätt till barnbidrag och till vilket belopp. I Sverige är barnbidraget generellt och betalas ut till vårdnadshavare, förutsatt att barnet är bosatt i landet. Mot denna bakgrund framstår det inte som förenligt med den svenska utformningen av barnbidraget att införa en ordning där barnbidraget kan dras in som sanktion. Det framstår även som problematiskt ur ett barnrättsperspektiv eftersom en sådan sanktion i första hand träffar barnet och inte vårdnadshavaren.

4.5 Övriga förslag och bedömningar

4.5.1 Stöd till verksamheter som ska identifiera barn i behov av stöd

Bedömning

Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en metod för att stödja barnhälsovården i deras arbete med att identifiera barn som är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Regeringen bör även ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram stödmaterial och kompetensutvecklingsinsatser som riktar sig till barnhälsovården.

Inom ramen för uppdraget bör Socialstyrelsen vid behov samverka med Skolverket.

Skälen för bedömningen

I utredningens uppdrag ingår att analysera och lämna förslag på vilket stöd barnhälsovården behöver med anledning av de förslag som lämnas. Utredningen har tidigare konstaterat att det inte bör införas några regelrätta test av barnets färdigheter i svenska språket, utan att en grundläggande bedömning av barnets färdigheter bör integreras i den uppföljning av barnets språkutveckling som redan i dag sker inom barnhälsovården. Identifieringen av vilka barn som är i behov av stöd bör vidare grundas på en samlad bedömning av barnets färdigheter i svenska språket och barnets språkliga miljö och exponering för svenska språket.

En metod för att stödja barnhälsovården i arbetet med att identifiera barnen

I dag genomför barnhälsovården en språkscreening av alla barn som besöker barnhälsovården vid 2,5 eller 3 års ålder, med fokus på att identifiera barn som inte har kommit i gång med sin tal- och språkutveckling som förväntat. Rikshandboken rekommenderar två strukturerade och vetenskapligt utvärderade metoder för denna språkscreening, där den ena är utvecklad inom Västra Götalandsregionen och den andra inom Region Uppsala. Metoden som används i Uppsala är hittills den enda screeningmetod som har validerats för flerspråkiga barn. Forskning om metoden visar att en korrekt bedömning av språkutvecklingen bäst görs genom att beakta båda barnets språk, en slutsats som även stöds av internationell forskning.[67] Inom ramen för arbetet med det nationella hälsoprogrammet för barn och unga granskar man de metoder som

[67] Språkundersökning av flerspråkiga barn - Rikshandboken i barnhälsovård (hämtad 2026-08-19).

används i barnhälsovårdens utvecklingsuppföljning, bl.a. de som berör barns språk- och kommunikationsutveckling. Resultaten förväntas presenteras i början av hösten 2026.

När det gäller metoder för att följa upp små barns färdigheter i svenska språket, hos barn som har ett annat modersmål än svenska, saknas det dock evidensbaserade metoder.

För att stödja verksamheterna och nå en likvärdighet i landet föreslår utredningen att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram en metod för hur barnhälsovården kan arbeta med att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Metoden bör utformas med utgångspunkt från de arbetssätt som barnhälsovården i dag använder vid screening och uppföljning av barns språkutveckling. Vid utformningen bör även relevanta kunskapsunderlag samt nationella och internationella erfarenheter, till exempel från Danmark, beaktas.

Metoden bör ge vägledning för hur identifieringen av barn i behov av stöd kan ske på ett systematiskt sätt inom ramen för den befintliga verksamheten. Vid utformningen av metoden bör Socialstyrelsen särskilt beakta faktorer som kan ha betydelse för barnets möjligheter att utveckla svenska språket, som barnets språkliga förmåga och exponering för språket.

Utredningen bedömer även att det kan finnas behov av att ta fram kompletterande stödmaterial kopplat till metoden, som till exempel manualer/metodhandböcker eller informationsmaterial riktade till verksamheter och föräldrar.

Inom ramen för förskolans verksamhet arbetar man också med att följa upp barnens språkutveckling. Skolverket har tagit fram ett stödmaterial till förskolorna, som bl.a. ska kunna användas för att upptäcka om ett barn behöver mer stimulans eller stöd för att utveckla det svenska språket. Utredningen föreslår därför att Socialstyrelsen bör samverka med Skolverket i uppdraget.

Kompetenshöjande insatser till personal inom barnhälsovården

Arbetet med screening av barns språkutveckling genomförs i dag huvudsakligen av barnhälsovårdssjuksköterskor. Som konstaterats i avsnitt 4.3.3 bedömer utredningen att de redan besitter tillräckliga kunskaper och färdigheter för att göra en grundläggande bedömning

av barnets färdigheter i svenska språket. Detta innebär att någon helt ny kompetens inte behöver tillföras till barnhälsovården. Det finns dock behov av att bl.a. öka personalens kunskap om den nu föreslagna lagen och hur de kan stödja flerspråkiga barns utveckling i svenska samt om den metod som Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att fram. Utredningen föreslår därför att Socialstyrelsen även får i uppdrag att ta fram kompetenshöjande insatser som riktar sig till personal inom barnhälsovården.

Överväganden om kompletterande reglering

Utredningen har övervägt om lagen bör kompletteras med förordningsbestämmelser som närmare reglerar hur identifieringen av barn med behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket ska utföras. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ta fram den metod och de kompetenshöjande insatser som beskrivs i föregående avsnitt. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att behovet av ytterligare reglering på förordningsnivå är begränsat och att det inte finns behov av förordningsbestämmelser som materiellt kompletterar lagen.

Utredningen har även övervägt om lagen bör innehålla ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela verkställighetsföreskrifter. Enligt regeringsformen får regeringen meddela sådana föreskrifter utan särskilt stöd i lag. Ett särskilt bemyndigande skulle därför endast vara av upplysande karaktär. Utredningen föreslår mot denna bakgrund inte något sådant bemyndigande.

4.5.2 De utökade hembesöksprogrammen bör utvecklas för att i större utsträckning nå den föreslagna lagens målgrupp

Bedömning

Regeringen bör se över förordningen om statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården, i syfte att förtydliga att hembesöken ska

omfatta en bedömning av färdigheter i svenska språket av barn i åldersgruppen 2,5–5 år.

Skälen för bedömningen

Barnhälsovården når nästan alla barn under det första levnadsåret. När det gäller äldre barn, i åldersgruppen 2,5–3 respektive 4 år, finns det ingen samlad nationell uppföljning av i vilken utsträckning barnen kallas till besök inom barnhälsovården och i vad mån de faktiskt besöker BVC. Den information som finns tyder dock på att andelen som deltar vid besöken minskar med stigande ålder.

Många kommuner och regioner arbetar i dag med utökade hembesöksprogram. Hembesöksprogrammen ska öka samhällets kontaktyta till barn och deras vårdnadshavare i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen stödjer arbetet med utökade hembesöksprogram genom ett statsbidrag som regleras genom förordningen (2025:74) om statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården. Förordningen innebär att kommuner och regioner kan få ekonomiskt stöd för att genomföra utökade hembesöksprogram för att bl.a. främja barns utveckling i det svenska språket. Hembesöksprogrammen ska genomföras utöver barnhälsovårdens ordinarie verksamhet och i områden där utanförskapet är stort, samt prioritera barn som utifrån kända riskfaktorer löper en ökad risk att utvecklas ogynnsamt. Enligt förordningen ska hembesöken genomföras av minst två personer, varav en sjuksköterska från barnhälsovården och en person från socialtjänstens verksamhet.

Statsbidraget får användas för barn i åldrarna 0–5 år. En uppföljning av hur statsbidraget har använts under 2025 visar att nästan alla regioner och kommuner erbjuder utökade hembesök under barnets första år och 80 procent även under barnets andra år. Ju äldre barnet är, desto färre kommuner och regioner erbjuder utökade hembesök. När barnet är 3 år och 4 år, det vill säga den ålder då det vanligtvis sker en screening av barns språkutveckling, är det bara tre av de sexton regionerna som har mottagit statsbidraget som erbjuder utökade hembesök. Endast fyra av de sexton regionerna ser att ett resultat av de utökade hembesöksprogrammen är att

barnhälsovården och socialtjänsten har större möjligheter att följa barns språkutveckling.[68]

Utredningen bedömer att de uppsökande hembesöken är ett effektivt sätt att nå barn med annat modersmål än svenska som inte hörsammar kallelser från barnhälsovården. Utredningen menar dock att hembesöken i större utsträckning skulle kunna inriktas mot barn i åldern 2,5–5 år, det vill säga den ålder då barnhälsovårdens besök har fokus på att följa upp barnens språkutveckling. Utredningen bedömer därför att det finns skäl att se över förordningen, för att förtydliga att hembesöken ska omfatta en bedömning av färdigheter i svenska språket av barn i åldersgruppen 2,5–5 år. Socialstyrelsen bör lämpligen ges i uppdrag att ta fram förslag på förordningsändringar.

4.5.3 Barnhälsovårdens stöd till vårdnadshavare och deras barn för att stimulera utvecklingen av kunskaper i svenska språket

Bedömning

Regionen bör via barnhälsovården främja och stödja barnets språkutveckling i svenska genom att erbjuda vissa föräldraskapsstödjande insatser och informera föräldrar om vikten av att regelbundet vistas på förskola. Eftersom det redan finns lagstöd för detta i befintlig lagstiftning, bl.a. förvaltningslagen, finns det dock inte skäl till ytterligare reglering i den nu föreslagna lagen.

Regeringen bör ge Socialstyrelsen och Skolverket i uppdrag att uppdatera befintligt informationsmaterial för att informera föräldrar om förskolan och andra insatser som kan erbjudas av kommunen.

[68] Socialstyrelsen (2026) *Statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården. Redovisning av hur mottagarna har använt 2025 års statsbidrag (S2025/01684)*.

Skälen för bedömningen

I utredningens uppdrag ingår att analysera och lämna förslag på vilket stöd som vårdnadshavare och deras barn kan erbjudas om barnet vid ett språkscreeningstillfälle uppvisar bristande kunskaper i svenska språket. Den föreslagna lagen innebär att regionen får ett nytt åläggande att identifiera vilka barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket. Det är dock kommunerna som har det huvudsakliga ansvaret för att främja barns språkutveckling, främst genom förskola, skola, öppen förskola och biblioteken.

Även om kommunerna har huvudansvaret för språkfrämjande insatser till barn i förskoleåldern bör även personal inom barnhälsovården bidra till barnets språkutveckling i svenska genom olika föräldraskapsstödjande insatser. Barnhälsovården arbetar redan i dag med detta och i Rikshandboken finns bl.a. rekommendationer om insatser som berör stöd till föräldrar med flerspråkiga barn. Det kan till exempel handla om att samtala med föräldrar om hur man främjar en flerspråkig språkutveckling, eller hur man som förälder kan stimulera barnets svenskinlärning till exempel genom lek eller genom att läsa en bok. Vikten av att barnet regelbundet vistas på förskola betonas också, för att barnet ska kunna utveckla goda kunskaper i det svenska språket inför skolstart.

Ett utökat uppdrag att identifiera barn i behov av stöd i svenska språket kommer att innebära att barnhälsovården i större utsträckning än i dag behöver arbeta med olika föräldraskapsstödjande insatser, som information och vägledning till vårdnadshavare i samband med besök. Förvaltningslagens (2017:900) bestämmelser om service i 6 § gäller även i denna verksamhet och innebär att enskilda ska få den hjälp som behövs för att kunna tillvarata sina intressen. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det inte finns behov av att ytterligare reglera dessa frågor i den föreslagna lagen.

Genom lagen införs dock en informationsskyldighet som innebär att regionen ska informera den kommun där barnet är folkbokfört om barnets behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket. Med anledning av detta bedömer utredningen att det finns skäl även för barnhälsovården att mer systematiskt informera vårdnadshavarna om förskolan och andra insatser som kommunen

kan erbjuda. Skolverket har tagit fram en folder som personal inom barnhälsovården kan använda sig av när de hänvisar vårdnadshavare till förskolans verksamhet. Den vänder sig till yrkesverksamma som möter barn och vårdnadshavare i sin profession, till exempel sjuksköterskor inom barnhälsovården och socialsekreterare. Foldern berättar bl.a. varför förskola är viktig för barns utveckling och lärande. Den ger också tips på fakta och goda argument att använda i kontakten med vårdnadshavarna. Utredningen bedömer att regeringen bör ge Socialstyrelsen och Skolverket i uppdrag att gemensamt uppdatera befintligt informationsmaterial för att informera föräldrar om förskolan och andra insatser som kan erbjudas av kommunen.

4.5.4 Förskolan är en central aktör i det språkstödjande arbetet

Bedömning

Förskolan är en central aktör i det språkstödjande arbetet och bör därför fortsatt ha en central roll i uppföljning och utveckling av barnets färdigheter i svenska språket.

För att förskolans verksamhet ska kunna erbjuda språkstödjande insatser av en hög och likvärdig kvalitet bör förslagen i betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37) beaktas i den fortsatta beredningen av förslagen som presenteras i denna utredning.

Skälen för bedömningen

Förskolan bör följa upp barnets färdigheter i svenska språket

Enligt förskolans läroplan ska förskolan lägga stor vikt vid att stimulera barnets språkutveckling i det svenska språket, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. I läroplanen ingår mål om språk och språkutveckling, som bl.a. innebär att barn ska få utveckla ett

nyanserat talspråk och ordförråd samt en förmåga att kommunicera med andra i olika sammanhang.

I förskoleklass sker i dag en kartläggning av elevernas kunskaper i svenska, för kunna identifiera elever som riskerar att inte uppnå de kriterier för bedömning som ska uppfyllas senare under elevens skolgång. När det gäller mindre barn har Skolverket haft i uppdrag att ta fram ett stöd till förskolorna, för hur de kan följa upp barns språkutveckling i enlighet med förskolans läroplan. Stödmaterialet ska också kunna användas för att upptäcka om ett barn behöver mer stimulans eller stöd för att utveckla det svenska språket och vara förberett för fortsatt utbildning. Stödmaterialet presenterades i juni 2026.

Även om barnhälsovården föreslås få ett åläggande att identifiera vilka barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket menar utredningen att förskolan är en central aktör för att följa upp och identifiera barnens behov av fortsatt stöd. Utredningen menar därför att den fortsatta uppföljningen och utvecklingen av barnens färdigheter i svenska språket i första hand bör ske inom ramen för förskolans verksamhet.

Förskolan är en central aktör för språkfrämjande insatser, men kvaliteten i verksamheten behöver utvecklas

Forskningen visar tydligt att tidiga insatser och en förskola av god kvalitet har positiva och långsiktiga effekter för barns lärande, utveckling och välbefinnande. Det är särskilt betydelsefullt för barn som inte har svenska som förstaspråk. För dessa är förskolan ofta avgörande för att de ska tillägna sig sådana nödvändiga kunskaper i svenska som är centrala för en framgångsrik skolstart och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utöver den pedagogiska vinsten har regelbunden närvaro i förskolan även visat sig bidra till att minska skillnader i språklig förmåga mellan barn med svensk respektive utländsk bakgrund.[69]

Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola konstaterar i sitt betänkande Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37) att förskolan står inför stora utmaningar, särskilt när

[69] SOU 2026:37 s. 361

det gäller likvärdighet. Alla barn möter inte alltid en förskola med tillräckligt god kvalitet. Utredningen lämnar därför förslag på en rad åtgärder som syftar till att förbättra både den allmänna kvaliteten i förskolan och det språkutvecklande stödet i svenska som ges i förskolan. Förslagen, som beskrivs närmare i avsnitt 3.6.1, handlar bl.a. om att införa krav på personalens kunskaper i svenska språket och att tydliggöra i skollagen att förskolan ska lägga särskild vikt vid att alla barn ges förutsättningar att lära sig, utveckla och använda svenska. Utredningen föreslår också att det införs en försöksverksamhet med språkstärkande insatser för vissa barn, med syfte att introducera, pröva och utvärdera språkstärkande insatser i svenska i förskolan.

För att förskolans verksamhet ska kunna erbjuda språkstärkande insatser av en hög och likvärdig kvalitet bör förslagen i SOU 2026:37 beaktas i den fortsatta beredningen av förslagen som presenteras i denna utredning.

4.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag

Den föreslagna lagen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Bedömning

Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser.

Skälen för förslaget

Det finns skäl att föreslagen lag ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer för att regeringen ska kunna säkerställa att genomförandet blir effektivt. Förslaget förutsätter ett antal förberedande åtgärder. Berörda myndigheter behöver tid för att ta fram en metod som kan stödja barnhälsovården i deras arbete med att identifiera barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska

språket. Det behöver också tas fram kompetensutvecklingsinsatser riktade till barnhälsovården, och personalen behöver ges tid och möjlighet att delta i utbildning. Utredningen bedömer vidare att regioner och enskilda huvudmän behöver tid för andra förberedande insatser, till exempel för att bygga upp rutiner för informationsöverföring i samverkan med kommunerna.

Tidpunkten för ikraftträdandet påverkas även av andra pågående eller nyligen avslutade utredningar, där frågor som berör barns språkutveckling och kunskaper i svenska språket är aktuella, vilket gör att det kan finnas behov av en samordning. I Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37) sträcker sig förslagen på ikraftträdande från den 1 januari 2029 till den 1 juli 2034. Ikraftträdandet behöver samordnas med andra föreslagna åtgärder inom området.

Ett i lag angivet ikraftträdandedatum framstår därför inte som ändamålsenligt, varför det bör överlåtas åt regeringen att bestämma tidpunkt i den fortsatta beredningen och samordningen av olika utredningsförslag med språkfrågan i centrum.

Lagförslaget bedöms inte påverka etablerade rättsförhållanden på ett sådant sätt att några särskilda övergångsbestämmelser behövs.

4.7 Uppföljning av reformen

Bedömning

En utvärdering av reformen bör genomföras tre till fem år efter att systemet har trätt i kraft. Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att genomföra utvärderingen.

Reformen bör även följas upp på längre sikt så att de långsiktiga effekterna, till exempel när det gäller barns språkutveckling i svenska, kan bedömas.

Skälen för bedömningen

Den föreslagna lagen innebär att regionerna, inom barnhälsovårdens verksamhet, åläggs en helt ny skyldighet. Även om barnhälsovården

i dag genomför en screening av små barns tal- och språkutveckling sker det ingen systematisk uppföljning av barnens färdigheter i det svenska språket. Detta gör att det är angeläget att följa effekterna av reformen – både på kort och lång sikt.

Utredningen bedömer att en första utvärdering av reformen bör genomföras tre till fem år efter att systemet har trätt i kraft. Regeringen bör ge en lämplig myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen eller Vård- och omsorgsanalys, i uppdrag att genomföra utvärderingen.

Utvärderingen bör kartlägga och analysera hur systemet med att identifiera barn i behov av språkstödjande insatser fungerar. Särskild vikt bör läggas vid att kartlägga och analysera om informationsöverföringen till den kommunala verksamheten fungerar väl och uppnår sitt syfte.

Utvärderingen bör också kartlägga om andelen barn som deltar vid BVC:s besök påverkas av reformen. Det gäller särskilt deltagandet i områden där en stor andel av barnen har ett annat modersmål än svenska. Utvärderingen bör även kartlägga eventuella undanträngningseffekter, till exempel om det nya åtagandet påverkar barnhälsovårdens övriga arbete med att följa upp barns språkutveckling.

Utvärderingen bör vidare följa upp de ekonomiska konsekvenserna av reformen, i första hand för regionerna. I dag saknas det kunskap om vilken tidsåtgång som krävs för att identifiera barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket samt hur många barn som behöver extra besök, till exempel för att deras föräldrar ska få ta del av föräldrastödjande insatser. Detta gör att beräkningarna som redovisas i konsekvensanalysen endast är baserade på en uppskattning. Utvärderingen bör också följa upp de ekonomiska konsekvenserna med anledning av den utökade informationsöverföringen.

Utvärderingen av reformens effekter bör redovisas till regeringen senast fem år efter ikraftträdandet. Reformen bör även följas upp på längre sikt så att de långsiktiga effekterna, till exempel när det gäller barns språkutveckling i svenska, kan bedömas.

5 Konsekvenser av förslagen

5.1 Inledning

Det finns barn som inte exponeras för det svenska språket i sin närmiljö och som inte heller går i förskolan eller deltar i andra språkfrämjande insatser som kan bidra till att barnet utvecklar sina kunskaper i svenska. Det är angeläget att samhället tidigare än i dag identifierar dessa barn, så att de får möjlighet att ta del av språkfrämjande insatser innan de börjar skolan.

Genom den föreslagna lagen föreslås regionerna få en skyldighet att inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera de barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Barnhälsovården bedöms vara en lämplig aktör eftersom verksamheten träffar nästan alla barn och har ett ansvar för att följa upp barns tal- och språkutveckling. Det gör att barn och föräldrar redan har en etablerad relation till personalen de möter. Inom verksamheten finns också kunskap om huruvida barnet till exempel har en utvecklingsrelaterad funktionsnedsättning som kan påverka barnets färdigheter i svenska språket. Genom att utgå från den befintliga verksamheten inom barnhälsovården, i stället för att bygga upp en helt ny organisation, kan befintlig kompetens tas tillvara samtidigt som kostnaderna begränsas. Utredningen föreslår dock att de utökade hembesöksprogrammen utvecklas, för att barnhälsovården i större utsträckning ska nå barn i områden där utanförskapet är stort och som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket.

Identifieringen av vilka barn som är i behov av stöd föreslås grundas på en samlad bedömning av barnets färdigheter i svenska språket och barnets språkliga miljö och exponering för svenska, och integreras i den uppföljning av barnets språkutveckling som sker inom barnhälsovården. Utredningen har valt att inte använda

begreppet screening, eftersom den identifiering som föreslås inte uppfyller de etablerade kriterierna för begreppet (se avsnitt 4.3.2). Vidare används begreppet screening redan inom barnhälsovården, när det handlar om att identifiera barn som inte har kommit i gång med sin tal- och språkutveckling som förväntat.

Enligt den föreslagna lagen ska regionen informera den kommun där barnet är folkbokfört om att barnet har ett behov av stöd. Förskolan är redan i dag en central aktör i det språkfrämjande arbetet och bör därför fortsatt ha en central roll i uppföljning och utveckling av barnets färdigheter i svenska språket. Samverkan mellan regionernas barnhälsovård och kommunernas förskoleverksamhet kommer att vara central.

5.2 Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet)

Om ingen åtgärd vidtas kommer det även fortsatt att finnas barn som exponeras för det svenska språket i alltför liten utsträckning, men som inte fångas upp av samhället. Det innebär att vissa barn kommer att ha bristande kunskaper i svenska när de börjar i förskoleklass, vilket gör att de har sämre förutsättningar att klara av sin fortsatta skolgång. Detta kan på sikt leda till att deras möjligheter att delta i samhällslivet begränsas, något som de integrationspolitiska målen vill motverka.

5.3 Alternativa lösningar

5.3.1 Ett obligatorium för vårdnadshavare med sanktionerade skyldigheter?

Utredningen har övervägt flera alternativa lösningar när det gäller vårdnadshavarens skyldigheter enligt den föreslagna lagen, och då främst frågan om att koppla sanktioner till vårdnadshavarens skyldigheter att medverka i identifieringen. Dessa överväganden beskrivs kortfattat nedan och mer utförligt i avsnitt 4.4.

Utredningen bedömer att det finns flera skäl till att inte införa ett obligatorium för vårdnadshavare, med eller utan sanktioner. Att införa ett obligatorium som riktar sig till vårdnadshavaren skiljer sig

väsentligt från den reglering som i dag finns på hälso- och sjukvårdens område. Det finns visserligen reglering som innehåller skyldigheter för enskilda, exempelvis i smittskyddslagen (2004:168). Syftet i det fallet är dock att skydda befolkningen mot smittsamma sjukdomar som inte innebär endast ett ringa hot mot människors hälsa. Utredningen bedömer att det inte finns tillräckliga skäl att införa en liknande lagstiftning för att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket.

Utredningen menar också att ett obligatorium som riktar sig till vårdnadshavare skulle riskera att påverka relationen mellan vårdnadshavare och barnhälsovården negativt. Företrädare för barnhälsovården har i dialog med utredningen lyft vikten av vårdnadshavares förtroende för barnhälsovården, som bygger på en frivillig medverkan. De har bl.a. framfört en oro för de konsekvenser som ett obligatorium skulle kunna medföra, till exempel när det gäller vaccinationstäckningen. Även om en lagstadgad skyldighet skulle kunna vara positiv för de barn som har behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket, bedömer utredningen att det finns det en risk för att det skulle kunna ske på bekostnad av andra delar av barnhälsovårdens verksamhet.

Utredningen har vidare övervägt möjligheten att införa sanktioner för vårdnadshavare som underlåtit att delta vid identifieringen av barnets färdigheter i svenska språket. De sanktioner som skulle kunna bli aktuella i det här fallet är föreläggande av vite eller att vårdnadshavarens barnbidrag dras in, som i den danska modellen. Utredningen bedömer dock att ett införande av sanktioner skulle medföra alltför stora praktiska och ekonomiska konsekvenser, bl.a. genom en ökad administrativ börda för regionerna och berörda statliga myndigheter samt en oproportionerlig belastning på de allmänna förvaltnings-domstolarna.

Ett förslag om att dra in vårdnadshavarens barnbidrag bedöms därutöver inte vara förenligt med hur det svenska barnbidragssystemet är utformat. Vidare bedömer utredningen att ett indraget barnbidrag skulle kunna få negativa konsekvenser, särskilt för barn som befinner sig i socioekonomiskt utsatta situationer.

Utredningen har också övervägt att föreslå en bestämmelse som ålägger vårdnadshavaren vissa skyldigheter, men utan att förena

dessa med sanktioner. Av flera skäl bedöms inte heller detta vara ett lämpligt alternativ. Det handlar bl.a. om att vårdnadshavaren redan har skyldigheter enligt föräldrabalken och att det finns etablerade system för att hantera situationer där barn inte får tillräcklig omsorg, ytterst genom anmälningsskyldigheten till socialtjänsten.

5.3.2 En försöksverksamhet i stället för en permanent reglering?

Utöver alternativa lösningar som rör vårdnadshavarens skyldigheter har utredningen övervägt ett genomförande i form av en försöksverksamhet i vissa regioner, i stället för en permanent reglering. Fördelen med en försöksverksamhet skulle bl.a. vara att regionerna kan följa upp och utvärdera resultatet, vilket skulle kunna underlätta ett permanent införande.

Utredningen bedömer dock att det kan finnas vissa utmaningar förenade med en försöksverksamhet, bl.a. när det gäller att säkerställa ett deltagande från regionerna. Ett begränsat deltagande kan medföra svårigheter att dra några generella slutsatser av resultaten. Uppföljningen kan också försvåras av att en försöksverksamhet kan ge upphov till regionala skillnader, till exempel på grund av olika prioriteringar eller genom att identifieringen av barn i behov av stöd inte sker på ett likartat sätt.

5.3.3 Utredningen har inte utrett möjligheten att någon annan aktör ska genomföra screeningen

I uppdragsbeskrivningen framgår det att utredningen ska analysera och lämna förslag på hur en obligatorisk screening av barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom barnhälsovårdens verksamhet eller vid behov genom samverkan med annan lämplig aktör. Eftersom det anges att det är barnhälsovården som ska vara huvudansvarig för att genomföra screeningen har utredningen inte övervägt några alternativ där någon annan aktör har huvudansvaret. Däremot ska barnhälsovården samverka med kommunerna och då främst förskoleverksamheten som redan i dag har uppgiften att stödja barns språkliga utveckling, även hos flerspråkiga barn.

5.4 Vilka berörs av förslaget?

Utredningens förslag berör regioner, kommuner, statliga myndigheter samt enskilda i form av barn och deras vårdnadshavare. Utöver dem berörs även privata företag som verkar inom barnhälsovården.

5.5 Konsekvenser för regioner

5.5.1 Övergripande ansvar och organisatoriska konsekvenser

Enligt utredningens förslag ska arbetet med att identifiera barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket integreras i den uppföljning av barnets språkutveckling som redan i dag sker inom barnhälsovården. Förslaget innebär därför att utökad tid behöver avsättas vid besöken då det sker en systematisk uppföljning av barnets språkförmåga, det vill säga i första hand när barnet är 2,5 eller 3 respektive 4 år.

Förslaget är begränsat till barn med ett annat modersmål än svenska. Det innebär att extra tid endast behöver avsättas för dessa barn.

I vissa fall kommer det att krävas extra besök för att identifiera barn som är i behov av stöd. Det kan till exempel bero på att det är svårt att bedöma barnets generella språkutveckling, eller att det är komplext att kartlägga barnets språkliga miljö och exponering för svenska språket. Det kan också finnas behov av extra besök för att ge information och föräldrastödjande insatser.

Eftersom screening av barns språkutveckling i dag sker vid alla barnavårdscentraler bedöms förslaget inte få några omfattande organisatoriska konsekvenser. Det kan dock finnas behov av att omfördela resurser mellan olika BVC-enheter. Det gäller särskilt regioner med stora socioekonomiska skillnader mellan olika kommuner och bostadsområden, där det kan finnas behov av att koncentrera resurser till områden med en hög andel barn med utländsk bakgrund.

Regionerna behöver också utveckla sitt samarbete med kommunerna – inte minst med förskolan – för att säkerställa en helhetssyn på barnets språkutveckling.

5.5.2 Hur många barn berörs av förslaget?

Den föreslagna lagen föreslås omfatta barn som är folkbokförda i Sverige, har ett annat modersmål än svenska och som inte har skolplikt enligt skollagen. För att bedöma hur många barn som kommer att beröras av förslaget har utredningen använt befolkningsstatistik från Statistiska centralbyrån (SCB) från den 1 november 2025. Då det saknas information om antalet barn som inte har svenska som modersmål används gruppen barn med utländsk bakgrund som en approximation. Med barn med utländsk bakgrund avses barn som är födda utomlands eller som har två föräldrar som är födda utomlands. Uppgifterna är uppdelade per ålder och födelseland.[70]

Andelen barn med utländsk bakgrund i åldersgruppen 2,5 till 4 år utgör 25,1 procent av alla barn i den givna åldersgruppen, vilket motsvarar knappt 56 000 barn.

Andelen barn med utländsk bakgrund varierar avsevärt mellan regionerna – från 7,7 procent på Gotland till 30,3 procent i Västmanland. Andelen kan även variera inom en region, till exempel mellan stad och landsbygd eller beroende på kommunernas socioekonomiska sammansättning. Detta kan också påverka hur resurserna bör fördelas i regionen. En stor andel av barnen med utländsk bakgrund – drygt 62 procent – bor i de tre storstadsregionerna Stockholm, Skåne eller Västra Götaland. Det innebär att dessa regioner kommer att påverkas mest av utredningens förslag.

5.5.3 Ekonomiska konsekvenser för regionerna

De ekonomiska konsekvenserna för regionerna har beräknats utifrån antagandet att besöken som vanligtvis görs för att bedöma barnets språkutveckling, och som sker vid 2,5–3 respektive 4 års ålder, utökas med en halvtimme för barn med utländsk bakgrund. Kostnaderna baseras på den genomsnittliga lönen för en barnsjuksköterska, inklusive personalomkostnader och overheadkostnader. Enligt SCB:s lönestatistik hade en barnsjuksköterska en genomsnittlig månadslön på 44 500 kronor år

[70] Statistiska centralbyrån, Statistikdatabasen, *Antal personer med utländsk eller svensk bakgrund efter region, ålder och kön, år 2025*.

2025. Med hjälp av prognoser från Konjunkturinstitutet (för timlöner) beräknas kostnaden per timme till 527 kronor år 2027, inklusive personalkostnader och overheadkostnader. Baserat på att 56 000 barn omfattas av förslaget uppskattas regionernas kostnader för de utökade besöken till 14,7 miljoner kronor årligen.

För barn som bedöms ha behov av att utveckla sina färdigheter i svenska språket erbjuds föräldrarna information, vissa föräldrastödjande insatser och ibland ett uppföljande samtal. Beräkningarna bygger på antagandet att cirka 30 procent av barnen med ett annat modersmål än svenska kan ha behov av ytterligare stöd i form av återbesök. Det motsvarar knappt 17 000 barn och tidsbehovet per återbesök uppskattas till cirka en timme. Detta inkluderar även tid för administrativa uppgifter, till exempel informationsöverföring till kommunen när det finns behov av detta. Regionernas kostnader för dessa återbesök uppskattas till knappt 8,8 miljoner kronor årligen, givet att kostnaden per timme uppgår till 527 kronor.

Utredningens förslag innebär inte att någon helt ny kompetens behöver tillföras barnhälsovården, men däremot kan antalet barnsjuksköterskor behöva utökas något. Befintlig personal behöver också få kompetensutveckling för att bl.a. kunna använda den nya metoden som utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram. Det är den centrala barnhälsovården i respektive region som har det formella ansvaret för att utbilda barnhälsovårdssjuksköterskorna. Barnhälsovården förväntas dock kunna dra nytta av det stödmaterial och den utbildning som Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ta fram. I beräkningarna antas utbildningen vara cirka 2 timmar och två barnsjuksköterskor per enhet förväntas delta. Enligt en kartläggning från Socialstyrelsen[71] fanns det 950 barnhälsovårdsenheter i Sverige år 2020, varav två tredjedelar drevs i regionens regi. Oavsett regiform behöver personalen utbildning och stöd, till exempel i form av handledning, mentorskap eller möjligheter till reflektion och erfarenhetsutbyte. Det är regionen som ansvarar för detta. Under dessa förutsättningar beräknas regionernas kostnader för kompetensutveckling uppgå till knappt 2 miljoner kronor årligen.

[71] Socialstyrelsen (2020) *Nationell kartläggning av barnhälsovården – En jämlik och tillgänglig barnhälsovård*.

De sammanlagda årliga kostnaderna för regionerna uppskattas till 25,4 miljoner kronor. Detta inkluderar arbetet med att identifiera barn i behov av stöd (14,7 miljoner kronor), information och stöd till föräldrarna (8,8 miljoner kronor) samt kompetensutveckling till personalen (2 miljoner kronor).

5.6 Konsekvenser för kommuner

Statistik visar att barn till utrikes födda föräldrar deltar i förskolan i något lägre grad än barn till inrikes födda föräldrar.[72] Uppgifter från Skolverket för år 2025 visar att 92,9 procent av barnen med utländsk bakgrund i åldersgruppen 3–4 år deltar i förskola, jämfört med 96,3 procent av barnen vars bägge föräldrar är födda i Sverige.[73] Studier visar att deltagande i förskolan förbättrar förutsättningarna för den fortsatta skolgången, genom att barnen får stöd i sin språkliga, kognitiva och sociala utveckling. Barn som har gått i förskola fullföljer gymnasiestudier eller motsvarande i högre grad än andra. De utbildar sig också längre och har högre sysselsättning och högre lön. Deltagande i förskolan är särskilt viktigt för barn med sämre socioekonomiska förutsättningar.

Utredningen bedömer att kommunen i första hand berörs av förslagen som huvudman för förskolor. Regionen föreslås få en skyldighet att informera om ett barn har behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Kommunerna behöver ta emot informationen och agera om det finns fler barn med behov av språkstödjande insatser, till exempel förskola.

Utredningen lämnar dock inga förslag som mer direkt berör kommunerna, utöver det som redan är reglerat i befintlig lagstiftning. De ekonomiska konsekvenserna för kommunerna påverkas dock av hur andra förslag som berör kommunerna, till exempel förslag från utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola, kommer att hanteras.

[72] Skolverket, *Barn i förskola per ålder och huvudman, redovisade efter svensk och utländsk bakgrund per kön, år 2025*.
[73] Skolverket, *Barn i förskola per ålder och huvudman, redovisade efter svensk och utländsk bakgrund per kön, år 2025*.

5.7 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Det innebär att inskränkningar i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot de intressen som den föreslagna lagstiftningen ska tillgodose.

Utredningens förslag innebär ett nytt åläggande för regionerna genom det nya kravet att identifiera barn med bristande färdigheter i svenska språket. Detta innebär ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Barn som inte exponeras för svenska språket i sin närmiljö, och som inte heller får möjlighet att utveckla sina färdigheter i svenska språket genom att delta i förskola, får sämre förutsättningar inför skolstart och riskerar därför att hamna i ett utanförskap. Vikten av att alla barn ska få tillgång till svenska språket, och därigenom möjligheter att integreras i det svenska samhället, gör att utredningen bedömer att inskränkningen är motiverad.

Lagförslaget innebär ett krav på att identifieringen av barn i behov av stöd ska göras inom barnhälsovården, men det ger en stor frihet till regionerna att själva utforma hur arbetet med att identifiera barnen ska genomföras.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer utredningen att förslaget inte innebär en oproportionerlig inskränkning i det kommunala självstyret.

5.8 Konsekvenser för statliga myndigheter

5.8.1 Socialstyrelsen

Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ta fram en metod för att stödja barnhälsovården i deras arbete med att identifiera barn som är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket. Metoden bör ge vägledning för hur identifieringen av barn i behov av stöd kan ske på ett systematiskt sätt inom ramen för den befintliga verksamheten. Myndigheten föreslås också få i uppdrag att ta fram stödmaterial och kompetensutvecklingsinsatser för personal inom barnhälsovården, kopplade till metoden.

Mot bakgrund av att förskolan också arbetar med att följa små barns språkutveckling föreslås att uppdraget att ta fram metoden genomförs i samverkan med Skolverket. Vid behov bör samverkan även ske med berörda lärosäten samt med andra nationella aktörer.

Socialstyrelsen och Skolverket föreslås också få i uppdrag att tillsammans se över och uppdatera befintligt informationsmaterial för att informera föräldrar om förskolan och andra insatser som kan erbjudas av kommunen.

Förslaget innebär att Socialstyrelsen under en tid behöver avsätta personalresurser för uppdragen. Utredningen bedömer att kostnaderna för detta beräknas uppgå till cirka 8 miljoner kronor.

5.8.2 Skolverket

Uppföljning av barns språkutveckling sker inte bara inom barnhälsovården, utan även inom ramen för förskolans verksamhet. Skolverket har bl.a. tagit fram ett stödmaterial till förskolorna, som ska kunna användas för att upptäcka om ett barn behöver mer stimulans eller stöd för att utveckla det svenska språket.

Mot bakgrund av detta föreslås att myndigheten ska samverka med Socialstyrelsen i arbetet med att ta fram en metod för att stödja barnhälsovården i deras arbete med att identifiera barn som är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket. Myndigheten föreslås också få i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen se över och uppdatera befintligt informationsmaterial för att informera föräldrar om förskolan och andra insatser som kan erbjudas av kommunen.

Förslaget innebär att Skolverket under en tid behöver avsätta personalresurser för uppdragen. Utredningen bedömer att kostnaderna för detta beräknas uppgå till cirka 2 miljoner kronor.

5.8.3 Inspektionen för vård och omsorg

Utredningens förslag medför ingen förändring av Inspektionen för vård och omsorgs formella tillsynsansvar. Förslaget innebär dock att ytterligare moment i barnhälsovårdens verksamhet kan bli föremål för myndighetens tillsyn vid granskning av vårdgivarens organisation, kompetensförsörjning och dokumentation.

Kostnaderna bedöms dock vara begränsade och bör rymmas inom myndigheten befintliga ekonomiska ramar.

5.9 Konsekvenser för företag

Enligt förordningen om konsekvensutredningar ska konsekvensutredningen innehålla en beskrivning av hur förslagen påverkar företag. Särskild hänsyn ska tas till små företag vid reglernas utformning.[74]

Barnhälsovården ingår vanligtvis i primärvårdens uppdrag och regionerna har det övergripande ansvaret. Alla barnavårdscentraler (BVC) är offentligt finansierade, oavsett om de drivs i privat regi eller i egen regi av en region. Enligt en kartläggning från Socialstyrelsen fanns det 950 BVC i Sverige år 2020, och av dessa drevs var tredje BVC (34 procent) i privat regi. Den högsta andelen BVC i privat regi finns i Region Västmanland (55 procent) och i Region Stockholm (52 procent). I Stockholmsregionen finns det 112 BVC och det är i genomsnitt 1 579 barn som är inskriva i dem.[75]

De företag som berörs direkt av förslaget är de som bedriver verksamheter inom barnhälsovården. Det finns ingen tillgänglig information om antalet företag som driver privata BVC-mottagningar. Däremot visar kartläggningen från 2020 att det finns 323 BVC-enheter som bedrivs i privat regi. Dessa verksamheter kommer att bli berörda av förslaget och det kan uppstå kostnader till följd av förslagen som berör identifiering av barn i behov av stöd, information och stöd till föräldrarna samt kompetensutveckling till personalen. Företagen förväntas dock bli kompenserade av regionen för dessa kostnader.

5.10 Konsekvenser för enskilda

Förslaget bedöms inte medföra några direkta ekonomiska, administrativa eller sociala konsekvenser för enskilda. Däremot kan förslaget komma att få konsekvenser som berör den personliga integriteten.

[74] 7 § förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.
[75] Socialstyrelsen (2020) *Nationell kartläggning av barnhälsovården – En jämlik och tillgänglig barnhälsovård.*

Som framgår av avsnitt 4.2.1 kan förslaget i vissa avseenden ge upphov till risker ur ett diskrimineringsperspektiv. Dessa risker är i huvudsak kopplade till den personuppgiftsbehandling som förslaget kan medföra.

Bakgrunden är att regionerna, inom ramen för barnhälsovården, enligt förslaget ska identifiera barn som kan behöva stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket inför skolgång. Bedömningen ska utgå från barnets faktiska språkanvändning och språkliga exponering och inte från bakgrundsfaktorer.

Det kan inte uteslutas att uppgifter som direkt eller indirekt kan hänföras till etnisk tillhörighet kommer att behandlas i verksamheten, exempelvis genom dokumentation av barnets språkliga förhållanden, såsom språkbruk i hemmet eller i andra delar av barnets närmiljö. Sådana uppgifter tar sikte på språkliga förhållanden men kan vid återkommande dokumentation sammantaget möjliggöra slutsatser om etnisk tillhörighet och därigenom aktualisera frågor om enskildas personliga integritet.

I detta sammanhang bör vidare beaktas att verksamheten bedrivs inom barnhälsovården, där hantering av känsliga personuppgifter utgör en integrerad del av verksamheten och där det i regel finns etablerade rutiner för personuppgiftsbehandling enligt gällande regelverk. Detta utgör en organisatorisk utgångspunkt för hantering av integritetsrisker kopplade till personuppgiftsbehandlingen. Samtidigt avser de aktuella uppgifterna i vissa delar andra typer av förhållanden där riskerna i högre grad är kopplade till hur uppgifter över tid kan samlas och kombineras så att indirekta slutsatser kan dras om enskildas etniska tillhörighet.

5.11 Finansiering av förslagen

Utredningens förslag aktualiserar finansieringsprincipen genom att regionen åläggs en ny uppgift att identifiera barn som är i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket. Kostnaderna föreslås finansieras genom statliga medel inom ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

När det gäller framtagandet av en metod för att identifiera barn i behov av stöd samt stödmaterial och kompetensutvecklingsinsatser

kopplade till metoden föreslås att detta finansieras genom en tillfällig anslagsökning till respektive myndighet.

5.12 Övriga konsekvenser av utredningens förslag

5.12.1 Konsekvenser utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter

Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter gäller som svensk lag sedan januari 2020. Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska det vid alla beslut som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. I utredningens förslag har barnets bästa beaktats. Förslagen kan bidra till att stärka barns möjligheter att utveckla sina färdigheter i svenska vilket gör att de ges bättre förutsättningar att klara skolgången. I den föreslagna lagen införs dessutom en bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas vid tillämpningen av lagen.

Av artikel 12 i barnkonventionen framgår att barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Vidare framgår att hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. Eftersom förslagen handlar om små barn är det uppenbart att vårdnadshavarna har bestämmanderätten, även om det är viktigt att ge de små barnen utrymme att uttrycka sin åsikt.

5.12.2 Konsekvenser utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Utredningen föreslår att arbetet med att identifiera barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket integreras i de arbetssätt som barnhälsovården använder sig av i dag när de genomför screening av barns språkutveckling. Screeningen syftar bl.a. till att hitta utvecklingsrelaterade avvikelser i den kommunikativa och språkliga förmågan som kan bero på en funktionsnedsättning. Eftersom det föreslås en ekonomisk kompensation till regionerna, för att kompensera för utökad tid vid besöken då språkscreeningen sker, bedömer inte utredningen att förslaget kommer att innebära några undanträngningseffekter.

Förslaget bedöms därför vara i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

5.12.3 Konsekvenser för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen och målet för politiken mot utanförskap

Språket är en nyckel in i det svenska samhället och enligt språklagen (2008:600) ska var och en som är bosatt i Sverige ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska språket. Utredningens förslag innebär att barn som inte i tillräcklig utsträckning exponeras för svenska språket identifieras tidigare och därigenom får möjlighet att delta i språkstödjande insatser, bl.a. via förskolan. Detta gör att barnen i större utsträckning än i dag kommer att vara språkigt rustade inför skolstart, vilket förbättrar deras förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Barn som deltar i förskola ingår också i ett socialt och kulturellt sammanhang som kan bidra till en ökad integration i samhället – både för barnen och för deras föräldrar.

Utredningen bedömer därför att förslagen bidrar till att nå flera av regeringens integrationspolitiska delmål, som bl.a. berör språklig integration och utbildning, och därigenom också minska risken för utanförskap.

5.12.4 Förslagens förenlighet med internationella åtaganden

Mot bakgrund av att några sanktioner inte föreslås bedöms förslaget vara förenligt med kraven på rätt skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Förslaget påverkar inte heller de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Det innebär inte något genomförande av EU-rätt och påverkar inte tillämpningen av unionsrättsliga bestämmelser.

5.13 Behovet av informationsinsatser i samband med ikraftträdandet

Utredningen bedömer att det finns ett behov av informationsinsatser för att den nya lagen ska kunna införas på ett effektivt sätt. Flera aktörer har i dialog med utredningen lyft fram risken för att införandet av en obligatorisk screening av små barns kunskaper i svenska språket skulle kunna leda till en ny desinformationskampanj, liknande LVU-kampanjen som startade i början av 2020-talet. För att undvika risken för desinformation och säkerställa ett fortsatt högt förtroende för och deltagande i barnhälsovårdens verksamhet är det angeläget att det i samband med ikraftträdandet genomförs informationsinsatser. Dessa bör både rikta sig till vårdnadshavare, regioner, enskilda huvudmän och kommuner samt allmänheten. Det bör övervägas att ge Socialstyrelsen, eventuellt i samverkan med andra myndigheter, i uppdrag att ta fram underlag för informationsinsatser i god tid innan ikraftträdandet.

6 Författningskommentar

Förslaget till lag om identifiering av barn som bedöms ha behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

Tillämpningsområde

1 § Denna lag ska tillämpas i regionernas verksamhet inom barnhälsovården vid identifiering av vilka barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Det som sägs i denna lag om en region gäller också

1. privata vårdgivare som har avtal med en region enligt 15 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), och
2. en kommun som inte ingår i en region.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

I *första stycket* anges att lagen ska tillämpas i regionernas verksamhet inom barnhälsovården. Bestämmelsen avser identifiering av barn som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Med identifiering avses åtgärder som syftar till att uppmärksamma ett sådant behov. Närmare bestämmelser om identifieringen finns i 4 §.

Uttrycket inför skolgång avser tiden före barnets inträde i skolväsendet.

I *andra stycket* anges vilka som vid tillämpningen av lagen likställs med en region.

Av *första punkten* framgår att det som sägs om en region även gäller privata vårdgivare som har avtal med en region enligt 15 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen. Lagen tillämpas av dessa vårdgivare i den verksamhet som omfattas av avtalet. Av *andra punkten* framgår

att det som sägs om en region även gäller en kommun som inte ingår i en region. Bestämmelsen avser i praktiken i dag Gotlands kommun men är generellt utformad för att möta eventuella kommunala indelningsändringar.

2 § Lagen omfattar barn som
1. är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481),
2. har ett annat modersmål än svenska, och
3. inte har skolplikt enligt skollagen (2010:800).

Paragrafen anger vilka barn som omfattas av lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Bestämmelsen avgränsar lagens personkrets. Samtliga villkor enligt punkterna 1–3 ska vara uppfyllda för att ett barn ska omfattas av lagens tillämpningsområde.

Av *första punkten* framgår att barnet ska vara folkbokfört i Sverige enligt folkbokföringslagen. Kravet på folkbokföring avgränsar lagens tillämpningsområde till barn som är folkbokförda i Sverige. Vad som avses med att ett barn är folkbokfört följer av folkbokföringslagen.

Av *andra punkten* framgår att barnet ska ha ett annat modersmål än svenska. Med modersmål avses det språk som ett barn först lär sig. Bestämmelsen syftar till att avgränsa den krets av barn som har behov av stöd i utvecklingen av färdigheter i det svenska språket och tolkas mot bakgrund av detta syfte.

I *tredje punkten* anges att barnet inte ska ha skolplikt enligt skollagen. Med detta avses barn före den tidpunkt då skolplikt inträder enligt 7 kap. 10 § skollagen. Någon särskild åldersangivelse görs inte. Avgränsningen bestäms i stället av den tidpunkt då skolplikt inträder enligt skollagen.

Barnets bästa

3 § Vid åtgärder enligt denna lag ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om barnets bästa. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Av bestämmelsen framgår att barnets bästa ska beaktas i första hand vid åtgärder enligt denna lag. Detta innebär att barnets bästa

ska ges särskild vikt vid prövningen och inte jämställas med andra hänsyn eller behandlas som ett av flera likvärdiga överväganden. Samtidigt utesluter bestämmelsen inte att en avvägning kan göras mot andra relevanta intressen i det enskilda fallet. Vad som i det enskilda fallet bedöms vara barnets bästa ska avgöras med hänsyn till barnets individuella behov och förutsättningar.

Bestämmelsen innebär inte någon självständig rätt till särskilda åtgärder. Den är av upplysande karaktär och innebär inte någon ändring av gällande rätt, utan syftar till att tydliggöra att principen om barnets bästa ska beaktas vid tillämpningen av lagens övriga bestämmelser. Den tar sin utgångspunkt i principen om barnets bästa, såsom den kommer till uttryck i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan den 1 januari 2020 gäller som svensk lag.

Med åtgärder enligt denna lag avses åtgärder inom lagens tillämpningsområde som rör identifiering av enskilda barns behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Vilka som avses med barn framgår av 2 §.

Regionens ansvar

4 § Regionen ska inom barnhälsovårdens verksamhet identifiera vilka barn i regionen som inför skolgång är i behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Regionen ska informera den kommun där barnet är folkbokfört om att barnet har ett behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket.

Paragrafen reglerar regionens ansvar inom barnhälsovården att identifiera barn som inför skolgång behöver stöd i svenska samt att informera den kommun där barnet är folkbokfört om ett sådant behov. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Av *första stycket* följer att regionen inom barnhälsovårdens verksamhet ska identifiera barn som är i behov av stöd. Bestämmelsen reglerar identifiering av behov och anger inte någon särskild metod. Några bestämmelser om ansvar för efterföljande insatser eller om krav på formellt beslut finns inte. Utgångspunkten är att de efterföljande insatserna sker inom den kommunala förskoleverksamheten.

Med identifiering avses en samlad bedömning av barnets färdigheter i svenska språket samt barnets språkliga miljö och exponering för svenska. Barnets språkliga miljö och exponering för svenska utgör utgångspunkter för den samlade bedömningen. I bedömningen ingår även iakttagelser av barnets färdigheter i svenska.

Med behov av stöd avses att barnet behöver insatser för att kunna tillgodogöra sig utbildningen vid skolstart.

Av *andra stycket* följer att regionen ska informera kommunen om att barnet har behov av stöd. Skyldigheten förutsätter identifiering enligt första stycket.

Informationsskyldigheten innebär att kommunen får kännedom om barnets behov av stöd. Därigenom ges kommunen förutsättningar att vidta åtgärder med stöd av annan tillämplig reglering, däribland skollagen och socialtjänstlagen (2025:400).

Frågor om regionens utlämnande av uppgifter till kommunen regleras i 6 §.

Genomförande och dokumentation

5 § Identifieringen av ett barns behov av stöd i utvecklingen av sina färdigheter i svenska språket ska

1. utföras av personal vid barnhälsovården med relevant kompetens, och
2. dokumenteras i barnets journal.

Paragrafen innehåller bestämmelser om genomförandet av identifieringen av ett barns behov av stöd i utvecklingen av det svenska språket samt om dokumentationen av uppgiften. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Bestämmelsen klargör att uppgiften utförs av personal med relevant kompetens inom barnhälsovården och dokumenteras i barnets journal. Av 1 § följer att det som i lagen sägs om regionen även gäller privata vårdgivare som har avtal med en region.

Av *första punkten* framgår att uppgiften utförs av personal vid barnhälsovården med relevant kompetens. Bestämmelsen reglerar vem som utför uppgiften, inte närmare vilka metoder som används. Med relevant kompetens avses att personalen genom utbildning och erfarenhet har förutsättningar att säkerställa ett tillförlitligt

utförande. Det är den som bedriver verksamheten som ansvarar för att sådan kompetens finns.

Av *andra punkten* framgår att identifieringen dokumenteras i barnets journal. Bestämmelsen reglerar att uppgiften dokumenteras, men inte dokumentationens närmare innehåll eller form. Dokumentationen sker i enlighet med gällande bestämmelser om journalföring inom hälso- och sjukvården.

Regionens uppgiftsskyldighet

6 § En region ska lämna uppgifter till kommunen om ett barn vars behov av stöd har identifierats enligt 4 §, om uppgifterna behövs i kommunens verksamhet.

En uppgift ska inte lämnas ut om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt och övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen eller tystnadsplikten ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Paragrafen reglerar regionens uppgiftsskyldighet till kommunen och de begränsningar som gäller för ett sådant uppgiftslämnande. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Bestämmelsen kompletterar regionens informationsskyldighet enligt 4 §.

Av *första stycket* följer att regionen ska lämna uppgifter till kommunen om ett barn vars behov av stöd har identifierats enligt 4 §, om uppgifterna behövs i kommunens verksamhet.

Kravet på att uppgifterna behövs i kommunens verksamhet avgränsar uppgiftsskyldighetens omfattning. Bestämmelsen innebär inte att regionen ska bedöma kommunens framtida handläggning eller närmare behov av uppgifter. Regionen ska i stället inför utlämnandet bedöma vilka uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten.

Uppgiftsskyldigheten omfattar endast de uppgifter som behövs i kommunens verksamhet för att ge stöd. Att ett barns behov av stöd har identifierats enligt 4 § medför inte i sig att alla uppgifter som behandlas inom barnhälsovårdens verksamhet ska lämnas ut till kommunen. Bestämmelsen ger inte stöd för ett rutinmässigt eller generellt utlämnande av uppgifter.

Av *andra stycket* följer att uppgifter inte ska lämnas ut om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt och övervägande

skäl talar för att det intresse som sekretessen eller tystnadsplikten ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Bestämmelsen utgör ett undantag från uppgiftsskyldigheten i första stycket och förutsätter en individuell intresseavvägning mellan dessa intressen. Med övervägande skäl avses att skyddsintresset vid en samlad bedömning väger tyngre än intresset av att uppgiften lämnas ut.

Vid intresseavvägningen beaktas särskilt uppgifternas karaktär, graden av integritetskänslighet och styrkan i det intresse som den aktuella sekretess- eller tystnadspliktsbestämmelsen avser att skydda. Skyddsintresset kan väga särskilt tungt om ett utlämnande riskerar att röja känsliga uppgifter om enskildas personliga förhållanden som går utöver vad som motiveras av den uppgiftsskyldighet som följer av första stycket.

Mot detta intresse vägs intresset av att kommunen får del av uppgifterna. Om uppgifterna avser ett barn beaktas även barnets bästa vid intresseavvägningen.

Intresseavvägningen ska göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Övervägandena om ikraftträdandet finns i avsnitt 4.6.

Bilaga till regeringskanslibeslut 2026-02-09

Bilaga till regeringskanslibeslut 2026-02-09 § 34
Promemoria
2026-02-09
S2026/00233

Uppdrag att föreslå ett system för obligatorisk screening av små barns kunskaper i svenska språket inom barnhälsovården

Sammanfattning

En utredare ska bistå Socialdepartementet i arbetet med att ta fram förslag som syftar till att säkerställa att små barn har tillräckliga kunskaper i svenska språket och att vårdnadshavare vid behov ska erbjudas adekvat stöd för att stärka barnets kunskaper och utveckling i svenska språket.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och lämna förslag på hur en obligatorisk screening av barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom barnhälsovårdens verksamhet eller vid behov genom samverkan med annan lämplig aktör, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 24 augusti 2026.

Uppdraget att föreslå ett system för obligatorisk språkscreening av små barns kunskaper i svenska språket inom barnhälsovården

Betydelsen av svenska språket och barnhälsovårdens uppdrag

Att ge varje barn grundläggande förutsättningar att utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor är viktigt för att bidra till en god och jämlik hälsa över hela livsförloppet. En betydelsefull del i detta är barnets kunskaper i svenska språket, vilket ger barnet förmågan att kommunicera, lära sig saker och skapa relationer i det svenska samhället. Det lägger även grunden för framgång bl.a. i skolan och för etablering på arbetsmarknaden. Det är därför viktigt att stödja barns utveckling i svenska språket tidigt i livet.

Barnhälsovården riktar sig till små barn i åldrarna 0–5 år och deras vårdnadshavare. Barnhälsovården arbetar för att stödja och följa alla barns hälsa, utveckling och uppväxtmiljö samt för att förebygga ohälsa hos barn och tidigt uppmärksamma och åtgärda problem. Barnhälsovårdens uppdrag är inte reglerat i lag men samtliga regioner erbjuder sådan vård. Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL, reglerar övergripande kommuners och regioners skyldigheter att erbjuda hälso- och sjukvård. Regionerna har därmed stor frihet att planera och organisera hälso- och sjukvården, däribland barnhälsovården.

Inom ramen för barnhälsovården erbjuds barn i dag språkundersökning och språkscreening. Det handlar om en undersökning av barnets allmänna tal- och språkutveckling, inte en utvärdering av barnets kunskaper inom ett specifikt språk. Barnhälsovård bedrivs oftast vid barnavårdscentraler (BVC) och vid i stort sett alla BVC i landet genomförs en strukturerad undersökning av barns tal- och språkutveckling vid 2,5 eller vid 3 års ålder (Folkhälsomyndigheten, 2024, artikelnummer 24147).

Regeringen har inlett ett arbete för att stärka barns utveckling i svenska språket

Mot bakgrund av Tidöavtalet har regeringen hittills beslutat om flera insatser för att skapa ökade integrationsmöjligheter för de yngsta barnen. Det handlar bl.a. om förordningen (2025:74) om statsbidrag

till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården. Förordningen innebär att kommuner och regioner kan få ekonomiskt stöd för att genomföra utökade hembesöksprogram via barnhälsovården i syfte att bidra till en god och jämlik hälsa hos barn och att främja barns utveckling i det svenska språket. De utökade hembesöken ska genomföras av minst två personer, varav en sjuksköterska från barnhälsovården och en person från socialtjänstens verksamhet, bl.a. i områden där utanförskapet är stort.

Vidare har regeringen tillsatt utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola (dir. 2024:113). Av direktiven framgår att syftet med utredningen är att barn som inte får tillräckligt stöd i sin språkutveckling i svenska i sin hemmiljö ska få det i förskolan. Utredningen ska därför bl.a. överväga och föreslå hur det kan införas en språkförskola som är obligatorisk för barn som är folkbokförda i Sverige och som inte i tillräcklig utsträckning exponeras för det svenska språket i sin hemmiljö och på grund av detta visar påtagliga brister i språkutvecklingen i svenska.

Regeringen gav i april 2024 en särskild utredare, som ska fungera som en nationell samordnare, i uppdrag att kartlägga och skapa en sammanhängande bild av det arbete som bedrivs mot utanförskap på kommunal nivå (dir. 2024:38). Av utredarens betänkande Det handlar om oss – så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap (SOU 2025:76) framgår att nästan alla BVC (96 procent) ger universella insatser för språkutveckling. Trots detta erbjudande finns det geografiska variationer i barns språkutveckling. Exempelvis bedöms endast 64 procent av barnen i området Biskopsgården, i Göteborgs kommun, ha en tillfredsställande språkutveckling i svenska språket, att jämföra med 85 procent av barnen i hela landet (s. 155 och 156).

I betänkandet anges att det på flera håll i landet finns goda exempel på strukturerad samverkan mellan BVC och förskolan. Till exempel genomför vissa regioner screening av barns kunskaper i svenska språket och lämnar sedan ett underlag till förskolan. Rutinen bygger på att vårdnadshavare ger sitt samtycke till detta. Utredaren konstaterar samtidigt att ett stort antal barn inte dyker upp vid kontrollerna hos barnhälsovården.

I betänkandet görs därför bedömningen att en utredning bör se över hur hälsobesök på BVC för barn mellan 2,5 och 4 år kan göras

obligatoriska. Enligt utredaren skapar ett obligatorium förutsättningar för BVC att i första hand följa och bedöma barnets språkliga utveckling i det svenska språket, men också den kognitiva och sociala utvecklingen. Syftet är att ge vården ett ytterligare instrument för att etablera kontakt med alla barn och deras vårdnadshavare (s. 287–289).

Det finns behov av att införa obligatorisk språkscreening i svenska

Barnhälsovårdens verksamhet, inbegripet språkundersökning och språkscreening, är i dag liksom i princip all övrig hälso- och sjukvård frivillig, dvs. ett erbjudande till vårdnadshavaren. Hälso- och sjukvårdspersonal har dock en skyldighet att göra en anmälan till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (19 kap. 1 § socialtjänstlagen [2025:400]). Sådana misstankar kan uppstå om barnet uteblir från besök på BVC, eftersom uteblivna besök kan påverka barnets hälsa negativt.

I 2 kap. 6 § regeringsformen, förkortad RF, finns bestämmelser som har särskild aktualitet för hälso- och sjukvården. Bestämmelserna reglerar ett skydd gentemot det allmänna mot påtvingade kroppsliga ingrepp och mot betydande intrång i den personliga integriteten. Motsvarande skydd finns i artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (Europakonventionen), som gäller som lag i Sverige. Av bl.a. 4 kap. 2 § patientlagen (2014:821) framgår att hälso- och sjukvård inte får ges utan patientens samtycke om inte annat följer av lag. Det finns dock särskilda situationer där obligatoriska åtgärder inom hälso- och sjukvården bedöms som nödvändiga (se bl.a. smittskyddslagen [2004:168] och lagen [1991:1128] om psykiatrisk tvångsvård).

För att ytterligare stärka integrationsmöjligheterna för små barn behöver det utredas hur ett system med obligatorisk språkscreening av små barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom barnhälsovården. Syftet med ett sådant system är att säkerställa att små barn har tillräckliga kunskaper i svenska språket. Vårdnadshavare ska vid behov erbjudas adekvat stöd för att stärka barnets kunskaper och utveckling i svenska språket.

Inom ramen för uppdraget behöver utredaren konkretisera vad en obligatorisk screening av barns kunskaper i svenska språket innebär i praktiken. Bland annat behöver utredaren analysera hur en obligatorisk språkscreening i svenska språket förhåller sig till hälso- och sjukvårdslagen och till 2 kap. 6 § RF. Utgångspunkten för analysen bör vara barnets behov och bästa.

Mot bakgrund av arbetet inom barnhälsovården med utökade hembesöksprogram och arbetet inom förskolan med att stödja barns språkutveckling bör det övervägas om samverkan mellan befintliga verksamhetsstrukturer inom barnhälsovården och förskola kan nyttjas som en del av den obligatoriska språkscreeningen.

Utredaren ska därför

- analysera och lämna förslag på hur en obligatorisk screening av barns kunskaper i svenska språket kan utformas och genomföras inom barnhälsovårdens verksamhet eller vid behov genom samverkan med annan lämplig aktör,
- analysera och lämna förslag på vilka skyldigheter som behöver införas för vårdnadshavare och regioner eller vid behov annan lämplig aktör, med anledning av den obligatoriska språkscreeningen,
- överväga behovet av undantag från den obligatoriska språkscreeningen,
- analysera och lämna förslag på vilket stöd barnhälsovården behöver med anledning av de förslag som lämnas,
- analysera och lämna förslag på vilket stöd som vårdnadshavare och deras barn kan erbjudas om barnet vid ett språkscreeningstillfälle uppvisar bristande kunskaper i svenska språket,
- analysera hur förslagen förhåller sig till regelverket om offentlighet och sekretess och det relevanta dataskyddsrättsliga regelverket,
- analysera och redovisa sin bedömning av förslagens förenlighet med regeringsformen, Europakonventionen, barnkonventionen och Sveriges internationella åtaganden i övrigt, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska endast omfatta offentliga vårdgivare eller privata vårdgivare som har avtal med regionen enligt 15 kap. 1 § HSL. Vidare bör uppdraget endast omfatta barn som är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Utredaren ska säkerställa att de förslag som lämnas är förenliga med språklagen (2009:600), ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska särskilt främjas (4 § lagen [2009:724] om nationella minoriteter och minoritetsspråk).

Regeringskansliet

Remiss

2026-09-02
S2026/01674

Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle

Remiss av Ds 2026:17 Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket

Remissinstanser

1. Almega Utbildning
2. Akademikerförbundet SSR
3. Barnens rätt i samhället
4. Barnombudsmannen
5. Barnrättsbyrån
6. Burlövs kommun
7. Diskrimineringsombudsmannen
8. Distriktssköterskeföreningen
9. Dyslexiförbundet
10. Eslövs kommun
11. Falköpings kommun
12. Folkhälsomyndigheten
13. Funktionsrätt Sverige
14. Föreningen Sveriges socialchefer
15. Föräldraalliansen
16. Förvaltningsrätten i Stockholm
17. Gemensamma Romska Internationella Förbund - GRIF
18. Göteborgs kommun

Telefonväxel: 08-405 10 00
Fax: 08-24 46 31
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Fredsgatan 8
E-post: s.registrator@regeringskansliet.se

19. Göteborgs universitet (Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi)
20. Habo kommun
21. Hudiksvalls kommun
22. Idéburna Skolors Riksförbund
23. Inspektionen för vård och omsorg
24. Institutet för mänskliga rättigheter
25. Institutet för språk och folkminnen
26. Integritetsskyddsmyndigheten
27. Judiska Centralrådet
28. Justitieombudsmannen
29. Karlshamns kommun
30. Karolinska institutet (Institutionen för klinisk neurovetenskap)
31. Knivsta kommun
32. Kommunal
33. Kompis Sverige
34. Kungsbacka kommun
35. Linnéuniversitetet (Institutionen för hälso- och vårdvetenskap)
36. Logopedförbundet
37. Luleå kommun
38. Malmö kommun
39. Myndigheten för delaktighet
40. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
41. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
42. Nacka kommun
43. Nora kommun
44. Partille kommun
45. Region Jönköpings län
46. Region Kalmar län
47. Region Skåne

48. Region Stockholm
49. Region Uppsala
50. Region Västerbotten
51. Region Västernorrland
52. Region Västmanland
53. Region Örebro län
54. Region Östergötland
55. Riksförbundet Attention
56. Sameskolstyrelsen
57. Sametinget
58. Sala kommun
59. Socialstyrelsen
60. Specialpedagogiska skolmyndigheten
61. Staten beredning för medicinsk och social utvärdering
62. Statens skolinspektion
63. Statens skolverk
64. Stiftelsen Allmänna Barnhuset
65. Stockholms kommun
66. Solna kommun
67. Svensk sjuksköterskeförening
68. Svenska barnmorskeförbundet
69. Svenska barnläkarföreningen
70. Svenska Samernas Riksförbund
71. Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset
72. Sverigefinländarnas delegation
73. Sveriges Jiddischförbund
74. Sveriges Kommuner och Regioner
75. Sveriges Läkarförbund
76. Sveriges Lärare
77. Sveriges Skolkuratorers förening

78. Sveriges Skolledarförbund
79. Trosa kommun
80. Umeå kommun
81. Valdemarsviks kommun
82. Vision
83. Vårdförbundet
84. Vårdföretagarna
85. Västerås kommun
86. Västra Götalandsregionen
87. Åsele kommun
88. Åre kommun
89. Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet **senast den 4 januari 2027**. Svaren bör lämnas per e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till s.hc@regeringskansliet.se. Ange diarienummer S2026/01674 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett beställningsformulär hos Multiply Solutions, tidigare Åtta45.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Laura Brandell Tham
Departementsråd

Kopia till

Multiply Solutions, e-postadress: regeringskansliet@multiplysolutions.se

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. Social- och arbetsmarknadschef

MISSIV

Internremiss Friluftsplan 2027–2032

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET
Social- och arbetsmarknadsnämnden delges internremiss Friluftsplan 2027-2032.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet kommer inte att innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG TILL BESLUT

att anta yttrandet som sitt eget, samt

att översända det till kommunledningskontoret.

Bilagor:

1 Yttrande internremiss - Friluftsplan 2027-2032
2 Remiss - Friluftsplan 2027-2032

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒

Vid JA besvara följande frågor:

Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒

Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:

Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. Social- och arbetsmarknadschef

Yttrande internremiss - Friluftsplan 2027-2032

YTTRANDE

Sala kommun har tagit fram ett förslag till Friluftsplan 2027–2032 och önskar nämndens synpunkter på dokumentet. Friluftsplanen är kommunens första samlade strategiska styrdokument för friluftsliv. Syftet är att skapa ett långsiktigt, kommunövergripande och systematiskt arbetssätt för att utveckla friluftslivet som en resurs för folkhälsa, livskvalitet, naturupplevelser, attraktivitet och hållbar utveckling. Planen beskriver kommunens förutsättningar, strategiska inriktningar samt ansvarsfördelning för det fortsatta arbetet.

Social- och arbetsmarknadsnämnden ombeds inkomma med eventuella synpunkter senast den 19 oktober 2026.

Utifrån ovanstående lämnar Social- och arbetsmarknadsnämnden följande synpunkter.

Nämnden anser att det är positivt att det ges möjlighet att yttra sig över kommunens friluftsplan. Nämnden anser att planen beaktar de olika delarna som innefattar nämndens olika verksamheter och uppdrag. Den belyser behovet av en jämlik tillgång till friluftsliv, tillgänglighet, trygghet samt barn och ungas möjligheter till en meningsfull fritid.

Önskvärt är att ändra rubriken på första sidan till svart text i stället för blå vilket skulle ge en bättre kontrast och högre läsbarhet. Även till fördel att det under rubrik 7.2 kring uppföljning framgår tydligare till vilka/vem uppföljning ska redovisas.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet kommer inte att innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG

att anta yttrandet som sitt eget, samt

att översända det till kommunstyrelsen.

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☒	NEJ ☐
Vid JA besvara följande frågor:		
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☒	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☒	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☒
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☒	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☒	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒
Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

Kommunledningskontoret, Stab KLK
Tobbe Öman
Projektledare

Remissinstanser
Adress
PostNr Ort

Remiss - Friluftsplan

Sala kommun har tagit fram ett förslag till Friluftsplan 2027–2032 och önskar era synpunkter på dokumentet.

Friluftsplanen är kommunens första samlade strategiska styrdokument för friluftsliv. Syftet är att skapa ett långsiktigt, kommunövergripande och systematiskt arbetssätt för att utveckla friluftslivet som en resurs för folkhälsa, livskvalitet, naturupplevelser, attraktivitet och hållbar utveckling.

Planen beskriver kommunens förutsättningar, strategiska inriktningar samt ansvarsfördelning för det fortsatta arbetet.

Planförslaget har tagits fram i samverkan mellan flera kommunala verksamheter. För att säkerställa att planen är ändamålsenlig, realistisk och väl förankrad skickas den nu på remiss till berörda nämnder, bolag, myndigheter och föreningar. Vi ser gärna att ni tar del av förslaget och lämnar synpunkter utifrån ert perspektiv.

Underlaget består av:

- Friluftsplan 2027–2032 remissversion
- Analys av Sala kommuns friluftslivsenkät 2026
- Faktablad för kommunens leder

Tillsammans utgör dokumenten underlag för remissen.

Eventuella synpunkter på förslaget till Friluftsplan 2027–2032 ska lämnas skriftligen till Sala kommun senast den **19 oktober 2026**.

Remissvar skickas via e-post till **kommun.info@sala.se**.
Ange gärna **"Remissvar Friluftsplan 2027–2032"** i ämnesraden.

Med vänlig hälsning

Tobbe Öman
Projektledare
Kommunledningskontoret
Sala kommun

Friluftsplan 2027–2032

KOMMUNSTYRELSEN

Sida 145 av 309

METADATA OM DOKUMENTET

Dokumentnamn		Dokumenttyp	Omfattar
Remiss Friluftsplan 2027-2032		Plan	Kommunen
Beslutsinstans	**Dokumentansvarig**	**Publicering**	
Kommunstyrelsen	Projektledare	www.sala.se, intranät	

Beslutad datum	Översyn bör göras	Klassificering	Diarienummer
		1.3.1	2026/605
Relation	**Ersätter**		**Författningssamling**

INNEHÅLL

1. Inledning 5
1.1 Bakgrund 5
1.2 Syfte 5
1.3 Planens mål 6
1.4 Avgränsning 7
1.5 Definition av friluftsliv 7
1.6 Målgrupper 7
1.7 Arbetsprocess 7
1.8 Planperiod 7
2. Styrdokument nationellt, regionalt och kommunalt 8
2.1 Nationella utgångspunkter 8
2.2 Nationella ramverket för vandringsleder 8
2.3 Regionala utgångspunkter 8
2.4 Övergripande politiska kommunala mål 8
2.5 Kommunala styrdokument och strategiska samband 9
2.6 Kommunens roll 9
3. Vision 10
4. Nuläge och kommunens friluftsresurser 10
4.1 Sala kommun som friluftslandskap 10
4.2 Kommunens skogsinnehav och skogens betydelse för friluftsliv 10
4.3 Kommunens samlade friluftsresurser 11
4.4 Medborgarperspektiv 15
4.5 Folkhälsa, delaktighet och social hållbarhet 17
4.6 Platsattraktivitet, näringsliv och landsbygdsutveckling 18
4.7 Förutsättningar för genomförande av friluftsplanen 20
5. Strategiska inriktningar för genomförande 22
5.1 Samordning och förvaltning 22
5.2 Tillgänglighet och friluftsliv för fler 23
5.3 Folkhälsa, utbildning och engagemang 24
5.4 Attraktivitet, besöksnäring och hållbar utveckling 24

6. Organisation och ansvar 25
6.1 Kommunövergripande samverkan – LEDSAM 25
6.2 Kultur- och fritidsnämndens ansvar 26
6.3 Kommunstyrelsens ansvar 27
6.4 Social- och arbetsmarknadsnämndens ansvar 28
6.5 Äldre- och omsorgsnämndens ansvar 28
6.6 Skolnämndens ansvar 29
7. Uppföljning och utvärdering 30
7.1 Syfte med uppföljning 30
7.2 Genomförande av uppföljning 30
8. Bilagor 31
9. Slutord 31

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sala kommun har goda förutsättningar för ett rikt friluftsliv genom sitt varierade landskap och sina unika natur- och kulturmiljöer. **Friluftslivet är en strategisk samhällsresurs som bidrar till folkhälsa, livskvalitet, platsattraktivitet och hållbar utveckling**.

Friluftsliv är inte en enskild verksamhetsfråga, utan ett kommunövergripande ansvar. Frågor om markförvaltning, fysisk planering, folkhälsa, skola, besöksnäring, naturvård och föreningsliv behöver samordnas för att skapa hållbara förutsättningar för friluftslivet.

Friluftsplanen utgör kommunens samlade strategiska styrdokument för hur arbetet med friluftsliv ska samordnas och utvecklas.

1.2 Syfte

Friluftsplanens syfte är att bidra till långsiktiga samhällseffekter genom att skapa förutsättningar för:

- förbättrad fysisk, psykisk och social hälsa
- ökade möjligheter till naturupplevelser, rekreation och fysisk aktivitet
- stärkt attraktivitet som bostads-, besöks- och etableringsort
- en hållbar utveckling genom skydd av natur- och kulturmiljöer

1.3 Planens mål

Målet med Sala kommuns första friluftsplan är att etablera ett kommunövergripande och systematiskt arbetssätt för friluftslivet.
Genom att tydliggöra ansvar, samverkan, strategisk inriktning och prioriteringar skapar planen de organisatoriska och strategiska förutsättningar som krävs för att utveckla friluftslivet över tid.

Planen utgör därmed grunden för kommande handlingsplaner, där prioriterade åtgärder, ansvar, tidplan, resursbehov och former för uppföljning konkretiseras.

Målbild 2032

Vid planperiodens slut ska Sala kommun ha:

- en etablerad kommunövergripande organisation för friluftsliv genom LEDSAM – kommunens samverkansforum för friluftsliv och leder,
- en aktuell handlingsplan med tydliga prioriteringar, ansvar och tidplan,
- årligen följt upp och uppdaterat handlingsplanen samt vartannat år följt upp friluftsplanen, så att samlade erfarenheter, resultat och nya behov utgör underlag för revidering inför nästa planperiod.

1.4 Avgränsning

Planen omfattar kommunens strategiska arbete med att planera, tillgängliggöra, förvalta och utveckla förutsättningarna för friluftsliv.

1.5 Definition av friluftsliv

Sala kommun utgår från Naturvårdsverkets definition av friluftsliv: ”Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling.”

I denna plan avser natur både tätortsnära gröna miljöer och mer sammanhängande naturmiljöer som skog, vatten och landsbygdsområden. Med kulturlandskap avses miljöer som formats av människans brukande över tid.

1.6 Målgrupper

Planen riktar sig till politiska beslutsfattare, kommunens verksamheter, samverkansaktörer samt invånare och besökare.

1.7 Arbetsprocess

Friluftsplanen har tagits fram genom en kommunövergripande arbetsprocess med deltagande från flera verksamheter med ansvar för samhällsutveckling, skogsförvaltning, kultur och fritid, skola och utbildning, vård och omsorg, socialtjänst och arbetsmarknad samt näringsliv, platsutveckling, kommunikation och besöksnäring.

Arbetet har byggt på dialogmöten, gemensamma inspel och tvärsektoriell samverkan för att identifiera kommunens förutsättningar, resurser och utvecklingsbehov kopplade till friluftsliv.

Arbetsprocessen har också bidragit till att tydliggöra olika verksamheters roll och ansvar i genomförandet av planen.

1.8 Planperiod

Friluftsplanen gäller för perioden 2027–2032.

Under planperioden följs handlingsplanen upp och uppdateras årligen. Friluftsplanen följs upp vartannat år och revideras vid behov utifrån förändrade förutsättningar, nya kunskapsunderlag eller förändrade prioriteringar.

2. Styrdokument nationellt, regionalt och kommunalt

2.1 Nationella utgångspunkter

Friluftsplanen utgår från de nationella friluftspolitiska målen.

De tio nationella friluftspolitiska målen specificeras i propositionen *Framtidens friluftsliv*, som antogs av regeringen 2012, och anger den nationella inriktningen för arbetet med att skapa goda förutsättningar för människors friluftsliv.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljningen av målen och rapportera till regeringen.

2.2 Nationella ramverket för vandringsleder

Naturvårdsverkets nationella ramverk för vandringsleder har tagits fram för att skapa en gemensam struktur för kvalitetssäkring, utveckling och förvaltning av vandringsleder i Sverige. Sala kommun ska använda ramverket som stöd i arbetet med kommunens ledsystem.

2.3 Regionala utgångspunkter

Den regionala utvecklingsstrategin fungerar både som ett styrande dokument för Region Västmanlands verksamheter och som en vägledning för länets kommuner i arbetet med hållbar utveckling, attraktivitet, folkhälsa och regional samverkan.

Friluftsplanen bidrar till målet om ett välmående Västmanland genom att stärka förutsättningarna för friluftsliv. Tillgång till attraktiva natur- och friluftsmiljöer främjar fysisk aktivitet, återhämtning och god folkhälsa. Friluftslivet kan även utgöra ett värdefullt stöd i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, exempelvis genom fysisk aktivitet på recept.

2.4 Övergripande politiska kommunala mål

Friluftsplanen stödjer Sala kommuns övergripande politiska mål och ska bidra till kommunens långsiktiga utveckling.

Friluftsplanen som verktyg för ett växande Sala

Friluftsplanen bidrar till att stärka kommunens attraktivitet som bostads-, etablerings- och besöksort. Genom att tillhandahålla attraktiva natur- och friluftsmiljöer stärks livskvalitet, platsidentitet och lokal utvecklingskraft.

Friluftsplanen som verktyg för ett hållbart Sala

Friluftsplanen bidrar till hållbar utveckling genom att skydda natur- och landskapsvärden, stödja långsiktig förvaltning och främja hållbara sätt att bruka och utveckla natur- och friluftsområden.

Friluftsplanen som verktyg för ett tryggt och rättvist Sala

Friluftsplanen ska bidra till jämlik tillgång till natur och rekreation, stärkt folkhälsa och social sammanhållning genom att skapa goda förutsättningar för friluftsliv i hela kommunen.

2.5 Kommunala styrdokument och strategiska samband

Friluftsplanen är en del av Sala kommuns samlade strategiska styrning och ska samspela med andra kommunala styrdokument där friluftslivets frågor berörs.

Planen har tydliga kopplingar till:

- Översiktsplan 2050
- Näringslivsstrategiskt program 2026–2036
- Landsbygdsprogram 2025–2035
- Idrottsprogram 2026–2032
- Skogsbruksplan
- Skogsstrategi
- Policy för Sala kommuns markägarskap
- Kommunal styrning kopplad till nya socialtjänstlagen (SoL)

2.6 Kommunens roll

Sala kommun ska verka för att utveckla friluftslivet som en strategisk samhällsresurs.

Kommunen har goda möjligheter att påverka hur friluftslivet utvecklas genom sitt ansvar som samhällsplanerare, skogsförvaltare och folkhälsoaktör.

Det innebär ett ansvar att skapa långsiktigt hållbara, attraktiva och tillgängliga förutsättningar för friluftsliv i hela kommunen.

3. Vision

I Sala ska naturen vara en självklar del av vardagen. Genom tillgängliga natur- och friluftsmiljöer ska friluftslivet bidra till hälsa, livskvalitet, gemenskap, attraktivitet och hållbar utveckling för nuvarande och framtida generationer.

4. Nuläge och kommunens friluftsresurser

4.1 Sala kommun som friluftslandskap

Sala kommun har mycket starka förutsättningar för ett varierat och utvecklat friluftsliv genom sitt skogslandskap, kulturlandskap, vattenmiljöer, tätortsnära natur, skyddade naturområden och den starka gruvhistoriska identiteten. Kombinationen av kommunala resurser och skyddade naturmiljöer skapar ett rikt och varierat friluftslandskap med höga värden.

4.2 Kommunens skogsinnehav och skogens betydelse för friluftsliv

Skogen har historiskt haft stor betydelse för Sala kommuns utveckling och är idag även en strategisk resurs i arbetet med friluftsliv, naturvård och platsutveckling. Genom det kommunala skogsinnehavet har kommunen särskilda möjligheter att bevara, utveckla och tillgängliggöra naturmiljöer för invånare och besökare.

Sala kommun äger cirka 3 700 hektar skogsmark, varav merparten är belägen i anslutning till Sala tätort. Skogsinnehavet omfattar produktionsskogar, naturvårdsskogar och tätortsnära skogar med höga rekreationsvärden. Närheten till skog ger kommunens invånare goda förutsättningar för ett tillgängligt och vardagsnära friluftsliv.

Skogens historiska betydelse

Kommunens skogsinnehav har sitt ursprung i de markområden som kronan under 1600-talet upplät till Sala stad i samband med verksamheten kring Sala silvergruva. Genom den så kallade stora skogsprocessen i slutet av 1800-talet fastställdes stadens äganderätt till stora delar av skogsinnehavet. Sedan dess har skogen förvaltats som en långsiktig resurs för kommunens utveckling.

Skogsförvaltning och friluftsliv

Kommunens skogsförvaltning styrs genom skogsstrategin och skogsbruksplanen. Dessa dokument anger inriktningen för hur kommunens skogar ska förvaltas utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska värden.

Friluftsplanen kompletterar dessa dokument genom att tydliggöra friluftslivets behov och värden i kommunens skogar. Vid planering och genomförande av skogliga åtgärder ska hänsyn tas till områden som har höga värden för naturupplevelser och vardagsnära friluftsliv. Detta omfattar bland annat befintliga leder, stigar, motionsspår, friluftsområden och andra anläggningar som används för friluftsliv.

Vid översyn av skogsstrategi och skogsbruksplan ska framtida möjligheter att utveckla nya leder, stråk, entréer, rekreationsområden och andra friluftsvärden beaktas. Friluftslivets behov ska därmed utgöra en del av underlaget för den fortsatta utvecklingen av kommunens skogar.

Särskild hänsyn bör tas i tätortsnära skogar och andra områden med höga sociala värden där många människor vistas regelbundet.

Skogsområden med särskild betydelse för friluftsliv

Särskilt betydelsefulla rekreationsskogar finns i och omkring Sala tätort. Stadsskogen och Hyttskogen utgör viktiga områden för motion, naturupplevelser och organiserat friluftsliv. Även kommunens skogar i anslutning till mindre tätorter och serviceorter har stor betydelse för vardagligt friluftsliv.

Framtida utveckling

Ösby naturbruksgymnasium bedriver skoglig utbildning i Sala kommuns skogar och utgör en samarbetspart i arbetet med skogens framtida utveckling. Genom en samverkan kan friluftslivets behov, hållbart skogsbruk och praktiskt lärande stärka varandra och bidra till att kommunens skogar utvecklas för både dagens och framtidens behov.

Friluftsplanen är ett underlag för att säkerställa att friluftslivets behov beaktas i den långsiktiga utvecklingen av kommunens skogar och i arbetet med att stärka tillgängligheten till naturen för nuvarande och framtida generationer.

4.3 Kommunens samlade friluftsresurser

Sala kommun har ett varierat nätverk av friluftsresurser som tillsammans skapar goda förutsättningar för ett rikt friluftsliv. Resurserna består av leder, naturområden, badplatser och besöksmål, men också av statligt skyddad natur och områden som förvaltas av andra aktörer.

Tillsammans utgör dessa resurser grunden för kommunens friluftsliv och skapar förutsättningar för både vardagsnära rekreation och längre naturupplevelser.

4.3.1 Kommunala friluftsresurser

Kommunens egna eller direkt påverkbara friluftsresurser omfattar bland annat:

Tätortsnära rekreationsmiljöer

De tätortsnära rekreationsmiljöerna utgör värdefulla platser för vardagligt friluftsliv, motion och återhämtning. Genom parker, grönområden och motionsspår skapas lättillgängliga miljöer som kan användas året runt av människor i alla åldrar.

Skolnära naturmiljöer

Skolnära naturmiljöer ger barn och unga möjlighet att regelbundet vistas i naturen inom ramen för undervisning och fritidsverksamhet. De bidrar till lärande, rörelse och förståelse för natur- och kulturmiljöer. Samtidigt utgör de en viktig förebyggande investering i barn och ungas hälsa och välbefinnande. Tidiga erfarenheter av natur och friluftsliv stärker förutsättningarna för goda levnadsvanor och kan lägga grunden för ett aktivt friluftsliv genom hela livet.

Badplatser

Kommunens badplatser erbjuder möjligheter till bad, rekreation och naturupplevelser under sommarhalvåret och plogade isar på vintertid. De utgör viktiga mötesplatser för både invånare och besökare och bidrar till ett tillgängligt och varierat friluftsliv i hela kommunen.

Gruvans vattensystem

Gruvans vattensystem är en unik kultur- och naturmiljö som skapades för att förse Sala Silvergruva med vattenkraft. Systemet av dammar, kanaler och sjöar präglar fortfarande landskapet och utgör idag en viktig naturresurs och en identitetsskapande miljö för Sala. Genom det stadsnära promenad- och friluftsstråket Gröna gången kan besökare uppleva delar av det historiska vattensystemet och dess koppling till Sala Silvergruvas historik. Vattensystemet är en outnyttjad resurs för paddlingsupplevelser och det finns en stor utvecklingspotential.

Järndammens friluftsområde

Järndammsområdet tillsammans med Helgonmossen är ett av Salas mest använda rekreationsområden. Området erbjuder vandringsleder och ordnade grill- och rastplatser, motionsspår, fiske och naturupplevelser samt fungerar som en viktig entré till flera av kommunens leder. Det är även ett populärt område för bär- och svampplockning.

Silvergruvans friluftsområde

Sala Silvergruvas område är ett av kommunens mest betydelsefulla områden för friluftsliv och naturupplevelser som samtidigt är av stor vikt för besöksnäringen. Det är ett nationellt kulturarv med höga skyddsvärden, där stor omsorg och varsamhet krävs i utvecklingsfrågor. Här möts gruvmiljöer, dammar, vattensystem och kulturhistoriska lämningar i ett unikt landskap med särskilt goda möjligheter till vandring, cykling och rekreation. Vid utveckling och underhåll av leder måste hänsyn tas så att friluftslivet tillgängliggör kulturmiljön utan att orsaka slitage eller skada dess värden. Området fungerar samtidigt som en entré för flera av kommunens leder och är ett uppskattat utflyktsmål för både invånare och besökare.

Kommunala leder

Kommunen ansvarar för ett antal leder för vandring och cykling som erbjuder varierade naturupplevelser och rekreationsmöjligheter för både kommuninvånare och besökare. En närmare beskrivning av respektive led finns i bilagan ”Leder Friluftsplan 2027–2032”.

- Gruvdammsrundan – Vandringsled 26 km
- Helgonmossen – Vandringsled 8 km
- Ekebymosseloopen – Multiled 8 km
- Knektleden – Mountainbikeled 7 km
- Strå Flowtrail – Mountainbikeled 2 km
- Brunn till Gruva – Gruscykelled 12 km

4.3.2 Skyddad natur

Utöver kommunens egna resurser finns naturmiljöer med stor betydelse för friluftslivet där kommunen inte har förvaltningsansvar.

I Sala kommun finns 28 naturreservat, varav 27 förvaltas av Länsstyrelsen i Västmanland och ett av Sala kommun. Tillsammans utgör de en betydande del av kommunens samlade natur- och friluftsresurser. Reservaten erbjuder varierade möjligheter till naturupplevelser, rekreation och friluftsliv och är en viktig tillgång för både invånare och besökare.

Information om naturreservaten finns via Länsstyrelsen i Västmanland. Exempel på stadsnära reservat är Mergölen, Aspentorp och Katrinelund, som alla har uppmärkta naturstigar. Hälleskogsbrännan är ett stort naturreservat som har flera grill- och rastplatser och vindskydd.

4.3.3 Färnebofjärdens nationalpark

Vid Nedre Dalälven ligger Färnebofjärdens nationalpark, varav en mindre del finns i Sala kommun. Genom nationalparken går Limes Norrlandicus, den biologiska norrlandsgränsen som markerar övergången mellan södra och norra Sveriges natur. Här möts arter och naturtyper från båda håll: myrmarker och barrskogar med norrlandskaraktär möter sydliga lövskogar med bland annat ek och lind.

4.3.4 Svartådalen

Svartådalen är ett värdefullt område för natur- och kulturbaserat friluftsliv och är utpekat som riksintresse för friluftsliv. Området präglas av ett levande odlingslandskap med våtmarker, sjöar och vattendrag som skapar förutsättningar för ett rikt fågelliv och höga naturvärden. Svartådalen erbjuder särskilt goda möjligheter till fågelskådning, paddling samt natur- och kulturupplevelser och utgör en viktig miljö för naturupplevelser, rekreation och friluftsliv för både invånare och besökare.

4.4 Medborgarperspektiv

Som en del av arbetet med friluftsplanen har Sala kommun genomfört en medborgarundersökning för att fånga invånarnas perspektiv på kommunens friluftsliv, användning av natur- och rekreationsmiljöer samt upplevda behov och utvecklingsområden.

4.4.1 Metod och genomförande

Enkäten genomfördes som en webbenkät med fasta svarsalternativ och öppna fritextfrågor. Svaren samlades in mellan den 24 april och den 10 maj 2026. Totalt besvarades enkäten av 652 personer med en medelålder på 44 år. Av dessa uppgav 55 procent att de var kvinnor och 45 procent att de var män.

Enkäten riktade sig till personer som använder kommunens natur- och friluftsmiljöer. Resultatet har analyserats genom en sammanställning av de fasta svarsalternativen och en analys av fritextsvaren.

Undersökningen bygger på frivilligt deltagande och utgör inte ett statistiskt representativt urval av kommunens befolkning. Resultatet ger ett aktuellt kunskapsunderlag om hur de svarande använder och värderar kommunens friluftsmiljöer samt vilka utvecklingsbehov de upplever.

4.4.2 Sammanfattning av resultat

Resultatet visar att natur och friluftsliv har stor betydelse i de svarandes vardag. Av de svarande anger 82 procent att natur och friluftsliv är viktigt eller mycket viktigt för livskvaliteten. 82 procent använder kommunens natur- och friluftsområden minst någon gång i månaden och 57 procent gör det minst en gång i veckan. Det vardagsnära och lättillgängliga friluftslivet dominerar. Naturnära promenader och vandring är den vanligaste aktiviteten tillsammans med utflykter för grillning eller fika. Även mountainbike, skidåkning och friluftsbad har många utövare. Resultatet visar betydelsen av både tätortsnära natur och ett varierat utbud av friluftsmiljöer i hela kommunen. De kvaliteter som värderas högst är närheten till naturen, tillgången till vatten och sjöar samt kvalitetssäkrade leder med tydlig skyltning och trygga spänger.

Det tydligaste utvecklingsbehovet från fritextsvaren är ett bättre underhåll av befintliga leder. Enkäten visar också behov av tillgänglig information både på plats genom skyltning samt uppdaterad digital information. Sammantaget pekar svaren mot att förvaltning och kvalitetssäkring av befintliga resurser bör ges stor betydelse i det fortsatta arbetet.

Tätortsnära skogar och vattenmiljöer lyfts återkommande som viktiga för vardagsmotion, återhämtning och naturupplevelser. Flera svar efterfrågar större hänsyn till rekreationsvärden vid skogliga åtgärder.

Sammantaget ger enkäten stöd för friluftsplanens föreslagna inriktning mot vardagsnära friluftsliv, tillgänglighet, folkhälsa och kommunövergripande samverkan. Resultatet kan ses som ett kunskapsunderlag i framtagandet av en handlingsplan. En redovisning av enkätens resultat och slutsatser finns i bilagan ”*Analys Sala kommuns friluftslivsenkät 2026*”.

4.5 Folkhälsa, delaktighet och social hållbarhet

Kommunens arbete med folkhälsa och social hållbarhet utvecklas mot ett mer förebyggande arbetssätt. I detta arbete utgör natur och friluftsliv en viktig resurs för att stärka människors hälsa, välbefinnande och delaktighet samt bidra till ökad livskvalitet.

För många invånare är naturen en självklar del av vardagen, men för andra kan tröskeln vara hög. Begränsad kunskap om vilka möjligheter som finns, bristande tillgänglighet eller sociala och ekonomiska förutsättningar kan göra att naturens positiva effekter inte kommer alla till del.

4.5.1 Naturen som resurs för hälsa och delaktighet

Natur och friluftsliv är en viktig resurs i kommunens förebyggande, hälsofrämjande och rehabiliterande arbete.

Det är särskilt viktigt att friluftslivet görs tillgängligt för grupper som av olika skäl sällan tar del av naturen. Det gäller exempelvis personer med funktionsnedsättning, äldre, personer med psykisk ohälsa, personer med utländsk bakgrund, arbetslösa och unga som står utanför arbete och studier. För dessa grupper kan naturen fungera som en väg till ökad delaktighet och välbefinnande, skapa nya sammanhang, gemenskap och ett mer aktivt liv.

Kommunens verksamheter har en viktig roll i att introducera människor till naturen. Genom att personal har god kunskap om kommunens friluftsmöjligheter kan de fungera som ambassadörer för naturen och inspirera fler att upptäcka och använda kommunens natur- och friluftsmiljöer. Natur och friluftsliv kan därmed bli en naturlig del av verksamheter som arbetar med rehabilitering, arbetsmarknadsinsatser, socialt stöd och äldreomsorg.

Tillgänglighet handlar inte enbart om den fysiska miljön. Lika viktigt är att information om kommunens friluftsområden är enkel att hitta, förstå och använda. Beskrivningar av leder och områden ska utformas så att det tydligt framgår för vilka målgrupper de riktar sig till och vilka förutsättningar som gäller, exempelvis avseende svårighetsgrad och tillgänglighet. En tydlig och tillgänglig kommunikation skapar förutsättningar för fler att upptäcka och använda kommunens natur.

Natur och friluftsliv utgör också en viktig resurs inom kommunens arbetsmarknadsarbete. Genom att deltagare inom arbetsmarknadsverksamheten medverkar i skötsel av kommunens friluftsresurser kan insatserna bidra både till individens utveckling och till kommunens långsiktiga arbete med friluftsliv.

Arbetet ligger väl i linje med kommunens utveckling mot ett mer förebyggande och hälsofrämjande arbetssätt. Natur och friluftsliv kan därmed fungera som ett tvärsektoriellt verktyg för att nå flera av kommunens övergripande mål inom folkhälsa, social hållbarhet och inkludering.

4.5.2 Barns och ungas rätt till natur och friluftsliv

Barns och ungas möjligheter att vistas i naturen är en viktig del av arbetet för god hälsa, lärande och livskvalitet. Tillgång till naturmiljöer bidrar till fysisk aktivitet, psykiskt välbefinnande och motorisk utveckling.

Enligt barnkonventionen har barn rätt till lek, vila och fritid samt möjlighet att delta i kulturliv och rekreation. Natur- och friluftsmiljöer utgör en viktig del av dessa rättigheter.

Sala kommun ska verka för att barn och unga har god tillgång till trygga och attraktiva naturmiljöer i sin närhet. Särskild vikt bör läggas vid skolnära natur och tätortsnära rekreationsområden som möjliggör vardaglig kontakt med naturen. Genom tidiga och återkommande naturupplevelser skapas förutsättningar för naturvana och ett livslångt intresse för friluftsliv, vilket kan bidra till god hälsa och välbefinnande genom hela livet.

4.6 Platsattraktivitet, näringsliv och landsbygdsutveckling

Friluftslivets betydelse sträcker sig bortom rekreation och folkhälsa och utgör en värdefull resurs för kommunens attraktivitet, besöksnäring och landsbygdsutveckling.

4.6.1 Platsattraktivitet

Friluftslivet gör Sala attraktivt att bo, leva och verka i. Närheten till naturen bidrar till livskvalitet och stolthet över platsen och stärker kommunens förutsättningar för inflyttning, kompetensförsörjning och långsiktig utveckling.

Sala präglas av samspelet mellan småstaden, landsbygden, skogen, naturen och det historiska gruvlandskapet med dess unika vattensystem, vilket tillsammans skapar en tydlig och genuin identitet. Friluftslivet och våra naturområden bidrar till en hög livskvalitet för dagens invånare i vardagen och stärker samtidigt

kommunens attraktivitet för nya invånare, företag och besökare. Det gör det möjligt att leva nära naturen utan att ge avkall på tillgänglighet.

Platsutveckling och kommunikation behöver utgå från prioriterade målgruppers olika behov och drivkrafter.

4.6.2 Friluftslivets betydelse för besöksnäring och landsbygdsutveckling

Besöksnäringen spelar en betydande roll i Salas näringsliv genom att skapa sysselsättning, främja företagande och bidra till lokal utveckling i hela kommunen. Friluftsliv och naturupplevelser kan skapa reseanledningar, bidra till längre vistelser och stärka förutsättningarna för företagande.

Genom samverkan med företag, besöksmål och föreningar kan leder och friluftsmiljöer kopplas till boende, service, lokala matupplevelser och andra aktiviteter. Det skapar mer sammanhängande upplevelser och kan leda till ökad lokal konsumtion och fler affärsmöjligheter.

Sala kommun medverkar i Trails of Västmanland. Det är en regional samverkan som drivs av Region Västmanland tillsammans med länets kommuner och länsstyrelsen med frågor som kvalitetssäkring, utveckling och marknadsföring av leder och naturupplevelser. Samverkansarbetet stärker kommunens friluftsresurser och synliggör Sala för en bredare målgrupp. Kommunens roll är i första hand strategisk och förutsättningsskapande inom det turistiska arbetet. Genom samordning och dialog med näringslivet skapar kommunen goda förutsättningar för företag och föreningar att utveckla upplevelser och tjänster kopplade till friluftslivet.

Utveckling av friluftsliv som resurs för besöksnäringen ska i första hand bygga vidare på befintliga leder, friluftsmiljöer och besöksmål. Genom kvalitetssäkring, samordning, paketering och kommunikation kan deras värde för besökare och lokala aktörer stärkas. Nya leder, friluftsmiljöer och besöksmål ska utgå från identifierade behov och förutsätta ett tydligt ansvar för långsiktig förvaltning och underhåll.

På landsbygden kan friluftslivet stärka lokalt företagande, föreningsliv och service samt bidra till nya utvecklingsinitiativ genom att skapa fler anledningar att besöka, vistas och verka i olika delar av kommunen. Utvecklingen ska ske i nära dialog med lokala aktörer och bygga vidare på varje bygds egna natur-, kultur- och upplevelsevärden.

4.6.3 Kommunikation, marknadsföring och storytelling

Kommunikation och marknadsföring ska bidra till en sammanhållen berättelse om Sala, där friluftslivet knyts ihop med platsens natur, kultur, historia,

näringsliv och vardagsliv. Innehållet behöver målgruppsanpassas för invånare, besökare och potentiella inflyttare samt fokusera på ett urval av särskilt attraktiva och strategiskt viktiga miljöer.

Storytelling, att sätta platser i ett sammanhang och berätta om de unika miljöerna i Sala, ska vara ett förhållningssätt i både kommunikationen och utvecklingen av friluftsmiljöer. Den berättelse som förs vidare skapas av mottagarens samlade upplevelse, inte av kommunens avsikt. Exempelvis information, skyltning, skötsel, trygghet, tillgänglighet och service bidrar till mottagarens upplevelse av Salas friluftsliv, Sala kommun och Sala som plats.

Arbetet ska samordnas mellan kommunens verksamheter, externa aktörer och Trails of Västmanland samt knyta an till platsvarumärket. Arbetsmetoder som Platsmod tillsammans med små och kreativa insatser enligt Salas Popcornmodell kan användas för att skapa synlighet, engagemang och en känsla av framåtdrift.

4.7 Förutsättningar för genomförande av friluftsplanen

Sala kommun har goda förutsättningar att långsiktigt utveckla friluftslivet som en strategisk samhällsresurs genom sina naturvärden, sitt skogsinnehav, gruvans vattensystem, sin historiska identitet och sina friluftsresurser.

Den tvärsektoriella arbetsprocessen med friluftsplanens framtagande har visat att det finns ett brett engagemang för friluftslivets utveckling och en vilja till samverkan mellan kommunens verksamheter. För att denna samverkan ska bli långsiktig och leda till konkreta resultat behöver den ges tydliga organisatoriska förutsättningar.

För att friluftsplanen ska omsättas i praktiken behöver kommunen säkerställa långsiktiga resurser för både samordning och fysisk förvaltning. Genomförandet behöver integreras i kommunens ordinarie verksamhetsplanering och budgetprocess. Friluftsplanen innebär därmed inte att samtliga åtgärder genomförs samtidigt, utan ger underlag för långsiktiga prioriteringar utifrån behov, nytta och tillgängliga resurser.

Samverkansforum för leder och friluftsliv (LEDSAM, se organisering i kap 6.1) ansvarar för att ta fram handlingsplaner, samordna genomförandet, följa upp resultat och föreslå prioriteringar. Detta förutsätter att det finns en tydligt utpekad samordningsfunktion med mandat och kontinuitet att driva arbetet framåt. Utan en sådan funktion finns risk att frågor faller mellan verksamheter och att planen inte får avsedd effekt.

Samordningen ska bidra till att kommunens befintliga investeringar i skogar, leder och friluftsområden används och förvaltas effektivt. Den ska även skapa bättre förutsättningar för gemensamma prioriteringar, samverkan med externa aktörer och föreningsliv samt för att tillvarata möjligheter till extern finansiering.

Parallellt behöver kommunen säkerställa resurser för långsiktig skötsel, kvalitetssäkring och underhåll av de leder och friluftsanläggningar där kommunen redan har ett ansvar.

Omfattning, organisering och finansiering av genomförandet hanteras inom kommunens ordinarie planerings- och budgetprocess. Dessa förutsättningar är avgörande för att friluftsplanens strategier och kommunens beslut ska kunna omsättas i konkreta resultat.

5. Strategiska inriktningar för genomförande

Detta kapitel anger de strategiska inriktningarna för Sala kommuns fortsatta arbete med friluftsliv. Inriktningarna ska vägleda kommunens prioriteringar, ansvarsfördelning och utformningen av den kommande handlingsplanen.

För varje åtgärd i handlingsplanen ska ansvarig nämnd eller verksamhet, utförande funktion, samverkande aktörer, tidplan, resursbehov, finansiering och former för uppföljning anges.

Åtgärder som medför ekonomiska åtaganden ska beslutas av ansvarig nämnd eller annat behörigt beslutsorgan och hanteras inom kommunens ordinarie verksamhets- och budgetprocess.

Under planperioden ska arbetet särskilt präglas av följande övergripande prioriteringar:

- förvalta och kvalitetssäkra befintliga friluftsresurser,
- etablera tydlig samordning, ansvarsfördelning och långsiktiga arbetssätt,
- förbättra tillgängligheten och använda friluftslivet som resurs för folkhälsa, lärande och attraktivitet.

5.1 Samordning och förvaltning

Säkerställa långsiktig kvalitet för kommunens friluftsliv

Kommunen ska säkerställa en långsiktig förvaltning av kommunens infrastruktur för friluftsliv och leder.

Ansvar, kvalitetsnivå och former för tillsyn och underhåll av kommunens leder och friluftsanläggningar ska fastställas i handlingsplanen.

Arbetet ska utgå från de tio nationella friluftsmålen, det nationella ramverket för vandringsleder och Trails of Västmanland.

Integrera friluftslivets värden i kommunens skogsstrategi

Kommunens skogar ska förvaltas så att de stärker friluftsliv, rekreation och naturupplevelser. Vid planering, skötsel och utveckling av kommunal skogsmark ska friluftslivets värden beaktas för att skapa attraktiva och tillgängliga miljöer.

Utveckla kommunens friluftsområden utifrån deras särskilda funktioner

Kommunen ska prioritera och förvalta områden som har särskild betydelse för friluftslivet utifrån deras olika förutsättningar och funktioner. Järndammsområdet är en viktig resurs för friluftsliv och rekreation. Sala Silvergruva utgör en central nod där friluftsliv, kulturmiljö och besöksnäring möts.

5.2 Tillgänglighet och friluftsliv för fler

Prioritera vardagsnära friluftsliv

Kommunen ska prioritera utvecklingen av natur- och friluftsmiljöer som många invånare kan nå i sin vardag. Sammanhängande gröna stråk, tätortsnära naturmiljöer och rekreationsskogar ska utvecklas och förvaltas som attraktiva och lättillgängliga miljöer för rörelse och naturkontakt. Exempel på sådana miljöer är Gröna gången, Stadsskogen och Hyttskogen.

Göra kommunens friluftsresurser tillgängliga för fler

Kommunens leder och friluftsområden ska vara lätta att hitta, nå och ta del av. Genom tydlig digital information, fysisk skyltning och storytelling, tillgängliga miljöer och riktade insatser ska fler invånare och besökare ges möjlighet att ta del av natur och friluftsliv. Information ska samordnas och hållas aktuell i fysisk och digital kommunikation.

Möta framtidens friluftsliv

Sala kommun ska följa utvecklingen inom friluftsliv och aktivt beakta nya lösningar som kan öka tillgängligheten till naturen och stärka friluftslivets utveckling. Nytänkande och utveckling ska vara en naturlig del av arbetet. Elcykeln är ett exempel på en utveckling som bidrar till att fler människor får möjlighet att ta del av natur- och friluftslivet. Där det är lämpligt och förenligt med naturvärden, säkerhet och övriga friluftsintressen ska kommunens leder och friluftsområden vara tillgängliga för denna typ av friluftsliv.

5.3 Folkhälsa, utbildning och engagemang

Integrera friluftsliv i kommunens folkhälsoarbete

Kommunens natur- och friluftsliv ska användas som en resurs inom det förebyggande folkhälsoarbetet. Genom samarbete mellan kommunens verksamheter, civilsamhället och särskilt föreningslivet ska natur- och friluftsaktiviteter användas för att stärka hälsa, gemenskap och livskvalitet för olika målgrupper.

Särskild vikt ska läggas vid insatser som främjar ett aktivt åldrande, stödjer social inkludering och ökar tillgängligheten till natur och friluftsliv, särskilt genom lågtröskelaktiviteter för personer som sällan tar del av friluftslivet.

Stärka barns och ungas relation till naturen

Barn och unga ska vara en prioriterad målgrupp i kommunens arbete med friluftsliv. Sala kommun ska verka för att alla barn och unga ges möjlighet att regelbundet vistas i naturen genom förskola, skola och fritidsverksamhet. Kommunens skolnära natur, tätortsnära friluftsområden och ledsystem ska användas för att stärka barns och ungas kunskap om naturen, rörelseglädje och förståelse för sin närmiljö. Föreningslivets kunskap, verksamheter och engagemang ska tas tillvara för att skapa fler möjligheter för barn och unga att upptäcka och utveckla ett intresse för friluftsliv.

Stödja lokalt engagemang och initiativ inom friluftslivet

Kommunen ska ta tillvara och stödja initiativ från föreningslivet och civilsamhället som skapar fler möjligheter till organiserat och spontant friluftsliv. Genom dialog, samverkan och stöd ska kommunen bidra till att lokalt engagemang kan utvecklas och nå fler målgrupper.

5.4 Attraktivitet, besöksnäring och hållbar utveckling

Stärka Salas attraktivitet genom natur, friluftsliv och kulturhistoria

Kommunen ska använda natur- och friluftsresurserna som en del av arbetet med platsutveckling, attraktivitet och besöksnäring. Arbetet ska i första hand bygga vidare på och stärka värdet av befintliga leder, friluftsområden, kulturmiljöer, besöksmål och boendeanläggningar.

Genom att utveckla och synliggöra sambanden mellan dessa resurser ska Sala skapa attraktiva och sammanhängande upplevelser och stärka sin identitet som en plats där natur, friluftsliv och kulturhistoria möts. Särskild vikt ska läggas vid kopplingarna mellan Sala Silvergruva, kommunens leder och övriga friluftsresurser.

Använda friluftslivet som en motor för landsbygdsutveckling

Friluftslivet ska bidra till att stärka lokala initiativ, föreningsliv, företagande och besöksnäring i hela kommunen. Genom samverkan med lokala aktörer, landsbygdsråd och utvecklingsinitiativ som Leader Nedre Dalälven ska kommunens natur- och friluftsresurser bidra till hållbar utveckling och attraktiva livsmiljöer på landsbygden. Särskild vikt ska läggas vid att ta tillvara potentialen i områden med höga värden för friluftsliv, såsom Svartådalen som är av riksintresse för friluftsliv, samt att stärka relationen mellan andra friluftsområden och destinationer över kommungränserna.

6. Organisation och ansvar

6.1 Kommunövergripande samverkan – LEDSAM

Genomförandet av friluftsplanen är ett kommunövergripande ansvar som förutsätter samarbete mellan flera nämnder och verksamheter. Friluftslivets frågor berör fysisk planering, folkhälsa, föreningsliv, skogsförvaltning, näringsliv, landsbygdsutveckling och platsutveckling, vilket ställer krav på samordning, gemensamma prioriteringar och ett långsiktigt arbetssätt.

För att säkerställa ett samordnat genomförande ska Sala kommun införa ett kommunövergripande tjänstepersonsforum, **LEDSAM – Samverkansforum för friluftsliv och leder**.

Forumet ska vara kommunens arena för samverkan i friluftslivsfrågor och fungera som en motor i genomförandet av friluftsplanen. Här samlas berörda verksamheter för att planera, samordna, prioritera och följa upp kommunens arbete med friluftsliv. Vid behov kan även externa aktörer bjudas in när deras kunskap eller ansvar är betydelsefullt för genomförandet.

LEDSAM är ett samordnande forum och övertar inte det ansvar som enligt reglemente eller avtal ligger på respektive nämnd, kontor eller extern aktör.

LEDSAM ansvarar för:

- att samordna framtagandet, genomförandet och uppföljningen av friluftsplanens handlingsplan samt lämna förslag till revideringar,
- identifiera behov av samverkan mellan kommunens verksamheter och externa aktörer,
- initiera och följa upp kommunövergripande utvecklingsinsatser inom friluftsliv,
- samordna prioriteringar och erfarenhetsutbyte mellan berörda verksamheter.

6.2 Kultur- och fritidsnämndens ansvar

Kultur- och fritidsnämnden har det samordnande ansvaret för kommunens arbete med friluftsliv samt för samordningen och uppföljningen av friluftsplanens och handlingsplanens genomförande.

Nämnden ansvarar särskilt för att:

- sammankalla och leda LEDSAM,
- samordna framtagande och uppföljning av handlingsplaner,
- utveckla, kvalitetssäkra och förvalta de leder och friluftsanläggningar där kommunen har huvudmannaskap genom ägande eller avtal,
- samordna arbetet med föreningslivet kring skötsel, aktiviteter och utveckling av leder och friluftsområden,
- samordna utveckling och förvaltning av kommunala friluftsområden,
- tillämpa det nationella ramverket för vandringsleder i kommunens arbete,
- samordna kommunens medverkan i Trails of Västmanland,
- samverka med länsstyrelsen kring leder och friluftsliv i skyddad natur,
- främja ett aktivt åldrande genom natur- och friluftsaktiviteter,
- främja barns och ungas naturvana, lärande och rörelse genom natur- och friluftsaktiviteter.

6.3 Kommunstyrelsens ansvar

Kommunstyrelsen ansvarar för att friluftslivets frågor integreras i kommunens långsiktiga utveckling, planering och strategiska styrning. Arbetet sker genom Näringslivsenheten, Tekniska kontoret och Samhällsbyggnadskontoret, som tillsammans säkerställer att friluftslivets värden beaktas i arbetet med platsutveckling, skogsförvaltning, landsbygdsutveckling och hållbar samhällsutveckling.

6.3.1 Näringslivsenhetens ansvar

Näringslivsenheten har en central roll i att stärka sambandet mellan friluftsliv, platsattraktivitet, besöksnäring och landsbygdsutveckling. Genom samverkan med företag, föreningsliv och andra aktörer bidrar verksamheten till att utveckla friluftslivet som en resurs för lokal utveckling och ett attraktivt Sala.

Verksamheten ansvarar särskilt för att:

- stärka kopplingen mellan friluftsliv och besöksnäring,
- synliggöra Sala kommuns natur- och friluftsresurser som en del av platsutvecklingen,
- bidra till utveckling av friluftslivet på landsbygden genom samverkan med lokala aktörer, landsbygdsråd och utvecklingsinitiativ som Svartådalen och Leader Nedre Dalälven.

6.3.2 Tekniska kontorets ansvar

Tekniska kontoret har en central roll i att skapa goda förutsättningar för friluftsliv genom förvaltning och utveckling av kommunens skogar, gruvans vattensystem, parker och andra gröna miljöer. Genom en långsiktigt hållbar förvaltning kan natur- och rekreationsmiljöer bevaras, utvecklas och göras tillgängliga för kommuninvånare och besökare.

(Vid beslut om en egen teknisk nämnd övergår samma ansvarsområden till den tekniska nämnden.)

Verksamheten ansvarar särskilt för att:

- integrera friluftslivets värden i kommunens skogsförvaltning,
- integrera friluftslivets värden i förvaltningen av gruvans vattensystem,
- stärka förutsättningarna för vardagsnära natur,
- beakta friluftslivets behov vid skötsel och utveckling av kommunal mark.

6.3.3 Samhällsbyggnadskontorets ansvar

Samhällsbyggnadskontoret har en central roll i att långsiktigt säkerställa tillgången till natur- och friluftsområden genom kommunens fysiska planering. Genom översiktsplanering, detaljplanering och annan fysisk planering skapar verksamheten förutsättningar för ett tillgängligt och sammanhängande friluftsliv.

Verksamheten ansvarar särskilt för att:

- säkerställa tillgång till natur- och friluftsområden i den långsiktiga samhällsplaneringen,
- säkerställa att friluftslivets värden beaktas i översiktsplanering och annan fysisk planering.

6.4 Social- och arbetsmarknadsnämndens ansvar

Social- och arbetsmarknadsnämnden har en viktig roll i att använda natur- och friluftsliv som en resurs för social hållbarhet, inkludering och hälsa. Genom nämndens verksamheter kan friluftslivet bidra till ökad livskvalitet för deltagare samtidigt som arbetsmarknadsinsatser kan stärka utvecklingen och tillgängligheten i kommunens friluftsmiljöer.

Nämnden ansvarar särskilt för att:

- använda natur- och friluftsliv som en resurs för ökad folkhälsa och personlig utveckling genom lågtröskelaktiviteter och rehabilitering,
- skapa möjligheter för deltagare inom arbetsmarknadsinsatser att bidra till skötsel, utveckling och tillgängliggörande av kommunens friluftsresurser som en del av arbetsträning och kompetensutveckling,
- verka för att medarbetare har kunskap om kommunens natur- och friluftsmöjligheter så att natur och friluftsliv kan användas som en tillgänglig, förebyggande och hälsofrämjande resurs inom nämndens verksamheter.

6.5 Äldre- och omsorgsnämndens ansvar

Äldre- och omsorgsnämnden har en viktig roll i att använda natur- och friluftsliv som en resurs för hälsa, välbefinnande och livskvalitet. Genom naturbaserade aktiviteter kan fler ges möjlighet till gemenskap, återhämtning och ett aktivt liv utifrån sina egna förutsättningar.

Nämnden ansvarar särskilt för att:

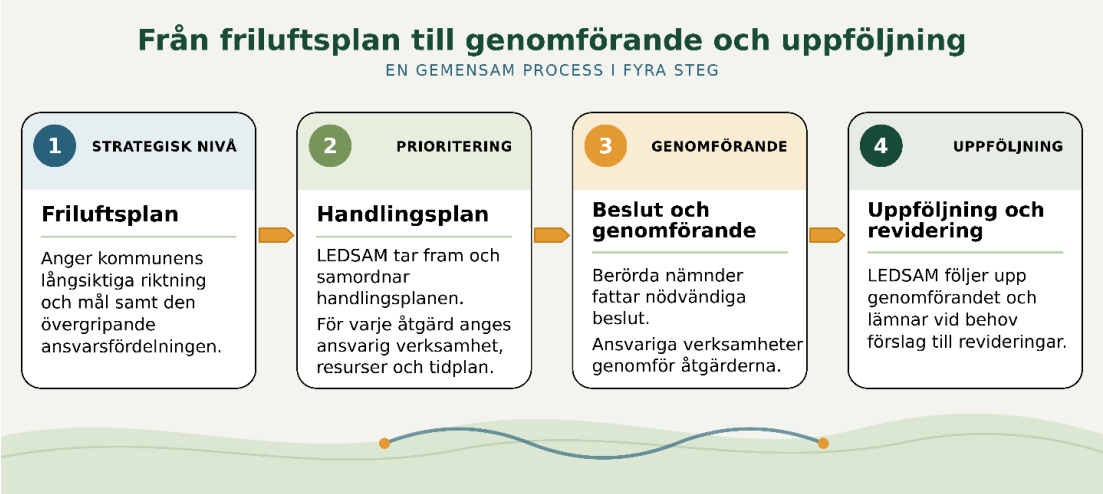
- främja delaktighet, hälsa och livskvalitet genom natur- och friluftsaktiviteter,
- utveckla arbetssätt där natur och friluftsliv används som en del av det hälsofrämjande arbetet,
- verka för att medarbetare har kunskap om kommunens natur- och friluftsmöjligheter så att natur och friluftsliv kan användas som en tillgänglig, förebyggande och hälsofrämjande resurs inom nämndens verksamheter.

6.6 Skolnämndens ansvar

Skolnämnden har en central roll i att ge barn och unga möjlighet att utveckla en livslång relation till naturen. Genom undervisning och vistelse i naturen skapas förutsättningar för rörelse, lärande och förståelse för natur- och kulturmiljöer. Naturvistelse främjar hälsa och välbefinnande samtidigt som den lägger grunden för ett aktivt friluftsliv genom hela livet. Genom skolan får alla barn och unga möjlighet att ta del av natur- och friluftsliv, vilket stärker jämlikhetsperspektivet.

Nämnden ansvarar särskilt för att:

- använda skolnära natur och kommunens friluftsresurser som pedagogiska miljöer,
- stärka barn och ungas naturvana och rörelseglädje,
- öka kunskapen om natur, Salas kulturmiljö och friluftsliv,
- samverka med föreningslivet för att skapa fler möjligheter för barn och unga att upptäcka och delta i friluftsliv.

7. Uppföljning och utvärdering

7.1 Syfte med uppföljning

Friluftsplanen ska kontinuerligt följas upp och utvecklas utifrån nya behov och förändrade förutsättningar. Uppföljningen ska säkerställa att planens mål och strategier omsätts i praktiskt arbete samt ge underlag för framtida revideringar.

7.2 Genomförande av uppföljning

LEDSAM ansvarar för genomförandet av uppföljningen.

Uppföljningen genomförs på två nivåer:

- **Handlingsplanen** följs upp och uppdateras årligen för att säkerställa att beslutade åtgärder genomförs och vid behov omprioriteras.
- **Friluftsplanen** följs upp vartannat år för att bedöma om planens mål och strategier fortsatt är relevanta. Planen revideras vid behov under planperioden och samlat inför nästa planperiod.

Som stöd för uppföljningen tar LEDSAM fram indikatorer i samband med handlingsplanen. Indikatorerna ska vara relevanta och möjliga att följa över tid.

Exempel på indikatorer kan vara:

- antal leder och friluftsanläggningar med aktuell skötsel- och underhållsplan
- antal leder och friluftsanläggningar med aktuell fysisk och digital information
- antal tillgänglighetsanpassade leder och friluftsanläggningar
- antal besökare vid kommunens friluftsområden
- upplevd kvalitet och standard på leder och friluftsanläggningar
- genomförda samverkansinsatser inom LEDSAM
- genomförda utvecklingsinsatser enligt handlingsplanen

Indikatorerna utvecklas i samband med framtagande av handlingsplanen.

8. Bilagor

”*Analys Sala kommuns friluftslivsenkät 2026*”
”Leder Friluftsplan 2027–2032”

9. Slutord

Friluftsplanen ger Sala kommun en gemensam riktning för hur kommunens friluftsliv ska förvaltas och utvecklas. Den tydliggör ansvar, former för samverkan och de prioriteringar som ska vägleda arbetet under planperioden.

Nästa steg är att omsätta planens inriktningar i konkreta handlingsplaner, följa upp arbetet och anpassa insatserna efter framtida behov och erfarenheter.

Planens värde avgörs ytterst av vad den leder till i praktiken.

Friluftsplan
Kommunstyrelsen

SALA KOMMUN
Telefon: 0224-74 70 00 | E-post kommun.info@sala.se | Postadress Box 304, 733 25 Sala

Kommunledningskontoret
Tobbe Öman
Projektledare

Analys av Sala kommuns friluftslivsenkät 2026

Kunskapsunderlag till Friluftsplan 2026–2032

Samlad bedömning

Enkäten visar att natur och friluftsliv är en central del av vardagen och livskvaliteten i Sala. Resultaten ger starkt stöd för friluftsplanens inriktning mot vardagsnära friluftsliv, långsiktig förvaltning av befintliga resurser, förbättrad information och ett tydligare kommunövergripande ansvar. Det mest genomgående budskapet är inte en efterfrågan på en stor mängd nya anläggningar, utan att befintliga leder, naturområden och vattenmiljöer ska vara välskötta, begripliga och möjliga att använda för fler.

Slutsats 1: Förvaltning före expansion. Underhåll av befintliga leder är det mest valda förbättringsområdet, och fritexten beskriver återkommande brister i röjning, spänger, broar, vindfällen, markering och ansvar.

Slutsats 2: Information är en del av infrastrukturen. Digital information och tryckt information får lägre betyg än information på plats. Kommentarerna visar att svårigheten ofta består i att hitta entréer, förstå ledsträckningar och veta vilken service och standard som finns.

Slutsats 3: Närhet är en jämlikhets- och folkhälsofråga. De vanligaste aktiviteterna kräver liten utrustning och sker nära bostaden. Det gör tätortsnära skogar, promenadstråk och vattenmiljöer strategiskt viktiga.

Slutsats 4: Friluftslivet stärker Salas attraktivitet. Svaren kopplar naturen till återhämtning, hälsa, val av bostadsort, stolthet, besök och kulturhistoria. Gruvmiljön, sjösystemet och landsbygdens naturvärden återkommer som särskilda tillgångar.

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Box 304
733 25 Sala

Besöksadress: Stora Torget 1
Telefon: 0224-74 70 00
Fax: 0224 - 67 78 00
kommun.info@sala.se
www.sala.se

Tobbe Öman
Projektledare
tobbe.oman@sala.se

Sida 347 av 369

1. Underlag och metod

Enkäten besvarades av 652 personer. Registrerade svar inkom mellan den 24 april och den 10 maj 2026. Den innehöll fasta svarsalternativ, flervalsfrågor och öppna fritextfrågor. Analysen bygger på enkätverktygets sammanställning, den fullständiga Excel-exporten samt en genomgång av fritexten. Undersökningen bygger på frivilligt deltagande. Den visar vad de svarande upplever och prioriterar, men är inte ett statistiskt representativt urval av samtliga invånare. Resultaten bör därför användas tillsammans med kommunens övriga kunskapsunderlag, verksamhetskunskap och dialoger.

2. Vilka svarade och hur används naturen?

Indikator	Antal	Andel
Bosatta i Sala kommun	591	91 %
Använder natur- och friluftsområden minst varje vecka	370	57 %
Använder områdena minst någon gång i månaden	536	82 %
Natur och friluftsliv är viktigt eller mycket viktigt	537	82 %

Åldersgrupperna är relativt brett representerade, med en medelålder på 44 år och fördelat med 55% kvinnor 45% män

3. Aktiviteter och uppskattade kvaliteter

Vanlig aktivitet	Antal val	Andel svarande
Naturnära promenader	439	67 %
Bär- och svampplockning	240	37 %
Utflykt till ett naturområde för grillning eller fika	232	36 %
Löpning	174	27 %
Dagsvandring	160	25 %
Mountainbike	154	24 %
Cykling	153	23 %
Skidåkning	140	21 %
Friluftsbad	132	20 %

Eftersom frågorna är flervalsfrågor summerar andelarna till mer än 100 procent. Mönstret visar en stor bredd på aktiviteter, men att enkla vardagsnära aktiviteter dominerar och man värderar närhet och tillgängligheten högt.

Viktig kvalitet	Antal val	Andel svarande
Närheten till naturen	446	68 %
Tillgängligheten till vatten och sjöar	372	57 %
Kvalitetssäkrade leder (tydlig skyltning, trygga spänger etc)	321	49 %
Platser att umgås och grilla utan att vandra långt	176	27 %
Bra tillgänglighet för alla	174	27 %
Tysta och avskilda platser för rekreation	163	25 %

Svaren visar på att kvalitetssäkrade leder, alltså att skyltning och spänger är trygga och tydliga är viktigt för upplevelsen.

4. De tydligaste utvecklingsbehoven

Efterfrågad förbättring	Antal val	Andel svarande
Bättre underhåll av befintliga leder	265	41 %
Bättre information (digital, tryckt och skyltar)	246	38 %
Fler vandringsleder	233	36 %
Fler rast- och grillplatser	186	29 %
Fler cykelleder	169	26 %
Bra tillgänglighet för alla	157	24 %
Bättre förutsättningar för kanoter, båtar, kajak etc.	96	15 %
Fler anordnade aktiviteter (ex. guidade turer, evenemang)	90	14 %
Parkeringsplatser	80	12 %

INFORMATIONSKVALITET

Informationsform	Medelbetyg 1–5	Antal som betygsatt
Kartor och skyltar på plats	3.24	598
Digital information	2.93	581
Tryckt information och broschyrer	2.75	516

Resultatet pekar ett visst behov av förbättrad digital information, att den är tillgänglig och uppdaterad. Fritextsvaren visar samtidigt att fysisk skyltning, entréinformation och konsekvent ledmarkering behöver fungera tillsammans med den digitala informationen.

5. Teman i fritextsvaren

Tema	Antal
Vandring och leder	176
Folkhälsa, återhämtning och livskvalitet	109
Skötsel, underhåll och säkerhet	102
Information, kartor och skyltning	97
Stadsnära skog och naturhänsyn	90
Platsattraktivitet, besök och kulturhistoria	88
Vatten, bad, paddling och fiske	72
Rastplatser, grillning och service	63
Barn, unga och organiserade aktiviteter	59
Cykling och mountainbike	51
Föreningsliv, företag och samverkan	49
Tillgänglighet och jämlikhet	29
Parkering, kollektivtrafik och anslutningar	19
Ridning och ridvägar	9

Tabellen samlar innehållsmässiga svar i de fyra öppna frågorna. Ett svar kan finnas i flera teman. Tabellen ska därför användas för att se mönster och tyngdpunkter, inte för att ange exakt statistik.

TOLKNING AV DE VIKTIGASTE TEMANA

Skötsel och underhåll. Respondenterna beskriver både välskötta och sämre skötta miljöer. Återkommande behov gäller röjning, vindfällen, spänger, broar, belysning, skräp och snabbare åtgärd vid felanmälan. Flera svar efterfrågar också tydligare besked om vem som ansvarar och vart fel ska anmälas.

Information och orienterbarhet. Bristen handlar inte bara om mängden information utan om en sammanhängande kedja: att känna till området, hitta entrén, förstå kartan, följa leden och veta vilken service och svårighetsgrad som väntar.

Skog och naturhänsyn. Svaren i fritexten visar på en spänning mellan rekreationsvärden och upplevd påverkan från avverkning. Tätortsnära skogar, gamla träd, tystnad och upplevelsen av orörd natur värderas högt. Detta ger stöd för att friluftslivets sociala värden vägs in tidigt i skoglig planering.

Vatten och service. Bad, paddling, fiske och båtliv återkommer tillsammans med önskemål om bryggor, upptagningsplatser, rastplatser, vindskydd, toaletter, ved och enklare service. Vattenmiljöerna är både vardagsresurs och besöksanledning.

Tillgänglighet. Önskemålen gäller såväl fysisk tillgänglighet för rullstol, rullator och barnvagn som information, kollektivtrafik och närhet. Tillgänglighet behöver därför behandlas som en kedja från hemmet till naturupplevelsen.

6. Platser som återkommer

Plats eller område	Omnämnanden i öppna svar
Långforsen/Måns Ols	19
Gruvdammsrundan	17
Järndammen	16
Annedal	10
Silvergruvans område	9
Helgonmossen	8
Strå Flowtrail	7
Olof-Jons	6
Bråstaskogen	5
Gröna gången	5
Ekeby dammar	4
Svartådalen	4
Hälleskogsbrännan	4
Sätrabrunn	3
Västerfärnebo	3
Salbohed	3
Lärkbacken	2

Platsräkningen fångar endast platser som nämns i fritextsvaren. Höga tal kan innebära både uppskattning och kritik. De återkommande platserna bör användas som signal för en djupare inventering, inte som en färdig rangordning av investeringsbehov.

7. Betydelse för friluftsplanens strategiska inriktning

Strategisk inriktning i planen	Vad enkäten tillför
5.1 Samordning, utveckling och förvaltning	Starkt stöd för långsiktigt underhåll, tydliga kvalitetsnivåer, felanmälan och klar ansvarsfördelning innan nya resurser byggs ut.
5.2 Tillgänglighet och friluftsliv för alla	Närhet och lågtröskelaktiviteter dominerar. Tillgänglighet behöver omfatta fysisk standard, information, anslutningar och användbarhet för olika grupper.
5.3 Folkhälsa, utbildning och engagemang	Svaren kopplar friluftsliv till återhämtning, psykiskt välbefinnande, motion och gemenskap. Barn, unga och föreningar är viktiga vägar in i friluftslivet.
5.4 Attraktivitet, besöksnäring och hållbar utveckling	Vatten, kulturhistoria, leder och landsbygdens naturvärden ses som tillgångar för boende, besök och lokalt företagande. Utveckling behöver bygga på fungerande grundkvalitet.

8. Rekommenderade prioriteringar i handlingsplanen

1 Ta fram en förvaltningsmodell för leder och friluftsområden med ansvarig funktion, kvalitetsnivå, tillsynsintervall och kanal för felanmälan.

2 Genomför en prioriterad inventering av skyltning, spänger, broar, entréer och rastplatser, med fokus på säkerhet och sammanhängande användarupplevelse.

3 Skapa en samlad digital ingång till kommunens friluftsliv med kvalitetssäkrade kartor, entrépunkter, svårighetsgrad, tillgänglighet, service, bilder och aktuell information.

4 Identifiera och värdera tätortsnära skogar och andra områden med höga sociala värden som underlag för skogsstrategi, skogsbruksplan och fysisk planering.

5 Prioritera ett begränsat antal platsvisa utvecklingsinsatser där enkäten och strategisk betydelse sammanfaller, exempelvis Gruvdammsrundan, Järndammen och Långforsens vattenmiljöer.

6 Utveckla tillgängligheten vid lämpliga områden: parkering eller hållplatser och information.

9. Slutsats

Enkäten bekräftar att Sala redan har stora friluftsvärden och svaren pekar på att första och viktigaste uppgiften är att säkra upp en förvaltning av dessa redan befintliga värden. Det stödjer kapitel 6.1 i friluftsplanen Kommunövergripande samverkan – LEDSAM.

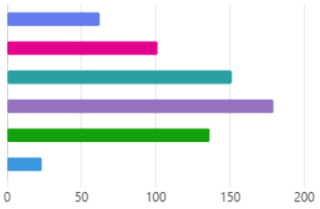
Översikt över svar

Stängt

Svar	Genomsnittlig tid	Varaktighet
652	06:58	25 Dagar

1. Vilken åldersgrupp tillhör du?

Under 18 år	62
18-29 år	101
30-44 år	151
45-59 år	179
60-74 år	136
75 år eller äldre	23

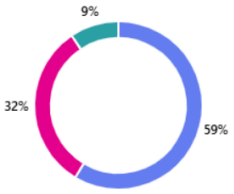
2. Vilket kön identifierar du dig som?

Kvinna	359
Man	291
Annat	1
Vill ej ange	1

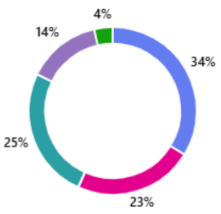
3. Var bor du?

Inom Sala tätort	382
I en mindre ort eller på landsbygden inom Sala kommun	209
Utanför Sala kommun	61

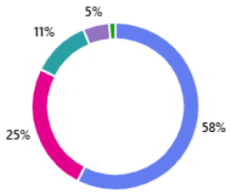
4. Hur ofta nyttjar du kommunens natur- och friluftsområden?

Ofta (flera gånger i veckan)	220
Regelbundet (en gång i veckan)	150
Ibland (någon gång i månaden)	166
Sällan (några gånger om året)	93
Aldrig	23

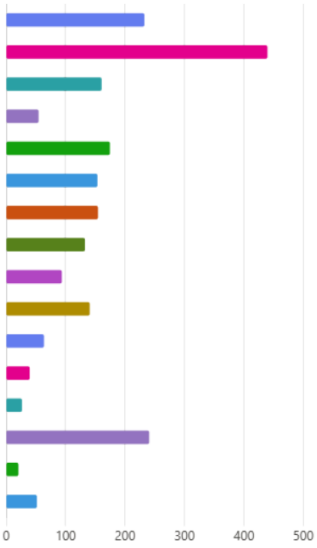
5. Hur viktig är natur och friluftsliv för din livskvalitet?

Mycket viktig	375
Viktig	162
Ganska viktig	74
Mindre viktig	33
Inte alls viktig	8

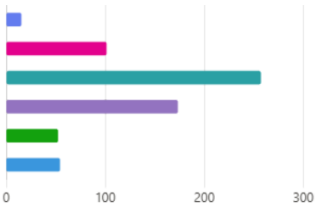
6. Vilka av följande friluftsaktiviteter deltar du oftast i?

Utflykt till ett naturområde för grillning eller fika	232
Naturnära promenader	439
Dagsvandring	160
Vandring med övernattning (ex. Friluftscamping)	54
Löpning	174
Cykling	153
Mountainbike	154
Friluftsbad	132
Fiske	93
Skidåkning	140
Skridskoåkning på naturis	63
Paddling (Kajak, kanot, SUP, roddbåt)	39
Ridning i naturen	26
Bär- och svampplockning	240
Fågelskådning	20
Annat	51

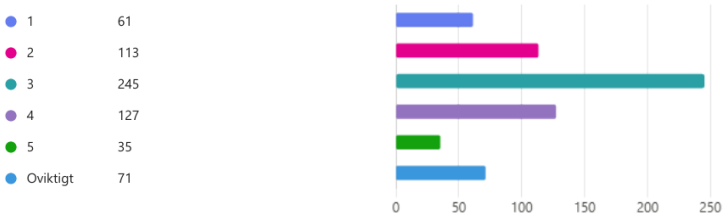

7. Hur upplever du tillgången till information på kartor och skyltar på plats vid de olika lederna och friluftsområdena i kommunen? 1 = Myck et dålig, 5 = Mycket bra.

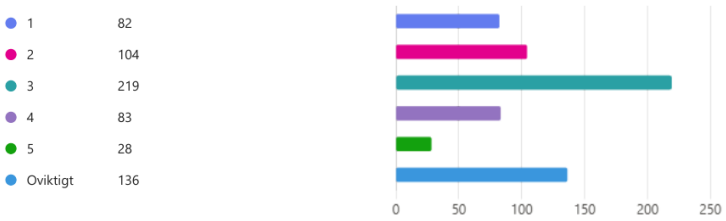
1	15
2	101
3	257
4	173
5	52
Oviktigt	54

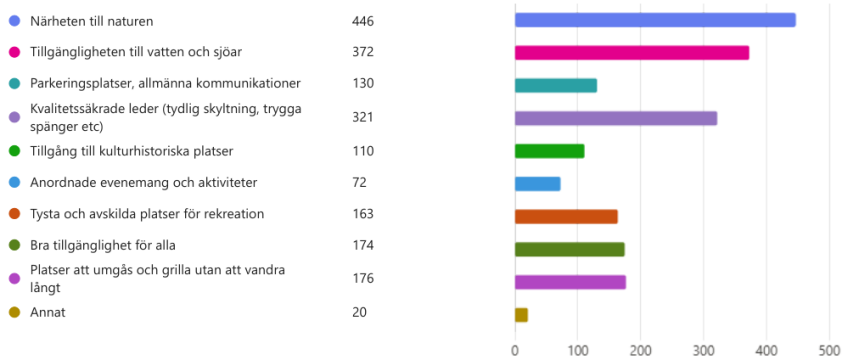
8. Hur upplever du tillgången till digital information (hemsidor etc) om de olika lederna och friluftsområdena i kommunen? 1 = Mycket dåli g, 5 = Mycket bra

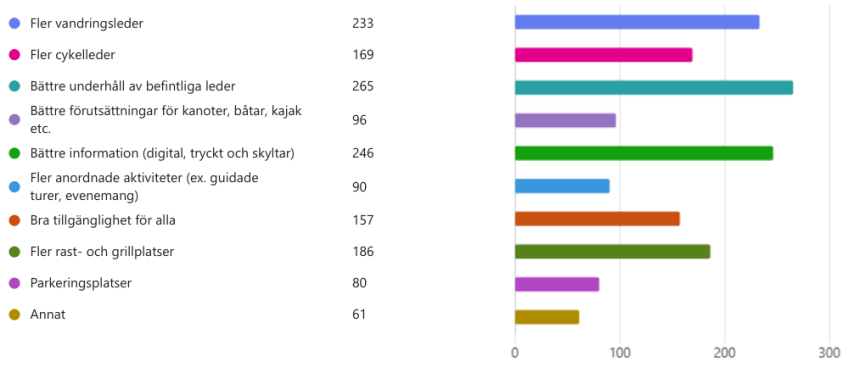
9. Hur upplever du tillgången till tryckt information och broschyrer om de olika lederna och friluftsområdena i kommunen? 1 = Mycket dåli g, 5= Mycket bra

11. Vilka alternativ är viktigast för dig i kommunens natur- och friluftslivsutbud?

12. Vad skulle du vilja se mer av eller förbättra i kommunens friluftslivsutbud?

Vandringsled: Helgonmossen

Beskrivning Helgonmossen:

Helgonmossen är en vandringsled som går runt mossen och dess historiska dammvallar. Leden bjuder på en tydlig vildmarkskänsla – med stilla vattenspeglar, öppna mossar och tallskog.

Sträckan följer spåren av det omfattande vattensystem som byggdes för att förse Sala Silvergruva med kraft under 1500–1800-talen.

Stigen har lätta partier från huvudentrén ned till mossen, men runt mossen kan det blött på vissa partier och innehåller inslag av spång och steniga passager på skrå.

Upplevelse

- Vildmarkskänsla nära staden
- Utsikt över mosse och vatten
- Gruvhistorisk koppling

FAKTA

Längd: 7,5 km

Typ: Vandring

Svårighetsgrad: medel

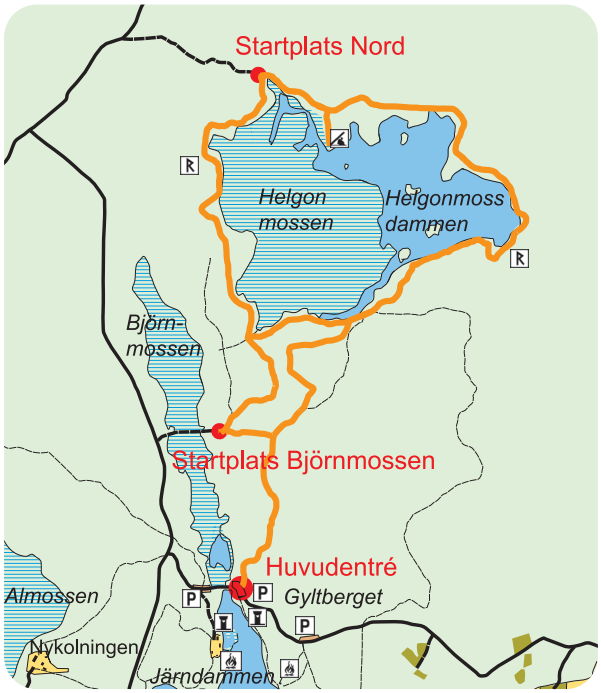
Underlag: Stig och spång

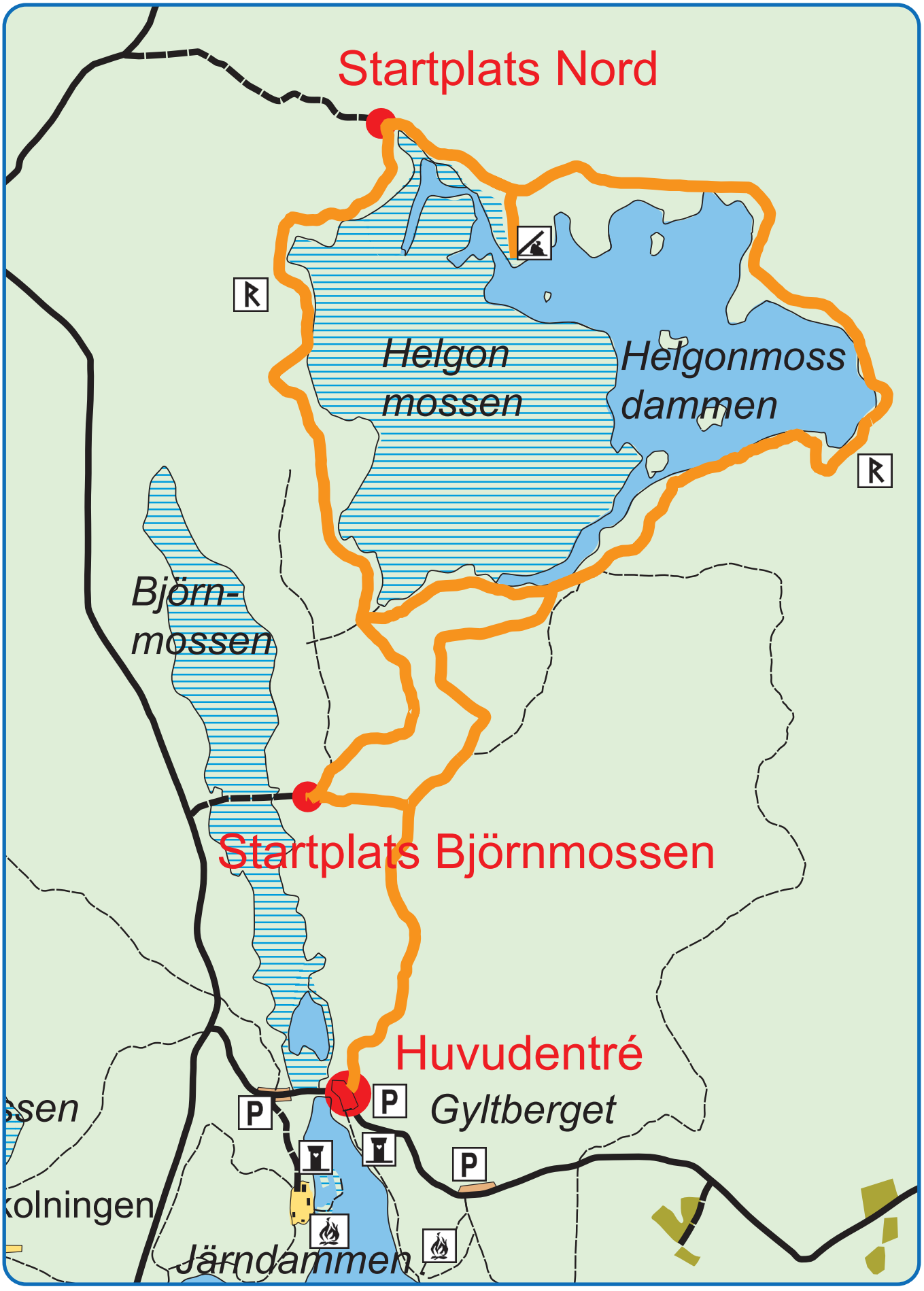
Parkering: Ja

Service: Vindskydd med grillplats, dass vid parkeringen.

Startportal: Vid huvudentrén och två alternativa, Entré Björnmossen och Entré Nord.

Digital karta: Sala - Helgonmossen - Naturkartan.se

Startplats Nord
Helgon
mossen
Helgonmoss
dammen
Björn-
mossen
Startplats Björnmossen
Huvudentré
Gyltberget
Järndammen

SALA KOMMUN

Vandringsled: Gruvdammsrundan

Beskrivning Gruvdammsrundan:

Gruvdammsrundan är en 26 kilometer lång vandringsled genom Salas historiska gruvlandskap.

Leden följer delar av det omfattande vattensystem som byggdes för att försörja Sala Silvergruva med vattenkraft och passerar skogar, mossmarker och flera sjöar.

Terrängen är övervägande flack och varierar mellan skogsstig, grusväg, spång och vissa steniga partier.

Hela rundan kan delas upp i en nedre slinga på 22 kilometer och en övre slinga på 11 kilometer.

Upplevelse

- Historiska gruvdammar
- Skogar, mossmarker och sjöar
- Flera möjliga rundslingor

FAKTA

Längd: 26 km (alternativt 22 eller 11 km)

Typ: Vandring

Svårighetsgrad: Medel

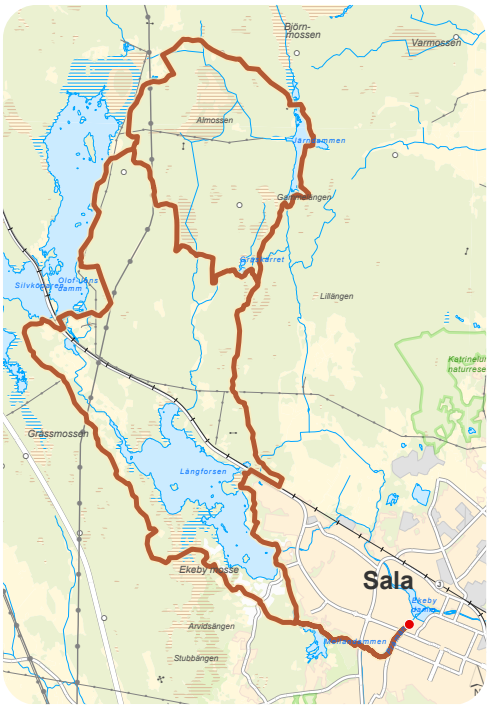
Underlag: Skogsstig, grusväg, spång och vissa steniga partier

Parkering: Sala centrum och Järndammen

Service: Fyra vindskydd med eldstad, fyra utedass, rastplatser och tältmöjligheter

Startportal: Stadsparken, alternativt start vid Järndammen för den övre slingan

Digital karta: Sala - Gruvdamms-rundan — Naturkartan

Björn-
mossen
Varmossen
Almossen
Järndammen
Gammelängen
Gräskärret
Silvköparen
Olof-Jons
damm
Lillängen
Grässmossen
Långforsen
Ekeby mosse
Sala
Ekeby
damm
Arvidsängen
Mellandammen
Stubbängen

SALA KOMMUN

Multiled: Ekebymosseloopen

Beskrivning Ekebymosseloopen:

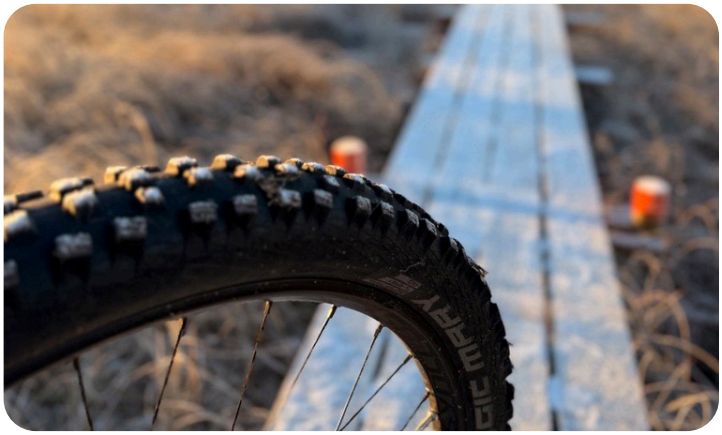
Ekebymosseloopen är en åtta kilometer lång multiled som startar och slutar vid Sala Silvergruva.

Leden passar både vandrare och MTB-cyklister och går genom Aspentorps naturreservat, förbi gruvhål och kulturhistoriska miljöer med spår från tidigare kopparbrytning och äldre odlingslandskap. En av ledens höjdpunkter är den 179 meter långa spången över Ekebymossen.

Leden är relativt flack och går mestadels på lättare naturstigar, men har även vissa steniga och mer tekniska partier. För stigcyklister är leden huvudsakligen blå med några röda inslag.

Upplevelse

- Salas längsta spång över Ekebymossen
- Gruvhål, stigar, mosse, grusväg genom kulturlandskap
- Varierad multiled för vandring och MTB

FAKTA

Längd: 8 km

Typ: Vandring och mountainbike

Svårighetsgrad: Blå med röda inslag för mountainbike

Underlag: Naturstig, grusväg och spång

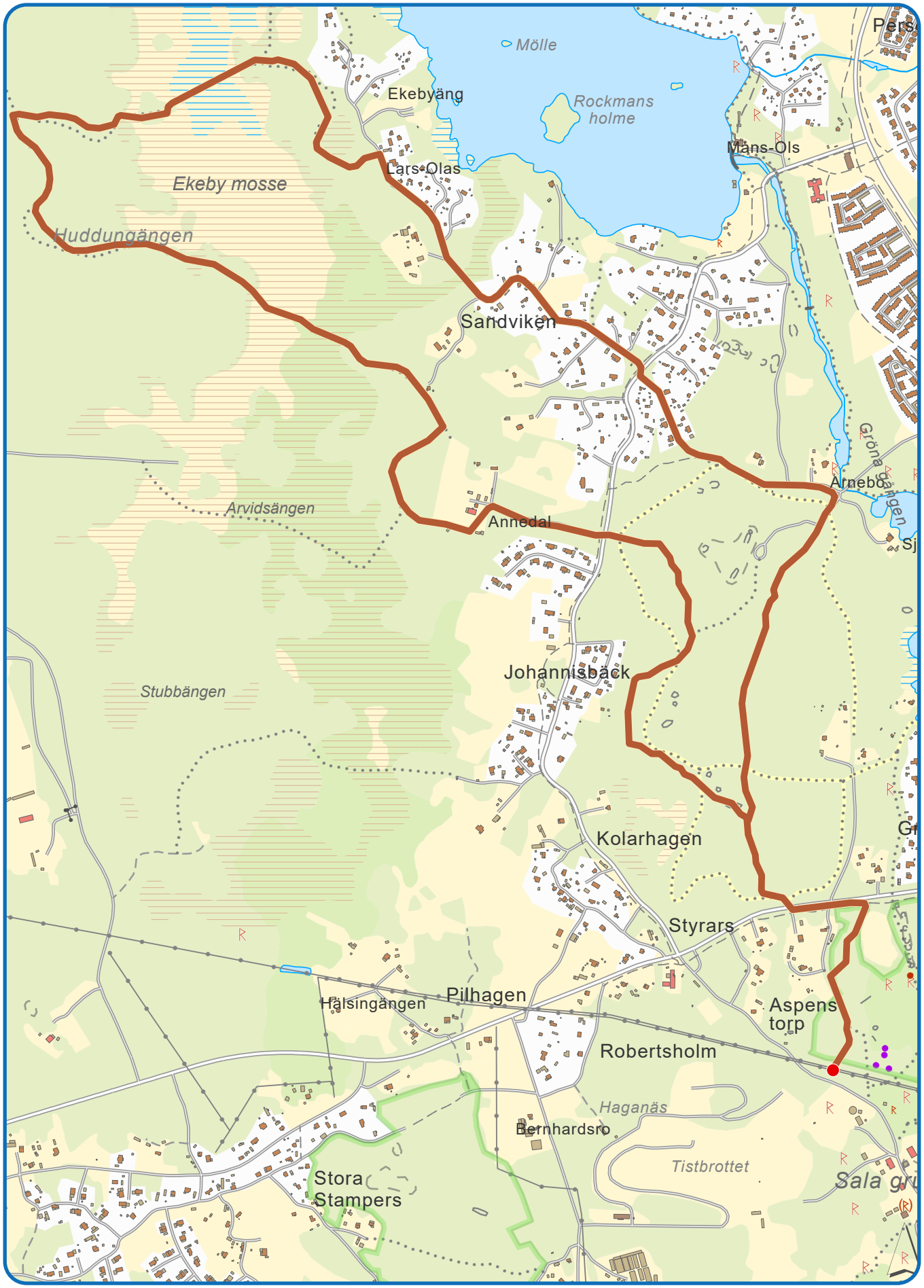
Parkering: Ja, vid startplatsen

Service: Toalett och restaurang - se Sala Silvergruvas öppettider

Startportal: I anslutning till Sala Silvergruva

Digital karta: Sala - Ekebymosse Loopen — Naturkartan

Mölle
Ekebyäng
Rockmans holme
Måns-Ols
Lars-Olas
Ekeby mosse
Huddungängen
Sandviken
Grönagången
Arnebo
Arvidsängen
Annedal
Johannisbäck
Stubbängen
Kolarhagen
Styrars
Hälsingängen
Pilhagen
Aspens torp
Robertsholm
Haganäs
Bernhardsro
Tistbrottet
Stora Stampers

Mountainbikeled: Knektleden

Beskrivning Knektleden:

Knektleden är en nästan sju kilometer lång MTB-led vid Sala Silvergruva som går genom ett gruvhistoriskt landskap i varierad terräng.

Leden kombinerar tekniska partier med mer lättcyklade avsnitt och passerar flera spår från områdets långa gruvhistoria, bland annat dammvallar, en rockgarden från 1700-talet och Tistbrottet där brytning av dolomitmarmor och kalk fortfarande pågår.

Leden passar främst cyklister med viss erfarenhet, men de svåraste partierna är korta och kan ledas förbi. Det finns även möjlighet att korta av turen längs vägen.

Upplevelse

- Stigcykling i varierad terräng
- Historiskt gruvlandskap
- Tekniska partier och naturligt flow

FAKTA

Längd: 7 km

Typ: Mountainbike

Svårighetsgrad: Röd med stora partier i blått

Underlag: Stigar och gruvhistoriska stenmassor

Parkering: Ja, i anslutning till Sala Silvergruva

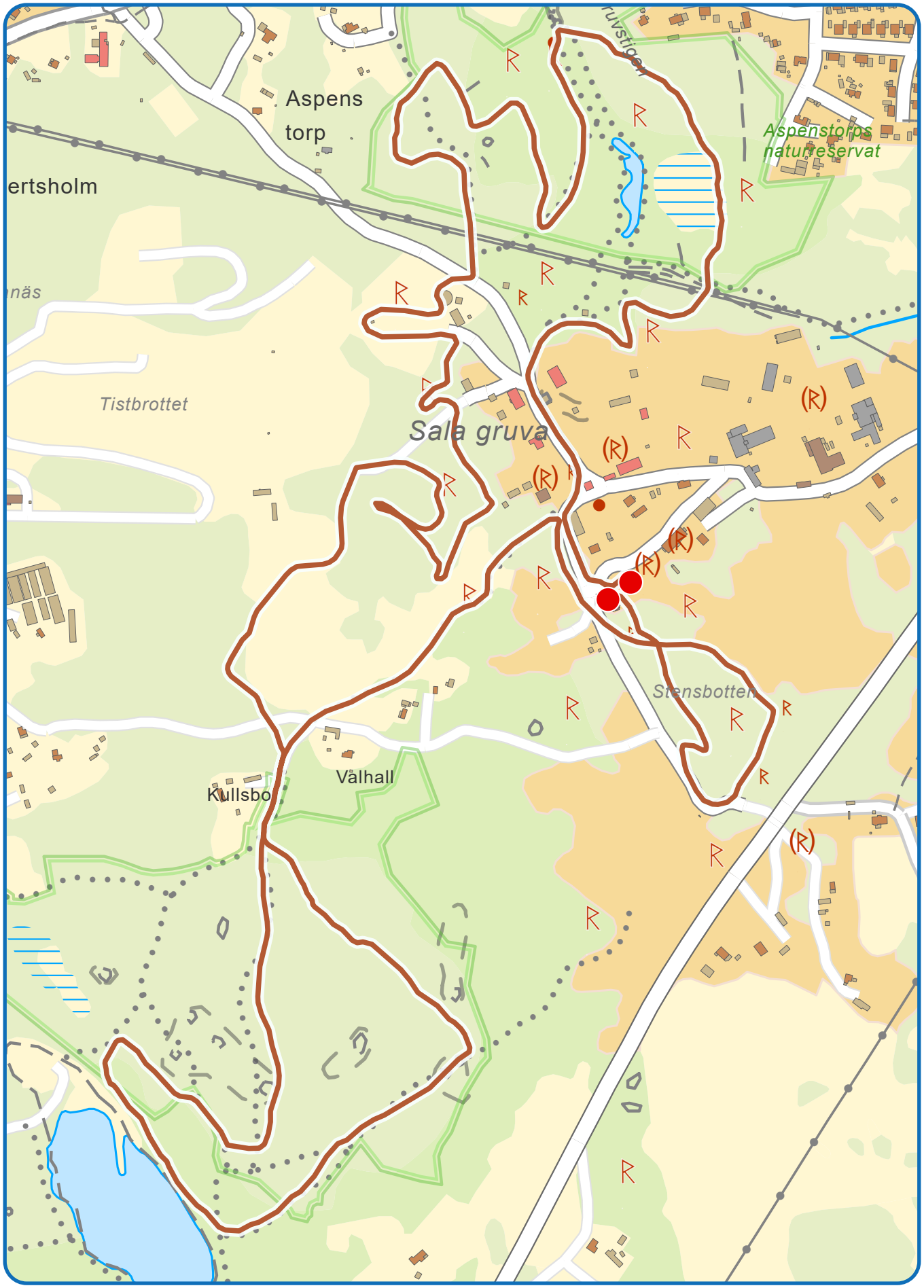
Service: Toalett och restaurang, se Sala Silvergruvas öppettider

Startportal: Vid Knektschaktet, söder om gruvområdet

Digital karta: Sala Knektleden - MTB Röd — Naturkartan

Aspens
torp
ertsholm
näs
Tistbrottet
Sala gruva
Aspenstorps
naturreservat
Stensbotten
Vålhall
Kullsbo

SALA KOMMUN

Mountainbikeled: Strå Flowtrail

Beskrivning Strå Flowtrail:

Strå Flowtrail är en 2,3 kilometer lång, maskinbyggd MTB-led i det tidigare industriområdet vid Strå kalkbruk. Leden är byggd av återbrukat kalkmaterial och bjuder på mjuka kurvor och massor av fint flyt för både nya och erfarna cyklister.

Kalkbruket grundades 1906 och var länge en av Salas största arbetsplatser. Bruket lades ned 1997 och revs senare, men spår av industrilämningar finns kvar. Vid ledens högsta punkt finns det bunkerliknande formationer som vittnar om platsens historia.

Upplevelse

- Flowiga kurvor och mindre hopp
- Historisk kalkbruksmiljö
- Industrilämningar och Bunker Hill

FAKTA

Längd: 2,3 km

Typ: Mountainbike

Svårighetsgrad: Blå

Underlag: Maskinbyggd led av lokalt kalkmaterial

Parkering: Ja, nära leden

Service: Ingen service vid leden

Startportal: Vid Strå bruksområde

Digital karta: Sala - Strå Flowtrail MTB — Naturkartan

Avfallsanläggning
Kalkugns-
ruin
trå

Gruscykelled: Brunn till gruva

Beskrivning Brunn till gruva:

Brunn till Gruva är en lättcyklad grusled som binder samman Sätra Brunn och Sala Silvergruva.

Den 12 kilometer långa sträckan går genom kulturlandskap med odlingsmark, skog och stillsamma grusvägar. Leden är gjord för att upplevas i lugnt tempo och passar både vana och ovana cyklister.

Gula pilar visar vägen mellan de båda besöksmålen, komplettera med digital karta vid osäkerhet. Leden passerar Västeråsvägen där särskild försiktighet krävs.

Upplevelse

- Två historiska besöksmål
- Lättcyklade grusvägar
- Levande kulturlandskap

FAKTA

Längd: 12 km enkel väg

Typ: Cykling

Svårighetsgrad: Grön - lätt

Underlag: Främst grus och skogsvägar

Parkering: Ja, Sala Silvergruva och Sätra brunn

Service: Mat, boende och besöksservice vid båda destinationerna. Cykeluthyrning vid Sätra brunn

Startportal: Vid Knektschaktet vid Sala Silvergruva och receptionen vid Sätra brunn söder om gruvområdet

Digital karta: Från Brunn till Gruva — Naturkartan

Sala
Sala gruva
Aspenstorps naturreservat
Mergölens naturreservat
Kila
Tullsta
Stenbrokärren
Vitmossen
Björkkärret
Göklundsmossen
Sätra brunn
Östersjön

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. social- och arbetsmarknadschef

MISSIV

Revidering - Riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning 2026-10-19

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Den reviderade riktlinjen med tillhörande nya insatser föreslås börja gälla från **1 november 2026**

Ny struktur och mindre språkliga förändringar som är markerade med rött för det som ska bort och grönt för det som läggs till.

Insatserna *budgetrådgivning* och *skuldrådgivning* blir en och samma insats med full dokumentation utifrån förändrade arbetssätt.

Insatsen *Provtagning/Drogscreening (barn och unga under 18 år)* föreslås gå från att vara undantagen dokumentation till att ha full dokumentation för att stärka rättssäkerheten för barnen som tar del av insatsen.

Insatsen *Stöd och behandling för personer som utövar våld*, föreslås undantas från dokumentation för att möjliggöra att ge insatsen anonymt och på detta sätt möjliggöra för fler att ta del av insatsen då det är en målgrupp som bedöms nå i en större utsträckning om insatsen kan ges på detta sätt.

Insatserna som ligger inom öppenvården vuxen och som idag har en begränsning på 6 månader föreslås förlängas till 12 månader för att ge en ändamålsenlig behandling. Det gäller behandling för våldsutsatta, våldsutövare samt behandling för skadligt bruk och beroende. Samma justering görs för insatsen SSPF-familjebehandling att insatsen föreslås möjlighet att förlängas till 12 månader istället för 6 månader.

Vidare föreslås följande nya insatser kunna ges utan behovsprövning

- **Individuellt anpassad insats - SST** - full dokumentation
- **Centrum mot hedersrelaterat våld, CMHV -** undantagen dokumentation av personliga förhållanden
- **Familjebehandling** - full dokumentation (vilket gör att FFT-familjebehandling tas bort då det går in under denna insats)
- **Föräldrastöd** - full dokumentation

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet kommer inte att innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG TILL BESLUT

att fastställa föreslagna revideringar i riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning enligt förslag i bilaga, samt

att revideringen börjar att gälla från och med 2026-11-01.

Bilagor:

1 Riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning 2026-10-19

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒

Vid JA besvara följande frågor:

Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒

Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:

Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

SALA KOMMUN

Riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDEN

OBLIGATORISKA UPPGIFTER (METADATA)

I samtliga styrdokument ska finnas uppgift om:

- *Vilken instans som har fastställt dokumentet*
- *När dokumentet har fastställts, datum enligt ISO 8610 (åååå-mm-dd), fylls i av sekreterare/registrator efter beslut.*
- *Diarienummer, fås av registrator*
- *Dokumentansvarig, titel*
- *Vilka dokumentet gäller för*
- *Klassificering enligt dokumenthanteringsplan, fås av registrator*
- *När översyn av dokumentet bör göras*
- *Var dokumentet ska publiceras*
- *Vilket/ vilka dokument som eventuellt ersätts*
- *Relation, om t ex Policy efterföljs av riktlinje*
- *Författningssamling, nummer fås av registrator, om det är aktuellt*

Dokumentansvarig har det yttersta ansvaret för dokumentet. Dokumentansvarig ansvarar för styrdokumentets kommunicering.
I ansvaret ingår även att hålla dokumentet aktuellt genom att löpande se till att uppföljning och revision sker enligt anvisning i dokumentet eller om behov uppstår.

Revidering/översyn av styrdokument bör göras oavsett om dokumentet gäller till vidare. Lämplig tid är i samband med budgetprocess och/eller i början av mandatperiod.

Metadata om dokumentet

Dokumentnamn		**Dokumenttyp**	**Omfattar**
Riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning		Riktlinje	Social- och arbetsmarknadskontoret
Beslutsinstans	**Dokumentägare**	**Publicering var**	
Social-och arbetsmarknadsnämnd	Verksamhetschef	Ledningssystem	

Beslutad datum	**Datum för översyn**	**Klassificering**	**Diarienummer**
2026-10-20	2027-10-20	1.3.1.	[Diarienummer]
Relation	**Ersätter**	**Författningssamling**	
[Relation]	[Ersätter]		

INNEHÅLL

1 BAKGRUND 4
1.2 Riktlinjens tillämpningsområden 4
1.3 Ansvar och uppföljning 4
2 INSATSER UTAN BEHOVSPÖVNING ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (2025:400) 6
2.1 Insatser som inte får tillhandahållas utan behovsprövning 6
2.2 Insatser utan behovsprövning till barn som fyllt 15 år 7
2.3 Möjlighet för socialnämnden att besluta om villkor 7
Utförarens uppgift 7
2.4 Verkställighet och skyldighet att ge information 7
2.5 Insatsers kvalitet 8
2.6 Dokumentation av insatser utan behovsprövning 8
Undantag från skyldigheten att dokumentera 8
undantag från dokumentationskravet 9
Uppgifter som alltid måste dokumenteras 10
3 GRUNDFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR INSATSER UTAN BEHOVSPRÖVNING I SALA 11
3.1 Fortsatt rätt till individuell behovsprövning 11
3.2 Kontakt och tillgänglighet 11
4 INSATSER UTAN INDIVIDUELL BEHOVSPRÖVNING I SALA 13

1 BAKGRUND

För att ge kommuner förutsättningar att skapa en mer effektiv organisation med fokus på en lätt tillgänglig och förebyggande socialtjänst möjliggör Socialtjänstlagen (2025:400) för socialnämnden att erbjuda insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning. Det innebär att socialnämnden kan fatta beslut om att en eller flera insatser erbjuds utan att den enskilde först blir föremål för en utredning, bedömning och ett beslut.

Genomförande av insatser utan behovsprövning omfattas av socialtjänstlagens krav på dokumentation. Rådgivning är undantaget kravet på dokumentation av personliga förhållanden och nämnden kan även besluta om undantag från dokumentation om personliga förhållanden för andra insatser, förutsatt att särskilda skäl föreligger.

Beslut som för insatserna i riktlinjen har förbigåtts av en risk-, konsekvens och barnanalys. som finns i sin helhet i Bilaga 1.

1.2 Riktlinjens tillämpningsområden

Denna riktlinje reglerar insatser som Social- och arbetsmarknadsnämnden i Sala kommun erbjuder utan individuell behovsprövning för personliga behov enligt socialtjänstlagen (2025:400). Här regleras även hur varje insats utan behovsprövning ska dokumenteras.

1.3 Ansvar och uppföljning

Denna riktlinje och bilagor kommer att behöva förändras över tid med hänsyn till nya styrande direktiv utifrån den nya lagen när sådan kommer. Det görs även ett arbete inom den egna socialnämnden med att se över om det finns fler insatser som skulle kunna ges utan behovsprövning vilket gör att riktlinjen samt bilagor kommer att revideras kontinuerligt med förändringar som sker. Utöver detta ska riktlinjen följas upp två gånger per år av social- och arbetsmarknadskontorets verksamhetschef och enhetschefer. Insatserna ska följas upp minst en gång per år av berörd enhetschef och rutiner behöver upprättas för att säkerställa detta.

Social- och arbetsmarknadsnämnden

Ansvarar för att fatta beslut om insatser som ska ges utan individuell behovsprövning ligger på nämnden. Detta inkluderar att fatta beslut om eventuella undantag i dokumentationskraven på enskild nivå. Det är också viktigt att nämnden efterfrågar uppföljning och utvärdering av insatserna.

Uppföljning och analys av insatser utan individuell behovsprövning

Uppföljning och analys kan göras på både verksamhets- och individnivå. För insatser utan individuell behovsprövning sker uppföljningen kontinuerligt under

året på verksamhetsnivå. Verksamheten behöver utveckla systematiska arbetssätt för effektiv uppföljning och analys i enlighet med Socialtjänstlagen.

2 INSATSER UTAN BEHOVSPÖVNING ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (2025:400)

Enligt Regeringens proposition *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter till ny socialtjänstlag* (2024/25:89) ska socialtjänstens huvudsakliga arbetssätt fortsatt vara att utreda och bedöma individers behov innan insatser beviljas. Insatser utan behovsprövning ses som ett komplement, inte en ersättning, till de behovsprövade insatserna.

Att erbjuda insatser utan behovsprövning innebär att enskilda får möjlighet att ta del av en insats utan att först genomgå en formell utredning med bedömning och sedan beslut. Insatserna kan vara allmänt inriktade och öppna för alla eller individuellt anpassade utifrån den enskildas individuella behov.

Socialtjänstlagen namnger inte vilka specifika insatser som kan ges utan individuell behovsprövning. I propositionen nämns dock flera exempel, såsom föräldrastödsgrupper, riktat föräldrastöd, stödverksamhet för personer utsatta för våld i nära relation samt insatser till våldsutövare. Även insatser som riktar sig till barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet nämns, liksom öppenvårdsinsatser för personer med skadligt bruk eller beroende, stöd till anhöriga, hemtjänst samt träffpunkter och boendestöd inom socialpsykiatrin (Socialstyrelsen, 2025).

2.1 Insatser som inte får tillhandahållas utan behovsprövning

En del insatser kräver fortsatt behovsprövning enligt 11 kap 5 § SoL. Dessa insatser står beskrivna i lagen enligt följande:

1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson,

2. vård i familjehem,

3. vård i LVM-hem,

4. vård i särskilda ungdomshem,

5. vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver sådana LVM hem och särskilda ungdomshem som avses i 3 och 4,

6. bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 4 eller 11 §

7. vård i hem för viss annan heldygnsvård.

Skyddat boende kommer inte att kunna erbjudas utan individuell behovsprövning till vuxna personer som har medföljande barn. Däremot kommer insatsen skyddat boende utan individuell behovsprövning kunna tillhandahållas till den som har fyllt 21 år och inte har medföljande barn.

Vidare omfattar 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (SoL) inte insatser som avser ekonomiska behov. Det innebär att ekonomiskt bistånd alltid kräver en individuell behovsprövning och därmed inte kan ges utan en sådan (Socialstyrelsen, 2025).

2.2 Insatser utan behovsprövning till barn som fyllt 15 år

Enligt 21 kap. 2 § socialtjänstlagen (SoL) får socialnämnden erbjuda insatser utan behovsprövning till barn som har fyllt 15 år även utan vårdnadshavarens samtycke, om det bedöms som lämpligt. Det innebär att nämnden varken behöver inhämta samtycke från vårdnadshavaren eller informera denne om att barnet tar del av insatsen. Insatsen kan även ges om vårdnadshavaren uttryckligen motsätter sig det.

Samtidigt innebär bestämmelsen att barn under 15 år inte kan få insatser utan individuell behovsprövning utan att samtliga vårdnadshavaren ger sitt samtycke (Socialstyrelsen, 2025).

2.3 Möjlighet för socialnämnden att besluta om villkor

När socialnämnden väljer att erbjuda en insats utan individuell behovsprövning kan nämnden avgöra om insatsen ska vara öppen för alla eller riktad till en specifik grupp. Det görs genom att ställa upp vissa villkor som den enskilde behöver uppfylla för att kunna ta del av insatsen. Det kan handla om att socialnämnden vill rikta insatsen mot en specifik situation eller en särskild grupp, exempelvis personer med ett visst kön, ålder, diagnos eller personer som är bosatta inom ett visst geografiskt område. Villkoren får däremot inte innebära att kommuninvånare behandlas olika om det inte finns sakliga skäl som motiverar detta, då det strider mot likställighetsprincipen i kommunallagen (2017:725), (Prop. 2024/25:89).

UTFÖRARENS UPPGIFT

Det är upp till utföraren att kontrollera att den enskilde uppfyller villkor som är uppställda av kommunen för en insats, exempelvis genom att kontrollera en uppvisad identitetshandling, ett hyresavtal eller ett läkarintyg. Med bakgrund av detta är det viktigt att socialnämnden noggrant överväga och precisera vilka villkor som gäller för att det tydligt ska framgå vilken uppgift som överlämnas till utföraren. Bedömningsutrymmet för utföraren bör vara begränsad och i praktiken enbart handla om en summarisk kontroll av faktiska förhållanden (Prop. 2024/25:89).

2.4 Verkställighet och skyldighet att ge information

Enligt socialtjänstlagen kan insatser utan individuell behovsprövning verkställas både av privata utförare och av kommunens egna verksamheter. Det är upp till

varje kommuns nämnd att beslutar i vilken regi en viss insats ska genomföras (Prop. 2024/25:89).

I Sala kommun gäller att insatser utan behovsprövning som huvudregel endast får verkställas av verksamheter i egen regi, om inget annat uttryckligen anges.

Den som genomför insatser utan individuell behovsprövningen efter beslut enligt 11 kap. 5 § i SoL ska enligt 11 kap. 6 § informera enskilda som vänder sig till verksamheten om möjligheten att ansöka om insatser enligt 11 kap. 1 §. Informationen ska lämnas på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning.

2.5 Insatsers kvalitet

Av 5 kap. 1 § SoL framgår det att socialtjänstens verksamhet ska vara av god kvalitet och bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Detta kvalitetskrav gäller även för insatser som ges utan individuell behovsprövning. Det samma gäller kraven på systematisk kvalitetsutveckling och uppföljning enligt 5 kap. 2 § SoL.

Det utgör däremot inget hinder för socialtjänsten att bedriva verksamhet inom områden där det saknas vetenskap eller beprövad erfarenhet, eller där underlaget är begränsat. Inte heller finns det något hinder mot att erbjuda insatser av socialpolitisk karaktär som inte vilar på vetenskaplig grund.

Det som däremot framgår är att hänsyn ska tas till vetenskap och beprövad erfarenhet vid utformningen av sådana insatser. Det är också särskilt viktigt att dessa insatser följs upp systematiskt för att på sikt bidra till att bygga beprövad erfarenhet (Socialstyrelsen, 2025).

2.6 Dokumentation av insatser utan behovsprövning

Skyldigheten att dokumentera regleras i 14 kap. 3 § SoL och omfattar alla insatser inklusive de som ges utan behovsprövning. I bestämmelsen framgår att handläggning av ärenden ska dokumenteras. Dokumentationen avser beslut och åtgärder i ärendet, inklusive genomförandet av insatser.

Begreppet insatser har samma innebörd som i 10 kap. 1 § SoL, det vill säga rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det.

UNDANTAG FRÅN SKYLDIGHETEN ATT DOKUMENTERA

Det finns vissa undantag från socialtjänstens skyldighet att dokumentera uppgifter om enskildas personliga förhållanden, för insatser utan behovsprövning. Dessa undantag gäller i specifika situationer och syftar bland annat till att underlätta kontakten med socialtjänsten för den som annars kanske inte skulle våga eller vilja söka hjälp.

Ett sådant undantag gäller rådgivning, enligt 14 kap. 4 § SoL. Rådgivning innebär att socialtjänsten ger information och vägledning om möjliga insatser och deras effekter, antingen generellt eller kopplat till en specifik situation. Den kan också

vara mer omfattande, exempelvis i form av familjerådgivning eller alkoholrådgivning. Eftersom rådgivning kan ske anonymt krävs ingen dokumentation av den enskildes personliga förhållanden (Socialstyrelsen, 2024).

Enligt 14 kap. 5 § SoL kan socialnämnden, om det finns särskilda skäl, besluta om undantag från dokumentationskravet även vid genomförandet av insatser utan individuell behovsprövning. Ett sådant beslut ska gälla hela insatsen och samtliga deltagare, och kopplas till en specifik insats. Det är inte tillåtet för enskilda utförare att själva fatta beslut om att frångå dokumentationsskyldigheten (Prop. 2024/25:89).

Omfattningen av dokumentationen varierar beroende på insatsens karaktär och målgrupp. Insatser som är mer ingripande eller har behandlingskaraktär kräver i regel mer utförlig dokumentation än stödjande eller omvårdande insatser. Även faktorer som begränsad kommunikationsförmåga hos den enskilde kan medföra behov av mer detaljerad dokumentation (Socialstyrelsen, 2025).

UNDANTAG FRÅN DOKUMENTATIONSKRAVET

Undantag från dokumentationskravet är inte generellt tillämpliga, utan förutsätter alltid en noggrann prövning. Socialnämnden måste för varje enskild insats göra en bedömning och vid särskilda skäl, fatta ett formellt beslut om undantag. I vissa typer av verksamheter, exempelvis hemtjänst där insatser ges i den enskildes hem anses det normalt inte lämpligt att undanta från dokumentationsskyldigheten, eftersom behovet av uppföljning på individnivå är särskilt stort (Socialstyrelsen, 2024).

I propositionen till socialtjänstlagen (2025:400) anges även exempel på situationer som kan motivera undantag från dokumentation av personliga förhållanden:

1. *Undantag i dokumentationskravet enligt 14 kap*. 4 § *SoL*: **Insatsen är en rådgörande insats** och omfattas därmed inte av kravet att dokumentera personlig information. Däremot ska dokumentation av information av vikt för uppföljning av insatsen alltid ske.
2. *Undantag från dokumentationskravet enligt 14 kap. 5 § SoL:* Insatsen kan undantas från att dokumentera personlig information **då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen** att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer, exempelvis för mötesplatser och träffpunkter. Däremot ska dokumentation av information av vikt för uppföljning av insatsen alltid ske.
3. *Undantag från dokumentationskravet enligt 14 kap 5 § SoL:* Insatsen kan undantas om det bedöms **vara svårt att nå utsatta grupper utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt**, exempelvis vid insatser som rör våld i nära relationer, skadligt bruk eller beroende etc. Däremot ska

dokumentation av information av vikt för uppföljning av insatsen alltid ske.

UPPGIFTER SOM ALLTID MÅSTE DOKUMENTERAS

Ingen insats kan helt undantas från dokumentation. Enligt 14 kap. 3 § SoL finns det vissa uppgifter som måste dokumenteras, även när insatsen omfattas av undantag från dokumentation av personliga förhållanden. Dessa uppgifter är viktiga för att verksamheten ska kunna följa upp, utvärdera och säkerställa kvaliteten på insatserna. Dokumentationen måste dock vara avidentifierad och får inte innehålla information som kan röja den enskildes identitet. Det kan till exempel röra sig om uppgifter om antalet deltagare, deras ålder och kön, generella beskrivningar av problem eller svårigheter som uppstår under insatsens genomförande samt orsaker till att deltagare väljer att avbryta insatsen i förtid. Vidare kan det handla om avidentifierade uppgifter om deltagarnas sociala situation och mående vid insatsens början respektive avslut. (Socialstyrelsen)

3 GRUNDFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR INSATSER UTAN BEHOVSPRÖVNING I SALA

Här beskrivs de grundförutsättningar som föreligger för samtliga insatser som Sala kommun, inom ramen för social- och arbetsmarknadsnämnden, erbjuder utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § SoL.

- Alla insatser utan behovsprövning ges utifrån frivillighet från den enskilde.
- Insatserna riktar sig till personer som är folkbokförda i Sala kommun.
- De insatser som Sala kommun erbjuder utan individuell behovsprövning ges i huvudsak i egen regi. För vissa insatser finns undantag som regleras under respektive insats.
- Ibland kan det ta tid innan en insats kan verkställas, exempelvis på grund av för låg efterfrågan. För att kunna erbjuda en insats är det också en förutsättning att det finns tillräckligt många som vill delta. Om det till exempel inte finns tillräckligt många föräldrar för en föräldragrupp, kan personen hänvisas till en senare omgång. Vid hög efterfrågan kan väntetider uppstå, och om insatsen inte kan ges inom rimlig tid ska den enskilde informeras om vilka alternativa insatser som finns tillgängliga, både med och utan individuell behovsprövning. Utförares skyldighet att ge information gäller alltid, oavsett eventuell kötid.
- För att kunna ta del av insatsen ska individen följa de förhållningsregler som krävs för att insatsen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt och utan att påverka andra deltagare negativt.

3.1 Fortsatt rätt till individuell behovsprövning

Möjligheten att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning inskränker inte den enskildes rätt till behovsprövade insatser och påverkar inte socialnämndens skyldighet att utreda och pröva sådana ansökningar. Den enskilde har alltid rätt att få sin ansökan prövad, även om den gäller en insats som social- och arbetsmarknadsnämnden redan tillhandahåller utan individuell behovsprövning. Det innebär att en person som inte uppfyller insatsens villkor, eller som inte tillhör den avsedda målgruppen, ändå har rätt att ansöka om insatsen och få en individuell bedömning. Efter en behovsprövning kan den enskilde därmed få ett beslut om att ta del av en insats som annars erbjuds utan behovsprövning.

3.2 Kontakt och tillgänglighet

Den enskilde kan ta direkt kontakt med den verksamhet som utför den aktuella insatsen för att få information och påbörja deltagande.

För insatser som erbjuds av Sala kommun finns aktuella kontaktuppgifter, information om öppettider och hur kontakt tas via kommunens webbplats: www.sala.se.

För insatser som utförs av annan huvudman, exempelvis Västerås stad, finns motsvarande information på respektive organisations webbplats, såsom www.vasteras.se.

Utförarverksamheten ansvarar för att lämna relevant information till den enskilde om hur kontakt tas samt om eventuella väntetider eller praktiska förutsättningar för deltagande.

4 INSATSER UTAN INDIVIDUELL BEHOVSPRÖVNING I SALA

Här framgår vilka insatser som social- och arbetsmarknadsnämnden i Sala kommun erbjuder utan individuell behovsprövning. Under varje insats finns en beskrivning av insatsen, villkor för att ta del av insatsen inklusive målgruppen som insatsen vänder sig till. Det framgår också om insatsen är undantagen från grundregeln om dokumentation av uppgifter om personliga förhållanden eller inte. Risk-, konsekvens- samt barnkonsekvensanalys finns att läsa i bilaga 1.

Övergripande Insats:	Målgrupp och villkor	Innehåll	Arbetssätt och vetenskapligt stöd	Utförare	Dokumentation
Stödinsatser till barn, unga och föräldrar					
Gruppverksamhet föräldrastöd					
ABC 3-12 år	Målgrupp: Föräldrar med barn i åldrarna 3-12 år.	Föräldragrupp som hålls en gång i veckan vid 4 tillfällen. Varje träff varar två och en halv timme. Programmet genomförs med hjälp av videofilmer, rollspel, hemuppgifter och skriftligt material. Syftet med programmet är att stärka familjerelationer och att hjälpa föräldrar handskas bättre med vardagssituationer.	Programmet har utvecklats av Stockholms stad, med internationella program som förlaga. Uppföljning av föräldrarnas upplevelse av programmet genomförs genom en enkätundersökning med enkäter före och efter startad grupp. Programmet har utvärderats i en randomiserad kontrollerad studie (RCT) i Sverige. Resultat visar bland annat på att ABC 3–12 år har positiva effekter på upplevd föräldrakompetens samt på barns utveckling och hälsa.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.

SALA KOMMUN Vård och omsorg
Telefonnummer: 0224-74 70 00 | E-post: kommun.info@sala.se | Postadress: Box 304, 733 25 Sala

Komet 3-11 år	Målgrupp: Föräldrar med barn i åldern 3-11 år i familjer där det ofta förekommer bråk mellan barn och föräldrar.	Föräldragrupp som träffas en gång i veckan vid elva tillfällen och förbigås av en kortar intervju med föräldrarna. Varje träff varar två och en halv timme. Programmet genomförs med hjälp av videofilmer, rollspel, hemuppgifter och skriftligt material. Syftet är att öka föräldrarnas positiva samspel med barnen och att förbättra deras förmåga att hantera vardagsproblem och konfliktsituationer och minska risken för allvarligare beteendeproblem hos barnen på längre sikt.	Programmet har utvecklats av Stockholms stad, med internationella program som förlaga. Uppföljning av föräldrarnas upplevelse av programmet genomförs genom en enkätundersökning efter programmet samt självskattning före, under och efter avslutad grupp. Programmet har utvärderats i randomiserade kontrollerad studie (RCT) i Sverige. Resultaten visade på minskade beteendeproblem hos barnen och ökad föräldraförmåga. Komet 3-11 år ingår i Socialstyrelsens kunskapsstöd från 2021 med rekommendationer för socialtjänstens arbete som ett exempel på beteendebaserade föräldraskapsstödsprogram på indikerad nivå som bör användas.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Komet 12-18	Målgrupp: Föräldrar med barn i åldern 3-11 år i familjer där det ofta förekommer bråk mellan barn och föräldrar.	Föräldragrupp som träffas en gång i veckan vid elva tillfällen och förbigås av en kortar intervju med föräldrarna. Varje träff varar två och en halv timme. Programmet genomförs med hjälp av videofilmer, rollspel, hemuppgifter och skriftligt material. Syftet är att öka föräldrarnas positiva samspel med barnen och att förbättra deras förmåga att hantera vardagsproblem och konfliktsituationer och minska risken för allvarligare beteendeproblem hos barnen på längre sikt	Programmet har utvecklats av Stockholms stad, med internationella program som förlaga. Uppföljning av föräldrarnas upplevelse av programmet genomförs genom en enkätundersökning efter programmet samt självskattning före, under och efter avslutad grupp.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Strategi	Målgrupp: Föräldrar med barn som har fått diagnosen ADHD	STRATEGI är en psykoedukativ föräldrautbildning som ges i grupp. Kursen består av fem lektioner under fem veckor. Grupperna planerar att hållas i samverkan med BUP. Syftet är att öka föräldrars förståelse av funktionsnedsättningen samt ge dem redskap att bemöta barnet på ett adekvat sätt.	Bygger på strategier från evidensbaserade föräldrastödsprogram. Socialstyrelsens nationella riktlinjer (NR) rekommenderar att individer med ADHD ges psykoedukation.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Föräldraskap i Sverige	Målgrupp: Utrikesfödda föräldrar med barn i åldern 0– 18 år.	Föräldraskap i Sverige tar upp hur det är att vara familj i ett nytt land, föräldrars rättigheter och skyldigheter, jämställdhet samt hur exempelvis förskola, skola och vård fungerar. Grupperna består av 10–15 deltagare och leds av två utbildade gruppledare. Att utrikesfödda föräldrar ska få mer information om områden som är	Programmet har tagits fram och ägs av Stockholms stad och Länsstyrelsen i Stockholms län, och förvaltas idag nationellt av Bris i samarbete med Stockholm stad. En svensk utvärdering är genomförd och visar att programmet har positiva effekt i där föräldrar har uppnått en ökad tillit till samhället och sitt eget föräldraskap, fått större kunskap om rättigheter och skyldigheter kring	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.

		viktiga för familjelivet i Sverige och därmed kunna känna sig tryggare i sitt föräldraskap.	barn och föräldrar i Sverige. Programmet har dock inte utvärderats i en randomiserad kontrollerad studie (RCT).		
Mamma och pappa trotts allt	Målgrupp: Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning eller andra kognitiva svårigheter som har barn placerade inom samhällsvården.	Programmet är en strukturerad gruppinsats som genomförs vid åtta tillfällen, med träffar en gång i veckan. Innehållet är utformat för att stärka relationen mellan förälder och barn genom samspel och gemensamma aktiviteter. Arbetet fokuserar på att bygga trygga relationer, främja gemensam lek och utveckla förmågan till aktivt lyssnande. Programmet innehåller även moment som stärker föräldrarnas egna färdigheter, såsom ökad medvetenhet om känslor, kommunikation och strategier i föräldraskapet. Insatsen syftar till att skapa positiva samspelsmönster och öka trygghet och samhörighet i familjen.	Programmets innehåll bygger på kunskap från tidigare interventionsstudier för vuxna med intellektuella funktionsnedsättningar. Uppföljning av föräldrarnas upplevelse av programmet genomförs genom en muntlig utvärdering vid det sista grupptillfället. Programmet har utvärderats i två kvalitativa studier men inte någon randomiserad kontrollerad studie (RCT). Programmet ingår därför inte i en systematisk översikt. Ytterligare studier pågår.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Insatser på individnivå för barn ungdom och familj					
Öppen ingång – råd och stöd **(Föräldrar)**	Målgrupp: Föräldrar, omsorgspersoner eller familjer som upplever någon form av bekymmer och vill ha råd och stöd för att komma vidare. Villkor: Barn under 15 år kan delta efter samtycke från båda vårdnadshavarna.	Rådgivande samtal för att tidigt upptäcka och kunna erbjuda stöd, motivation och vägledning. Max 5 samtal. Kan ske via telefon, digitalt eller via fysiska möten	Samtalen utgår från olika samtalsmetoder exempelvis motiverande samtal (MI)	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgörande insats
Öppen insats – råd och stöd **(15-21 år)**	Målgrupp: Individer 15-21 år som upplever någon form av social problematik och önskar stöd och rådgivning för att ta sig vidare.	Rådgivande samtal för att tidigt upptäcka och kunna erbjuda stöd, motivation och vägledning. Max 5 samtal. Kan ske via telefon, digitalt eller via fysiska möten	Samtalen utgår från olika samtalsmetoder exempelvis motiverande samtal (MI)	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgörande insats
Föräldrastöd	Målgrupp: Föräldrar med barn i åldern 0-21 år, som önskar stöd i föräldrarollen	Insatsen riktar sig till föräldrar och syftar till att stärka föräldrarollen och är förändringsinriktade. Föräldern och behandlare sätter tillsammans upp mål och gör en plan för arbetet. Förälderns egna styrkor, lösningar och resurser är	Samtalen utgår från olika samtalsmetoder och teorier som exempelvis motiverande samtal (MI), kommunikationsteori, beteendeterapeutiska principer, etc.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt Sol 14 kap 3 §

		vägledande i arbetet. Insatsen ges max 6 månader.			
Familjebehandling	Målgrupp: Familjer med barn i åldern 0-21 år som upplever någon form av socialproblematisk eller utmaningar kopplat till området och önskar en förändring i sin livssituation. Villkor: Barn under 15 år kan delta efter samtycke från båda vårdnadshavarna	Insatsen sker tillsammans med hela familjen och ibland med föräldrar och barn /ungdom för sig. Utgångspunkten är att ha en helhetssyn med utgångspunkt i familjens behov. Familjens egna styrkor, resurser och förmågor används för att hitta lösningar så att relationer och situationer förändras. En plan upprättas tillsammans med familjen om hur behandlingen ska ske och vilka mål som finns med behandlingen. Insatsen ges max 6 månader	Samtalen utgår från olika samtalsmetoder och teorier som exempelvis motiverande samtal (MI), kommunikationsteori, beteendeterapeutiska principer, Funktionell familjeterapi etc.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt Sol 14 kap 3 §
SSPF – insats	Målgrupp: Familjer med barn 11-18 år som har ett begynnande eller riskerar att utveckla, kriminellt- eller annat normbrytande beteende Villkor: För insatsen att det finns samtycke från förälder samt barn att sekretess bryts mellan aktörerna inom SSPF Barn under 15 år kan delta efter samtycke från båda vårdnadshavarna.	SSPF är en samverkansform mellan skola, socialtjänst, polis och fritid. Inom denna samverkan erbjuds SSPF-insats som innebär att aktörerna tillsammans med ungdomen och familjen genomför en strukturerad process som omfattar information till den unge och dennes familj om olika stöd från de olika aktörerna, kartläggning av situationen och nätverket, upprättande av en gemensam åtgärdsplan samt regelbunden uppföljning. Insatsen kan även leda till att andra stödinsatser från olika aktörer initieras vid behov. **Målet med insatsen** är att identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att minska oron kring den unge, stärka skyddsfaktorer och skapa en stabil situation där den unge genom strukturerad samverkan, för att den unge ska kunna ha en fungerande skolgång och ett liv fritt från kriminalitet och droger.	Det finns ett informationsmaterial från samverkande myndigheter som ger en ram av vad SSPF är och utgör ett stöd för att beskriva samverkan i genomförandet av SSPF. SSPF Samverkansformen skola, socialtjänst, polis och fritid Det finns ett par utvärderingar av samverkansformen SSPF via Linköpings universitet och FOU Väst.	Social- och arbetsmarknads kontoret i samverkan med Kultur och fritidskontoret, Skolkontoret samt polisen	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 §
Familjebehandling – FFT (funktionell familjeterapi)	Målgrupp: Familjer med ungdomar (11–18 år) som har ett utåtagerande beteende, begår brott eller skadligt bruk och beroende	Insatsen syftar därför till att åstadkomma en mer stödjande kommunikation och mer ömsesidigt samspel inom familjen. I FFT arbetar en terapeut med hela familjen. I arbetet betonas bland annat vikten av att ta personligt ansvar för det man säger, att vara tydlig med vad man säger och vem man riktar sig till. Det kortsiktiga syftet är att förbättra relationerna och kommunikationen i familjerna. Långsiktigt är syftet är att	Insatsen bygger på systemteori, kommunikationsteori samt beteendeterapeutiska principer.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt Sol 14 kap 3 §

		ungdomens antisociala beteende ska upphöra. Insatsen pågår max 6 månader.			
Familjebehandling - SSPF	Målgrupp: Familjer med barn 11-18 år som har ett begynnande eller riskerar att utveckla, kriminellt- eller annat normbrytande beteende. Villkor: Att man redan tar del av insatsen SSPF-insats. Barn under 15 år kan delta efter samtycke från båda vårdnadshavarna.	Familjebehandling vid normbrytande beteende inom ramen för SSPF är en insats som syftar till att förändra destruktiva mönster och minska ungdomens utagerande eller kriminella beteende. Minska frekvensen och allvarlighetsgraden av normbrytande handlingar (t.ex. brott, skolk, våld). Familjebehandlingen involverar hela familjesystemet. Stärker skyddsfaktorer, såsom en fungerande skolgång och goda familjerelationer. Insatserna fokuserar även på att på att stärka föräldraförmågan, förbättra kommunikationen och relationerna i familjen. Insatsen pågår i max 6 12 månader.	Samtalen utgår från olika samtalsmetoder och teorier som exempelvis motiverande samtal (MI), kommunikationsteori, beteendeterapeutiska principer etc.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt Sol 14 kap 3 §
Krisstöd	Målgrupp: Familjer som har kontakt med myndighetsdelen av socialtjänsten, är i någon form av kris och har barn i åldrarna 0-21 år. Villkor: Barn under 15 år kan delta efter samtycke från båda vårdnadshavarna.	Insatsen riktar sig till individer i chock- eller i reaktionsfasen efter en krisutlösande händelse. Stödet består i första hand av ett krissamtal som, om möjligt, bör erbjudas samma dag eller inom några dagar från det att behovet uppstått. Samtalen fokuserar på att skapa trygghet i det akuta läget och följs av en uppföljande kontakt nästa dag för att säkerställa fortsatt stöd. Innehållet omfattar bland annat hjälp att identifiera viktiga stödpersoner i individens nätverk och kontaktvägar till dessa, samt utdelning av en lista med relevanta kontaktuppgifter till exempelvis professionella aktörer och socialtjänst. Syftet är att möta familjer i kris i ett tidigt skede för att hjälpa till med praktisk vägledning och motivation till eventuellt vidare stöd.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgivande insats
Nätverksmöte	Målgrupp: Personer som känner att de är i behov av att ha ett nätverksmöte lett av nätverksledare för att samla sitt nätverk kring en fråga gällande den enskildes sociala situation.	Ett nätverksmöte används för att mobilisera resurser i en individs eller familjs nätverk. Syftet är att samla både formella och informella aktörer kring en person/familj för att skapa en gemensam förståelse, stärka delaktighet och hitta lösningar som känns hållbara för alla inblandade.	Metoden vilar främst på systemteori, och lösningsfokuserat arbete.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt
Digitalt relationsstöd	Målgrupp: personer över 18 år som ingår i en parrelation eller som är	Digitalt relations- och familjestöd där personer kan jobba med parrelationen, föräldraskapet och sitt eget mående utan att	Birds är ett svenskt bolag grundat av psykologer och allt innehåll bygger på evidens.	Birds relations via Social- och arbetsmarknads	Undantag från dokumentation av personlig information

	föräldrar och vill ha tips, råd och stöd i sina relationer.	ha en kontakt med en person inom socialtjänsten. Birds passar för att jobba förebyggande genom att lösa mindre problem och skav både inom parrelationen och föräldraskapet. Stödet går också att använda som komplement till andra insatser inom socialtjänsten så som föräldraskapsstöd och familjerådgivning.	Uppföljning och statistik levereras från företaget kontinuerligt.	kontoret Sala kommun	enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgivande insats
Familjerådgivning	Målgrupp: Par, familjer eller ensamstående över 18 år som vill ha individuella samtal om relationsproblem. Familjerådgivning ska ges till den som begär det	Frivillig hjälpinstans som ligger före behovsprövning. Ses i snitt 4 gånger ibland mer ibland mindre. Syftet med insatsen är att ge stöd i relationsarbetet och vara en hjälp framåt om det behövs kontakt med ytterligare myndigheter.	Olika metoder, modeller och teorier som utgångspunkt ex familjeterapi, sexologi, systemteori relationsskapande teorier	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgivande insats
Provtagning/ Drogscreening (barn och unga under 18 år)	Målgrupp: Barn och unga under 18 år där det finns en oro för droganvändning. Villkor: Det krävs alltid vårdnadshavare samtycke för att genomföra insatsen. För barn under 15 krävs samtycke från samtliga vårdnadshavarna. För barn över 15 år räcker det med en vårdnadshavare.	Prov tas på vårdnadshavares begäran med barnet/ den unges samtycke. Drogtest används för att screena om det finns spår av narkotika och andra droger i kroppen. Urinprov används för drogscreening. Drogscreening ska alltid kombineras med 3-5 samtal för att prata om oron kopplat till misstanke om droganvändning och förebygga framtida droganvändning.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt Full dokumentation enligt Sol 14 kap 3 §
Medling	Målgrupp: Insatsen är främst avsedd för lagöverträdare under 21 år samt berörda brottsoffer. Om gärningspersonen är under tolv år får medling ske endast om det finns synnerliga skäl. Någon övre åldersgräns finns inte i lagstiftningen.	Medling innebär att en gärningsperson och en målsägande möts inför en opartisk medlare för att tala om brottet och följderna av detta. Medlingen kan bestå i ett eller flera enskilda förmöten med gärningspersonen och brottsoffret samt ett medlingsmöte. Insatsen syftar till att gärningspersonen ska få ökad insikt om brottets konsekvenser, för att inte återfalla i brott och att brottsoffret ska ges möjlighet att bearbeta sina upplevelser.	Medling vid brott bygger på teorier om reparativ rättvisa (eng. restorative justice) där man betonar försoning och reparation av skadan snarare än kräver straff för den brottsliga gärningen. Kommunen är skyldig enligt lag att erbjuda medling. Medling vid brott ingår i SBU:s översikt Insatser i öppenvård för att förebygga ungdomars återfall i brott (12–17 år). Översikten visar att det inte går att avgöra vilka specifika psykosociala öppenvårdsinsatser som är mer effektiva än andra. Trotts detta menar man på att det inte	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt

	Villkor: Barn under 15 år kan delta efter samtycke från båda vårdnadshavarna.		betyder att socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrin per automatik ska sluta att använda dessa insatser.		
Insatser via familjerätten					
Samarbetssamtal	Målgrupp: Föräldrar som är på väg att eller som redan har separerat och som har gemensamma barn.	Strukturerade samtal för separerade föräldrar som vill träffa överenskommelser i frågor kring vårdnad, boende eller umgänge samt övriga frågor som rör gemensamma barn.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då det är en rådgivande insats Rapporteras statistik till MFOF, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.
Öppen ingång - råd och stöd **(Familjerätten)**	Målgrupp: Föräldrar som har frågor kring vårdnad, boende och umgänge.	Information och vägledning till föräldrar och samarbetspartners via telefon, teams och fysiskt i alla frågor som gäller vårdnad, boende och umgänge.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då det är en rådgivande insats.
Informationssamtal för adoptionsintresserade	Målgrupp: Vuxna över 18 år som vill ha information kring adoption.	Information för adoptionsintresserade.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då det är en rådgivande insats.
Skolrelaterade insatser					
Individuellt anpassad insats- SST	Målgrupp: Skolelever i grundskolan som har en problematisk skolfrånvaro Villkor: Närvaron understiger 70% och skolresultaten påverkas negativt. Insatsen initieras av den aktuella skolans elevhälsoteam. skolan behöver ha gjort en närvaroutredning som en förutsättning för att starta insats	Insatsen är en frivillig stödinsats för att bidra till en fungerande skolgång. Skolsociala teamet träffar den enskilde, vårdnadshavare, mentor och personal från elevhälsan och gör tillsammans en skolnärmandeplan. Skolsociala teamet har kontakt med aktuell skola för att gynnsamma anpassningar ska genomföras och kontakt med den enskilde för att stötta i återgången till skolan. Skolsociala teamet har också stödjande samtal med vårdnadshavare. Insatsen pågår tills eleven visar en förbättrad skolnärvaro eller tills vårdnadshavare eller den enskilde	Insatsen utgår ifrån ett systemteoretiskt förhållningsätt där nätverket involveras och görs delaktiga i återgången till skola. Arbetssättet baseras även på TSI- tidiga samordnade insatser. Samtalsmetod utgår främst ifrån MI (motiverande samtal).	Social- och arbetsmarknads kontoret i samverkan med skolkontoret i Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 §

		av anledning önskar avsluta insatsen. Insatsen tidsbegränsas till högst 6 månader.			
Individuellt anpassad insats – KAA	Målgrupp: Ungdomar som har fullgjort sin skolplikt som är under 20 år och inte har en avslutad eller pågående gymnasieskolan eller motsvarande utbildning	Insatsen kan ske i form av enskilda samtal eller hjälp till kontakt med annan instans ex praktik eller grupp inom arbetsmarknadsenheten.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 §
Stödinsatser till vuxna					
Ekonomiskt stöd					
Budget- och skuldrådgivning och skuldsanering	Målgrupp: Individer som har någon form av ekonomiska bekymmer och önskar råd och stöd för att komma vidare.	En råd- och stödinsats för personer med ekonomiska problem och skulder som blivit svåra att hantera. Stöd och råd ges för att få ordning på vardagsekonomin eller skuldsituationen hos den enskilde det kan till exempel handla om stöd via skuldsanering	Kommunerna är enligt *Skuldsaneringslagen (2016:675)* och *Socialtjänstlagen (SoL 2025:400)* skyldiga att erbjuda budget- och skuldrådgivning.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3§ i systemet BOSS
Insatser mot våld i nära relation					
Öppen ingång – råd och stöd **(Våld i nära relation)**	Målgrupp: Vuxna över 18 år som utsätts för våld i nära relation, är anhörig till någon som utsatts eller utsätts för våld i nära eller för våldsutövare av våld i nära relation.	Insatsen erbjuder upp till fem rådgivande samtal. Insatsen fungerar som ett första steg till hjälp och kontakt med socialtjänsten. Syftet är att ge information, erbjuda stöd, motivera till förändring samt vid behov hänvisa vidare till lämpliga insatser. Max 5 samtal	Samtalen utgår från metoder som är lämpliga för målgruppen så som till exempel motiverande samtal och KBT. Oklart vetenskapligt stöd för insatsen.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då insatsen är rådgivande
VIR – grupp	Målgrupp: Vuxna över 18 år som utsätts eller utsatts för våld i nära relation.	Stödgrupp om 8 tillfällen, sluten grupp.	Samtal om frihet används som underlag.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Stöd och behandling för personer som utövar våld	Målgrupp: Vuxna över 18 år som utövar eller upplever en risk att utöva våld i nära relationer	Stöd och behandling erbjuds till den som i sina relationer har haft beteenden som kan ha skrämt, kränkt, sårat eller skadat närstående, psykiskt eller fysiskt. Det kan handla om svårigheter att hantera starka känslor, kontrollförlust, kontrollerande beteenden eller oro för att våld ska uppstå. Insatsen omfattar även stöd till den som är	Insatsen utgår från metoden Samtal om våld - Socialstyrelsen	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 § Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det

		bekymrad över hur barn påverkas av situationen. Arbetet syftar till att öka insikten om egna beteendemönster, minska risken för våld och skapa förutsättningar för tryggare relationer. Insatsen pågår i max 6 12 månader.			inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Stöd och efterbehandling vid våldsutsatthet	Målgrupp: Vuxna personer över 18 år som har upplevt våld i nära relationer, där våldet inte längre pågår.	Insatsen syftar till stöd och efterbearbetning av våldsutsatthet och till att bearbeta de psykiska, emotionella och relationella konsekvenser som erfarenheterna kan ha medfört. Stödet kan handla om att förstå och hantera reaktioner efter våld, stärka den egna tryggheten och arbeta för ökad återhämtning och livskvalitet. Insatserna utformas utifrån individens behov och ges i ett tryggt, respektfullt och icke-dömande sammanhang med fokus på läkning och framtid. Insatsen pågår i max 6 12 månader.	Insatsen utgår från metoden Samtal-om-frihet-beskrivning.pdf samt vilar på terapeutiska förhållningssätt så som exempel KBT och motiverande samtal.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 §
Insatser via CMH Västerås stad					
Mika-mottagningen	Målgrupp: Personer över 18 år som har erfarenhet av sex mot ersättning eller människohandel för sexuella ändamål.	Motiverande samtal, råd och professionellt stöd till förändring. samtalsstöd och rådgivning via telefon, e-post eller fysiska besök. Individuella stödsamtal.		erbjudas av Västerås stad inom Individ och familjeförvaltningen (IFF) på Centrum mot våld, CMV.	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt.
KAST-mottagningen	Målgrupp: Vuxna över 18 år som köper sexuella tjänster eller har funderingar kring sexköp	Motiverande samtal, råd och professionellt stöd till förändring. samtalsstöd och rådgivning via telefon, e-post eller fysiska besök. Individuella stödsamtal.		erbjudas av Västerås stad inom Individ och familjeförvaltningen (IFF) på Centrum mot våld, CMV.	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt.
CMHV	Målgrupp: Boende i Västmanland som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck i någon form.	Motiverande samtal, råd och professionellt stöd till förändring. Samtalsstöd och rådgivning via telefon och fysiska besök. Individuella samtal.		erbjudas av Västerås stad inom Individ och familjeförvaltningen (IFF) på Centrum mot våld, CMV.	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för

	Samtalsstöd för personer från 18 år Villkor: den enskilde ska vara folkbokförd i Västmanland				enskilda att delta anonymt.
Insatser för Psykosocialt stöd					
Öppen ingång – råd och stöd (psykosocialt stöd)	Målgrupp: Personer över 18 år som är i behov av psykosocialt stöd.	Insatsen erbjuder upp till fem rådgivande samtal. Insatsen fungerar som ett första steg till hjälp och kontakt med socialtjänsten. Syftet är att ge information, erbjuda stöd, motivera till förändring samt vid behov hänvisa vidare till lämpliga insatser. Max 5 samtal	Samtalen utgår från metoder som är lämpliga för målgruppen så som till exempel motiverande samtal och KBT.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgivande insats.
Insatser för skadligt bruk och beroende					
Öppen ingång - råd och stöd (Skadligt bruk och beroende)	Målgrupp: Vuxna över 18 år som upplever någon form av bekymmer kopplat till riskbruk, skadligt bruk och beroende.	Insatsen erbjuder upp till fem rådgivande samtal. Insatsen fungerar som ett första steg till hjälp och kontakt med socialtjänsten. Syftet är att ge information, erbjuda stöd, motivera till förändring samt vid behov hänvisa vidare till lämpliga insatser. Max 5 samtal	Samtalen utgår från metoder som är lämpliga för målgruppen så som till exempel motiverande samtal och KBT.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då Insatsen är en rådgivande insats.
Stöd och behandling vid substansbruk	Målgrupp: Vuxna över 18 år som upplever någon form av bekymmer kopplat substansbruk och önskar stöd och behandling för det	Insatsen består av stöd och behandling vid skadligt bruk, riskbruk och beroende. Stödet omfattar individuella samtal och behandlingsprogram som anpassas efter individens behov och situation. Arbetet syftar till att öka förståelsen för beroendets mekanismer och att tillsammans utforska nya vägar till förändring. Insatserna bygger på beprövade metoder med utgångspunkt i individens egen motivation och vilja till förändring. Insatsen pågår i max 6 12 månader	Insatsen vilar på flera olika evidensbaserade metoder och beprövad erfarenhet. tex KBT, 12-stegs behandling. Anpassas till varje individs individuella behov.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 §
Stöd och behandling vid spel om pengar	Målgrupp: Vuxna över 18 år som upplever riskbruk, skadligt bruk eller beroende kopplat till spel om pengar och	Insatsen består av stöd och behandling vid riskbruk, skadligt bruk eller beroende kopplat till spel om pengar. Stödet omfattar individuella samtal och behandlingsprogram som anpassas efter individens behov och situation. Arbetet syftar till att öka	Insatsen vilar på flera olika evidensbaserade metoder och beprövad erfarenhet. tex KBT, 12-stegs behandling. Anpassas till varje individs individuella behov.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Full dokumentation enligt SoL 14 kap 3 §

	som önskar stöd och behandling.	förståelsen för beroendets mekanismer och att tillsammans utforska nya vägar till förändring. Insatserna bygger på beprövade metoder med utgångspunkt i individens egen motivation och vilja till förändring. Insatsen pågår i max 6 12 månader.			
Provtagning/ Drogscreening (vuxna)	Målgrupp: Personer över 18 år som på eget initiativ vill påvisa drogfrihet alt få hjälp att upprätthålla drogfrihet.	Drogtest används för att screena om det finns spår av narkotika och andra droger i kroppen. Urinprov används för drogscreening. **Syfte:** Motivera till och upprätthålla drogfrihet hos den enskilde.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det bedöms vara svårt att nå målgruppen för insatsen utan en möjlighet för enskilda att delta anonymt.
Motivationsgrupp	Målgrupp: Personer över 18 år som upplever en ambivalens kring sitt bruk av alkohol, droger eller spel om pengar och det beteende som det medför men som inte upplever tillräckligt stora problem för att påbörja en behandling.	Gruppen erbjuds för att öka förståelsen av ett riskbruk samt att ge information och öka motivation till vidare hjälp till den som behöver det.	Utgår från metoderna KBT och MI som grund.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Insatser till anhöriga					
Enskilt stöd till anhöriga **(Skadligt bruk och beroende)**	Målgrupp: Nära anhöriga till individer som har ett skadligt bruk eller beroende.	Rådgörande och stöttande samtal. Information om diagnosen och vägledning till vart mer information finns att få. Information och motivation till att ta emot stödinsatser om behov för detta finns. Kan följa med som stöd i kontakt med myndigheter ex SIP-möte eller skolmöten. Kan också vara praktiskt stöd i att ex fylla i ansökningar. Syftet är att stärka den anhöriga och vid behov underlätta kontakt med andra vårdinstanser och myndigheter. Max 5 samtal.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då det är en rådgivande insats.
Enskilt stöd till anhöriga **(Våld i nära relation)**	Målgrupp: Nära anhöriga till individer som är utsatta för eller utsätter andra för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld.	Rådgörande och stöttande samtal. Information om diagnosen och vägledning till vart mer information finns att få. Information och motivation till att ta emot stödinsatser om behov för detta finns. Kan följa med som stöd i kontakt med myndigheter ex SIP-möte eller skolmöten.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då det är en rådgivande insats.

		Kan också vara praktiskt stöd i att ex fylla i ansökningar. Syftet är att stärka den anhöriga och vid behov underlätta kontakt med andra vårdinstanser och myndigheter. Max 5 samtal.			
Enskilt stöd till anhöriga	Målgrupp: Individ som vårdar eller stöder tar hand om en släkting eller annan en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har behov av stöd utifrån ett funktionshinder.	Rådgörande och stöttande samtal. Information om diagnosen och vägledning till vart mer information finns att få. Information och motivation till att ta emot stödinsatser om behov för detta finns. Kan följa med som stöd i kontakt med myndigheter ex SIP-möte eller skolmöten. Kan också vara praktiskt stöd i att ex fylla i ansökningar. Syftet är att stärka den anhöriga och vid behov underlätta kontakt med andra vårdinstanser och myndigheter.		Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 4 § då det är en rådgivande insats.
Anhörigstöd – grupp	Målgrupp: Individ som vårdar eller stöder tar hand om en släkting eller annan en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har behov av stöd utifrån ett funktionshinder. Eller Nära anhöriga till individer som har ett skadligt bruk eller beroende. Eller Nära anhöriga till individer som är utsatta för eller utsätter andra för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld.	Grupper om 6-12 personer som träffas under ett bestämt antal träffar för att vara ett stöd, ge information och rådgivning om hjälp vidare. Olika grupper baserade på den närståendes problematik. Gruppen verkar också som ett forum för anhöriga att träffa personer i en liknande situation som är i samma situation och möjlighet att skapa nätverk.	Utgår från information från ex NKA samt information om kommunens verksamheter.	Social- och arbetsmarknads kontoret Sala kommun	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.
Aktiviteter för anhöriga	Målgrupp: Individ som vårdar eller stöder tar hand om en släkting eller annan en	Olika aktiviteter för anhöriga med eller utan sina närstående ex promenadfika, målning, stavgång och bokläsning.		Social- och arbetsmarknads	Undantag från dokumentation av personlig information enligt 14 kap 5 § då det

	närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har behov av stöd utifrån ett funktionshinder.	Aktiviteterna ges i hälsofrämjande syfte för att stärka den anhöriga och fånga upp anhöriga som behöver mer råd och stödinsatser. Insatsen möjliggör för de anhöriga att umgås med andra i samma situation, dela erfarenheter och skapa ett tryggt sammanhang för att stärka den anhöriga att kunna orka vara den som står bredvid.		kontoret Sala kommun	inte är behövligt eller lämpligt för insatsen.

BILAGA 1 RISK, KONSEKVENS OCH BARNKONSEKVENSANALYS MARS 2026

Inledning

Denna bilaga utgör ett komplement till beslut om förändringar av insatser i *Riktlinjen för insatser utan individuell behovsprövning* och innehåller en risk-, konsekvens- och barnkonsekvensanalys för respektive ny eller förändrad insats som föreslås omfattas av undantag från individuell behovsprövning samt de insatser som ska undantas från dokumentation av personliga förhållanden i enlighet med socialtjänstlagen (2025:400). Analysen syftar till att säkerställa rättssäkerhet, målgruppens trygghet samt att belysa eventuella effekter för barn.

Risk-, konsekvens- och Barnkonsekvensanalys

Individuellt anpassad insats- SST
Målgrupp: Skolelever i grundskolan som har en problematisk skolfrånvaro

Innehåll och Syfte: Insatsen är en frivillig stödinsats för att bidra till en fungerande skolgång. Skolsociala teamet träffar den enskilde, vårdnadshavare, mentor och personal från elevhälsan och gör tillsammans en skolnärmandeplan. Skolsociala teamet har kontakt med aktuell skola för att gynnsamma anpassningar ska genomföras och kontakt med den enskilde för att stötta i återgången till skolan. Skolsociala teamet har också stödjande samtal med vårdnadshavare. Insatsen pågår tills eleven visar en förbättrad skolnärvaro eller tills vårdnadshavare eller den enskilde

Risk och konsekvens kopplat till att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning:

Att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning bedöms sänka tröskeln för att få stöd vid problematisk skolfrånvaro. Det möjliggör tidiga insatser och kan bidra till att förhindra att frånvaron blir långvarig eller leder till ytterligare sociala, psykiska eller kunskapsmässiga konsekvenser.

En risk är att insatsen påbörjas innan det finns en fullständig bild av den enskildes behov. Vissa elever kan ha behov av ytterligare stöd eller insatser från skola, socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Det är därför viktigt att det finns

rutiner för att uppmärksamma och hänvisa vidare när behov av ytterligare stöd identifieras.

Barnkonsekvensanalys:

- Insatsen bedöms kunna stärka barnets rätt till utbildning genom att stödja återgång till och närvaro i skolan.
- Tidiga och lättillgängliga insatser kan minska risken för att skolfrånvaro utvecklas till mer omfattande problem.
- Barnet ges möjlighet att tillsammans med vårdnadshavare och berörda professioner vara delaktigt i planeringen av stödet.
- En risk är att bakomliggande orsaker till skolfrånvaron inte uppmärksammas fullt ut inom ramen för insatsen. Detta behöver hanteras genom samverkan och rutiner för vidare hänvisning vid behov.

Bedömning

Insatsen ökar möjligheten att erbjuda tidigt och lättillgängligt stöd till barn och unga med problematisk skolfrånvaro. Eventuella risker bedöms kunna hanteras genom samverkan med skola, vårdnadshavare och andra berörda aktörer samt genom rutiner för att identifiera behov av ytterligare insatser.

Centrum mot hedersrelaterat våld, CMHV

Målgrupp: Boende i Västmanland som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck i någon form. Samtalsstöd för personer från 18 år

Innehåll och Syfte: Motiverande samtal, råd och professionellt stöd till förändring. Samtalsstöd och rådgivning via telefon och fysiska besök. Individuella samtal.

Risk och konsekvens kopplat till att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning samt undanta dokumentation av personliga förhållanden:

Personer som utsätts för eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck kan vara en målgrupp som av olika skäl har svårt att söka stöd. Genom att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning och med möjlighet till anonymitet bedöms tröskeln för kontakt med socialtjänsten minska, vilket kan bidra till att fler personer söker stöd i ett tidigt skede.

Undantag från dokumentation av personliga förhållanden innebär samtidigt att det blir svårare att följa individers kontakter med verksamheten över tid. Möjligheterna till uppföljning, kontinuitet och sammanhållen dokumentation begränsas, och den enskilde kan senare inte ta del av uppgifter på samma sätt som vid dokumentation i personakt.

Ytterligare en risk är att personer får stöd inom insatsen trots att de har behov av ytterligare skydds-, stöd- eller behandlingsinsatser. Det är därför viktigt att det finns rutiner för att uppmärksamma sådana behov och vid behov hänvisa vidare till annan verksamhet.

För att säkerställa att förändringen uppnår sitt syfte bör insatsen följas upp och utvärderas utifrån om tillgängligheten ökar och om fler personer använder stödet.

Bedömning

Genom att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning ökar tillgängligheten till stöd för en utsatt målgrupp. Eventuella risker bedöms kunna hanteras genom tydliga rutiner för bedömning, samverkan och vidare hänvisning när mer omfattande stödbehov identifieras.

Utifrån dokumentationen bedöms möjligheten att erbjuda anonymitet vara viktig för att nå målgruppen som annars kan avstå från kontakt med socialtjänsten. De begränsningar som följer av undantagen dokumentation bedöms vara proportionerliga i förhållande till syftet att göra stödet mer tillgängligt.

Familjebehandling

Målgrupp: Familjer med barn i åldern 0-21 år som upplever någon form av socialproblematisk eller utmaningar kopplat till området och önskar en förändring i sin livssituation.

Innehåll och Syfte: Insatsen sker tillsammans med hela familjen och ibland med föräldrar och barn /ungdom för sig. Utgångspunkten är att ha en helhetssyn med utgångspunkt i familjens behov. Familjens egna styrkor, resurser och förmågor används för att hitta lösningar så att relationer och situationer förändras. En plan upprättas tillsammans med familjen om hur behandlingen ska ske och vilka mål som finns med behandlingen.

Risk och konsekvens kopplat till att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning:

Att erbjuda familjebehandling utan individuell behovsprövning bedöms sänka tröskeln för att söka stöd och möjliggöra tidigare insatser för familjer som upplever svårigheter. Det kan bidra till att problem uppmärksammas och hanteras innan de förvärras och leder till ett mer omfattande stödbehov.

En risk är att familjer påbörjar insatsen innan det finns en fullständig bild av familjens behov. Det kan innebära att vissa familjer har behov av ytterligare stöd eller andra insatser från socialtjänsten eller andra aktörer. Det är därför viktigt att det finns rutiner för att uppmärksamma sådana behov och vid behov hänvisa vidare.

Barnkonsekvensanalys:

- Barn ges möjlighet att få stöd i ett tidigt skede när svårigheter uppstår i familjen.

- Tidiga och lättillgängliga insatser kan bidra till ökad trygghet, bättre relationer inom familjen och en mer stabil uppväxtsituation.
- Insatsen utgår från hela familjens situation och kan stärka barnets möjligheter att komma till tals och vara delaktig utifrån ålder och mognad.
- En risk är att bakomliggande problematik som kräver andra eller mer omfattande insatser inte uppmärksammas tillräckligt tidigt. Detta behöver hanteras genom kontinuerlig uppföljning och tydliga rutiner för vidare hänvisning.

Bedömning

Fördelarna bedöms överväga nackdelarna. Genom att erbjuda familjebehandling utan individuell behovsprövning ökar tillgängligheten till stöd och möjligheten att ge tidiga insatser till barn och familjer. Eventuella risker bedöms kunna hanteras genom tydliga rutiner för uppföljning och bedömning av behov av ytterligare stöd.

Föräldrastöd

Målgrupp: Föräldrar med barn i åldern 0-21 år, som önskar stöd i föräldrarollen

Innehåll och Syfte: Insatsen riktar sig till föräldrar och syftar till att stärka föräldrarollen och är förändringsinriktade. Föräldern och behandlare sätter tillsammans upp mål och gör en plan för arbetet. Förälderns egna styrkor, lösningar och resurser är vägledande i arbetet.

Risk och konsekvens kopplat till att erbjuda insatsen utan individuell behovsprövning:

Att erbjuda föräldrastöd utan individuell behovsprövning bedöms sänka tröskeln för att söka stöd och möjliggöra tidiga insatser när utmaningar uppstår i föräldrarollen. Det kan bidra till att stärka föräldraförmågan och förebygga att svårigheter utvecklas till mer omfattande problem för familjen.

En risk är att föräldrar erbjuds insatsen trots att det finns behov av ytterligare stöd eller andra insatser. Det är därför viktigt att det finns rutiner för att uppmärksamma sådana behov och vid behov hänvisa vidare till annan verksamhet.

Barnkonsekvensanalys:

- Barn kan gynnas av att föräldrar får stöd i ett tidigt skede, vilket kan stärka relationen mellan barn och förälder.
- En stärkt föräldraförmåga kan bidra till ökad trygghet, bättre omsorg och mer stabila uppväxtvillkor för barnet.
- Att stödet blir mer lättillgängligt kan innebära att familjer får hjälp innan svårigheterna påverkar barnet i större utsträckning.

- En risk är att bakomliggande problematik som påverkar barnet inte uppmärksammas fullt ut inom ramen för insatsen. Detta behöver hanteras genom uppföljning och rutiner för vidare hänvisning vid behov.

Bedömning

Fördelarna bedöms överväga nackdelarna. Genom att erbjuda föräldrastöd utan individuell behovsprövning ökar tillgängligheten till stöd och möjligheten att ge tidiga insatser. Förändringen bedöms kunna bidra till positiva effekter för både föräldrar och barn, samtidigt som eventuella risker kan hanteras genom tydliga rutiner för uppföljning och samverkan.

Provtagning/Drogscreening (barn och unga under 18 år)

Risk och konsekvens kopplat till att ändra dokumentationen av insatsen, från undantag av personliga förhållanden till full dokumentation:

En fullständig dokumentation kan innebära att färre ungdomar och familjer väljer att ta emot stödet eftersom möjligheten till anonymitet minskar.

Samtidigt stärks rättssäkerheten genom att informationen samlas i barnets personakt. Det skapar en tydligare koppling till eventuell fortsatt familjebehandling som IUB och ger bättre förutsättningar för kontinuitet i stödet.

Återkommande besök blir också synliga, vilket kan bidra till att uppmärksamma barn som kan vara i behov av ytterligare stöd eller skydd. Det minskar risken att upprepade signaler förbises.

Barnkonsekvensanalys:

- Ökad rättssäkerhet genom att uppgifter samlas i barnets personakt, vilket ger en mer sammanhållen bild av barnets situation och de insatser som erbjudits.
- Bättre möjligheter att uppmärksamma återkommande oro eller stödbehov över tid, vilket kan bidra till att barnet får rätt stöd i ett tidigare skede.
- Underlättar kontinuitet och samordning om barnet eller familjen senare önskar ytterligare stöd eller insatser.
- Minskad möjlighet till anonymitet i dokumentationen, vilket kan innebära att vissa barn eller vårdnadshavare avstår från att ta kontakt eller ta emot stöd.

Bedömning

Bedömning görs att fördelarna överväger nackdelarna. Förändringen skapar en tydligare och mer sammanhållen dokumentation som kan följas över tid i barnets personakt, även när insatsen inte leder vidare till utredning.

Stöd och behandling för personer som utövar våld

Risk och konsekvens kopplat till att ändra dokumentationen av insatsen, från full dokumentation till undantag av personliga förhållanden:

Personer som utövar våld kan vara en svår målgrupp att nå. Genom att erbjuda insatsen med möjlighet till anonymitet bedöms tröskeln för att söka stöd minska, vilket kan bidra till att fler tar kontakt med socialtjänsten och påbörjar en förändringsprocess.

För att säkerställa att undantaget uppnår sitt syfte bör insatsen följas upp och utvärderas, bland annat utifrån om fler personer tar del av stödet.

En nackdel är att det blir svårare att följa individers kontakt med verksamheten över tid. Dokumentationen blir också mer begränsad, vilket innebär att personen senare inte kan begära ut uppgifter om kontakten på samma sätt som vid dokumentation i personakt.

Bedömning

Fördelarna bedöms överväga nackdelarna om förändringen leder till att fler personer som utövar våld söker och tar emot stöd. Samtidigt är det viktigt att följa upp insatsen för att säkerställa att syftet uppnås och att eventuella negativa konsekvenser av den begränsade dokumentationen hanteras.

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. Social- och arbetsmarknadschef

MISSIV

Revidering – Delegationsordning 2026

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET
Social- och arbetsmarknadsnämnden delges förslag på revideringar i delegationsordningen.

Förslag till revideringarna är följande:

19 Ekonomiskt bistånd enligt SoL

19.1 – 19.25

Förslag till revideringarna redovisas i handling Revidering – Delegationsordning_2026-10-19 och fastställs i handling SAN Delegationsordning_2026-10-19.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet kommer inte innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG TILL BESLUT
Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att fastställa föreslagna revideringar i delegationsordningen enligt förslag i bilaga.

Bilagor:

1 SAN Delegationsordning_2026-10-19
2 Revidering - Delegationsordning_2026-10-19

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒
Vid JA besvara följande frågor:		
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒
Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

Delegationsordning

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDEN

METADATA OM DOKUMENTET

Dokumentnamn		Dokumenttyp	Omfattar
Delegationsordning		Förslag	Kommunen
Beslutsinstans	Dokumentansvarig	Publicering	
Social- och arbetsmarknadsnämnden	Social- och arbetsmarknadschef	www.sala.se, intranät	

Beslutad datum	Översyn bör göras	Klassificering	Diarienummer
		1.3.1	2026/5
Relation	Ersätter		Författningssamling

FÖRKORTNINGAR

LAGAR, FÖRORDNINGAR OCH SÄRSKILDA BEGREPPSFÖRKLARINGAR

SAN	Social- och arbetsmarknadsnämnd	**Socialsekreterare**	Socialsekreterare handlägger individuella ärenden inom socialtjänsten, organisatoriskt placerade inom SAK IFO:s myndighetsutövning.
SANU	Social- och arbetsmarknadsnämndens utskott	**Familjehemssekreterare**	Familjehemssekreterare utreder familjehem inom socialtjänsten, organisatoriskt placerade inom VOO IFO:s myndighetsutövning.
Ordförande	Bland nämndens ledamöter av Kommunfullmäktige vald ordförande.	**Biståndshandläggare**	Biståndshandläggare handlägger ansökningar om bistånd inom socialtjänsten, organisatoriskt placerade inom SAK IFO:s myndighetsutövning.
Vice ordförande	Bland nämndens ledamöter av Kommunfullmäktige vald vice ordförande.	**Administrativ samordnare**	Administrativ samordnare är en stödfunktion för samtliga verksamhetsområden, organisatoriskt placerad inom VOO administrativt stöd.
Social- och arbetsmarknadschef	Chef för Social- och arbetsmarknadskontoret	**MAS**	Medicinsk ansvarig sjuksköterska.
Utvecklare	Utvecklare är en stödfunktion för samtliga verksamhetsområden, organisatoriskt placerad inom VOO administrativt stöd.	**Socialadministratör**	Socialadministratör är en stödfunktion inom Barn och ungdomsenheten.
Administrativ assistent	Administrativ assistent är en stödfunktion för samtliga verksamhetsområden, organisatoriskt placerade inom VOO administrativt stöd.		

INNEHÅLL

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDENS DELEGATIONSORDNING BESLUTANDERÄTT OCH DELEGATION 9
Allmänna bestämmelser 9
Delegeringens innebörd 9
Villkor för delegationsuppdrag 9
Delegationsordning - ersättare 10
Brådskande ärende 10
Att avstå från delegationsbeslut 11
Tillförordnad tjänsteman 11
Övrig beslutanderätt och förordnande 11
Socialjour *11*
Familjerätt *11*
Anmälan av beslut fattade med stöd av delegation 12
Beslutanderätt för nyanställda 12
Ärenden som inte får delegeras 12
Beslutanderätt eller ren verkställighet 13
Rätt till företräde inför nämnd 13
Inhibition 13
Överklagande 14
Upplysningar 14
Social- och arbetsmarknadsnämndens delegationsordning 14
ALLMÄNNA ÄRENDEN 16
1 LEX SARAH 16
2 LEX MAJA 16
3 ÖVRIGT 16
4 DATASKYDDSFÖRORDNINGEN 18
5 BRÅDSKANDE ÄRENDEN 19
6 UTREDNINGSÄRENDEN HANDLÄGGNING 20
7 OFFENTLIGHET- OCH SEKRETESSLAGEN (OSL) 20
8 ÖVERKLAGANDEN 21
9 YTTRANDEN 23
10 ÖVERFLYTT AV ÄRENDE 24
11 ANMÄLAN TILL ÖVERFÖRMYNDARE 25
12 POLISANMÄLAN 25
13 INSATSER UTAN INDIVIDUELL BEHOVSPRÖVNING 26
SOCIALSEKRETERARE, VUXEN 27
14 INSATSER ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL) 27
15 KONTRAKTSVÅRD 29
16 LAG OM VÅRD AV MISSBRUKARE I VISSA FALL (LVM) 29
17 YTTRANDEN 30
18 UTREDNING ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL) 31

SOCIALSEKRETERARE, EKONOMISKT BISTÅND 32
19 EKONOMISKT BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL) 32
20 DÖDSBO 37
21 ARBETSMARKNAD 38
SOCIALSEKRETERARE, BARN OCH UNGA 39
22 UTREDNING ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL) 39
23 INSATS ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL) 39
24 KONTAKTPERSON, KONTAKTFAMILJ, SÄRSKILT KVAL KONTAKTPERSON OCH UMGÄNGESSTÖD 40
25 PLACERINGSÄRENDEN 41
26 LAG MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA (LVU) 43
27 LAGEN OM PLACERING AV BARN I SKYDDAT BOENDE (2024:79) 49
FAMILJERÄTT 52
28 ENLIGT FÖRÄLDRABALKEN (FB) 52
29 ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL) 56
30 YTTRANDEN 57
ERSÄTTNINGAR OCH AVGIFTER 61
31 ERSÄTTNINGAR, AVGIFTER, PLACERINGAR BARN OCH UNGA 61
32 ERSÄTTNINGAR, AVGIFTER, PLACERINGAR VUXNA 62
33 ERSÄTTNINGAR FAMILJEHEM, JOURHEM, KONTAKTFAMILJ, KONTAKTPERSON 63
34 ÖVRIGA ERSÄTTNINGAR OCH AVGIFTER 65

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDENS DELEGATIONSORDNING

BESLUTANDERÄTT OCH DELEGATION

Allmänna bestämmelser

Regler om delegering av ärenden inom en nämnds ansvarsområde finns i 6 kap. 37 – 40 §§ kommunallagen (KL). Bestämmelserna ger nämnderna möjlighet att delegera sin beslutanderätt. Nämnden avgör själv i vilken utsträckning man vill använda sig av sin delegeringsrätt, inom de ramar som KL anger, och bestämmer vilka ärenden som ska delegeras och till vem.

Nämnden kan delegera till sitt arbetsutskott, till ledamot eller ersättare i nämnden och till anställd i kommunen. Väsentligt är att delegeringsmöjligheten inte används på ett sådant sätt att nämnden avhänder sig ledningen av och ansvaret för de principiellt viktiga frågorna.

Att delegera innebär att överflytta beslutsrätt.

Delegering kan ske både från Kommunfullmäktige till nämnd och från nämnd till utskott, förtroendevalda eller anställda. Den som får beslutanderätten kallas delegat.

Delegeringens innebörd

Genom delegering flyttas beslutanderätten över från nämnden till delegaten. Delegaten träder helt i nämndens ställe. Beslut som fattas med stöd av delegering är juridiskt sett nämndens beslut. Det betyder bland annat att delegatens beslut kan överklagas på precis samma sätt som ett nämndbeslut. Revisionsansvaret för delegationsbeslutet ligger hos nämnden, men nämnden kan inte ändra ett beslut som fattats av delegaten. Nämnden kan dock när som helst återkalla lämnad delegation. Delegaten beslutar i de ärenden som ingår i delegeringsuppdraget. Finner delegaten att ett ärende är av större vikt eller av principiell betydelse ska delegaten hänskjuta ärendet till nämnden för avgörande.

Villkor för delegationsuppdrag

Beslutanderätten kan delegeras i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden till:

- en anställd hos kommunen
- ett utskott
- en ledamot eller en ersättare

Flera anställda kan inte ges rätt att besluta i samma typ av ärenden vid sidan av varandra.

I så fall måste beslutanderätten fördelas, exempelvis efter ansvarsområden, beloppsnivåer eller geografiska områden. Det är vanligt att nämnden i delegationsordningen anger en viss kategori/grupp av tjänstemän, exempelvis biståndshandläggare. En sådan delegation måste kompletteras med en arbetsordning eller liknande, som fördelar ärendena inom respektive ärendegrupp på varje enskild tjänsteman, det vill säga att utse ansvarig handläggare. För att uppfylla kraven vid granskning av ansvar ska man, efter att ha tagit del av delegations-ordningen och eventuell arbetsordning, finna endast en tjänsteman som haft rätt att avgöra ett visst ärende.

Delegationsordning - ersättare

Delegat i Delegationsordningen anges i lägsta nivå. För tjänstemän innebär det att en överordnad tjänsteman kan fatta beslut i alla ärenden delegerade till en lägre tjänsteman. Det innebär att inträde normalt sett endast ska ske då ordinarie delegat är förhindrad att fullgöra sin beslutanderätt genom sjukdom, semester, tjänsteresa eller annan liknande omständighet.

Brådskande ärende

En nämnd får enligt Kommunallagens 6 kap 39§ uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Beslut i brådskande ärenden som följer av LVU och LVM-lagstiftningen är inte delegerade av nämnden utan det står direkt i respektive lag att ordföranden ska fatta beslut om det är brådskande. Följaktligen anmäls de till nämnden som ordförandebeslut och inte som delegeringsbeslut. Vid så kallade ordförandebeslut gäller generellt att ersättare för ordförande är 1:e vice ordförande

Endast namngivna ordföranden, ledamöter och tjänstemän är förordnade med kompletterande beslutanderätt. Social- och arbetsmarknadsnämndens beslut om förordnande återfinns i dnr VON15/17 (dåvarande vård- och omsorgsnämnden) och är publicerat på nämndens hemsida.

Att avstå från delegationsbeslut

En delegat har alltid rätt att överlämna ett ärende till nämnden för beslut i ärenden som delegerats, om delegaten finner att ärendets beskaffenhet gör det lämpligt. Något krav på delegaten att särskilt motivera ett sådant överlämnande finns inte.

En delegat är skyldig att överlämna ett enskilt ärende till nämnden för avgörande om delegaten finner att ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Vid jäv eller förfall för delegat som är anställd, inträder i första hand delegatens närmaste chef, i andra hand närmast överordnad chef.

Tillförordnad tjänsteman

En anställd behöver inte vara anställd av nämnden i fråga för att få delegerad beslutanderätt. Samma delegation som för delegat gäller för den som är tillförordnad på den tjänst som delegationen avser.

Ansvaret för beslut på tjänstemannanivå vilar alltid på en tjänsteman, nämligen den som fattat beslutet.

Övrig beslutanderätt och förordnande

SOCIALJOUR

Nämnden har förordnat namngivna socialsekreterare vid Socialjouren i Västerås stad. Förordnandet innebär att berörda personer erhåller delegation att, efter kontorstid, fatta beslut i enskilda individärenden enligt Sala kommuns delegationsbestämmelser för socialsekreterare i myndighetsutövande befattning.

Utöver det erhåller de ett personligt förordnande att fatta beslut om begäran om handräckning rörande ärenden enligt Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), och Lagen om vård av missbrukare, (LVM).

FAMILJERÄTT

Nämnden har förordnat namngivna familjerättssekreterare i Västerås stad. Förordnandet innebär att berörda personer erhåller delegation att fatta beslut i enskilda individärenden. Det sker enligt Sala kommuns delegationsbestämmelser för socialsekreterare i myndighetsutövande befattning avseende familjerätt. I Delegationsordningen har delegaten namngivning som familjerättssekreterare.

Från 1 januari 2026 kommer förordnandet att avslutas och återgå till Sala kommun i egen regi. Under en period kommer Västerås stad fortsatt att ha delegation för att slutföra pågående individärenden.

Anmälan av beslut fattade med stöd av delegation

Enligt 6 kap 40 § kommunallagen ska Social- och arbetsmarknadsnämnden (SAN) besluta i vilken utsträckning anmälan ska ske av beslut som har fattats med stöd av delegation. Anmälan har registrerings-, informations- och kontrollsyfte. Ärenden som har delegerats av SAN ska anmälas till Social- och arbetsmarknadsnämndens utskott vid första möjliga sammanträde efter delegationsbeslutet.

I anmälan av delegationsbeslut ska framgå:

- Vem som fattat beslutet
- När beslutet fattats
- Vilket beslut som fattats
- Vad beslutet avser
- Tidsperiod för beslutet

Beslutanderätt för nyanställda

Närmast överordnad chef avgör när beslutanderätt enligt delegationsordningen tilldelas nyanställda handläggare inom Social- och arbetsmarknadsnämnden.

Ärenden som inte får delegeras

I 6 kap 38 § KL anges de frågor/ärenden som nämnden inte har rätt att delegera.

Nämnden kan inte delegera:

- Ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet
- Framställningar eller yttranden till kommunfullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats
- Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt

- Ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överlåts till kommunen
- Vissa ärenden som anges i särskilda författningar. Det är viktigt att framhålla att offentlighetsprincipen och den därmed förknippade rätten för allmänheten att ta del av allmänna handlingar inte ändras av att beslutanderätten delegeras.

Beslutanderätt eller ren verkställighet

Kommunallagen skiljer mellan beslut som måste delegeras och beslut som innebär ren verkställighet. Gränsdragningen mellan delegering och ren verkställighet är inte helt klar. Följande skillnader kan dock uppmärksammas. Delegering innebär överlåtande av en beslutsfunktion, vilket betyder att delegaten inträder i nämndens ställe. Beslutet skall kunna överklagas, antingen genom kommunalbesvär eller genom förvaltningsbesvär. Även att lämna yttranden innebär självständiga bedömningar, trots att yttranden normalt inte kan överklagas. Verkställighet innebär däremot en åtgärd som normalt finns inom tjänstemannens område.

Rätt till företräde inför nämnd

Enligt 14 kap 8 § SoL har den person som socialnämnden är skyldig att kommunicera utredningsmaterial med rätt att få företräde inför nämnd. § 24 FLP anger att ”om en enskild part vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende ska myndigheten ge parten tillfälle till det, om det inte framstår som obehövligt. Myndigheten bestämmer hur detta ska ske”. Nämnden betyder antingen nämnden i sin helhet, arbetsutskott, eller den person som på delegation har rätt att besluta på nämndens vägnar. Rätten att få företräde inför nämnden är alltså rätten att få företräde inför den som ska besluta i det enskilda ärendet.

Inhibition

För den som ett beslut gått emot, det vill säga nämnd eller enskild person, kan det ha stor betydelse att beslutet inte träder i kraft förrän saken slutgiltigt prövats av domstol. Ett beslut om att skjuta upp verkställigheten av ett beslut kan begäras av den klagande eller förordnas av domstolen på eget initiativ. Inhibition innebär att verkställigheten av ett överklagat beslut skjuts upp tills vidare. En begäran om inhibition görs vanligtvis redan i samband med att beslutet överklagas. Om klaganden begär inhibition i överklagandet ska överklagandet och aktuella handlingar utan dröjsmål skickas till aktuell överinstans.

Överklagande

Delegationsbeslut kan överklagas på samma sätt som nämndens beslut, det vill säga antingen som så kallade kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär.

Kommunalbesvär

Laglighetsprövning, innebär att beslutet överklagas på det sätt som föreskrivs i Kommunallagen. Domstolen prövar endast lagligheten i beslutet, inte lämpligheten. Kommunalbesvär kan endast anföras av kommunens medlemmar.

Förvaltningsbesvär

Förvaltningsbesvär överklagas i enlighet med Förvaltningslagens bestämmelser. Beslutet överklagas till Förvaltningsrätten, men inges till nämnden. Nämnden gör en egen prövning om det tillkommit några nya omständigheter som gör att beslutet bör ändras. Om så inte är fallet, sänds ärendet vidare till förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten prövar på både lagligheten och lämpligheten i beslutet och kan sätta ett nytt beslut i det tidigare beslutets ställe. Förvaltningsbesvär kan endast anföras av den som personligen berörs av beslutet.

Upplysningar

Upplysningar i frågor rörande delegation och dylikt kan erhållas från kommunjurist och nämndansvarig tjänsteman.

Social- och arbetsmarknadsnämndens delegationsordning

I Delegationsordningen framgår det vilka ärenden eller ärendegrupper som nämnden har delegerat till ordförande, ledamot, utskott eller tjänsteperson att fatta beslut om.

I Delegationsordningen anges alltid lägsta beslutsnivå. Ordningsföljden för delegaterna, med utgångspunkt i det lägsta delegat lyder som följer:

1. Socialsekreterare, Biståndshandläggare, Familjehemssekreterare, Familjerättssekreterare,

   Placeringssamordnare och Socialjour

2. Specialisthandläggare (i de verksamheter som titeln förekommer)

3. Teamledare

4. Enhetschef

5. Verksamhetschef

6. Social- och arbetsmarknadschef

7. Ordförande SANU

8. SANU

9. Ordförande SAN

10. SAN

Förordnade socialsekreterare vid Socialjouren i Västerås stad erhåller i största mån som likalydande delegation som delegaten, socialsekreterare. Socialsekreterare vid Socialjouren benämns särskilt vid delegaten socialsekreterare, vid de rubriker som vidkommer deras arbetsuppgifter.

Socialsekreterare vid Socialjouren benämns också som särskild delegat avseende beslut om begäran om handräckning rörande ärenden enligt Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), och Lagen om vård av missbrukare, (LVM). Förordnade familjerättssekreterare vid Familjerätten i Västerås stad benämns särskilt i delegationsordningen som familjerättssekreterare.

Delegationsordningen ska revideras fortlöpande när behov föreligger, vid organisations- och avtalsförändringar, ny lagstiftning etc.

ALLMÄNNA ÄRENDEN

	1 LEX SARAH			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
1.1	Beslut om att anmäla allvarliga missförhållanden eller risk för allvarliga missförhållanden till Inspektionen för Vård och omsorg (IVO)	27 kap 6 § SoL 24 § LSS	Verksamhetschef	
	2 LEX MAJA			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
2.1	Möjlighet för vårdpersonal att anmäla misstänkt vanvård av djur till den berörda kontrollmyndigheten	20 a § OSL	Verksamhetschef	
	3 ÖVRIGT			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
3.1	Beslut om rättelse av skrivfel i beslutsmeddelande som är utskickat och eller lagakraftvunnet och eller har fått sin slutliga utformning på annat sätt, t.ex. genom justering av protokoll	36 § FL	Enhetschef	Rättelser i dokumentation som inte är utskickat eller lagakraftvunnet görs av delegat som ansvarar för att utreda ärendet.
3.2	Beslut om inköp av inventarier och förbruknings-material inom anslagsramen och enligt gällande reglemente		Enhetschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
3.3	Beslut som avser myndighetsutövning mot enskilda i ärenden av principiell natur eller är av annars större vikt	6 kap. 38 § p. 3 KL	SAN	
3.4	Beslut om rätten att teckna avtal inom Social- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsområde		Social- och arbetsmarknadschef	
3.5	Beslut om att ta emot och teckna delgivning för nämndens räkning	6 kap 36 § KL	Social- och arbetsmarknadschef	
3.6	Beslut om arbetsbudget för verksamheten		SAN	
3.7	Beslut om att ansöka om statsbidrag från Socialstyrelsen		Verksamhetschef	
3.8	Beslutsattestant samt ersättare	KFS 037 revision 04, Reglemente för kontroll av ekonomiska transaktioner	Verksamhetschef	Beslutsattest
3.9	Beslutsordning för attest och utanordning.	KFS 037 revision 04, Reglemente för kontroll av ekonomiska transaktioner	Verksamhetschef	Mottagningsattest, Behörighets- och Beställningskontrollen

	4 DATASKYDDSFÖRORDNINGEN			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
4.1	Beslut om att utse dataskyddsombud	Artikel 37–39 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	
4.2	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om bekräftelse på huruvida personuppgifter som rör den registrerade håller på att behandlas, tillgång till personuppgifterna och information om ändamål m.m. (”Rätt till information”)	Artikel 15 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	
4.3	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att få felaktiga personuppgifter som rör den registrerade rättade eller ofullständiga personuppgifter kompletterade. (Rätt till rättelse)	Artikel 16 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	
4.4	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att få sina personuppgifter raderade. (Rätt till radering)	Artikel 17 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att få sina personuppgifter raderade. (Rätt till radering)
4.5	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att begränsa personuppgifts-behandling. (Rätt till begränsning av behandling)	Artikel 18 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
4.6	Beslut om att underrätta varje mottagare till vilken personuppgifterna har lämnats ut om rättelser eller radering av personuppgifter eller begränsningar av behandling, om inte detta visar sig vara omöjligt eller medför en oproportionell ansträngning. Informera den registrerade om dessa mottagare på den registrerades begäran.	Artikel 19 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	
4.7	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om få ut de personuppgifter som rör den registrerade samt överföra dessa uppgifter till en annan personuppgiftsansvarig. (Dataportabilitet)	Artikel 20 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	
4.8	Beslut om att i enlighet med den registrerades invändningar sluta behandla den registrerades personuppgifter.	Artikel 21 GDPR	Social- och arbetsmarknadschef	

5 BRÅDSKANDE ÄRENDEN

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
5.1	Beslut rörande SAK i ärenden som är så brådskade att SAN:s eller SANU:s beslut inte kan avvaktas	6 kap 39 § KL	Ordföranden Vid förhinder, 1:e vice ordförande	

6 UTREDNINGSÄRENDEN HANDLÄGGNING

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
6.1	Beslut om att inleda utredning	14 kap 2 § SoL	Biståndshandläggare Socialsekreterare Socialjour	
6.2	Beslut om att inte inleda utredning	14 kap 2 § SoL	Biståndshandläggare Socialsekreterare Teamledare Socialjour	Gäller ej socialsekreterare Barn och ungdomsenheten, se punkt 21.2
6.3	Ändra beslut som har meddelats som första insats	37 § FL	Ursprunglig delegat	

7 OFFENTLIGHET- OCH SEKRETESSLAGEN (OSL)

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
7.1	Beslut om utlämnande av handling		Den tjänsteperson som har ansvar för vården av handlingen	
7.2	Beslut om att helt eller delvis avslå enskilds framställan om utlämnande av handling eller beslut om att lämna ut en handling med förbehåll som inskränker den enskildes rätt att röja innehållet eller annars förfoga över handlingen	2 kap 12, 14 §§ TF 6 kap 3, 4 §§ OSL 10 kap 4, 13, 14 § OSL 25 kap 1 § OSL 26 kap 1 § OSL	Verksamhetschef	Delegat i ursprungsbeslutet

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
7.3	Beslut om sekretesskydd för uppgiftslämnare i vissa fall	26 kap 5 § OSL	Verksamhetschef	
7.4	Beslut om sekretess av uppgifter gällande underårig i förhållande till dennes vårdnadshavare	12 kap 1, 3 §§ 1 st. OSL	Verksamhetschef	
7.5	Beslut om att till åklagar-myndighet eller polismyndighet lämna uppgift som omfattas av sekretess enligt bl.a. 26 kap OSL om misstanke om brott enl. 3,4 eller 6 kap i brottsbalken mot någon som inte fyllt 18 år	10 kap 21 § OSL	Enhetschef	
7.6	Beslut om att lämna uppgift om utlännings personliga förhållanden till regeringen, migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen, Migrationsverket eller polismyndighet	17 kap 1 § UtL 10 kap OSL	Enhetschef	

8 ÖVERKLAGANDEN

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
8.1	Beslut om att avvisa överklagande som inkommit för sent. Beslut om att pröva överklagande som inkommit i rätt tid	45 § 1 st FL 44 § FL	Biståndshandläggare Socialsekreterare Familjerättssekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
8.2	Beslut om att ompröva och ändra överklagat beslut	39 § FL (37 § 1, 2 st FL)	Biståndshandläggare Socialsekreterare Familjerättssekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
8.3	Beslut om överklagande och yrkande om inhibition till överprövande domstol	6 kap 33–34 §§ KL	SAN/ SANU	
8.4	Beslut om överklagande och yrkande om inhibition till överprövande domstol när SAN:s beslut ej kan avvaktas	30 kap 1–2 SoL 6 kap 33–34 KL	Enhetschef	
8.5	Beslut om avvisande av ombud	14 § 1st FL	Enhetschef	
8.6	Beslut om att avge yttrande till överinstans utifrån begäran med anledning av enskilds överklagan av beslut	8–12 §§ FPL	Biståndshandläggare Socialsekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
8.7	Beslut om att överklaga migrationsverkets beslut om ersättning	42 § FL	Socialsekreterare	
8.8	Beslut om överklagande till Förvaltningsdomstol	30 kap 1–2 SoL 6 kap 37–38 § KL	SAN/SANU	
8.9	Beslut om att överklaga IVO:s beslut	35 kap 2 § SoL	Enhetschef	

9 YTTRANDEN

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
9.1	Beslut om att avge yttrande till Kammarrätt, med anledning av överklagande av förvaltningsrättsdom	46 § FL	SANU	
9.2	Beslut om att avge yttrande till Förvaltningsdomstol med anledning av överklagande av delegats beslut	46 § FL	Biståndshandläggare Socialsekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
9.3	Beslut om att avge yttrande till kriminalvården vid verkställande av frihetsberövande påföljd inom Europeiska unionen	4 kap 1 § Förordningen (2015:109) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen	Teamledare	
9.4	Beslut om att avge yttrande i folkbokföringsärenden Lämna Skatteverket biträde vid utredning av frågor om skyddad folkbokföring m.m.	17 a § Folkbokföringslagen	Teamledare	
9.5	Beslut om att avge yttrande i tillsynsärenden av individärenden till; Inspektionen för vård och omsorg (IVO), JO, JK, DO, Länsstyrelsen och Integritetsskyddsmyndigheten	28 kap 2 § SoL 26 § LSS 7 kap 21 § PsL	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
9.6	Beslut om att avge yttrande över ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde samt yttrande över kostnadsberäkning	43 § rättshjälpslagen 36 § rättshjälps-förordning en	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
9.7	Beslut om att återsöka och skriva yttranden till Migrationsverket	Förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.	Utvecklare Socialsekreterare	Förordningen inne-håller bestämmelser om kommuners och regioners rätt till statlig ersättning för vissa kostnader gällande asyl och vissa andra utlänningar som bevispersoner
9.8	Beslut om att föra talan i ärenden eller mål vid allmän domstol eller Förvaltningsdomstol	30 kap 2 § SoL	Teamledare	

10 ÖVERFLYTT AV ÄRENDE

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
10.1	Begäran om överflyttning av ärende gällande enskild till annan kommun	29 kap 10 § SoL 2 kap 3 § 2 st FB	SANU SANU	
10.2	Meddela inställning till begäran om överflyttning av ärende från annan kommun	29 kap 10 § SoL	SANU	
10.3	Beslut om att ansöka hos IVO om överflyttning av ärende till annan kommun	29 kap 10 § SoL	SANU	
10.4	Beslut om att avge yttrande till IVO i ärende rörande överflyttning av ärende till annan kommun	29 kap 10 § SoL	SANU	

11 ANMÄLAN TILL ÖVERFÖRMYNDARE

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
11.1	Beslut om anmälan till överförmyndaren om behov av god man/förvaltare	5 kap 3 § 1 p SoF LSS 15 § p. 6	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
11.2	Beslut om anmälan till överförmyndaren om behov av god man/förvaltare samt beslut om anmälan att god man/förvaltare inte längre föreligger	5 kap 3 § 1 p SoF LSS 15 § p. 6	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
11.3	Beslut om anmälan till överförmyndaren om förhållanden beträffande förvaltning av underårigs egendom	5 kap 3 § 3 p SoF	Biståndshandläggare Socialsekreterare	

12 POLISANMÄLAN

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
12.1	Beslut om att polisanmäla misstanke om brott om det är nödvändigt för att social-nämnden ska kunna fullgöra sin verksamhet	10 kap 2 § OSL	Enhetschef	
12.2	Beslut om polisanmälan vid misstanke om vissa brott mot barn och unga samt misstankar om begångna brott i övrigt	15 kap 7 § SoL 10 kap 21–24 §§ OSL	Teamledare	
12.3	Beslut att inte polisanmäla misstanke om vissa brott mot barn	15 kap 7 § SoL	Teamledare	
12.4	Beslut om att begära utdrag ur polisregister	SFS 1999:1134	Biståndshandläggare Socialsekreterare	

	13 INSATSER UTAN INDIVIDUELL BEHOVSPRÖVNING			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
13.1	Beslut om att införa insatser utan individuell behovsprövning	11 kap 5 § SoL	SAN	
13.2	Beslut om att undanta insatser utan individuell behovsprövning från dokumentation av personliga uppgifter	14 kap 4–5 §§ SoL	SAN	

SOCIALSEKRETERARE, VUXEN

14 INSATSER ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
14.1	Beslut om att inleda utredning	14 kap 2 § SoL	Socialsekreterare Socialjour	
14.2	Beslut om att inte inleda utredning	14 kap 2 § SoL	Socialsekreterare Socialjour	
14.3	Beslut om att avslå ansökan	14 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	
14.4	Beslut om att inledd utredning ska avslutas utan åtgärd	14 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	
14.5	Beslut om att underteckna en samordnad vårdplan i samband med ansökan om öppen psykiatrisk tvångsvård och öppen rättspsykiatrisk tvångsvård	12 a § LRV	Socialsekreterare	
14.6	Beslut om insats i form av öppenvårdsinsatser med interna resurser	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
14.7	Beslut om insats i form av externa öppenvårdsinsatser	11 kap 1 § SoL	Enhetschef	
14.8	Beslut om insats i form av boendeinsats	11 kap 1 § SoL	Teamledare Ovan delegat max 6 månader, därefter Enhetschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
14.9	Beslut om insats i form av placering i familjehem	11 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 4 månader, därefter SANU	För Socialjour till nästkommande vardag
14.10	Beslut om insats i form av placering i hem för vård eller boende (HVB)	11 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 4 månader, därefter SANU	För Socialjour beslut till nästkommande vardag
14.11	Beslut om insats i form av placering i stödboende	11 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 4 månader, därefter SANU	För Socialjour beslut till nästkommande vardag
14.12	Beslut om insats i form av placering på skyddat boende	11 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 4 månader, därefter SANU.	För Socialjour beslut till nästkommande vardag
14.13	Beslut om insats i form av kontaktperson eller kontaktfamilj	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare Socialpsykiatrin Teamledare (Vuxen)	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
14.14	Beslut om upphörande av insats enligt SoL	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Delegat i ursprungs-beslut Biståndet avslutas av personen själv eller lagligt utsedd företrädare
14.15	Beslut om dagverksamhet	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
14.16	Beslut om boendestöd	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
14.17	Beslut om särskilt boende i form av vård- och omsorgsboende	11 kap 1 § SoL 11 kap. 3 § SoL	Enhetschef	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
	15 KONTRAKTSVÅRD			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
15.1	Beslut om kontraktsvård enligt dom om skyddstillsyn	11 kap. 4 § SoL	Enhetschef	
15.1	Beslut om vårdvistelse enligt 11 kap 3 § Fängelselagen	11 kap. 3 § SoL	Enhetschef	
	16 LAG OM VÅRD AV MISSBRUKARE I VISSA FALL (LVM)			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
16.1	Följande beslut enligt **LVM *får inte delegeras*** till tjänsteman: **11 §** Angående ansökan om vård hos förvaltningsrätten **13 §** Angående omedelbart omhändertagande **18b** Upphörande av vård enl. LVM			
16.2	Beslut om att inleda utredning om det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård enligt LVM	7 § LVM	Socialjouren Socialsekreterare	
16.3	Beslut om att utredning enligt LVM inte ska inledas, ska läggas ner alternativt övergå i en utredning enligt 14 kap 2 § SoL	7 § LVM	Socialjouren Teamledare	
16.4	Beslut om läkarundersökning, samt utse läkare	9 § LVM	Socialjouren Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
16.5	Beslut om ansökan till förvaltningsrätten om vård enligt LVM	11 § LVM	SANU	
16.6	Beslut om omedelbart omhändertagande	13 § LVM	SANU	
16.7	Beslut om upphörande av omedelbart omhändertagande	18 b § LVM	SANU	
16.8	Beslut om att ansöka till förvaltningsrätten om förlängd utredningstid	38 § 2 st. LVM	Enhetschef	
16.9	Beslut om att begära polishandräckning för genomförande av läkarundersökning	45 § 1 st LVM	Socialjouren Teamledare	
16.10	Beslut om polishandräckning för att föra den som ska beredas vård enl. LVM eller är omedelbart omhändertagen enligt samma lag till LVM-hem eller sjukhus	45 § 2 st LVM	Socialjouren Teamledare	

17 YTTRANDEN

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
17.1	Beslut om att avge yttrande till åklagarmyndighet beträffande den som vårdats enligt LVM	46 § 2 st LVM	Socialsekreterare	
17.2	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol då den som begått brottslig gärning kan bli föremål för LVM-vård	BrB 31:2	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
17.3	Beslut om yttrande till tingsrätten om förordnande av god man	11 kap 16 § 2 st FB	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
17.4	Beslut om yttrande i ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som fyllt 16 år	11 kap 16 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
17.5	Beslut om att avge yttrande i körkortsärende	3 kap 8 §, 5 kap 2 § Körkortsförordningen	Socialsekreterare	
17.6	Beslut om att avge yttrande över ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde samt yttrande över kostnadsberäkning	43 § Rättshjälpslagen 36 § Rättshjälps-förordningen	Socialsekreterare	
17.7	Beslut om att avge yttrande till polismyndighet enligt vapenlagen	32 § vapenlagen	Socialsekreterare	Upplysningar får endast lämnas ut om den enskilde samtyckt till det (JO 1983/84 s 188f)
17.8	Beslut om yttrande om lämplighet enligt hemvärnsförordningen	5 § hemvärns-förordning en	Socialsekreterare	

18 UTREDNING ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
18.1	Beslut om att inleda utredning	14 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	
18.2	Beslut om att inte inleda utredning	14 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	

SOCIALSEKRETERARE, EKONOMISKT BISTÅND

	19 EKONOMISKT BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
19.1	Beslut om ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt (försörjningsstöd) enligt norm och riktlinjer	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Riksnorm samt skäliga kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa
19.2	Beslut om ekonomiskt bistånd i en akut nödsituation (matpengar)	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare – upp till 14 dagar Teamledare – upp till 31 dagar Enhetschef – över 31 dagar	
19.3	Beslut om ekonomiskt bistånd till tillfälligt boende	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare – upp till 14 dagar Teamledare – upp till 31 dagar Enhetschef – över 31 dagar	Till exempel kostnad för vandrarhem och hotell
19.2 **19.4**	Beslut om ekonomiskt bistånd till livsföring levnadskostnader i övrigt över norm enligt riktlinjer	12 kap 2 § SoL 12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Skäliga kostnader för exempelvis glasögon, sjukvård och medicin, umgänge med barn och internetuppkoppling

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
19.5	Beslut om ekonomiskt bistånd till levnadskostnader i övrigt avseende flyttkostnad eller städning/sanering av bostad	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare – upp till 5 000 kr Teamledare – upp till ett halvt prisbasbelopp Enhetschef – över ett halvt prisbasbelopp	
19.6	Beslut om ekonomiskt bistånd till levnadskostnader i övrigt avseende tandvård	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare – akut tandvård Socialsekreterare - nödvändig tandvård upp till 10 000 kr Teamledare – nödvändig tandvård upp till ett halvt prisbasbelopp Enhetschef – nödvändig tandvård över ett halvt prisbasbelopp	
19.3 **19.7**	Beslut om ekonomiskt bistånd över norm avseende skulder till hyresskuld	12 kap 2 § SoL 12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare – upp till 10 000 kr Teamledare - Upp till ett halvt prisbasbelopp Enhetschef – upp till ett prisbasbelopp Social- och arbetsmarknadschef - upp till två prisbasbelopp SANU - utöver över två ett prisbasbelopp	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
19.8	Beslut om ekonomiskt bistånd till elskuld	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare – upp till 3 000 kr Teamledare - Upp till ett halvt prisbasbelopp Enhetschef – upp till ett prisbasbelopp SANU - över ett prisbasbelopp	
19.9	Beslut om att beräkna kostnader som omfattas av riksnormen till en högre nivå	12 kap 1 § SoL	Teamledare	
19.10	Beslut om att beräkna kostnader som omfattas av riksnormen till en lägre nivå	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
19.4	Beslut om ekonomiskt bistånd i avvaktan på etableringsersättning	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
19.5 **19.11**	Beslut om ekonomiskt bistånd utöver skyldigheten i 12 kap 1 § SoL vad som följer av 12 kap. 1 § SoL	12 kap 2 § SoL	Teamledare - Upp till ett halvt prisbasbelopp. Enhetschef – upp till ett prisbasbelopp Social- och arbetsmarknadschef - upp till två prisbasbelopp SANU - utöver över två ett prisbasbelopp	
19.6	Beslut om ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt med villkor om återbetalning	12 kap 1 § SoL 33 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
19.7 **19.12**	Beslut om att återkräva återkrav när ekonomiskt bistånd betalats ut enligt 12 kap 1 § SoL som utgått med villkor om återbetalning på felaktiga grunder eller med för högt belopp	12 kap 1 § SoL 33 kap 2 § SoL 33 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
19.8 **19.13**	Beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd enligt 12 kap 1 § SoL som utgått obehörigen återkrav när ekonomiskt bistånd betalats ut enligt 12 kap. 1 § SoL som förskott på förmån eller ersättning m.m.	33 kap 1 § SoL 33 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	
19.9 **19.14**	Beslut om återkrav när ekonomiskt bistånd utöver skyldigheten i 12 kap 1 § SoL med villkor om återbetalning betalats ut enligt 12 kap. 2 § SoL	12 kap 2 § SoL 33 kap 2 § SoL 33 kap 3 § SoL	Socialsekreterare Teamledare - upp till ett halvt prisbasbelopp Enhetschef – upp till ett prisbasbelopp SANU - över ett prisbasbelopp	
19.10	Beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd enligt 12 kap 2 § SoL	33 kap 3 § SoL	Teamledare	
19.11	Beslut om ekonomiskt bistånd under studier på gymnasienivå	12 kap 1,2 § § SoL	Socialsekreterare	
19.12	Föra talan om återkrav när ekonomiskt bistånd har betalats ut på felaktiga grunder	33 kap 4 § SoL	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
19.18 **19.15**	Beslut om eftergift av ersättningsskyldighet enl. 33 kap 1 och 2 §§ SoL att helt eller delvis avstå från ett krav på ersättning som avses i 33 kap 1–3 §§ SoL	33 kap 6 § SoL	Teamledare – upp till ett halvt prisbasbelopp Enhetschef – över ett halvt prisbasbelopp	
19.19 **19.16**	Beslut om polisanmälan om det misstänks att brott enligt bidragsbrottslagen begåtts	6 § Bidragsbrottslagen	Enhetschef	
19.13 **19.17**	Begära att en enskild ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet	12 kap 4 § SoL	Socialsekreterare	
19.14 **19.18**	Begära att en enskild ska delta i aktivitet efter tre sammanhängande månader med försörjningsstöd	12 kap 4 a § SoL	Socialsekreterare	
19.15 **19.19**	Begära att en enskild ska delta i aktivitet innan tre sammanhängande månader med försörjningsstöd	12 kap 4 b § SoL 12 kap 4 d § SoL	Socialsekreterare	
19.16 **19.20**	Sätta ned fortsatt försörjningsstöd när den en enskilde inte deltagit i anvisad praktik, innan annan kompetenshöjande verksamhet eller aktivitet (aktivitetskrav)	12 kap 4 § SoL 12 kap 5 § SoL	Socialsekreterare	
19.17 **19.21**	Neka fortsatt försörjningsstöd när den enskilde inte deltagit i anvisad praktik, annan kompetenshöjande verksamhet eller aktivitet (aktivitetskrav)	12 kap 5 § SoL	Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
19.20	Socialnämndens rätt att ta del av uppgifter om enskilda hos: *Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, arbetslöshetskassorna samt Arbetsförmedlingen.*	15 kap 10 - 11 §§ SoL	Socialsekreterare	
19.21 **19.22**	Beslut om bistånd till tillståndssökande enligt Migrationsverkets riktlinjer	LMA	Socialsekreterare	
19.22 **19.23**	Beslut om bistånd till asylsökande (dagersättning och särskilt bidrag)	1, 3, 17 och 18 §§ LMA	Socialsekreterare	
19.23 **19.24**	Beslut om nedsättning av dagersättning till asylsökande	10 § LMA	Socialsekreterare	
19.24	Ekonomiskt bistånd enligt riksnorm under integrationstid	12 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
	20 DÖDSBO			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
20.1	Beslut om dödsboanmälan till Skatteverket eller avslag med hänvisning till att bouppteckning ska genomföras	20 kap 8a ÄB	Socialsekreterare	
20.2	Beslut om att ordna gravsättning och kräva ersättning av dödsboet	5 kap 2 § Begravnings lagen	Enhetschef	
20.3	Beslut att vårda (provisorisk förvaltning) dödsboet	18 kap 2 § ÄB	Socialsekreterare	

	21 ARBETSMARKNAD			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
21.1	Tecknande av avtal, överenskommelser och kontrakt inom arbetsmarknadsenheten		Enhetschef	

SOCIALSEKRETERARE, BARN OCH UNGA

22 UTREDNING ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
22.1	Beslut om att inleda utredning oavsett den enskildes samtycke	14 kap 2 § SoL 20 kap 5 § SoL	Socialsekreterare Socialjour	20 kap 5§ tillämpas då samtycke saknas
22.2	Beslut om att inte inleda utredning	20 kap 2 §	Teamledare	
22.3	Beslut om att avsluta inledd utredning utan åtgärd	14 kap 2 § SoL	Teamledare	
22.4	Beslut om att avskriva ärendet från vidare handläggning	14 kap 2 § SoL	Teamledare	
22.5	Beslut om förlängd utredningstid	20 kap 3 § SoL	Teamledare	Max två månader, därefter SANU
22.6	Beslut om uppföljning av ett barns situation efter avslutad utredning utan beslut om insats	23 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
22.7	Beslut om uppföljning av ett barns situation efter att placering på HVB- eller familjehem har upphört	23 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	

23 INSATS ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
23.1	Beslut om insats i form av öppenvårdsinsatser med interna resurser	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
23.2	Beslut om insats i form av stödkontakt	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
23.3	Beslut om beviljande av insats i form av öppenvård eller kontaktperson, utifrån barnets/den unges bästa, trots att inte samtliga vårdnadshavare samtycker till det	6 kap. 13 a § FB 21 kap 1 § SoL	SANU	
23.4	Beslut om insats i form av externa öppenvårdsinsatser	11 kap 1 § SoL	Enhetschef	

24 KONTAKTPERSON, KONTAKTFAMILJ, SÄRSKILT KVAL KONTAKTPERSON OCH UMGÄNGESSTÖD

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
24.1	Beslut om insats i form av kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
24.2	Beslut om avslag i avseende insats till kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
24.3	Beslut om upphörande av kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	

	25 PLACERINGSÄRENDEN			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
25.1	Beslut om tillfällig vård och fostran i jourhem efter avslutad utredning max två månader.	11 kap 1 § SoL	SANU Ordförande SANU vid brådskande fall	I enlighet med 22 kap 2 § SoL
25.2	Beslut om tillfällig vård och fostran i jourhem längre än- efter avslutad utredning- max två månader.	11 kap 1 § SoL	SANU Ordförande SANU vid brådskande fall	I enlighet med 22 kap 2 § SoL
25.3	Beslut om tillfällig vård i nätverkshem efter avslutad utredning max två månader.	11 kap 1 § SoL	SANU Ordförande SANU vid brådskande fall	I enlighet med 22 kap 2 § SoL
25.4	Beslut om tillfällig vård i nätverkshem längre än- efter avslutad utredning- max två månader.	11 kap 1 § SoL	SANU Ordförande SANU vid brådskande fall	I enlighet med 22 kap 2 § SoL
25.5	Beslut om insats i form av familjehem för stadigvarande vård och fostran.	11 kap 1 § SoL 22 kap 4 § 2 st SoL	SANU	I enlighet med 22 kap 2 § SoL
25.6	Beslut om insats i form av familjehem för stadigvarande vård och fostran efter 18 år, så länge behovet kvarstår dock längst t. o. m. 21-årsdagen	11 kap 1 § SoL	SANU	
25.7	Beslut om medgivande för att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran	22 kap 2 § SoL	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
25.8	Beslut om insats i form av extern vård max 4 månader	11 kap 1 § SoL	Socialjouren Enhetschef	Gäller även vid omplacering mellan olika externa vårdinsatser, då vården ges under en sammanhållen tid
25.9	Beslut om insats i form av extern vård än 4 månader	11 kap 1 § SoL	SANU	
25.10	Beslut om avslag avseende insats i form av vård i familjehem och extern vård	11 kap 1 § SoL	Teamledare	
25.11	Beslut om överväganden var 6:e månad om fortsatt vård	22 kap 13 § SoL	SANU	
25.12	Beslut om upphörande av vård i familjehem, jourhem, extern vård	11 kap 1 § SoL	Teamledare	
25.13	Överväga om att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU vid prövning om upphörande av vård enligt SoL, av barn som har fyllt 15 år	22 kap 16 § SoL	SANU	Gäller placering i ett hem som avses i 22 kap 2 § SoL
25.14	Beslut om placering enligt SoL som överstiger 6000 kr i dygnskostnad		SANU	Avser alla placeringar inklusive de som har annan delegat än SANU

	26 LAG MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA (LVU)			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
26.1	Beslut om ansökan hos Förvaltningsrätten om vård enligt LVU	4 § LVU	SANU	
26.2	Beslut om omedelbart omhändertagande	6 § LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.3	Beslut om upphörande av omedelbart omhändertagande	9 § LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.4	Beslut om att ansöka till Förvaltningsrätten om förlängning av tid för omhändertagande	8 § LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.5	Beslut om vårdens anordnande och vistelse - Flyttning av den unge inkl. begäran om utskrivning eller medgivande att utskrivning sker	11 § 1–3 st LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.6	Beslut om den unges vistelse i sitt eget hem under vårdtiden	11 § 2 st LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	Inleds alltid utanför hemmet

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
26.7	Beslut om den unges personliga förhållande i den mån beslutet inte är att hänföra till 11 § 1 och 2 st LVU	11 § 4 st LVU	Socialsekreterare	
26.8	Beslut om att överväga fortsatt vård samt hur vården ska riktas och utformas	13 § 1 st LVU	SANU	
26.9	Beslut om att ompröva fortsatt vård	13 § 2 st LVU	SANU	
26.10	Överväga om att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU vid prövning om upphörande av vård enligt LVU, av barn under 18 år	13 b § LVU	SANU	Gäller placering i ett hem som avses i 22 kap 2 § SoL
26.11	Beslut om att ansöka om överflyttning av vårdnad	13 c § LVU	SANU	Ansökan om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap 8 § FB
26.12	Beslut om hemlighållande av den unges vistelseort (Beslut om att inte röja den unges vistelseort) -i avvaktan på SAN:s beslut	14 § 2 st p 2 LVU	SAN Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde.
26.13	Beslut om upphörande av hemlighållande av den unges vistelseort *i avvaktan på SAN:s beslut	14 § 2 st p 2 LVU	SAN *Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	*Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde.

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
26.14	Beslut att överväga hemlighållande av vistelseort minst var tredje månad	14 § 3 st LVU	SAN	
26.15	Beslut att överväga umgänges-begränsning minst var tredje månad	14 § 3 st LVU	SAN	
26.16	Beslut om upphörande av umgängesbegränsning	14 § 2 st p 1 LVU	SAN	
26.17	Beslut om hur den unges umgänge med föräldrar eller andra skall utövas om överenskommelse inte kan nås med förälder * i avvaktan på SAN:s beslut	14 § 2 st p 1 LVU	SAN *Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	*Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde.
26.18	Beslut om upphörande av vård	21 § LVU	SANU	
26.19	Beslut om att avslå ansökan om vårdens upphörande.	21 § LVU	SANU	Begäran om vårdens upphörande
26.20	Beslut om uppföljning av ett barn under 18 år vid upphörande av vård enligt 21 § LVU	21 b § LVU	SANU	
26.21	Beslut om att en uppföljning ska avslutas senast 6 månader efter det att den inleddes	21 c § LVU	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
26.22	Beslut om kontaktmannaskap och öppna behandlingsinsatser mot vederbörandes vilja *omprövning	22 § p 1 o 2 LVU *22 § p 1 o 2 LVU	SANU	
26.23	Beslut om upphörande av förebyggande insatser enligt 22 § 1st LVU	22 § 3 st LVU	SANU	
26.24	Beslut att ansöka om flyttningsförbud	24 § LVU	SANU	
26.25	Beslut att överväga om flyttningsförbud fortfarande behövs	26 § LVU	SANU	
26.26	Beslut om att flyttnings-förbud ska upphöra	26 § 2st LVU	SANU	
26.27	Beslut om tillfälligt flyttförbud när SANU- beslut inte kan avvaktas.	27 §	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.28	Beslut om att tillfälligt flyttningsförbud ska upphöra	30 § LVU	SANU	
26.29	Beslut om hur den unges umgänge med vårdnadshavare och förälder med umgängesrätt reglerad genom dom, beslut av domstol eller avtal ska utövas vid flyttningsförbud	31 § LVU	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
26.30	Beslut om utreseförbud vid påtaglig risk att föras utomlands i syfte att ingå äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande eller könsstympning	31a § LVU	SANU	
26.31	Beslut att ompröva utreseförbud	31c § LVU	SANU	
26.33	Beslut om tillfälligt utreseförbud, nämndens beslut kan inte avvaktas	31d § LVU	Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.33	Beslut om tillfälligt undantag från utreseförbud för viss resa	31 § LVU	SANU	
26.34	Beslut om läkarundersökning	32 § 1 st LVU	Socialjouren Teamledare	
26.35	Beslut om provtagning inför umgänge vid vård enligt 2 § LVU	32 a § LVU	SANU	
26.36	Beslut om provtagning inför upphörande av vård enligt 2 § LVU	32 b § LVU	SANU	
26.37	Beslut att begära biträde av polis för att bereda en läkare, som avses i 32 §, tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökning	43 § 1 p LVU	Ordföranden i SANU vid förhinder, 1:e vice ordförande	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
26.38	Beslut om att begära polis-handräckning för genom-förande av beslut av vård	43 § 2p LVU	Socialjouren Teamledare	
26.39	Beslut om framställan domstol om behov av målsägandebiträde för underårig	5 kap 2 § 1st SoFS	Socialsekreterare	
26.40	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol angående överlämnande till vård *då vård enligt LVU inte är aktuell *i övriga fall		*Socialsekreterare avseende då vård enligt LVU inte är aktuell *SANU avseende övriga fall	
26.41	Beslut om placering enligt LVU som överstiger 6000 kr i dygnskostnad.		SANU	Avser alla placeringar inklusive de som har annan delegat än SANU.

	27 LAGEN OM PLACERING AV BARN I SKYDDAT BOENDE (2024:79)			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
27.1	Beslut enligt lag om placering av barn som ej går att delegera till tjänsteman 3 kap 3 § Beslut om ansökan hos Förvaltningsrätt om insats skyddat boende 4 kap 1 § Beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende 5 kap 1 § Beslut om hur insatsen ska ordnas och om var den unge ska vistas 5 kap 3 § Övervägande av insatsen skyddat boende 5 kap 6 § Övervägande av beslut beträffande umgänge och hemlighållande av vistelseadress 7 kap 1 § Beslut om att en omedelbar insats i form av skyddat boende ska upphöra 8 kap 7 § Beslut om att begära polishandräckning för att genomföra beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende			
27.2	Beslut om ansökan hos Förvaltningsrätt om insats skyddat boende	3 kap 3 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
27.3	Beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende *i avvaktan på SAN-s beslut	4 kap 1 § lag om placering av barn i skyddat boende	SAN *Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	*Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
27.4	Begäran om förlängd tid för ansökan om vård	4 kap 6 § lag om placering av barn i skyddat boende	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
27.5	Beslut om att en omedelbar insats i form av skyddat boende ska upphöra	4 kap 8 § lag om placering av barn i skyddat boende	Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	
27.6	Beslut om hur insatsen ska ordnas och om var den unge ska vistas *i avvaktan på SANU-s beslut	5 kap 1 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU *Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	*Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde
27.7	Övervägande av insatsen skyddat boende	5 kap 3 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
27.8	Beslut om att den unges vistelseort inte ska röjas för föräldern eller vårdnadshavaren (hemlighållande) Beslut om upphörande av hemlighållande av vistelseort *i avvaktan på SANU-s beslut	5 kap. 4§ p.1 lag om placering av barn i skyddat boende	SANU *Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	*Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
27.9	Beslut om hur rätt till umgänge med den unge ska utövas (beslut om umgängesbegränsning) Beslut om upphörande av umgängesbegränsning *i avvaktan på SANU-s beslut	5 kap 4 § p.2 lag om placering av barn i skyddat boende	SANU *Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	*Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde
27.10	Övervägande av beslut beträffande umgänge eller hemlighållande av vistelseort	5 kap 6 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
27.11	Avvisande av framställning från vårdnadshavare om att beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning ska upphöra	5 kap 7 § lag om placering av barn i skyddat boende	Teamledare	
27.12	Beslut om att placering i skyddat boende ska upphöra	7 kap 1 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
27.13	Avisande av framställning från vårdnadshavare om att insats enligt 3 kap sak upphöra	7 kap 2 § lag om placering av barn i skyddat boende	Teamledare	
27.14	Beslut om att begära polishand-räckning för att genomföra beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende	8 kap 7 § lag om placering av barn i skyddat boende	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	

FAMILJERÄTT

28 ENLIGT FÖRÄLDRABALKEN (FB)

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
28.1	Godkännande av faderskaps-bekräftelse då parterna varit sammanboende under hela konceptionstiden och är övertygade om att barnet är deras gemensamma eller då parterna utan att vara sammanboende är övertygade om att barnet är deras gemensamma *i övriga fall	1 kap 4 § 1 st FB *2 kap 1, 4–6, 8–9 §§ FB	Socialadministratör *Familjerättssekreterare	
28.2	Godkännande av föräldraskapsbekräftelse där parterna är överens och samtycke finns	2 kap 8a § FB	Socialadministratör	
28.3	Nedläggning av faderskapsutredning	2 kap 7 § 1–4 p 7 § 2 st FB	SAN	
28.4	Beslut om att återuppta nedlagd utredning	2 kap 1 § FB	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
28.5	Nedläggning av föräldraskapsutredning	2 kap 7 § 1–4 p FB	SAN	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
28.6	Beslut om att väcka och föra talan i mål om faderskap	3 kap 5 § 2 st och 6 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
28.7	Beslut om att inleda faderskaps-utredning om faderskapet kan ifrågasättas och faderskapet är fastställt genom dom eller bekräftelse	2 kap 1 § FB	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
28.8	Beslut om att inleda utredning om någon annan man än den som är gift med barnets moder kan vara far till barnet	2 kap 9 § 1 st FB	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
28.9	Beslut om yttrande till tingsrätten om möjligheterna att genomföra ett beslut om umgängesstöd i familjerättsärenden Beslut om att utse viss person att medverka vid umgänge efter rättens beslut om umgängesstöd	6 kap 15c § FB	Familjerättssekreterare Familjerättssekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
28.10	Beslut att utse utredare i ärende om vårdnad, boende, umgänge	6 kap 19 § 3 st FB	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
28.11	Lämna upplysningar som kan vara av betydelse till annan socialnämnd	6 kap 19 § 4 st FB 6 kap 17a § FB	Familjerättssekreterare	
28.12	Lämna upplysningar inför interimistiskt beslut hos rätten	6 kap 20 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
28.13	Beslut om att väcka och föra talan för barn i mål om underhåll	7 kap 11 o 14 §§ FB	Familjerättssekreterare	
28.14	Beslut att godkänna samt vägra godkänna avtal om vårdnad, boende och umgänge	6 kap 6 §, 14a § 2 st, 15a § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
28.15	Beslut om att godkänna avtal om underhållsbidrag för framtiden om betalningsperioderna överskrider 3 månader, (ej engångsbelopp)	7 kap 7 § FB	Familjerättssekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
28.16	Beslut om att utse utredare gällande adoptionsutredning	4 kap 14 § FB	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
28.17	Beslut om beviljande av insats i form av öppenvård eller kontaktperson, utifrån barnets/ den unges bästa, trots att inte samtliga vårdnadshavare samtycker till det	6 kap. 13 a § FB, 21 kap 1 §	SANU	
28.18	Beslut om att hos Tingsrätten ansöka om att särskild förordnad vårdnadshavare tillsätts	6 kap 8 § FB 6 kap 8 § a FB 6 kap 7 § FB 6 kap 9 § FB	SANU	
28.19	Underteckna ansökan och föra talan i mål gällande vårdnadsöverflytt		Teamledare	
28.20	Beslut att anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till tingsrätten	6 kap 8a FB	SANU	

	29 ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
29.1	Beslut om samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta sedan barn utsetts	24 kap 5 § SoL	Familjerättssekreterare	
29.2	Beslut om att vägra samtycke till fortsatt adoptionsförfarande	24 kap 5 § SoL	SAN	
29.3	Beslut om medgivande åt enskilt hem att bereda underårig stadigvarande vård eller fostran	22 kap 2 § och 24 kap 1 och 4 §§ SoL	SAN	
29.4	Beslut om medgivande att ta emot utländskt barn för adoption.	22 kap 2§ och 24 kap 1 § SoL	SAN	
29.5	Besluta att återkalla medgivande	24 kap 4 § SoL	SAN	
29.6	Beslut om att förlänga utredningstiden i samband med beslut om samtycke till adoptionsförfarande	24 kap 5 § SoL	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.

	30 YTTRANDEN			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
30.1	Beslut om yttrande enligt lag om personnamn	44, 45 § Lag om personnamn	Teamledare hos Familjerätten Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
30.2	Beslut att avge yttrande till tingsrätten rörande överflyttad vårdnad av barn	6 kap 9 § FB (vårdnadshavaren avliden) 6 kap 8a § FB (barnets föräldrar varaktigt förhindrade att vårda barnet) 6 kap 7 § FB (om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet)	SANU	
30.3	Beslut om yttrande till tingsrätten om möjligheterna att genomföra ett beslut om umgängesstöd	6 kap 15c § FB	Familjerättssekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
30.4	Beslut om att utse viss person att medverka vid umgänge efter rättens beslut om umgängesstöd	6 kap 15c § FB	Familjerättssekreterare	
30.5	Beslut att yttra sig i mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge	6 kap 19 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
30.6	Beslut om att avge yttrande till Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten	Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	Socialsekreterare	
30.7	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol i fråga om vårdnads- och umgängesrätt	6 kap 6 § FB	Familjerättssekreterare	
30.8	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol i fråga om interimistiskt beslut gällande vårdnad/boende/umgänge *vid ställningstagande	6 kap 20 § FB	Familjerättssekreterare *SANU	
30.9	Beslut om att vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten får vidtas trots att barnets vårdnadshavare inte är överens om det	6 kap 13 a § FB	SANU	
30.10	Beslut om att avge yttrande beträffande äktenskapsdispens	2 kap 5 § GB	Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
30.11	Beslut om yttrande till passmyndighet vid utfärdande av pass utan vårdnadshavarens medgivande för barn under 18 år	3 § 2 st passförordningen	Teamledare hos Familjerätt Enhetschef	Socialtjänsten i Sala kommer att överta delegation från Familjerätten i Västerås fr o m 2026-01-01. Till dess har Västerås delegationen kvarstående för att avsluta sina ärenden.
30.12	Beslut om att avge yttrande över ansökan om bostadsbidrag till familj där barn vistas på institution eller i familjehem	3 § lagen om bostadsbidrag	Socialsekreterare	
30.13	Beslut om att avge yttrande till Skatteverket med anledning av pågående utredning om skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering	17a § 2 st Folkbokföringslagen	Socialsekreterare	
30.14	Underrättelseskyldighet Om det finns anledning att anta att det kan finnas felaktiga eller icke fullständiga uppgifter i folkbokföringen ska myndigheter underrätta Skatteverket	32 c § Folkbokföringslagen	Teamledare hos Familjerätt Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
30.15	Underrättelseskyldighet Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet.	3 § Underrättelselagen	Teamledare	
30.16	Beslut om att avge yttrande med anledning av bortförande av barn, samt erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden	Lag (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnads-avgöranden m.m. och om överflyttning av barn	Teamledare	

ERSÄTTNINGAR OCH AVGIFTER

	31 ERSÄTTNINGAR, AVGIFTER, PLACERINGAR BARN OCH UNGA			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
31.1	Beslut om ersättning från förälder vars barn är under 18 år och vårdas i ett annat hem än det egna	32 kap 3 § SoL 6 kap 2–4 § SoF	Socialadministratör	
31.2	Beslut om att inte ta in ersättning från förälder vars barn är under 18 år och vårdas i ett annat hem än det egna	32 kap 3 § SoL	Teamledare	
31.3	Beslut om att inte ta in ersättning utifrån beräkningsunderlag från förälder vars barn är under 18 år och vårdas i ett annat hem än det egna	32 kap 3 § SoL	Socialadministratör	
31.4	Beslut om att nämnden ska uppbära barnpension och barntillägg enligt folkpensioneringen	10 kap 3 § AFL 1 och 3 §§ Kungörelsen om råd i vissa fall för kommunen eller annan att uppbära folkpension (1962:393)	Socialsekreterare	
31.5	Beslut om att meddela underhållsskyldig att nämnden ska uppbära underhållsbidrag i stället för vårdnadshavaren	8 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
31.6	Beslut om att underrätta försäkringskassa om att nämnden tillfälligt ska uppbära bidragsförskott	8 § Förordningen om bidragsförskott	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
31.7	Beslut om framställan till försäkringskassa om ändring av betalningsmottagare för allmänt barnbidrag	4 § 3 st lagen om allmänna barnbidrag	Socialadministratör	
31.8	Beslut om framställan till CSN om ändring av betalnings-mottagare för studiehjälp	2 kap 33 § Studiestöds-förordningen	Socialadministratör	
	32 ERSÄTTNINGAR, AVGIFTER, PLACERINGAR VUXNA			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
32.1	Beslut om att anmäla till Försäkringskassan att nämnden ska uppbära sjukpenning för den som bereds vård i sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt SoL som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol och narkotika	3 kap 15 § AFL	Socialsekreterare	
32.2	Beslut om ersättning för uppehälle (egen avgift) vid stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär när bistånd ges i form av plats i hem för vård eller boende eller familjehem	8 kap 1 § SoL 21 § AFL	Socialsekreterare	

	33 ERSÄTTNINGAR FAMILJEHEM, JOURHEM, KONTAKTFAMILJ, KONTAKTPERSON			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
33.1	Familjehem, jourhem, kontaktfamilj och kontaktperson Omkostnad och Arvode -Enligt SKR:s rekommendation -Utöver SKR:s rekommendation		Familjehemssekreterare Placeringssamordnare Enhetschef	
33.2	Stödfamilj, Särskilt kvalificerad kontaktperson och Umgängesstöd Omkostnad och Arvode -Enligt SKR:s rekommendation -Utöver SKR:s rekommendation		Familjehemssekreterare Placeringssamordnare Enhetschef	
33.3	Ersättning till kontrakterade jourhem -Enligt SKR:s rekommendation -Utöver SKR:s rekommendation		Teamledare Enhetschef	
33.4	Ersättning till familjehem för helt inkomstbortfall där ledigheten jämställs med föräldraledighet för spädbarn upp till 18 månader		Enhetschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
33.5	Beslut om ersättning till familjehem för inkomstbortfall om årsinkomst max 6,5 prisbasbelopp		Teamledare Ovan delegat max 6 månader, därefter SANU	
33.6	Tillfälliga kostnader gällande förberedelse för familjehemmet att motta ett barn för placering - Upp till 10 000 - Över 10 000		Familjehemssekreterare SANU	
33.7	Ekonomisk ersättning för skador som barnet/den unge vållat i familjehemmet Upp till 5 000 Över 5 000		Teamledare SANU	
33.8	Kostnader i samband med vårdens upphörande		Teamledare	
33.9	Beslut om ersättning till särskilt förordnad vårdnadshavare som tidigare varit familjehems-förälder	22 kap 15 § SoL	Teamledare	

	34 ÖVRIGA ERSÄTTNINGAR OCH AVGIFTER			
	Ärendegrupp	Lagar m.m	Lägsta delegat	Anmärkning
34.1	Föra talan om ersättning hos Förvaltningsrätten	33 kap 4 § SoL	Teamledare	
34.2	Beslut om återkrav enligt 33 kap 1 § SoL	33 kap 4 § SoL	SANU	
34.3	Beslut om eftergift av ersättningsskyldighet eller nedskrivning av fordran	33 kap 6 § SoL	Enhetschef	
34.4	Belopp upp till 35 % av basbeloppet		Enhetschef	Äldreomsorgsavgift
34.5	Beslut att utbetala assistans-ersättning till annan än den som är berättigad till insatsen	11 § LSS	SANU	
34.6	Beslut om återbetalnings-skyldighet för felaktig eller för hög assistansersättning	12 § LSS	Enhetschef	
34.7	Beslut om avgift från den som uppbär assistans-ersättning från Försäkringskassan	18 § LSS	Enhetschef	
34.8	Beslut om fastställande av avgift	19 § LSS	Enhetschef	Fastställande av avgift

Delegationsordning SAN 2026
Social- och arbetsmarknadsnämnden

SALA KOMMUN
Telefon: 0224-74 70 00 | E-post kommun.info@sala.se | Postadress Box 304, 733 25 Sala

Social- och arbetsmarknadskontoret
Marina Dickfors
Tf. social- och arbetsmarknadschef

MISSIV

Statistikrapport - Synpunkter, klagomål och förslag, tertial 2, 2026

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Genom att lämna synpunkter och klagomål har medborgare möjlighet att bidra till utvecklingen av kommunens verksamheter. Utifrån perspektivet av en lärande organisation är det viktigt att synpunkter och klagomål behandlas på ett sätt som kan komma verksamheterna till gagn.

Under tertial 2, 2026, har 9 synpunkter, klagomål och förslag inkommit till social- och arbetsmarknadskontoret.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet kommer inte innebära några ekonomiska konsekvenser.

FÖRSLAG TILL BESLUT

att godkänna redovisning av synpunkter, klagomål och förslag, tertial 2, 2026

Bilagor:

1 SAN Statistikrapport - Synpunkter, klagomål och förslag, tertial 2, 2026

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Barnperspektivet

FN:s barnkonvention fastslår att ”*barnets bästa skall alltid komma i första hand*”. Detta innebär att ett antal frågor som direkt eller indirekt berör barn ska ställas och beaktas före beslut angående till exempel policy, riktlinje och budget i kommunens samtliga styrelser och nämnder.

Berör ärendet barn direkt eller indirekt	JA ☐	NEJ ☒

Vid JA besvara följande frågor:

Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre	JA ☐	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☐	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☐
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☐	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om ”till det yttersta av sin förmåga”?	JA ☐	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden	JA ☐	NEJ ☒

Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:

Att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐

VÅRD OCH OMSORG
Marie Svens
Registrator

Sammanställning av inkomna synpunkter och klagomål för SAN tertial 2 (maj till augusti) 2026

Jämförande sammanställning tertial 2 för 2026 och 2025

Tidsperiod	Barn och ungdom	Vuxen	Biståndsenhet	Öppenvård	Adm. stöd	Totalt
Tertial 2 2026	2	5	1	1		9
Tertial 2 2025	3	2		3	1	9

Sammanställning av vilka kategorier synpunkterna handlar om för tertial 2, 2026

Kategori:	Barn och ungdom	Vuxen	Biståndsenhet	Öppenvård	Totalt
Bemötande	1				
Information och kommunikation					
Omvårdnad eller utförande av insats					
Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation	1	5	1		
Hälso- och sjukvård					
Samverkan					
Övrigt				1	

SALA1000, v 2.0, 2012-08-02

SALA KOMMUN
Vård och omsorg
Box 304
733 25 Sala

Besöksadress: Fredsgatan 23, Sala
Telefon: 0224-74 70 00
Fax: 0224-192 98
vardomsorg@sala.se
www.sala.se

SALA KOMMUN
Vård och omsorg

Samtliga synpunkter tertial 2, 2026

Ankomstsätt	E-tjänst nr 65331
Diarienummer	SAN 2026/80
Område	Individ och familj
Verksamhet	Barn och ungdom
Kategori	Bemötande
Kommentar	Synpunkter på ett otrevligt och oprofessionellt bemötande från socialsekreterare i ett barnärende.
Åtgärd	Enhetschef ringer och samtalar med klagande där hen beskriver sin upplevelse och de samtalar om hens upplevelse i den aktuella händelsen. Enhetschef har ett samtal med medarbetaren om händelsen. Medarbetaren tar till sig vad personen har upplevt och vill inte att det är så man ska uppfatta sin kontakt med socialtjänsten.

Ankomstsätt	E-tjänst nr 65646
Diarienummer	SAN 2026/81
Område	Individ och familj
Verksamhet	Barn och ungdom
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Synpunkter från familjehem på att de vid en akut placering inte fått ett korrekt avtal, att de hade blivit fel ersättning och att det har varit felaktigheter i vårdkontakterna.
Åtgärd	Enhetschef har samtalat med klagande som är ett internt familjehem. Det var inga felaktigheter gällande vårdkontakter. I samtal med enhetschef berättar klagande att samverkan med handläggare på Barn och ungdomsenheten nu fungerar och att de är nöjda och placeringen fungerar bra. Klagande är nöjd med samtalet och ärendet kan avslutas.

SALA KOMMUN

Vård och omsorg

Ankomstsätt	Telefon
Diarienummer	SAN 2026/59
Område	Individ och familj
Verksamhet	Vuxenenheten
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Klient upplever sig ej bemött och felbehandlad av handläggare inom ekonomiskt bistånd. Det har varit brister i information och kommunikation.
Åtgärd	Utredning visar att klient är upplyst om skyldigheter för att kunna bli berättigad ekonomiskt bistånd och efter kontakter och information till berörda så anses klagomålet hanterat.

Ankomstsätt	Telefon
Diarienummer	SAN 2026/61
Område	Individ och familj
Verksamhet	Vuxenenheten
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Anhörig upplever att handläggare på ekonomiskt bistånd inte svarar när anhöriga söker kontakt samt att försörjningsstödet vid flera tillfällen varit försenat, önskar även byte av handläggare.
Åtgärd	Enhetschef bedömer sammantaget att handläggningen har skett på ett korrekt sätt och att det inte framkommer att ansvarig handläggare har handlagt ärendet felaktigt. Synpunkterna gällande bristande tillgänglighet följs upp och har återkopplats till handläggare.

SALA KOMMUN

Vård och omsorg

Ankomstsätt	Brev
Diarienummer	SAN 2026/62
Område	Individ och familj
Verksamhet	Vuxenenheten
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Synpunkter på handläggningen av ekonomiskt bistånd, personen beskriver att hen lämnat in ansökan i god tid men att biståndet vid ett flertal tillfällen varit försenat. Det har heller inte gått att få tag i handläggare.
Åtgärd	Enligt journal så framkommer det att klient har haft flera handläggare under en tid på grund av hög arbetsbelastning och då har konsult hanterat flera ärenden. Klienten har fått **en** sen utbetalning av ekonomiskt bistånd då handläggaren upptäckte att det behövdes ytterligare underlag som inte lämnades in i tid.

Ankomstsätt	E-post
Diarienummer	SAN 2026/63
Område	Individ och familj
Verksamhet	Biståndsenheten
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Assistansbolag har synpunkter på handläggningen av ett ärende inom LSS.
Åtgärd	Enhetschef svarar på synpunkterna och kommer att använda sig av dem i ett förbättringsarbete.

SALA KOMMUN

Vård och omsorg

Ankomstsätt	E-post
Diarienummer	SAN 2026/71
Område	Individ och familj
Verksamhet	Vuxenenheten
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Anhörig har synpunkter på att person inte fått den hjälp och det stöd denne behövde tillräckligt snabbt.
Åtgärd	Bedömningen är att det inträffade berodde på en mänsklig faktor då handläggaren missade ett mejlsvar, ärendet hade annars hanterats skyndsamt. Efter orosanmälan tog socialtjänsten omgående kontakt med klienten och anhörig. Ny planering har gjorts utifrån klientens aktuella situation och behov. Anhörig uppgav efter mötet att situationen kändes betydligt bättre och att socialtjänsten hade tagit tag i situationen.

Ankomstsätt	E-tjänst nr 68286
Diarienummer	SAN 2026/74
Område	Individ och familj
Verksamhet	Vuxenenheten
Kategori	Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation
Kommentar	Synpunkter på att en handläggare inte är nåbar och att information om handlingar som saknas kom för sent så att det blev avslag. Samtidigt beröm till handläggare, som tog över handläggningen, underlättade genom att snabbt säga till när något fattades.
Åtgärd	Personens synpunkter har följts upp genom samtal med klient och ansvarig handläggare. Det har inte framkommit något i journal eller vid samtal med handläggaren som styrker att kompletteringar har begärts in sent. Klientens upplevelse av bristande tillgänglighet har dock uppmärksammats och återkopplats till handläggaren.

SALA KOMMUN

Vård och omsorg

Ankomstsätt	E-post
Diarienummer	SAN 2026/84
Område	Individ och familj
Verksamhet	Öppenvård
Kategori	Övrigt
Kommentar	Synpunkter på att personal står ute och röker och att det ligger fimpar på marken.
Åtgärd	Ärendet hör både till hemtjänst och öppenvård då båda verksamheterna finns i lokalerna. Verksamhetschef IFO svarar personen och tackar för synpunkterna och håller med om att det ser väldigt illa ut. Vad gäller fimparna på backen är det många som passerar och stannar och röker där och askkoppen är trasig. Detta har felanmälts och kommer att åtgärdas.